

Arkeologiske rapporter fra Bergen Museum

Jordbruksbosetning på Hjelmeset gjennom 4000 år

Arkeologiske undersøkelser på Hjelmeset,
Gloppen kommune

Thomas Bruen Olsen

Botanisk rapport ved
Lene Synnøve Halvorsen og Elin Randi Lotsberg

UNIVERSITETET I BERGEN
Bergen Museum

Arkeologiske skrifter fra Bergen Museum, nr. 6, 4 årg.
Universitetet i Bergen

Redaktør:
Søren Diinhoff

Redaktør av dette volum:
Søren Diinhoff

Redaksjon:
Søren Diinhoff
David Simpson
Leif Inge Åstveit

Forfatter av dette volum
Thomas Bruen Olsen

Utgiver
Bergen Museum
Seksjon for ytre kulturminnevern
Frielesgt. 1
PB 7800
5020 Bergen
Tlf 55582946

ISSN 1504-6869
ISBN.....

Forsidebilde:
Prøvetaking av snittede strukturer på Hjelmeset
Foto v/Thomas Bruen Olsen

Forord

I denne rapporten presenteres utgravningene fra Sandane lufthavn og Hjelmeset Lokalitet 7 som begge er forvaltningsundersøkelser utløst i forbindelse med Avinor sin utvidning av Sandane lufthavn. Undersøkelsene ble gjennomført i løpet av sesongene 2007-2008 og omfattet store arealer av gården Hjelmeset. I alt ble det utgravd 8 lokaliteter som dekket både de dyrkede arealer, selve gårdstunet på Hjelmeset 54/3 og deler av utmarksområdet. Samlet er de to prosjektene blant de største flateavdekningsprosjektene som har vært utført av Bergen Museum til dags dato, og funnene har gitt unike muligheter for tolkninger av jordbruksbosetningen på Hjelmeset i et større romlig perspektiv. Det har blant annet vært mulig å følge endringer i gårdsbebyggelse, jordbrukspraksis og utmarksutnyttelse gjennom ca 4000 år av forhistorien. Resultatene fra undersøkelsene har således gitt viktige bidrag til forståelsen av den forhistoriske gårdsutviklingen på Vestlandet. Trolig vil det arkeologiske datamaterialet fra Hjelmeset være en viktig referanse for fremtidige flateavdekningsprosjekter og forskning på forhistorisk jordbruksbosetning på Vestlandet.

Undertegnede har hatt hovedansvar under feltarbeidet, hatt delvis prosjektansvar i felt sesongen 2008 og utarbeidet den arkeologiske rapporten. Generelt vil jeg rette en stor takk til alle som har deltatt i felt og/eller bidratt til gjennomføringen av prosjektene.

Det var flere store metodiske utfordringer tilknyttet feltarbeidet, men takket være et erfarent og dyktig feltmannskap fant vi gode løsninger underveis. Her vil jeg spesielt trekke fram prosjektleder Søren Diinhoff og feltlederne Oddhild Dokset, Heidi Handeland og Rolf L. Bade som bidro til at feltarbeidet forløp bortimot knirkefritt. Jeg vil også takke Gitte Hansen, for deltakelse og hjelp under utgravningen middelalderbrønnen på Lokalitet 5.

Flere har bidratt i prosjektets etterarbeidsfase. Jeg vil takke Oddhild Dokset for flott innsats under katalogiseringen av de mange gjenstandsfunnene og Søren Diinhoff for utarbeidelse av digitale felttegninger. I tillegg vil jeg takke Søren Diinhoff, Leif Inge Åstveit og Tor Arne Waraas for korrekturlesning og nyttige innspill til rapporten. Geolog Wenche Odden takkes for arbeidet med SEM-analyse av ovnstruktur på Hjelmeset Lokalitet 7.

De botaniske undersøkelsene var en viktig del av utgravningsprosjektet, og jeg vil takke botanikerne Kari Loe Hjelle, Lene Synnøve Halvorsen og Elin Randi Lotsberg for godt samarbeid i felt. I tillegg takkes Lene Synnøve Halvorsen og Elin Randi Lotsberg for sitt bidrag med den botaniske rapporten i denne publikasjonen.

Til sist vil jeg rette en stor takk til grunneierne på Hjelmeset gård, Ola og Halldis Hjelmeset, for velvilje og hjelp i forbindelse med utgravningene. På tross av at utgravningene fant sted tett på gårdshusene, utviste de en unik tålmodighet, samarbeidsvilje og stor gjestfrihet.

Thomas Bruen Olsen
Desember 2010

Innhold

Innledning	6
Bakgrunn for undersøkelsene	6
Tidligere funn og registrerte kulturminner fra området	8
Planområde	11
Fylkeskommunens registreringer	12
Målsettinger for frigivningsundersøkelsen	14
Tidsrom for undersøkelsen og deltakere	15
Metodikk og dokumentasjon	16
Forhistoriske perioder og dateringsrammer	17
Oppsummering av resultater fra frigivningsundersøkelsene	18
Sammenfatning av bosetningsutviklingen på Hjelmeset	20
Hustyper	20
Jordbrukspraksis	21
Kultpraksis	21
En periodemessig gjennomgang av viktige funn og endringsperspektiv på hustyper, jordbruks- og kultpraksis	22
Endring av gårdsstruktur	40
Hjelmeset lok. 7	
Bosetnings- og aktivitetsspor fra senneolitikum-vikingtid	42
Lokalisering	42
Stratigrafiske forhold	42
Metodikk og forløp	42
Resultat	44
Hus 1. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder	44
Hus 2. Et treskipet langhus fra overgangen yngre bronsealder-førromersk jernalder	50
Hus 3. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder	56
Hus 4. Verkstedsbygning fra yngre bronsealder-førromersk jernalder	62
Mulige ovnsanlegg	66
Løstliggende stolpehull	70
Stolpeliknende strukturer	72
Staurhull	75
Grøfter	77
Ildsteder	80
Kokegroper	82
Groper	85
Rydningrøyser og rydninger	87
Fyllskifter	90

Dyrkningsspor	93
Gjenstandsfunn	99
Oppsummering av resultater fra Lok. 7	99
Sandane lufthavn lok. 5	
Bosetnings- og aktivitetsspor fra senneolitikum-høymiddelalder	100
Lokalisering	100
Stratigrafiske forhold	100
Metodikk og forløp	101
Resultat	101
Hus 1. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder/eldre romertid	103
Hus 2. Et langhus fra yngre romertid-tidlig folkevandringstid	108
Husområde i NV	117
Hus 3. Et langhus fra vikingtid/tidlig middelalder	121
Hus 4. Et langhus hus fra høymiddelalder	127
Hus 5. Et mulig treskipet langhus fra folkevandringstid/merovingertid	133
Hus 6-8. Tufter fra middelalder og nyere tid.	138
To mulige steinsatte husfundament og andre steinstrukturer	148
Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer	152
Brønn fra høymiddelalder	166
Mulig gravhaug fra førromersk jernalder	177
Grøfter	180
Koksteinslag	182
Ildsteder og ildstedslignende strukturer	185
Kokegroper og kokgroplignende strukturer	188
Groper og groplignende strukturer	196
Fyllskifter	200
Ardspar	202
Forhistoriske dyrkningslag	204
Løsfunn	211
Oppsummering av resultater fra lok. 5	212
Sandane lufthavn lok. 1A	
Aktivitetsspor fra eldre-yngre bronsealder	214
Lokalisering	214
Stratigrafiske forhold	214
Metodikk og forløp	214
Resultater	214
Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer	215
Ildsteder og kokegroper	217
Groper	219
Fyllskifter	220
Ardspar	221
Oppsummering av resultater fra lok. 1A	221
Sandane lufthavn lok. 1B	
Bosetnings- og aktivitetsspor fra eldre bronsealder-førromersk jernalder	222
Lokalisering	222
Stratigrafiske forhold	222
Metodikk og forløp	222

Resultater	224
Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer	224
Ildsteder og kokegroper	225
Groper	227
Fyllskifter	228
Dyrkningsspor	229
Gjenstandsfunn	233
Oppsummering av resultater fra Lok. 1B	233

Sandane lufthavn lok. 2

Kokegropfelt fra yngre romertid-folkevandringstid	234
Lokalisering	234
Stratigrafiske forhold	234
Metodikk og forløp	234
Resultater	235
Ildsteder og kokegroper	235
Groper	238
Fyllskifter	238
Dyrkningsspor	239
Oppsummering av resultater fra Lok. 2	241

Sandane lufthavn lok. 6

Aktivitetsspor fra førromersk jernalder-folkevandringstid	242
Lokalisering	242
Stratigrafiske forhold	242
Metodikk og forløp	242
Resultater	243
Kokegroper	243
Groper	244
Rydninger	245
Fyllskifter	247
Oppsummering av resultater fra Lok. 6	248

Sandane lufthavn lok. 3

Rest etter mulig forhistorisk gravhaug	249
---	------------

Sandane lufthavn lok. 4

Dyrkningsspor fra senneolitikum/eldre bronsealder til folkevandringstid/merovingertid	251
--	------------

Sandane lufthavn lok. 9

Tjærehjell fra nyere tid	255
---------------------------------	------------

Litteraturliste	259
------------------------	------------

Vedlegg

- 1. Botanisk rapport Hjelmeset lok. 7 og Sandane lufthavn**
- 2. Geologisk analyse av ovnstruktur A, Hjelmeset lok. 7**
- 3. Funnlister Hjelmeset lok. 7 og Sandane lufthavn**

- 4. Dateringer Hjelmeset lok. 7 og Sandane lufthavn**
- 5. Feltplansjer Hjelmeset lok. 7**
- 6. Feltplansjer Sandane lufthavn lok. 5**

INNLEDNING

I denne rapporten presenteres resultater fra de to utgravningsprosjektene ”Sandane lufthavn” og ”Hjelmeset Lok. 7”. Begge prosjektene ble utløst som følge av reguleringsplan for utvidelse av Sandane lufthavn. Siden alle de utgravde lokalitetene ligger innenfor samme gård og har en nær lokalisering er det hensiktsmessig å redegjøre for de faglige resultatene fra begge prosjekter i samme rapport.

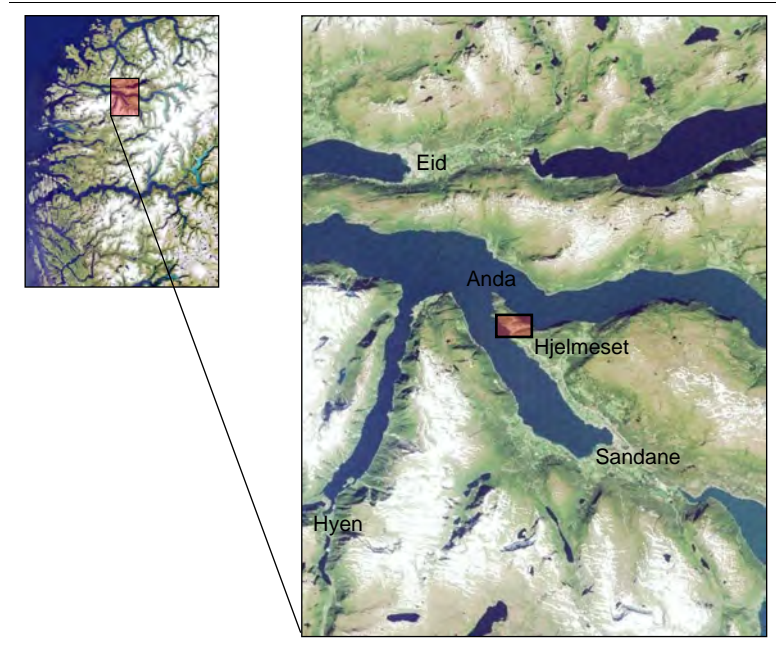

Fig. 1. Undersøksområdet for prosjekt ”Sandane lufthavn” og ”Hjelmeset Lok. 7” ligger på Hjelmeset ved Anda. Grafikk T. B. Olsen (www.norgebilder.no).

BAKGRUNN FOR FRIGIVNINGSUNDERSØKELSENE

Bakgrunnen for frigivningsundersøkelsene er fremlagt reguleringsplan for utviding av Sandane lufthavn. Nye krav om bedret sikringszone og høyderestriksjoner i henhold til ”Forskrift om utforming av store flyplasser, BSL E 3-2” har gjort det nødvendig å erstatte den eksisterende reguleringsplan for området. Tiltakshaver for prosjekt Sandane lufthavn er Gloppen kommune, mens økonomiske tiltakshaver er Avinor som også står som ansvarlig leder av utbyggingsprosjektet.

Planområdet utgjør et areal på 1150 dekar og omfatter eiendommene Hjelmeset gbnr. 54/1, 54/3 og 54/5, og Andenes gbnr. 55/4 og 55/7. Planene innebærer en utviding av lufthavnens sikringszone, forlengelse av eksisterende rullebane mot vest og en omlegging av E39 og veien frem til flyplassen.

Avinor informerte Sogn og Fjordane fylkeskommune om planene for utvidelsen av lufthavnen i september 2006. Planen utløste et krav fra Kulturavdelinga om arkeologiske registreringer av det berørte området. Registreringene var basert på en foreløpig utbygningsplan, og ble gjennomført i perioden 02.-27.10.2006. Under de arkeologiske registreringene ble det påvist til sammen 10 automatisk fredete lokaliteter innenfor 8 funnområder (Lok.1A/1B, Lok. 2,

Lok.3, Lok. 4, Lok. 5, Lok. 6, Lok. 7, Lok. 8 og Lok. 9). I tillegg ble det registrert 4 gravrøyser i og like utenfor planområdet, disse berøres ikke av inngrepet.

I et brev av 14.11.2006 meldte Norconsult AS (konsulent) på vegne av Avinor varsel om oppstart av reguleringsplanarbeidet. I brev av 06.02.2007 gav Kulturavdelinga opplysninger om de påviste kulturminner i planområdet. I varsel om planoppstart viste det seg imidlertid at et større areal enn først antatt ville bli påvirket av utbyggingen. Kulturavdelinga meldte derfor fra om behov for tilleggsregistreringer som ble gjennomført 19.-30.03.2007. Tilleggsregistreringene resulterte i at ytterligere ett funnområde med automatisk fredete kulturminner (Lok. 12) ble påvist (rapport oversendt Norconsult fra Kulturavdelinga datert 27.03.2007). Området ble i ettertid regulert til spesialområde kulturminnevern.

Som en konsekvens av forlengningen av rullebanen måtte gårdstunet til Hjelmeset gbnr. 54/3 kondemneres. Et nytt gårdstun ble planlagt på en terrasse i det skogskledde utmarksområdet nordvest for det gamle tunet. I dette området, som inngår blant fylkeskommunens påviste funnområder (Lok. 7), ble det registrert omfattende spor etter forhistorisk bosetning. Da dette området ligger utenfor reguleringsplanen for Sandane lufthavn ble det fremmet egen dispensasjonssøknad i denne saken. Dette prosjektet er kalt Hjelmeset Lok. 7 og grunneier Ola Hjelmeset er oppført som tiltakshaver.

På bakgrunn av fylkeskommunens søknad om dispensasjon, datert 25.05.2007, og Bergen museums tilrådning, datert 04.06.2007, fattet Riksantikvaren i brev, datert 20.06.2007, en avgjørelse om dispensasjon med vilkår etter kml § 8. 4. ledd for 6 av de 7 funnområdene (Lok. 1A/B, Lok.2, Lok.3, Lok. 4, Lok. 5 og Lok. 6) innen planområdet til prosjekt Sandane lufthavn. For Lok. 8, Finnvika, ble det gitt dispensasjon uten vilkår for ytterligere arkeologiske granskninger fordi Riksantikvaren mente at kildeverdien allerede var ivaretatt gjennom fylkeskommunens registreringer.

For prosjekt Sandane lufthavn ble forslag til plan og budsjett for granskninger som grunnlag for vedtak etter kml § 10 fremmet av Bergen Museum i brev, datert 04.06.2007. Den nye reguleringsplanen for området ble vedtatt av Gloppen kommune 02.07.2007 og Avinor sendte inn bestilling av frivigningsundersøkelser til Kulturavdelinga, Sogn og Fjordane fylkeskommune i brev av 04.07.2007. Dette resulterte i endelig vedtak om utgifter til særskilt gransking av automatisk freda kulturminne samt andre vilkår, jfr Kulturminneloven § 10 første ledd, fra Riksantikvaren datert 04.07.2007. Bergen museum, SFYK, gjennomførte frivigningsundersøkelsene i løpet av sommer/høst 2007 og vår/sommer 2008.

Prosjekt Hjelmeset Lok. 7 innbefattet området hvor det nye gårdstunet på Hjelmeset 54/3 skulle etableres, dette ble behandlet som en separat sak i forhold til prosjekt Sandane lufthavn. Området var allerede registrert under hovedregistreingen i perioden 02.-27.2006. Vinteren 2007 kom det fram et ønske fra grunneier om å opparbeide et innmarksareal rundt bygningene i et fremtidig tun. I mai 2007 gjennomførte Kulturavdelinga registreringer av dette tilleggsarealet og disse viste at det funnførende arealet strakk seg videre mot nordvest.

I et brev, datert 29.06.2007, sendte Kulturavdelinga inn en ny søknad om dispensasjon etter § 8. 1. ledd. Bergen museum sendte en tilrådning med plan- og budsjettforslag til Riksantikvaren i brev av 03.07.2007. Med bakgrunn i Kulturavdelingas uttalelse, Bergen museums tilrådning, plan- og budsjettforslag fattet Riksantikvaren i brev, datert 04.07.2007, en avgjørelse om dispensasjon med vilkår etter § 8. 1. ledd. Etter at tiltakshaver, Ola Hjelmeset, ønsket å redusere arealet på det nye tunområdet formulerte Bergen museum et

revidert forslag til plan og budsjett, i brev av 29.10.2007. Dette resulterte i endelig vedtak om utgifter til særskilt gransking av automatisk freda kulturminne samt andre vilkår, jfr Kulturminneloven § 10 første ledd, fra Riksantikvaren datert 22.11.2007. Tiltakshaver bestilte frigivningsundersøkelse i brev til Bergen museum, datert 26.02.2008. Bergen museum, SFYK, gjennomførte undersøkelsene i løpet av våren 2008.

TIDLIGERE FUNN OG REGISTRERTE KULTURMINNER FRA OMRÅDET

Forut for de arkeologiske undersøkelsene ble delen av planområdet som omfatter gården Hjelmeset 54/3 vurdert som å ha et stort potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Gården er kjent fra skriftlige kilder tilbake til 1500-tallet, og et klyngetun har lagt på tunet til Hjelmeset 54/3 helt inn i nyere tid. Selve tunområdet ble derfor vurdert som å ha et høyt potensial for funn av bosetningsspor som kunne antyde kontinuerlig bruk tilbake til forhistorisk tid.

Av tidligere gjenstandsfunn fra Hjelmeset er det et kleberkar (B6287) og et spinnehjul av kleber (B13273). Kleberkaret ble funnet på Hjelmeset gbnr. 54/3, i bakken ca 4-500 m nordvest for tunet. Spinnehjulet ble funnet i utmarken på gbnr. 54/1.

I området er det kjent en rekke gravrøyser og de fleste av disse er lokalisert på utstikkende nes langs vestsiden av Anda-halvøyen (Fett 1960, askeladden.ra.no). I tillegg ble det funnet en stein med runer like ved fergeleiet på Anda. Runesteinen er omtalt av Håkon Hamre i Bergen museums årbok fra 1941 (Hamre 1941). Enkelte av røysene (nr. 2 og 4) ble nyregistrert i forbindelse med fylkeskommunens undersøkelser knyttet til prosjekt Sandane lufthavn og prosjekt Hjelmeset Lok. 7. De registrerte kulturminnene er markert med rødt på figur 2 og er beskrevet under.

1. Det ble registrert 2 mulige gravrøyser ca 75 m nord, nordvest for Galten (en stein i fjæren) og ca. 420 m vest for driftsbygningen på gården Andenes 55/4. De ble lokalisert på en bergrygg som har enkelte små avsatter og skråner ned mot sjøen i sørvest og danner et nes. Røysen som ligger lengst mot nordøst består av en delvis klart markert uregelmessig steinpakning på berget. Røysen kan ha hatt en firkantet form, den har en lengde på 9 m og bredde på 3-4 m. Den andre røysen ligger 3-4 m unna i sørvestlig retning og har rund form i flaten med et klart markert søkk i midten. Diameteren er 16 m og høyden er på 2 m.

2. Rundrøys som ligger ca. 10 m øst, nordøst for varde, ca. 400 m nordvest for driftsbygningen på gården Andenes 55/4. Deler av røysen er fjernet, men mer enn halve står igjen urørt, og kammer med dekkhelle er synlig. Kisten er konstruert av liggende heller og har lengde på 1,3 m og bredde på 0,4 m. Røysen har en diameter på 12 m, høyden er 2 m. Gravminnet ligger innenfor planområdet til prosjekt Sandane lufthavn, men ble av fylkeskommunen definert som spesialområde kulturminnevern (G1, fig. 5).

3. Det foreligger muntlige opplysninger om en gravhaug med fotkjede som skal ha lagt ca 75 m sør, sørøst for låven på Hjelmeset 54/3. "Smiehøgjen" skal ha hatt et tverrmål på 10-15 m. I området skal det ha vært mye kull, men dette kan stamme fra en nyere tids smie. Siden haugen er fjernet er det noe usikkert hvor den lå. Kartplasseringen på figur 2 er derfor usikker. Under de fylkeskommunale registreringene ble det lett etter haugen, og et ovalt fyllskifte i

nærheten av låven av på Hjelmeset 54/3 ble mulig spor etter bunnen av denne. Fyllskiftet ble gravd ut under frigivningsundersøkelsen og kalt Lok. 3.

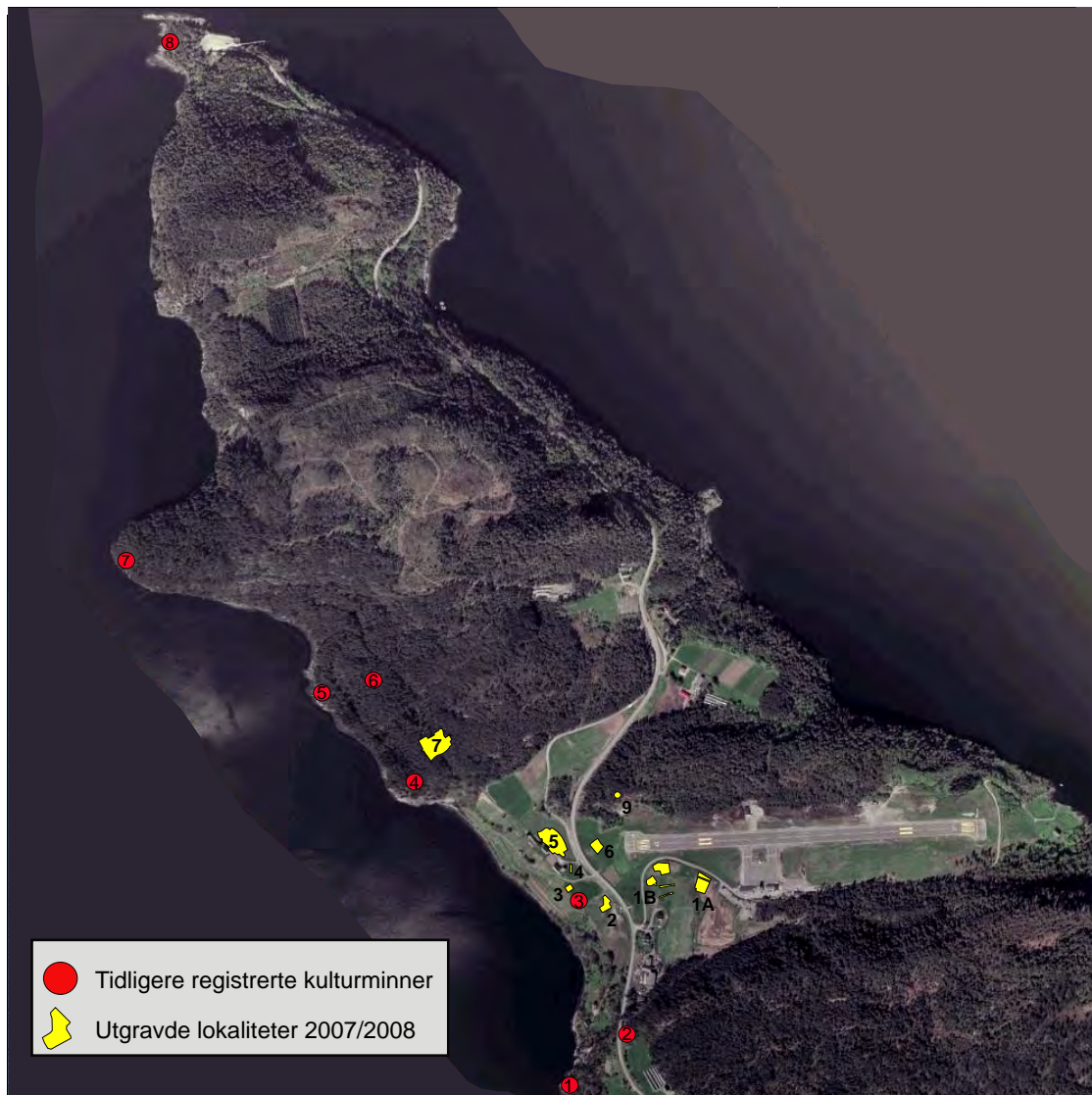

Fig. 2. Oversikt over funnområder. Røde markeringer med nr. er beskrevet i teksten. Gule markeringer er de utgravde lokalitetene. Grafikk T. B. Olsen (www.norgebilder.no)

4. På Kleberget ble det registrert 2 mulige gravrøyser som ligger 25 m nordvest for en oljetank og ca. 350 m nordvest for driftsbygningen på Hjelmeset 54/3. Røysene ble lokalisert på en nordøst-sørvest gående bergrygg med svaberg som skråner bratt ned mot sjøen i sørvest. Røysene ligger ca 4 m fra hverandre. Røysen i nordvest er en klart markert mosegrodd rundrøys bygd rett på svaberget. Den har en diameter på 7 m og en høyde på 0,3 m. Røysen i sørøst er også en lav mosegrodd rundrøys, som ser ut til å bestå av én steinpakning i ett lag. Diameteren er på 6 m og høyden er 0,2 m. Gravminnet ble av fylkeskommunen definert som spesialområde kulturminnevern (G2, fig. 5).

5. Ca 100 m fra utstikkende svaberg på sørsiden av Skytebergsvika ble det registrert 2-3 mulige gravrøyser. Samlingen ligger ca. 570 m nordvest for driftsbygningen på Hjelmeset 54/3 på en øst-vest gående bergrygg som går ut i sjøen til et nes. Røys 1 er sterkt utkastet og har en diameter på 15 m og høyde på 1,1 m. Røys 2 ligger ca 1 m unna i sørvestlig retning. Denne er tydelig avgrenset mot nord, men utflytende på berget mot sør og vest. Tverrmålet er

på 6 m og høyden på ca 0,5 m. 2 m mot sørvest ligger en steindyngel som kan være utkastmasser fra røys 2 eller en tredje røys. Steindyngen er 6 m i tverrmål og 0,5 m høy.

6. En svakt markert langrøys ligger ca. 550 m nordvest for driftsbygningen på Hjelmeset 54/3. Røysen er bevokst med tykk mose, blåbærlyng og furutrær, og har en uregelmessig overflate. Den tegner seg som en 20 m lang og 8 m bred forhøyning i terrenget hvor det er mer stein enn ellers. Det er 3-4 søkk langs midten av røysa.

7. På Staveneset ca. 30 m øst-sørøst for ytterste spissen av neset ligger en samling på 4 mulige gravrøysar. Samlinga ble lokalisert ved bruksgrensen mellom Hjelmeset 54/3 og 54/1, på en nordøst-sørvest gående bergrygg med enkelte avsatsar som skrånar bratt ned mot sjøen. Røys 1 er en uklart markert, mosedekket rundrøys med mye utkastet stein fra midten. Den har en diameter på 7 m og høyden er på 0,5 m. Ca. 20 m sørvest røysen, på en lavere avsats, ligger røys 2 som er en mosekledd rundrøys som har en diameter på 7 m og høyde på 0,3 m. Den østlige delen av røysen er klart markert. Røys 3 ligger på nok en lavere avsats ligger ca 40 m sørøst for røys 2, dette er en svakt markert og lite synlig rundrøys. I den vestlige delen er en del mindre stein synlig. I sentrum er et mindre søkk og her er tørr røysstein synlig i en dybde av 0,5 m. Mot nord og øst går røysen i ett med terrenget omkring. Diameteren er på 5-6 m og den har en maksimal høyde på 0,5 m. Ca. 25 m sørøst for røys 3 ligger røys 4 som er en uklart markert mosegrodd rundrøys. Den har en uregelmessig overflate, diameter på ca. 6 m, og høyde på 0,3 m. Delemerket mellom eiendommene 54/3 og 54/1 står ved røysens SV-kant.

En rundrøys og en stein med runeinnskrift ble registrert 8. 80 m sørøst for lykten ytterst på Anda, på Hjelmeset 54/1. De to kulturminnene ble lokalisert i glissen furuskog innenfor et område på 24 x 6 m, på et kupert svaberg som stikker ut i sjøen mot sørvest. Rundrøysen er uklart markert med uregelmessig overflate og kanter. Det er en større blokk i nordvestre utkant og et lite søkk i midten. Den måler 7 m i diameter og har en høyde på 0,3 m. Steinen med runeinnskrift er kalt "Heksesteinen" og denne er lokalisert ca 15 nordvest for røysen. Runeinnskriften antas å være fra 1200- tallet og er av Håkon Hamre (Hamre 1941) oversatt til "Her er gull og hekseri under" (*Her er gull ok villur undir*).

Fig. 3. "Heksesteinen" er den store steinen på svaberget til høyre på bildet. Foto: Bente Magnus 1980.

PLANOMRÅDET

Avinors plan for utbedringstiltak for Sandane lufthavn omfatter deler av gårdene på Hjelmeset, gbnr. 54/1 og gbnr. 54/3, samt gården Andenes, gbnr. 55/7 og 55/4. Planområdet ligger på en halvøy mellom Utfjorden i øst og Gløppefjorden i sørvest.

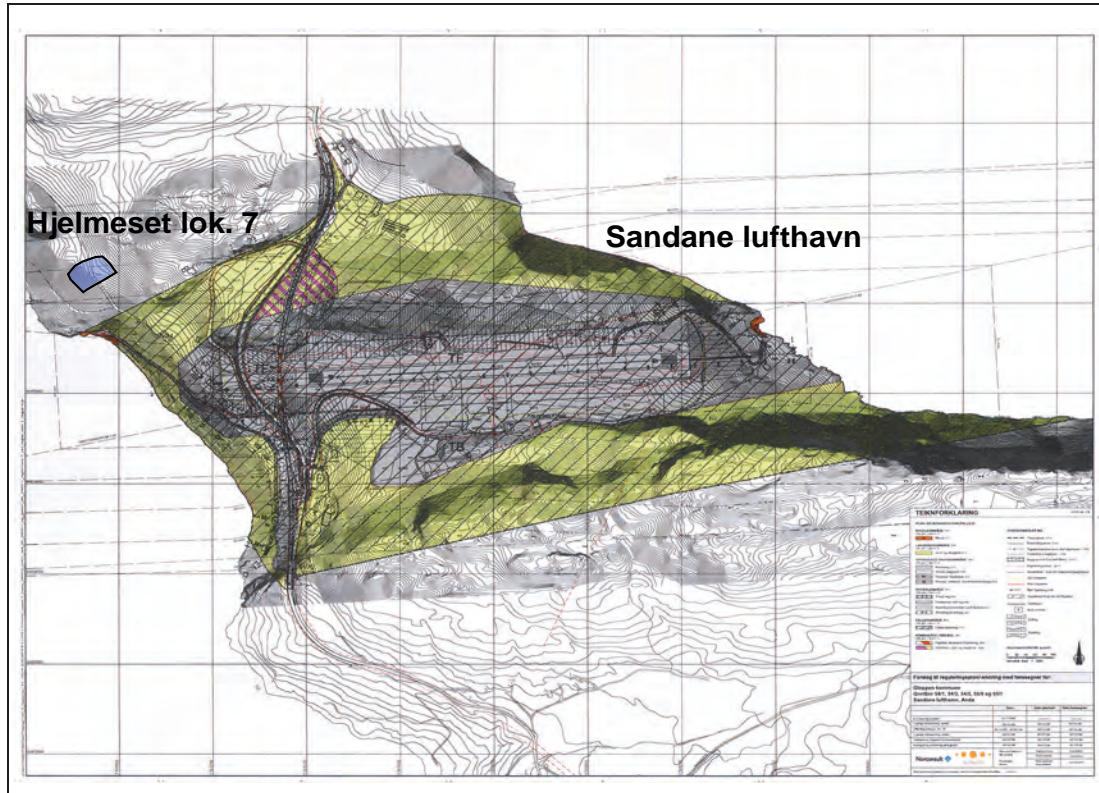

Fig. 4. Planområde for prosjekt Hjelmeset Lok. 7 markert med blått.
Planområde for prosjekt Sandane lufthavn markert med grønt/grått.
Grafikk Norconsult/Avinor. Bearbeidet av T. B. Olsen.

Andenes, gbnr. 55/7, er et lite småbruk i Finnvika som ligger i den nordøstvendte skråningen mot Utfjorden, like øst for dagens rullebane. Store deler av området er bratt, men innimellom er det flattere, dyrkbare partier. Stedet er lunt sommerstid og skal ha gode vekstvilkår for blant annet epler. I dag er småbruket nedlagt (Dokset 2007:2).

Gården Hjelmeset ligger i en sørvendt skråning mot Gløppefjorden. I området er det rikelig med løsmasser som sammen med den solvendte lokaliseringen skaper gode forhold for jordbruk. Store deler av arealet er dyrket mark og omfatter de to gårdstunene, Lassetunet (54/3) og Jakobtunet (54/1). Gårdstunene er lokalisert på terrasser et stykke opp fra sjøen og har godt utsyn over Gløppefjorden. Området har lett dyrkbar mark i skråninger og på terrasser. Det skogskledde utmarksområdet nordvest for tunet på Hjelmeset 54/3 er innenfor planområdet til prosjekt Hjelmeset Lok. 7. Dette området består av en vestvendt svakt hellende terrasse hvor det i nyere tid har vært hentet næringsrik matjord.

FYLKESKOMMUNENS REGISTRERINGER

Innen planområdet har Kulturavdelinga ved Sogn og Fjordane fylkeskommune gjennomført en hovedregistrering og to tilleggsregistreringer. Under hovedregistreringen, som ble gjennomført i perioden 02.-27.10.2006 ble det åpnet 43 søkesjakter, i 20 av disse ble det påvist automatisk fredete kulturminner (Dokset 2007). Med bakgrunn i funnene fra søkesjaktene skilte fylkeskommunen ut 9 områder med automatisk fredete kulturminner. Områdene ble betegnet Lok. 1-9. Lokalitet 1 utgjør et større område og er derfor delt opp i Lok.1A og Lok. 1B. Fylkeskommunens lokalitetsbenevnelser ble benyttet under frigravningsgravningene og i denne rapport.

En utvidelse av det opprinnelige planområdet utløste behov for en tilleggsregistrering som ble gjennomført i perioden 19.-30.03.2007 (Handeland 2007). Registreringen omfattet 15 nye sjakter og en utmarksregistrering i det utvidete planområdet. I 7 av sjaktene ble det påvist funn av automatisk fredete kulturminner, mens utmarksregistreringen ikke gav nye funn. Registreringen gav en ytterligere avgrensning av Lok. 1 og Lok. 2. I tillegg ble det påvist en ny lokalitet nordvest for Lok. 5, kalt Lok. 12.

Den andre tilleggsregistreringen er tilknyttet prosjekt Hjelmeset Lok.7. På bakgrunn av et ønske om opparbeiding av et innmarksareal ble det gjennomført nye registreringer i nærområdet til Lok. 7 i mai 2007 (se saksgang, Kulturavdelinga, Sogn og Fjordane fylkeskommune, søknad om dispensasjon med vilkår etter kml § 8. 4, brev av 25.05.2007). Av de i alt 20 sjaktene var 16 funnførende, og disse viste at funnområde med Lok. 7 strakte seg i nordvestlig retning.

Av de registrerte lokalitetene i området ligger Lok. 1A/B, Lok. 2-6 og 9 innenfor planområdet til prosjekt Sandane lufthavn, mens Lok. 7 tilhører planområdet for prosjekt Hjelmeset Lok. 7. I tillegg til de registrerte lokalitetene, ble enkelte av de tidligere kjente gravminnene i området nyregistrert. På kartet er to av disse markert som G1 og G2 som tilsvarer nr. 2 og 4, fig. 2.

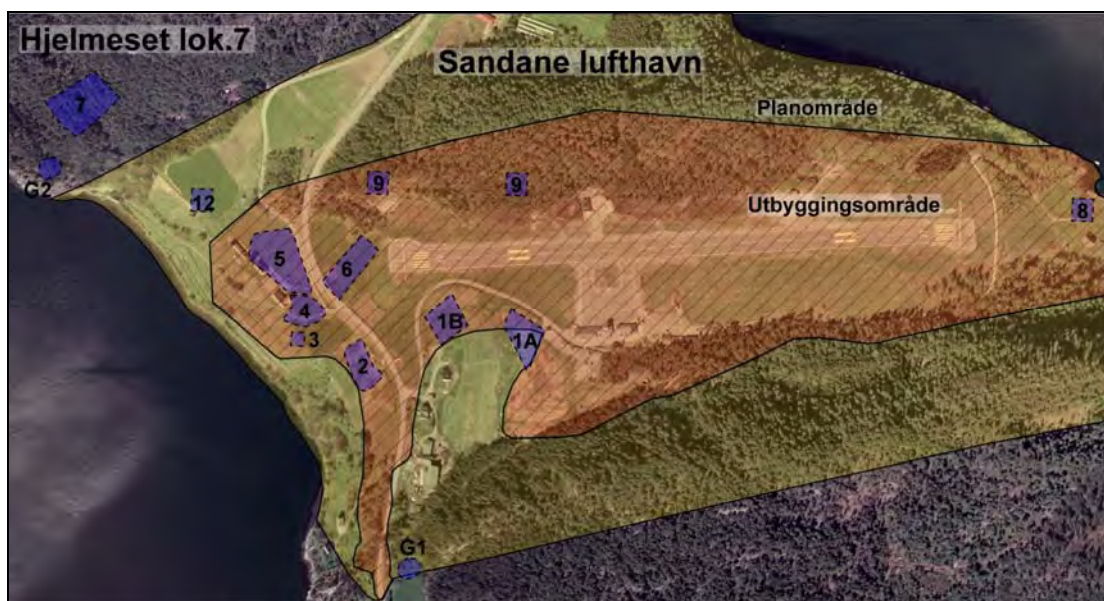

Fig. 5. Fylkeskommunens funnområder innefor planområdet for Prosjekt Sandane lufthavn og Hjelmeset Lok. 7. Grafikk av T. B. Olsen.

Lok. 1A/B

På disse lokalitetene som ligger sør for den vestlige del av den eksisterende rullebanen, ble det registrert stolpehull, kokegroper, ildsteder og mulige veggrøfter som samlet viser til aktivitet i periodene yngre bronsealder, førromersk jernalder og romertid.

Lok. 2

Lokaliteten ligger ved oppkjørselen til flyplassen, nedenfor og vest for E39. Her ble det registrert et kokegropfelt fra eldre jernalder.

Lok. 3

Lokaliteten ligger sydøst for gårdstunet på Hjelmeset 54/3. Her ble det registrert et fyllskifte som ble antatt å være bunn av en mulig gravhaug, muligens spor etter "Smiehøgjen" som ble omtalt under tidligere funn (se over).

Lok. 4

Lokaliteten ligger imellom to gårdsveier øst for låven til tunet på Hjelmeset 54/3. Her ble det registrert tre faser med forhistoriske dyrkningslag med dateringer som spenner fra eldre bronsealder til overgangen mellom folkevandringstid og merovingertid.

Lok. 5

Området er lokalisert mellom tunet på Hjelmeset 54/3 og E39. På lokaliteten ble det registrert stolpehull og mulige veggrøfter under mektige forhistoriske dyrkningslag. To av dyrkningslagene ble datert til henholdsvis overgangen eldre/ynge bronsealder og sen førromersk jernalder/ tidlig eldre romertid.

Lok. 6

Lokaliteten ligger mellom E39 og rullebanen på Sandane lufthavn. Her ble det registrert rester etter stolpehull, mulig rest etter av steinsatt fundament for hus, kokegrop og fossilt dyrkningslag med dateringer som spenner innenfor perioden overgangen eldre/ynge bronsealder til førromersk jernalder.

Lok. 7

Ligger på en skogskledd terrasse ca 300 m nordvest for tunet på Hjelmeset 54/3. L
På lokaliteten ble det registrert stolpehull, mulig veggrøft, kokegroper, en mulig gravrøys, rydningsrøys og åkerrein med flere forhistoriske dyrkningsfaser. Dateringer fra de ulike strukturene viser til aktivitet innenfor perioden eldre bronsealder-romertid.

Lok. 8

Lokaliteten ligger i Finnvika og her ble det registrert en kokegrop som ble datert til yngre bronsealder.

Lok. 9

I utmarksområdet nord for rullebanen ble det registrert udaterte 2 tjæremiler.

Lok. 12

På Ekra som er navnet på den dyrkede marken nordvest for Lok. 5 ble det registrert en åkerrein.

Med unntak av Lok. 8 og Lok. 12 ble det gjennomført frigivningsundersøkelser på samtlige lokaliteter. For Lok. 8, Finnvika, ble det gitt dispensasjon uten vilkår for ytterligere

arkeologiske granskninger fordi Riksantikvaren mente at kildeverdien allerede var ivaretatt gjennom fylkeskommunens registreringer. Åkerreinen på Lok. 12 ble regulert til spesialområde vern.

MÅLSETTINGER FOR FRIGIVNINGSUNDERSØKELSEN

Det er sjelden at såpass store tilgrensende arealer undersøkes, og dette gir gode muligheter til å innhente et mer helhetlig kildemateriale for å belyse flere viktige problemstillinger knyttet til utviklingen av den forhistoriske gårdsbosetningen. På bakgrunn av resultatene fra fylkeskommunens registreringer innenfor planområdene utarbeidet Bergen museum, SFYK en faglig målsetting for frigivningsundersøkelsene, denne er definert gjennom tre ulike hovedproblemstillinger knyttet til den kulturhistoriske utviklingen for den tidlige vestnorske jordbruksbosetningen:

1 Var de tidlige jordbruksbosetninger mobile eller bofaste?

Beskrivelsen av den tidlige vestnorske jordbruksbosetningen er tradisjonelt historien om en ekstensiv og halvnomadisk økonomi, der jakt og fiske stadig spilte en avgjørende rolle. Denne beskrivelsen står i sterk kontrast til resultater som flateavdekninger har brakt for dagen gjennom de siste femten årene (Diinhoff 1999b og 2005a). På flere lokaliteter som for eksempel ved Enebø i Gloppen (Diinhoff 2001) og Mo ved Ørsta (Diinhoff 2005b) er det påvist fast jordbruksbosetning i yngre bronsealder og tidlig jernalder.

Flere av fylkeskommunens registrerte lokaliteter ved Hjelmeset gård antydde bosetning fra yngre bronsealder og tidlig jernalder. Dette gav håp om nye data som kunne belyse teorien om en mer fast jordbruksbosetning slik resultatene fra de senere flateavdekningsundersøkelser har gitt inntrykk av.

2 Intensivt eller ekstensivt jordbruk?

Nyere arkeologiske flateavdekninger viser den samme intensive og permanente arealbruk for dyrkningssystemer som for boplassene. I sen bronsealder og tidlig jernalder er det påvist faste åkre på innmark og disse er dyrket i vekselbruk gjennom århundrer (Diinhoff 2003 og 2005c). Det er undersøkt et stort antall dyrkningskontekster på Vestlandet, men de har alle vært av arealmessig begrenset omfang.

I forbindelse med undersøkelsene på Hjelmeset var det et mål å forsøke å påvise i hvilken grad åker og boplass lokaliserer seg i forhold til hverandre. Andre steder kan det se ut til at åkrene holdes intakte på tross av at boplassen kanskje relokaliseres med visse mellomrom. Var dette tilfellet på Hjelmeset og ble åkrene i bronsealder og eldre jernalder dyrket i et permanent vekselbruk?

3 Kokegropfelt – spor etter førkristen rituell praksis?

Kokegroper har tradisjonelt ikke vært tillagt noen særskilt betydning. De er funnet på boplasser og har vært sidestilt med avfallsgroper eller ildsteder knyttet til hverdagslige aktiviteter. Det viser seg imidlertid at kokegroper ofte er lokalisert i en landskapsmessig eller romlig kontekst som fordrer en mer kompleks forklaring. Dette gjelder spesielt kokegropfelter som av flere er tolket som å avspeile en mer rituell praksis ved jordbrukssamfunnet (Diinhoff 2005d, Gustafson 2005, Henriksen 2005). Kokegropfelt er avdekket en rekke steder på Vestlandet, ellers i Norge og i Skandinavia. I Hardanger er det for eksempel funnet tre ulike kokegropfelt som er anlagt innenfor innhegninger, markert ved lave grøfter (Diinhoff 2005d,

Diinhoff in prep, Berge in press). At kokegropfeltene har vært innhegnet er tolket som at de har vært senter for rituelle aktiviteter.

På Hjelmeset avdekket fylkeskommunen et kokegropfelt på Lok. 2 og det var derfor en målsetting å arbeide videre med den rituelle forklaringsmodellen.

TIDSROM FOR UNDERSØKELSEN OG DELTAKERE

Frigivningsundersøkelsene fant sted i løpet av sommeren og høsten 2007, og vår, sommer og høst i 2008. Til sammen var 16 arkeologer og 3 botanikere involvert i utgravningene i løpet av sesongene 2007/2008. Leder for utgravningsprosjektet var Søren Diinhoff, mens Thomas Bruen Olsen hadde hovedansvar i felt og har utarbeidet den arkeologiske rapporten. Funn fra utgravningene er katalogisert av Oddhild Dokset. Kari Loe Hjelle har hatt det overordnede ansvaret for de vegetasjonshistoriske undersøkelsene, mens rapporten er utformet av Lene Synnøve Halvorsen og Elin Randi Lotsberg. Under utgravningen av en middelalderisk brønnstruktur på Lok. 5 deltok konservator Gitte Hansen fra Bryggens Museum i perioden 14.08-15.08.2008.

År	Periode
2007	09.07 – 27.07
	27.08 - 21.09
	01.10 - 25.10
2008	31.03 - 26.04
	05.05 - 06.06
	28.07 - 05.09

Tab. 1. Tidsrom for undersøkelsene

Sesong	Feltpersonell - arkeologi	Stilling
2007	Søren Diinhoff	Prosjektleder
	Thomas Bruen Olsen	Feltleder I
	Heidi Handeland	Feltleder I
	Oddhild Dokset	Feltassistent
	Nora Pålgaard Pape	Feltassistent
	Bjørnar Sæbø	Feltassistent
	Hege Hellesø	Feltassistent
	Synnøve Thingnæs	Feltassistent
2008	Søren Diinhoff	Prosjektleder
	Thomas Bruen Olsen	Feltleder I
	Oddhild Dokset	Feltleder I
	Rolf Liahjell Bade	Feltleder II
	Nora Pålgaard Pape	Feltassistent
	Bjørnar Sæbø	Feltassistent
	Sigrun Wølstad	Feltassistent
	Solveig Roti Dahl	Feltassistent
	Hege Hellesø	Feltassistent
	Torbjørn Preus Schou	Feltassistent
	Stian Hatling	Feltassistent
	Ihab Dababsa	Feltassistent
Malin Kristin Aasbø	Feltassistent	
Sesong	Feltpersonell - Botanikk	
2007	Kari Loe Hjelle	
	Lene Synnøve Halvorsen	
	Elin Randi Lotsberg	
2008	Kari Loe Hjelle	
	Elin Randi Lotsberg	

Tab. 2. Deltakere under utgravningene i sesongene 2007/2008.

METODIKK OG DOKUMENTASJON

Samtlige lokaliteter ble gravd ut ved maskinell flateavdekning. Ved denne metoden fjernes de organiske jordlagene ned til overgangen mot mer sand/grusholdige undergrunnsmasser eller funnførende lag. I dette arbeidet benyttes gravemaskin under oppsyn av arkeologisk feltpersonell. For å få fram forhistoriske strukturer og fyllskifter som er bevart i undergrunnen renses de øverste cm av toppen manuelt ved hjelp av krafse og graveskje.

Etter at feltene var åpnet på de ulike lokalitetene ble de innmålt ved hjelp av totalstasjon. Det overordnede målesystemet ble satt ut med fastpunkter som forholdt seg til kartfestede punkter langs hovedveien (E39) eller GPS-innmålte punkter. Innenfor enkelte av feltene ble totalstasjonen benyttet for å legge ut lokale koordinatsystem som grunnlag for manuelle tegninger. I etterarbeidet ble de lokale målesystemene inkorporert i det overordnede målesystemet. Foruten enkelte felt og delområder som ble tegnet manuelt, ble totalstasjonen også benyttet for innmåling av feltgrenser og påviste strukturer. De manuelle originalplantegningene av felt og strukturer ble tegnet i målestokkene 1:50, 1:20 og 1:10. Originaltegningene er senere digitalisert ved hjelp av programmet Adobe Illustrator.

Under utgravningen ble de fleste strukturene snittet og dokumentert i plan og profil på strukturskjema. På skjemaene ble det notert informasjon om type, form, størrelse, sedimentbeskrivelse og det foreligger profiltegning i målestokk 1:10. Et utvalg av strukturene har en mer detaljert tegning enn oversiktsplantegningen og disse ble tegnet i målestokk 1:10 eller 1:20. Det foreligger profiltegninger av samtlige dyrkningsprofilene i målestokk 1:10 eller 1:20. Under etterarbeidet ble samtlige originaltegningene fra dyrkningsprofilene digitalisert med programmet Adobe Illustrator. Fotodokumentasjonen ble gjennomført ved bruk av digitalt kamera. Strukturene ble fotografert i plan og profil. I tillegg ble det tatt situasjonsbilder som dokumenterer utgravningen og oversiktsbilder av de ulike lokalitetene og feltene.

Jordmasser fra enkelte mindre områder tilknyttet forhistoriske anlegg eller enkeltstående strukturer ble vannsådet. Maskevidden på sådene var 2 og 4 mm. Funnmateriale av tre og lær ble sendt inn til konserveringsavdelingen ved Bergen museum for preparering. Øvrig funnmateriale er vasket, nummerert og lagret i funnmagasinene ved Bergen museum. Funnene er katalogisert i den nasjonale gjenstandsdatenbanken.

Fra flere av strukturene og fra samtlige dyrkningsprofiler ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver. Et utvalg av prøvene har blitt vasket og trekullprøver er datert ved Beta Analytics, Miami, Florida, USA. Under de botaniske undersøkelsene ble det samlet inn makrofossilprøver fra et utvalg strukturer og fra samtlige dyrkningsprofiler. Det ble også tatt ut pollenprøveserier fra dyrkningsprofilene og fra en torvkjerne ved Lok. 7. For en mer utførlig beskrivelse av de botaniske metodene henvises det til den vedlagte botaniske rapporten (vedlegg 1). Beinmateriale fra undersøkelsene er levert osteologisk avdeling ved Bergen museum, men er foreløpig ikke analysert.

Lister over strukturer, foto, tegninger og vitenskapelige prøver er samlet ved hjelp av databaseverktøyet Microsoft Access. Originaltegninger, strukturskjema, fotomateriale, digitale tegninger og databasen er lagret i topografisk arkiv på Bergen museum.

FORHISTORISKE PERIODER OG DATERINGSRAMMER

I denne rapporten benyttes periodebetegnelser med tilhørende dateringsrammer som skissert i tabellen under. Det er oppgitt både ¹⁴C- år (BP) og kalibrerte år (kalenderår) før og etter kr.f.(BC/AD).

Periode	14C år BP	Kal. År	Hovedperiode
Tidligmesolitikum	10000-9000 BP	9200-8100 BC	Eldre steinalder
Mellommolitikum	9000-7500 BP	8100-6400 BC	
Senmesolitikum	7500-5200 BP	6400-4000 BC	
Tidligneolitikum	5200-4700 BP	4000-3500 BC	Yngre steinalder
Mellomneolitikum A	4700-4100 BP	3500-2700 BC	
Mellomneolitikum B	4100-3850 BP	2700-2350 BC	
Senneolitikum	3850-3500 BP	2350-1800 BC	
Eldre bronsealder	3500-2900 BP	1800-1200 BC	Bronsealder
Yngre bronsealder	2900-2440 BP	1200-500 BC	
Førromersk jernalder	2440-2010 BP	500-0 BC	Eldre jernalder
Eldre romertid	2010-1680 BP	0-200 AD	
Yngre romertid		200-400 AD	
Folkevandringstid	1680-1500 BP	400-570 AD	
Merovingertid	1500-1210 BP	570-800 AD	Yngre jernalder
Vikingtid	1210-970 BP	800-1030 AD	
Tidlig middelalder	1000-400 BP	1030-1150 AD	Middelalder
Høy middelalder		1150-1350 AD	
Sen middelalder		1350-1537 AD	
Nyere tid	400 BP-	1537AD-	Nyere tid

Tab. 3. Tidsperioder og dateringsrammer.

OPPSUMMERING AV RESULTATER FRA FRIGIVNINGSUNDERSØKELSEN

Under frigivningsundersøkelsene ble det gravd ut til sammen 8 lokaliteter og avdekket et areal på 9969 m². I tillegg ble det avdekket ca 2000 m² ekstra på Lok. 5 som hadde flere funnfaser.

Fig. 6. Oversikt utgravde lokaliteter for prosjekt Sandane lufthavn og Hjelmset Lok. 7.
Grafikk. T. B. Olsen.

Lok	m ²	dekar
Lok. 1A	1078	1,078
Lok. 1B	1460	1,46
Lok. 2	611	0,611
Lok. 3	145	0,145
Lok. 4	48	0,048
Lok. 5	2638	2,638*
Lok. 6	619	0,619
Lok. 7	3230	3,23
Lok. 9	140	0,14
Totalt	9969	9,969

Tab. 4. Areal på utgravd område for de enkelte lokalitetene. * I tillegg ca 2 dekar pga flere faser.

Samlet ble det påvist i alt 1185 anleggsspør på de ulike lokalitetene (tab. 5), de fleste av disse ble avdekket på Lok. 5 og Lok. 7. Med utgangspunkt i anleggssporene ble det skilt ut flere

større anlegg. Det var 12 sikre og 2 mulige husstrukturer, 2 mulige graver, 2 mulige ovnsanlegg og en tjærehjell. I tillegg er det 813 gjenstandsfunn, 1345 g brente bein, 19 g ubrente bein og 10756 g slagg. De fleste gjenstandsfunnene skriver seg fra Lok. 5.

Type	Materiale	Antall/vekt
Perle	Glass	1
Perle	Rav	2
Fragmenter av bolle	Tre	18
Øsekar	Tre	1
Rokk	Tre	1
Spann	Tre	1
Låsepinne	Tre	1
Plugg	Tre	1
Bygningsdeler	Tre	17
Pinne	Tre	2
Fragment av tre	Tre	68
Spenne	Jern	1
Fragmenter av kniver	Jern	6
Krok	Jern	1
Stabel	Jern	1
Nagler	Jern	35
Spiker	Jern	19
Fragmenter av jern	Jern	95
Fragmenter av bronse	Bronse	9
Skår av keramikk	Keramikk	215
Hengesmykke	Kleber	1
Lamper	Kleber	2
Spinnehjul	Kleber	1
Skår av kleberkar	Kleber	28
Baksteheller	Kleber	6
Vevlodd/fiskesøkker	Kleber	8
Fragmenter av kleber	Kleber	10
Bryner	Sandstein	22
Bryner	Skifer	7
Malestein	Stein	1
Slippeplate	Stein	1
Pilspiss	Flint	1
Pilspiss	Kvartsitt	1
Flekk	Flint	1
Kjerne	Kvartsitt	1
Avslag	Flint	24
Avslag	Kvartsitt	1
Mikroavslag	Flint	8
Ildflint	Flint	2
Bit av lær	Lær	1
Fragmenter av never	Never	17
Fragmenter av skifer	Skifer	1
Fragment av asbest	Asbest	15
Brente bein	Bein	345g
Ubrente bein	Bein	19g
Slagg	Slagg	10756g
Hasselnøtskall	Hasselnøtt	27
Biter av brent leire	Leire	125
Fragmenter av piper	Kritt	6

Tab. 5. Alle funn fra prosjekt Sandane lufthavn og Hjelmset Lok. 7.

Fra lokalitetene foreligger det 100 radiologiske dateringer fra anleggsspor og dyrkningslag/avsviingslag (vedlegg 4). Syv av disse dateringene stammer fra Sogn og Fjordane fylkeskommunens registreringer i 2006. Dateringene viser til forhistorisk aktivitet innenfor perioden senneolitikum til sen middelalder, og det foreligger dateringer fra samtlige forhistoriske perioder innenfor dette tidsspennet. Figur 7 viser fordelingen mellom dateringer og perioder.

Anleggsspor	Antall
Tuftstrukturer	3
Stolpehull	328
Stolpeliknende	138
Vegggrøfter	6
Grøfter	13
Steinsetting	11
Steinfylling	9
Brønnstruktur	1
Tjæremilestruktur	1
Mulige ovnstrukturer	4
Mulige gravstrukturer	2
Koksteinsbelte	1
Kokegroper/kokegropliknende	115
Ildsted/Ildstedslignende	32
Kullflekker/Brent sand	10
Groper/Groplignende	47
Staurhull	19
Røyser	2
Rydningrøyser	9
Rydninger	18
Fyllskifte	377
Områder med ardspor	6
Dyrkningslag	33
Til sammen	1185

Tab. 6. Alle anleggsspor fra prosjekt Sandane lufthavn og Hjelmset Lok. 7.

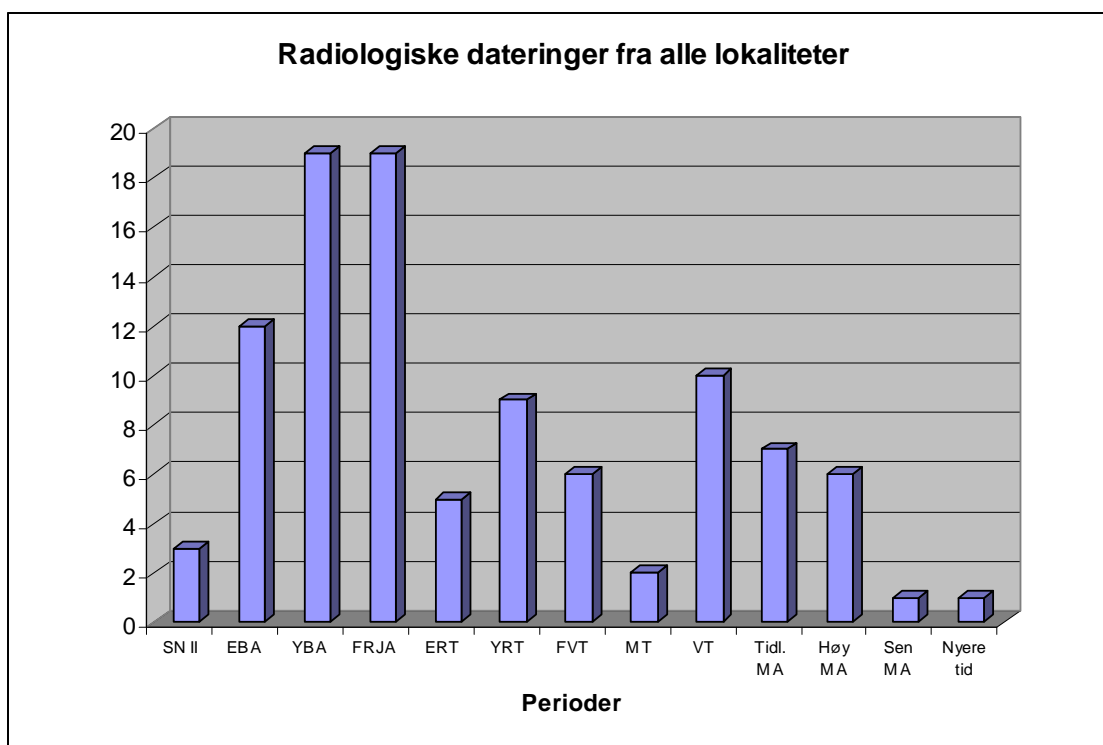

Fig. 7. Diagram over samtlige radiologiske dateringer. Dataene bygger på middelverdiene av kalibrerte (2 sigma) dateringer. Grafikk: T. B. Olsen.

SAMMENFATNING AV BOSETNINGSUTVIKLINGEN PÅ HJELMESET

Undersøkelsene omfatter både innmarks- og utmarksområdet, samt det indre tunområdet på dagens gård som har historiske røtter tilbake til senmiddelalder. De forhistoriske sporene fra Hjelmset antyder at det har vært kontinuitet i aktivitet på gården fra siste del av steinalderen og opp til senmiddelalder. Registreringsundersøkelsene og de mange utgravde lokalitetene gav et godt grunnlag for å spore endringer på gården angående hustyper, jordbruk og kulturpraksis. Endringer som kan knyttes til en utvikling av gårdsstrukturen.

Hustyper

Det ble påvist husstrukturer fra førromersk jernalder, eldre romertid, yngre romertid/folkevandringstid, folkevandringstid/merovingertid, vikingtid/tidlig middelalder og senmiddelalder. Hustypene viser stor variasjon, og det kan spores både endringer og kontinuitet i byggeskikk. En generell endring er at husene blir mer solid og større fra eldre romertid. Selv om det er visse forskjeller i veggkonstruksjonene, viser den tradisjonelle treskipete hustypen med takbærende grunder til kontinuitet fra førromersk jernalder til folkevandringstid/merovingertid. Unntaket er Hus 2, Lok. 5, fra yngre romertid/folkevandringstid som kan være en enskipet bygning med takbærende stolper i veggloppene. Det er mulig at byggeskikken med treskipete huskonstruksjoner er vanlig helt til høymiddelalder, men husene fra vikingtid/tidlig middelalder og høymiddelalder kan også være en type videreutviklede stavverkskonstruksjoner med takbærende stolper i veggloppene. Fra høymiddelalder ble det også påvist en hustuft (Hus 6, Lok. 5) uten jordgravde stolper som kan være rester et laftet hus, eller et hus med videreutviklet stavverk. I tillegg ble det funnet to mer usikre husstrukturer (Hus 9 og 10, Lok. 5) uten jordgravde stolper som kan være spor

etter bygninger med lafte- eller utviklet stavverkskonstruksjon. Disse mulige hustuftene ble ikke datert, men den stratigrafiske plasseringen antyder at de er fra vikingtid/tidlig middelalder.

Jordbruksspraksis

Jordbrukssporene fra Hjelmeset antyder at det har vært beiteaktivitet i området fra senneolitikum og frem til i dag. De eldste sikre åkerlagene fra Hjelmeset er datert til eldre bronsealder. I løpet av perioden eldre bronsealder-førromersk jernalder har det vært dyrket på mindre åkerteiger som har lagt spredt innenfor hele området. Det er en klar tendens til at åkrene er lokalisert i solvendte skråninger. Trolig dreier det seg om en form for rotasjonsjordbruk der åkerteigene tidvis har lagt brakk. Ved overgangen til eldre romertid opphører rotasjonsjordbruket med mindre og spredte åkerteiger. I stedet etableres større og mer permanente åkre som er lokalisert nærmere gårdshusene i tilknytning til gårdens innmarksområde. Fra romertid og frem til i dag har åkrene hatt den samme lokaliseringen rundt gårdsbosetningen ved Lok. 5, men etter hvert har de trolig ekspandert utover større arealer i tilknytning til innmarksområdet.

Kultpraksis

En kokegrop er en type jordovn for steking, koking eller røking av mat. Det finnes flere etnografiske eksempler på at denne formen for matlaging skiller seg fra den hverdagslige tilberedningen av mat. Som regel er jordovner benyttet ved større kollektive samlinger, fester og ritualer (Thörn 2005, Perminow 2005). Kokegroper kan knyttes til utøvelsen av den førkristne kult og religion. En tolkning om at kokegroper representerer spor etter kultutøvelse støttes av etnografiske studier og tidlige skriftlige kilder. Kokegroper er også nevnt i sagalitteraturen som omhandler det norrøne, førkristne samfunnet. Jordovnen kalles her for seyðir og skal ha vært anvendt for steke kjøtt under blotet (Magnusson Olsen 1909:318-319). Ulike typer kokegroper og lokalisering av disse kan derfor si noe om endringer i den rituelle praksisen på Hjelmeset.

De eldste kokegroperne på Hjelmeset er datert til eldre bronsealder, mens de yngste er datert til overgangen vikingtid-tidlig middelalder. Kokegroperne fra bronsealder ligger spredt utover området. Gropene er dype og samme grop har trolig vært benyttet flere ganger. Det er mulig at kokegroperne er tidlige vitnesbyrd om kultpraksis knyttet til bronsealdersbosetningen på Hjelmeset.

I løpet av eldre jernalder skjer det en endring av kokegroptype og lokaliseringen av disse på Hjelmeset. Kokegroperne er nå grunnere, og de fleste gropene har karakter av at de kun har vært anvendt en enkelt gang. Gropene konsentrerer seg innenfor avgrensede områder, og på Hjelmeset ble det funnet tre slike kokegroppfelt. Et felt var fra overgangen eldre-yngre romertid (Lok. 5) og to fra yngre romertid-folkevandringstid (Lok. 5 og 2). Kokegroppfelt er kjent fra hele det nordeuropeiske området fra perioden yngre bronsealder-vikingtid. I Sørskandinavia er de vanligst i perioden yngre bronsealder-romertid, mens de i Norge har en senere datering til perioden romertid-folkevandringstid (Diinhoff 2005d). De fleste kokegroppfelt i Skandinavia har det til felles at de er lokalisert på markante, eksponerte bakker eller plataer som er orientert mot havet, sjøer, elver eller våtmarker. Kokegroperne i et kokegroppfelt kan være organisert i enkeltrekker, i flere rekker eller i klynger (Henriksen 2005). En vanlig tolkning av slike forhistoriske kokegroppfelt er at de representerer kollektive samlingsplasser for utøvelse av rituelle aktiviteter knyttet til kult/religion.

I gropfeltene på Hjelmeset var kokegropene samlet i klynger, og feltene ligger i likhet med tidligere kjente kokegropfelt på topografiske forhøyninger eller platåer i landskapet med utsyn mot fjorden. Dette indikerer at kokegropfeltene på Hjelmeset kan ha vært arenaer for jordbruksbosetningens rituelle praksis.

En periodemessig gjennomgang av viktige funn og endringsperspektiv på hustyper, jordbruks- og kultpraksis

Senneolitikum

De tidligste aktivitetssporene i området var fra siste del av senneolitikum. Fra denne fasen ble det påvist flere avsviingslag etter rydninger av vegetasjonen som trolig knytter seg til den initierende rydningen av vegetasjonen. Den eldste dateringen fra dyrkningsprofilene var fra Lok. 5 der trekull fra bunnen av det nederste dyrkningslaget ble datert til 3580 ± 40 BP (BC2030-1780, Beta-238962) som tilsvarer senneolitikum, periode II. Dyrkningslaget kan være noe yngre enn bunndateringen tilsier, og det er mulig at det daterte trekullet stammer fra en avsviingshorisont i underkant av dyrkningslaget. Selv om det ikke ble påvist sikre dyrkningslag fra denne perioden, kan det ikke utelukkes at det har vært dyrket på mindre åkerlapper spredt rundt i området. Mangelen på andre funn fra perioden kan indikere at området i denne tidlige fasen i hovedsak ble anvendt som beiteland. Innhold av pollen fra beiteindikatorer i lag datert til senneolitikum antyder beiting i denne perioden.

Bronsealder

I fra eldre bronsealder skjer en drastisk arealmessig økning i utnyttelsen av området. Flere steder ble det avdekket dyrkningslag etter mindre åkerteiger og flere enkeltliggende kokegroper. Det ble ikke påvist husstrukturer fra bronsealder, men det kan ikke utelukkes at noen av de usystematiske stolpehullene i området kan ha tilhørt bygninger fra denne perioden.

Kokegroper

På Lok. 5 og Lok. 1A ble det datert kokegroper til eldre bronsealder, mens kokegroper fra yngre bronsealder ble funnet på Lok. 1A, Lok. 5 og Lok. 7. Kokegropene var ikke samlet i grupper, men ligger spredt innenfor undersøkelsesområdet. Gropene som ble datert til både eldre og yngre bronsealder var dype og tett pakket med stein. Enkelte av gropene har to separate kullag som viser at de har vært brukt minst to ganger, og det er derfor sannsynlig at gropene fra bronsealder har vært flerbruksgroper.

Jordbruk

De eldste sikre dyrkningslagene i området ble datert til eldre bronsealder og dyrkningssporene var spredt utover hele området. Dyrkningslag fra eldre bronsealder ble påvist på Lok. 1B, Lok. 4, Lok. 5 og Lok. 7. Det har vært dyrket på mindre åkerteiger som i de fleste tilfeller har vært anlagt i solvendte skråninger. Hvor store åkerteigene har vært er usikkert, men indikasjoner på at åkrene har vært oppdelt finner vi på Lok. 1B og Lok. 4 der det var bevart åkerkanter i tilknytning til disse dyrkningshorisontene. Den store spredningen av dyrkningsspor fra eldre bronsealder i området indikerer at det har vært drevet en form for rotasjonsjordbruk der åkerteigene tidvis har lagt brakk. Denne dyrkningsformen anvendes trolig også i løpet av yngre bronsealder og de påviste dyrkningslagene fra denne periodene overlapper med distribusjonen av lagene fra eldre bronsealder. Pollenanalyser og makrofossiler fra dyrkningslagene antyder at det har vært dyrket bygg og hvete i bronsealder, mens forholdet mellom tre- og gress/urte pollen indikerer at området har hatt en relativt åpen vegetasjon med en tendens til noe høyere verdier av gress-/urtepollen i forhold til trepollen

(vedlegg 1). I denne perioden ser det ut til at området ved Lok. 7 har vært mer åpen enn dagens innmark, ved Lok. 5.

Førromersk jernalder

Fra førromersk jernalder var det flere husfunn på Hjelmeset, og i denne perioden var bosetningen lokalisert i området ved Lok. 7. I tillegg til husfunnene ble det påvist en mulig grav på Lok. 5. Dyrkningssporene fra førromersk jernalder viser til en kontinuitet i jordbrukspraksis fra bronsealder. Selv om ingen av de avdekte kokegropene er datert til førromersk jernalder, kan det ikke utelukkes at noen av de udaterte gropene skriver seg fra denne perioden.

Husfunn

De eldste husstrukturene fra Hjelmeset ble avdekket på Lok. 7 og her ble det funnet 3 treskipete langhus (Hus 1-3, Lok. 7) og 1 mindre verkstedsbygning (Hus 4, Lok. 7) som alle trolig skriver seg fra den tidlige delen av førromersk jernalder (fig. 8). To av langhusene og verkstedsbygningen var orientert i nordvest-sørøstlig retning, mens det siste langhuset var orientert nordøst-sørvest.

Hus	Type	A.nr	Dat.14C	Kal.dat.(2sigma)	Dat.ramme	Samlet dat.ramme	Overlapp
Hus 1	Stolpehull	51	2370 ± 60 BP	1:BC750-690 2:BC660-640 3:BC590-370	BC750-370	BC750-210	BC400-370
	Stolpehull	428	2330 ± 40 BP	BC410-370	BC410-370		
	Stolpehull	50	2280 ± 40 BP	1:BC400-350 2: BC300-210	BC400-210		
Hus 2	Stolpehull	165	2440 ± 40 BP	BC760-400	BC760-400	BC760-200	BC410-360
	Stolpehull	159	2320 ± 40 BP	BC410-360	BC410-360		
	Stolpehull	186	2250 ± 40 BP	BC400-200	BC400-200		
Hus 3	Stolpehull	348	2350 ± 50 BP	BC530-370	BC530-370	BC740-40	BC530-210
	Stolpehull	231	2340 ± 70 BP	1:BC740-690 2:BC660-640 3:BC550-350 4:BC300-210	BC740-210		
	lldsted	248	2110 ± 40 BP	1: BC340-320 2: BC210-40	BC340-40		
Hus 4	Stolpehull	361	2380 ± 40 BP	1:BC720-700 2:BC540-390	BC720-390	BC720-390	BC720-390

Tab. 7. Det foreligger i alt 10 ¹⁴C-dateringer fra Hus 1-4, Lok. 7, som samlet gir dem en generell dateringsramme innenfor perioden sen yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder. Ser vi på hvordan dateringene i de ulike langhusene (Hus 1-3) overlapper hverandre er det sannsynlig at disse husene er fra den tidlige delen av førromersk jernalder. Trolig er Hus 4 også fra denne perioden.

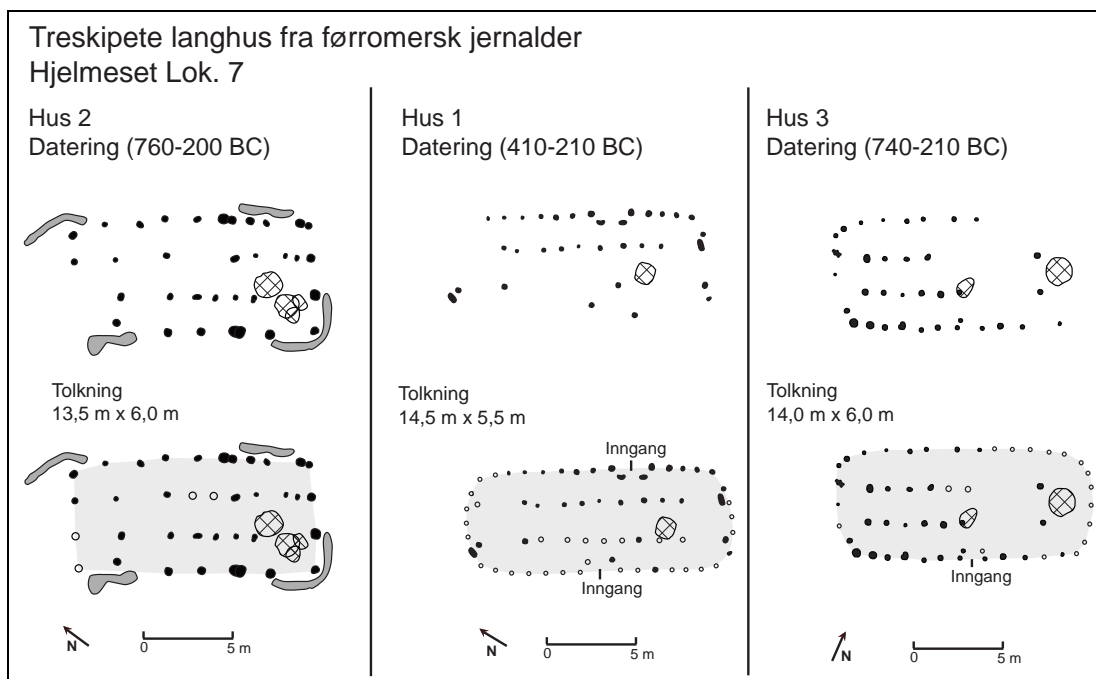

Fig. 8. Treskipete langhus fra Lok. 7. Øverst de påviste husstrukturer. Under tolkning av grunnplan. Grafikk T. B. Olsen

Husene fra Hjelmeset likner samtidige hus fra Enebø i Glommen (Diinhoff 2007) og fra Mo i Ørsta (Diinhoff 1999a). Husene fra Enebø og Mo har nesten identiske lengder og bredder og grunnplanene er svært like.

Gjennomsnittstørrelse på førromerske langhus	
Hjelmeset	14,0 x 5,8 m
Enebø	14,9 x 5,4 m
Mo	14,8 x 5,7 m

Tab. 8. Gjennomsnittlig størrelse på langhus fra førromersk j.a.

De 3 treskipete langhusene måler fra 13,5 til 14,0 m i lengden og har bredder fra 5,5 til 6,0 m. Samtlige langhus har rette langsider. Hus 1 og 3 har lett avrundete gavler, mens Hus 2 har rette gavler. Hus 2 har dreneringsgrøfter utenfor veggene for å lede vekk vann. Husene har to indre rekker av takbærende stolper med veggstolper rundt. At de takbærende stolpene står tett og noe skjevt på hverandre tyder på at husene hatt underremskonstruksjon (fig. 9). Denne typen hus er bygget med en grindkonstruksjon der de takbærende stolpene står tett og åsene som går i husets lengderetning ligger direkte på de takbærende stolpene.

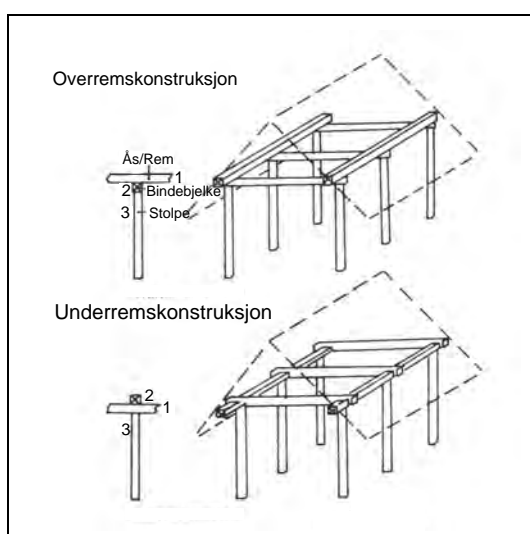

Fig. 9. Hus med over- og underremskonstruksjoner. Etter Näsman 1983.

Foruten nedgravningene etter veggstolpene ble det ikke påvist spor etter veggkonstruksjoner. Veggstolpene har stått tett og det er derfor sannsynlig at husene har hatt flettverksvegger av leirklining. Hus 2 skiller seg noe fra de andre husene med kraftigere veggstolpene som står noe lengre fra hverandre. I tillegg har huset et nærmest rektangulært grunnplan. Dette kan bety at huset har hatt en annen veggkonstruksjon, muligens sleppverk med liggende plank mellom veggstolpene.

På grunn av de husstrukturenes varierende bevaringsgrad var det kun få sikre innganger som ble identifisert. I Hus 1 ble det påvist en sikker inngang langs den ene langsiden av huset, og en mer usikker inngang langs den motstående siden. Også Hus 3 har en mulig inngang langs den ene langsiden. Inngangene som ble påvist i Hus 1 og 3 var av typen med inntrukne stolper som er typisk for disse hustypene. Liknende innganger ble påvist i husene fra både Enebø og Mo (Diinhoff 2007:13). Mangelen på identifiserbare innganger i Hus 2 kan bety at dette huset har hatt inngangene integrert i veggen.

Tolkninger av husenes rominndeling og funksjonsbestemmelse bygger på plasseringer av innganger, ildsteder/produksjonsanlegg og avstanden mellom de indre stolpeparene. Husene fra Hjelmset var noe mangelfullt bevart og derfor er rominndelingen og funksjon noe usikker. Rominndelingen i fig. 11 bygger på tolkninger av rominndeling og funksjon for husene på Mo og Enebø (Diinhoff 2007). Husene fra Mo indikerer at denne hustypen som regel har hatt en tredelt romløsning med boligdel i den ene enden, lager/småfjøs i den andre enden og stall/fjøs sentralt i huset. Også husene fra Enebø virker å ha en tredeling, men her er romfunksjonene mer usikker. I enkelte av Enebøhusene ble det avdekket ovnsanlegg i begge ender av husene, og dette indikerer at begge gavlendene av husene ble benyttet som verksted for teknisk produksjon. Dette betyr at det er problematisk å definere husets boligdel. I Hus 3 fra Hjelmset ble det også påvist et mulig ovnsanlegg som antyder at det her har foregått produksjon av keramikk eller metall. Selv om husstrukturen var noe dårlig bevart kan det se ut til at det mulige ovnsanlegget var lokalisert i husets boligdel.

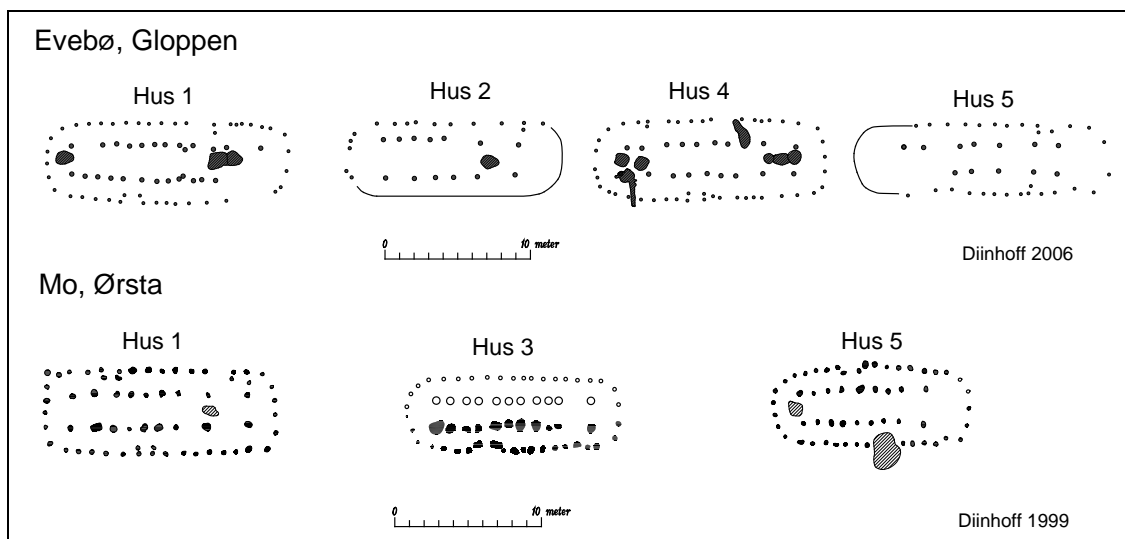

Fig. 10. Et utvalg av treskipete hus med underremskonstruksjon fra Enebø, Gloppen og Mo, Ørsta. Husene er samtidige og svært like de førromerske husene fra Hjelmset. Grafikk S. Diinhoff.

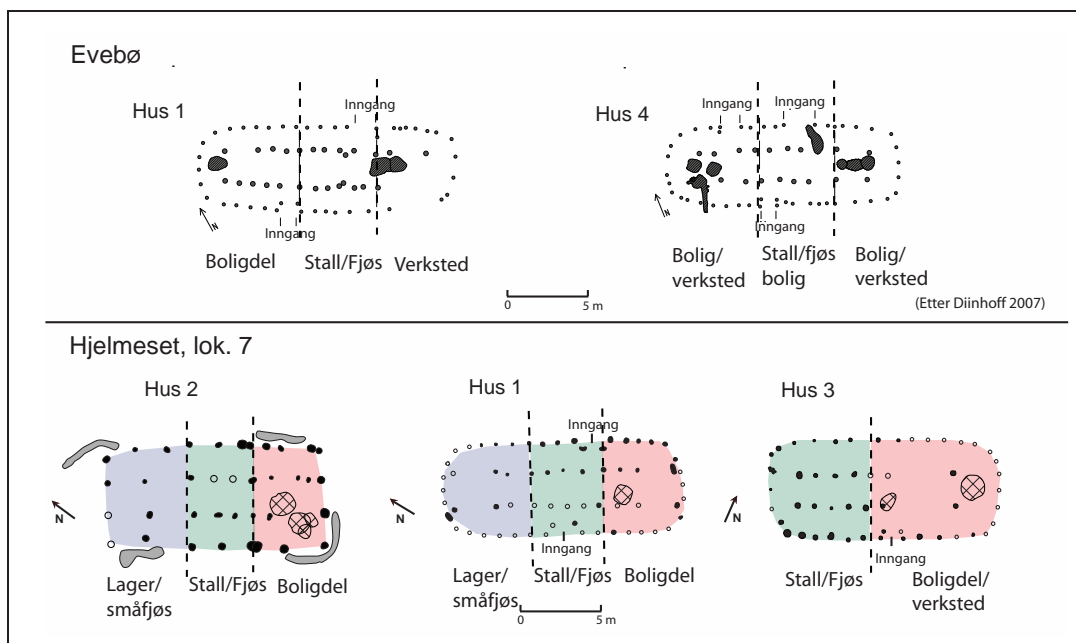

Fig. 11. Tolkninger av de førromerske husenes rominndeling og funksjon. Tolkningene baserer seg på bedre bevarte husstrukturer fra Mo og Enebø. Øverst er Diinhoffs tolkninger av husene på Enebø (Husillustrasjonene fra Diinhoff 2007 er noe omarbeidet). Grafikk T. B. Olsen.

Hus 4 var rester etter en mindre bygning som trolig har hatt funksjon som verksted. Selv om ^{14}C -dateringen fra ett av stolpehullene har en dateringsramme som går tilbake til yngre bronsealder, var bygningen trolig samtidig med de andre husene fra Lok. 7 som daterer seg til den tidlige delen av førromersk jernalder. Bygningen har trolig vært enskipet og ble identifisert på bakgrunn av tre par av stolpehull. Det antas at huset har hatt en lettere veggkonstruksjon, eventuelt en mer åpen veggløsning. Liknende, samtidige husstrukturer er påvist på Mo, Ørsta og på Sjøholt, Ørskog (Diinhoff 1999, Johannessen 2002) og disse er tolket som mindre verksteder/produksjonsanlegg (fig. 12).

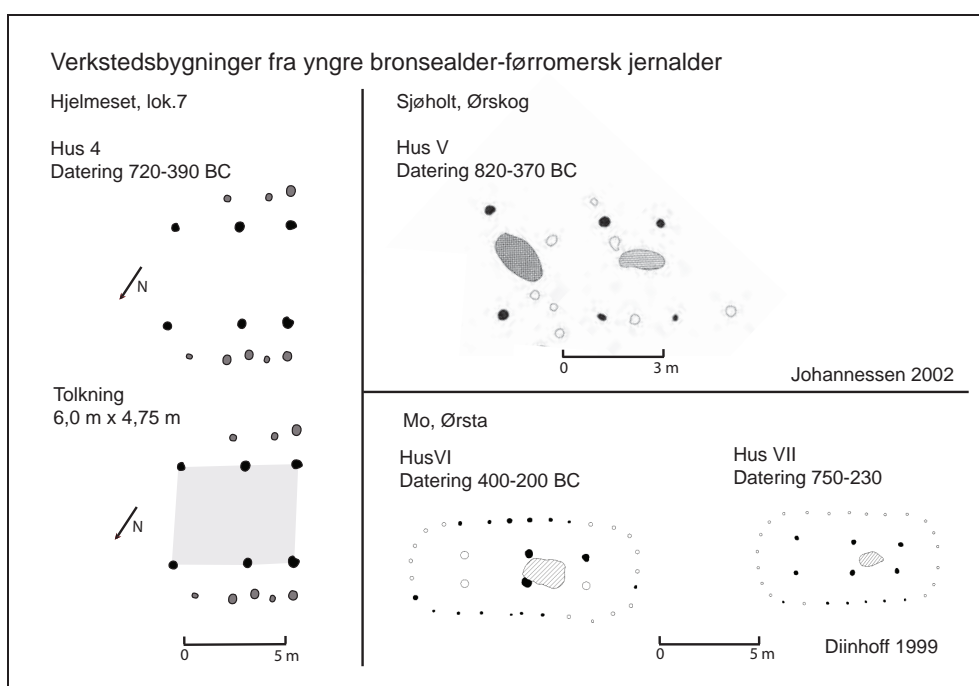

Fig. 12a. Hus 4, spor etter mulig verkstedsbygning. Liknende bygninger er funnet på Sjøholt, Ørskog og på Mo, Ørsta. Grafikk T. B. Olsen

Det er usikkert om de 4 husstrukturene på Lok. 7 har vært del av et samtidig gårdstun med flere bygninger. Lokaliseringen av de ulike husene viser at dette er mulig siden ingen av husene har romlige overlappinger (fig. 12b). Ut fra sammenligninger med samtidige gårder på Evebø og Mo er det likevel lite sannsynlig at alle husene er samtidige. På de andre gårdene består gårdsenheten av en hovedbygning og en verkstedsbygning eller kun en gårdsbygning med verksted integrert i bygningen. Det er derfor mulig at det er spor etter 3 ulike gårdsfaser på Hjelmeset, representert ved hvert av langhusene. Husene har hatt lettere konstruksjoner og har trolig ikke hatt lang levetid, kanskje bare 20-50 år. Ettersom gårdshuset har forfalt har en oppført et nytt i nærheten og slik har gårdhusene flyttet på seg innenfor nærområdet.

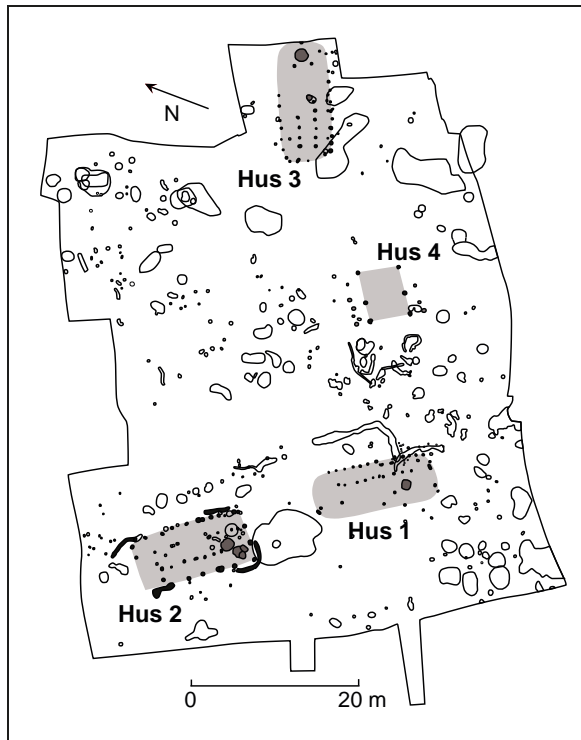

Fig. 12b. Husenes distribusjon på Hjelmeset lok. 7.
Grafikk: T. B. Olsen.

Mulig gravhaug

På Lok. 5 ble det funnet en grøft som trolig var rester etter kantgrøft til en gravhaug (fig. 111). En ¹⁴C-datering fra grøftens fyllmasse gir den mulige gravhaugen en dateringsramme innenfor perioden BC740-390. Grøften er svært lik to ringformete grøfter fra Lunde, på Os som er datert til førromersk jernalder og yngre bronsealder (Diinhoff 1998). Ringgrøftene knyttes til spor etter såkalte tuegraver som er lave gravhauger omkranset av sirkulære kantgrøfter. Tuegravene er fra den tidlige delen av førromersk jernalder og er vanlige i Nordvest-Tyskland og på Jylland i Danmark.

Jordbruk

Det virker som praksisen med rotasjonsjordbruk av mindre åkerteiger fortsetter fra bronsealder og inn i førromersk jernalder. Dyrkningslag fra denne perioden har den samme distribusjonen som lagene fra bronsealder og ble funnet stratigrafisk over disse på Lok. 1B, Lok. 4, Lok. 5 og Lok. 7. Polleninholdet fra lagene indikerer at det har vært dyrket både hvete og bygg, og at området har vært beitet. På tross av at dyrkningsaktiviteten opprettholdes i hele området, indikerer forholdet mellom trepollen og gress/urtepollen en viss gjengroing

innenfor deler av perioden. Mot slutten av førromersk jernalder ble det igjen endringer mot en åpnere vegetasjon (vedlegg 1).

Eldre romertid

I overgangen til eldre romertid flyttes gården inn til området med dagens gårdstun på Hjelmeset 54/3, tilsvarende Lok. 5. Flyttingen av gårdstun faller sammen med endringer i gårdsstruktur og jordbrukspraksis (se s. 40). Gårdshuset blir større og det blir et klarere skille mellom innmark og utmark. Åkrene flyttes tettere inn mot gårdstunet og blir mer permanente. Sammen med de overordnede endringene i gårdsstruktur, antyder nye typer kokegroper og lokaliseringen av disse endringer i rituell praksis knyttet til kult/religion.

Husfunn

På Lok. 5 ble et det avdekket et treskipet hus (Hus 1, Lok. 5) som trolig skriver seg fra den tidlige delen av eldre romertid (fig. 13 og 14). Huset måler 23 x 8 m og ble identifisert ved nedgravninger etter 4 par med takbærende stolper og vegggrøft. Bygningen har hatt lett buete langsider og avrundete gavler. I vegggrøften har det lagt syllstokker som veggkonstruksjonen har hvilt på. Dimensjonene på stolpehull og vegggrøfter vitner om en solid huskonstruksjon. Huset har trolig vært en grindbygning med overremskonstruksjon og med sleppverksvegger av liggende plank eller stav i syllstokk. Det ble ikke påvist sikre innganger og det er mulig at disse har vært integrert i selve veggkonstruksjonen.

Fig. 13. Spor etter et treskipet hus med vegggrøfter (hus 1) mot NV på lok. 5. foto: T. B. Olsen

Mangelen på identifiserbare innganger, ildsteder og andre indre konstruksjonsdetaljer gjør en tolkning av husets rominndeling og funksjon vanskelig. Huset har store likheter med andre hus fra eldre romertid på vestlandet og disse er tolket som større gårdshus som har hatt både boligdel og stall/fjøs integrert i samme bygning. Blant annet ble det funnet liknende hus fra eldre romertid (fig. 14) på Vereide (Diinhoff 1997) og på Eide (Diinhoff 2009).

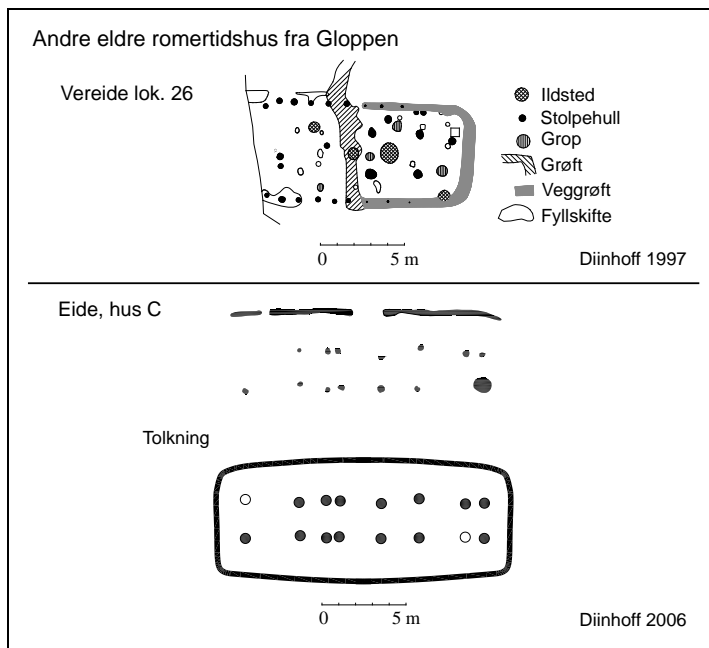

Fig. 14. Andre eldre romertidshus fra Gloppen som minner om hus 1 på Hjelmeset lok. 5. Grafikk S. Diinhoff.

Kokegroper

På Lok. 5 ble det påvist en konsentrasjon av kokegroper som trolig representerer et kokegropfelt (fig. 119). Kokegropene skiller seg fra de dype steinfylte gropene fra bronsealder som trolig har vært gjenbrukt. De er grunnere med et markant kullag i bunnen som indikerer at de bare var brukt en gang. Ut fra type og nærhet i lokalisering var gropene sannsynligvis noenlunde samtidige. En av gropene ble datert til perioden eldre/ynge romertid. Kokegropfeltet ble lokalisert i den nordøstlige delen av feltet, nord for det eldre romertidshuset (Hus 1). Det er usikkert om hvor lenge kokegropfeltet var i bruk og om det er samtidig med det eldre romertidshuset eller om det er yngre enn dette.

Jordbruk

Dyrkningssporene fra romertid viser klare endringer i driftsform. I overgangen til romertid forlattes de mindre og spredte åkerteigene, og åkeren flyttes til området i tilknytning til innmarksområde rundt Lok. 5. Et av dyrkningslagene ble datert til overgangen eldre/ynge romertid. Pollenanalysen fra dyrkningsprofilene på Lok. 4 og Lok. 5, indikerer at det skjer en markant endring mot en åpnere vegetasjon i nærområdet til gårdstunet i løpet av overgangen førromersk jernalder-eldre romertid (vedlegg 1). Rydning av vegetasjon antyder en mer intensiv utnyttelse av gårdens nærrområde for åkerdrift og beiteland. I utmarksområdet, ved Lok. 7, skjer det derimot en gradvis gjengroing av vegetasjonen fra dette tidsrommet.

Yngre romertid-tidlig folkevandringstid

Det er tilsynelatende få endringer fra romertid til folkevandringstid i lokaliseringen av gårdsbosetning og driftsform på Hjelmeset. Likevel kan det spores endringer i byggeskikk. Fra perioden yngre romertid-tidlig folkevandringstid ble det i tillegg avdekket en rekke kokegroper og kokegropfelter i området som kan antyde kontinuitet i den rituelle praksis fra eldre romertid.

Fig.15. Folkevandringstidshuset etter avdekning. Synlige steinsetninger etter veggekonstruksjonen og hellelagt parti på innsiden av veggen. Foto: T. B. Olsen.

Husfunn

Gårdshuset fra folkevandringstid (Hus 2, Lok. 5) ble lokalisert like sørøst for det eldre romertidshuset på Lok. 5. Husstrukturen var bare delvis bevart, men bygningen antas å ha vært ca 15 m langt og 6 m bredt. Huset ble identifisert på bakgrunn av rester etter steinsatte vegger og hellelegninger (fig. 15.). Det ble ikke funnet stolpehull tilknyttet bygningen, men på innsiden, langs den best bevarte veggen, var det en rekke med heller som trolig har vært fundamenter for stolper. Mangel på indre stolperækker gjør det usikkert om huset har vært enskipet eller treskipet. Det er sannsynlig at bygningen har hatt vegger av tre med steinmur utenfor. Husstrukturen har ingen spor etter innganger, og det ble heller ikke funnet ildsteder. I den sørlige delen av huset var det flere steinheller som indikerer at denne delen av huset har hatt hellelagt gulv. I tilknytning til huset var det en rekke gjenstandsfunn, blant annet spannfremt keramikk, jernfibula, ravperler, glassperle, spinnehjul, flere jernfragmenter og en del brente bein. Hovedkonsentrasjonen av gjenstandsfunn knytter seg til den sørlige delen av husstrukturen.

Mangel på konstruksjonsdetaljer gjør en tolkning av husets rominndeling og funksjon vanskelig. Likevel er det sannsynlig at bygningen har rommet både en boligdel og stall/fjøs. Siden den sørlige delen var hellelagt og de fleste gjenstandsfunnene er herfra, er det sannsynlig at boligdelen har vært i denne delen av huset.

Byggekonstruksjonen med steinsatte vegger er et vanlig trekk i folkevandringstid, men det er få funn av denne hustypen på nordvestlandet. Typen er kjent fra Rogaland der det finnes folkevandringstidshus med steinsatte vegger både på Ullandhaug og på Gausel ved Stavanger (Børshem og Soltvedt 2002). De to husene fra Gausel har steinsatte vegger i den sørlige delen (fig. 16). Husene fra Rogaland er rester etter storgårder med gårdshus som er langt større enn huset på Hjelmeset. Dimensjonene på det tidlige folkevandringstids gårdshuset på Hjelmeset indikerer at gården i denne perioden var av liten eller middels størrelse.

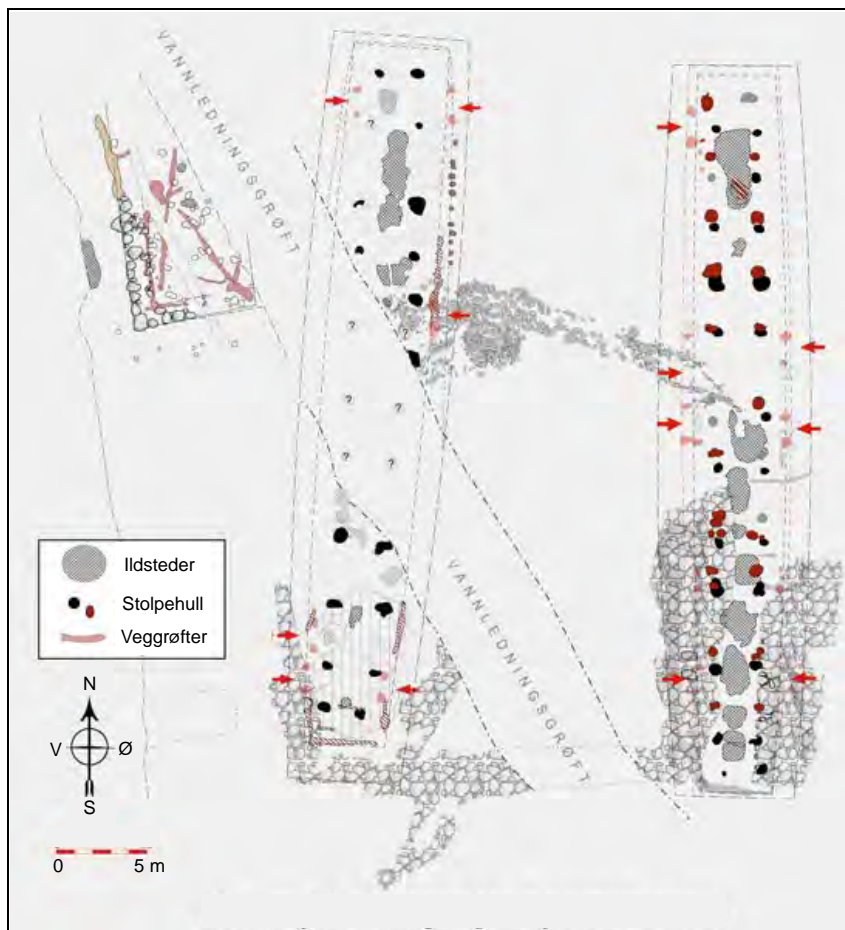

Fig. 16. De to gårdshusene på Gausel ved Stavanger. Begge husene har steinsatte vegger i den sørlige delen. Illustrasjon Børshem 2002.

Kokegroper

Det ble avdekket et stort antall kokegroper fra yngre romertid-folkevandringstid som var spredt utover hele undersøkelsesområdet. Både fra Lok. 2, Lok. 5, Lok. 6 og Lok. 7 ble det datert kokegroper fra denne perioden. I likhet med foregående periode ble det også påvist kokegroppfelt fra dette tidsrommet på Lok. 2 og Lok. 5.

Jordbruk

Fra dyrkningsprofilen på Lok. 4 som ligger ca 50 m sør for folkevandringstidshuset ble det datert dyrkningslag til overgangen yngre romertid-folkevandringstid, dette viser kontinuitet i driftsform med en permanent storåker tett på gårdsbebyggelsen. Likevel ble det datert et dyrkningslag til overgangen yngre romertid/folkevandringstid på Lok. 7 som indikerer at en i denne perioden også hadde åkre utenfor gårdens innmark. Pollenanalysen fra dyrkningslaget fra Lok. 7 antyder at det i perioden ble dyrket hvete og bygg på Hjelmeset (vedlegg 1).

Sen folkevandringstid- merovingertid

Det var få ¹⁴C-daterte strukturer fra perioden sen folkevandringstid-merovingertid (vedlegg 4). Likevel viser dateringer av dyrkningslag og en husstruktur om kontinuitet i bosetting og gårdsstruktur på Lok. 5 fra siste del av folkevandringstid og inn i merovingertid. Det ble ikke påvist kokegroper fra denne perioden og de større kokegroppfeltene var nå gått ut av bruk. Dette kan ha sammenheng med en sentralisering av kulten hvor de rituelle aktivitetene trekkes inn på gårdstunet eller inn i selve gårdshuset.

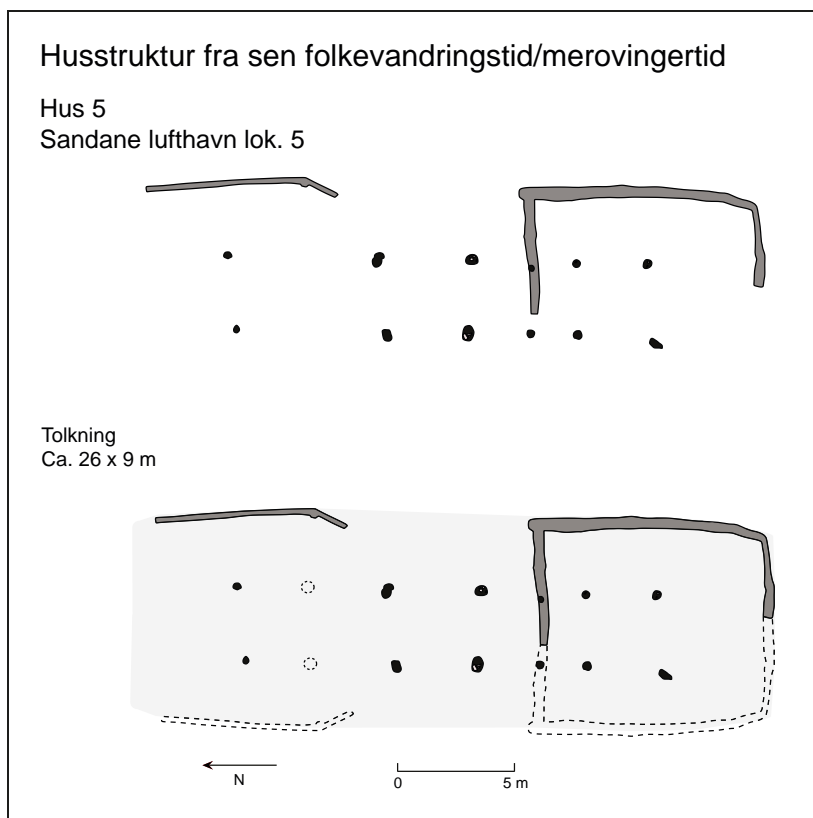

Fig. 17. Påviste stolper og vegggrøfter, hus 5, lok. 5. Hustolkning nederst.
Grafikk T. B. Olsen.

Husfunn

På Lok. 5, ble rester etter en treskipet bygning skilt ut på bakgrunn av vegggrøfter og 6 par takbærende stolper (fig. 17). I området hvor Hus 5 var lokalisert var det et stort antall nedgravninger etter ulike husstrukturer fra flere faser, og hustolkningen regnes derfor som noe usikker. ¹⁴C-dateringer fra husstrukturen er trolig misvisende med hensyn til husets alder (tab. 71). Husets stratigrafiske plassering og en typologisk vurdering gav det en dateringsramme innenfor perioden folkevandringstid-merovingertid. Hvis tolkningen av grunnplanet er riktig har huset hatt en lengde på 26-28 m og en bredde på opptil 9 m. Det har hatt lett buete langsider og tilnærmet rette gavler. Veggene har vært fundert på syllstokker som har lagt i vegggrøftene. Et særtrekk for bygningen er at den har hatt en indre vegg som også har hatt syllstokkfundament. Trolig har det vært sleppverksvegger med liggende eller stående plank mellom stolper som har stått på syllstokkene. Plasseringen av de takbærende stolpene rett ovenfor hverandre i to rekker, sannsynliggjør at bygningen har vært en grindbygning med overremskonstruksjon. Det ble ikke påvist innganger og det er usikkert hvor mange rom huset har hatt. Likevel viser den indre vegggrøften at huset har hatt minst to rom, og størrelsen indikerer at dette har vært boligdel og stall/fjøs.

Jordbruk

Fra dyrkningsprofilen på Lok. 4 ble det datert dyrkningslag til overgangen folkevandringstid-merovingertid og merovingertid, dette antyder en kontinuitet i dyrkningspraksisen med åker tett på gårdstunet. Et dyrkningslag fra Lok. 2 ble datert til overgangen merovingertid-vikingtid, og viser at åkeren nå sannsynligvis ble utvidet til å omfatte store deler av den lavereliggende terrassen sørøst for gårdstunet. Pollenanalysene tyder på at det fortsatt ble dyrket bygg og hvete, og at åpningen av vegetasjonen fortsatte fra romertid og frem til sen folkevandringstid-merovingertid (vedlegg 1). Fra denne perioden stabiliserer vegetasjonen seg

og verdiene av trepollen i forhold til gress/urtepollen holder seg relativt jevn frem til dagens nivå.

Vikingtid-tidlig middelalder

Det ble påvist en rekke anleggsspor som vitner om stor aktivitet på Hjelmeset i perioden vikingtid-tidlig middelalder. Funnene viser til kontinuitet i bruk av Lok. 5 som gårdstun og det ble avdekket et gårdshus, et massivt koksteinsbelte, steinsettinger, kokegroper og kullfylte groper. I tillegg ble det funnet 2 mulige ovnsanlegg på Lok. 7 som viser at også utmarksområdet ble utnyttet.

Gårdshuset (Hus 3, Lok. 5) ligger innenfor samme område og var delvis overlappende med Hus 5 (fig. 75). Dette vitner om kontinuitet i lokaliseringen av gårdshus og kan bety at det var liten endring i gårdsstrukturen fra folkevandringstid/merovingertid. Likevel var det andre funn på Lok. 5 som viser at det kan ha vært flere bygninger på gårdstunet i denne perioden. Flere steinsettinger, som ut fra lokalisering og stratigrafiske kontekst antas å være samtidige med gårdshuset, kan være spor etter mindre bygninger som har hatt ulike gårdsfunksjoner. Mellom gårdshuset og de to mulig husstrukturene var det et mulig tunområde. I den sør-sørøstlige utkanten ligger et massivt koksteinsbelte som antyder en ytre avgrensning av det indre tunet (fig.94).

I tillegg ble det funnet bevart bygningstømmer datert til sen vikingtid/tidlig middelalder i en brønnstruktur som har brukstid i høymiddelalder. Tømmeret stammer trolig fra en mindre bygning.

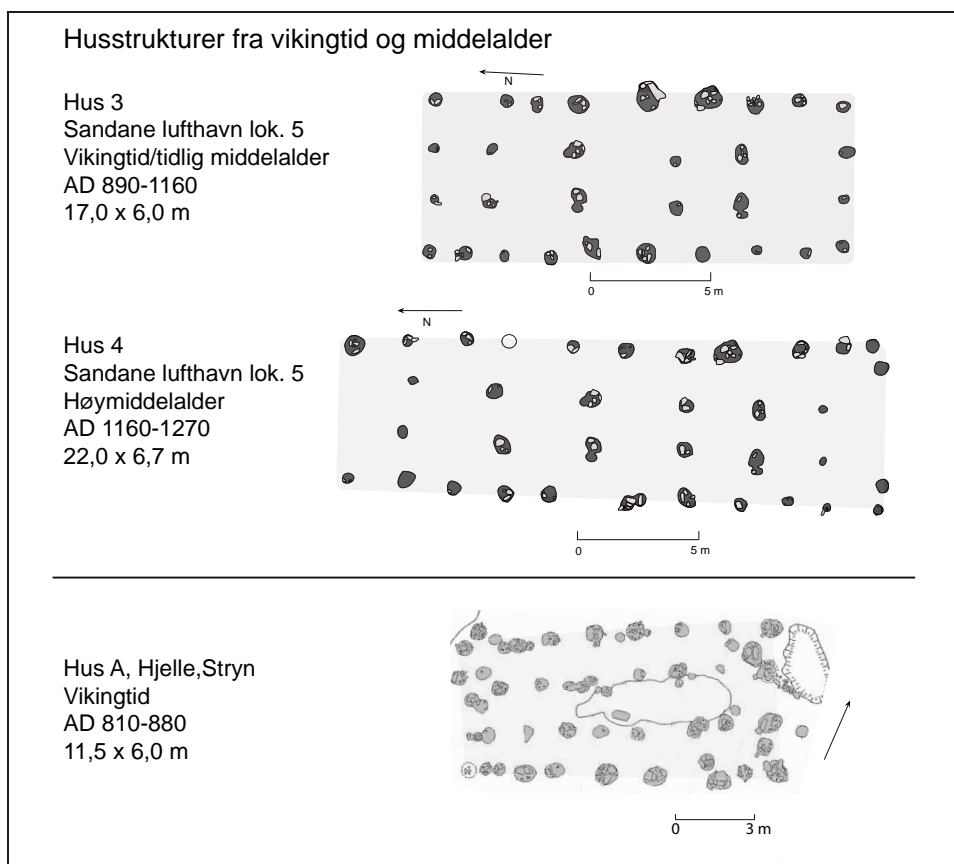

Fig. 18. Grunnplan for hus 3 og 4 (lok. 5) og hus A fra Hjellev i Stryn. Grafikk T. B. Olsen.

Husfunn

Hus 3 har trolig vært treskipet og ble identifisert på bakgrunn av stolpehull etter veggstolper og to indre rekker med stolper (fig. 18). Fra stolpehullene er det tre ¹⁴C-dateringer som gav huset en dateringsramme innenfor tidsrommet AD890-1160. Dateringene overlapper innenfor tidsrommet AD990-1040 som tilsvarer overgangen vikingtid-tidlig middelalder.

Bygningen har hatt et nærmest rektangulært grunnplan med rette langsider og rette gavler. Den har trolig hatt en lengde på 17,0 m og en bredde på 6,0 m. Hvordan huset har vært konstruert er usikkert. Det kan enten ha vært en variant av den tradisjonelle treskipete typen med takbærende grunder, eller en utviklet stavverkskonstruksjon med takbærende stolper i veggløpene og indre stolper som har støttet en hems eller et loft. Argumenter for en treskipet bygning finner vi i plasseringen av de indre stolpene som viser at de kan ha vært organisert i grindpar. Det er likevel usikkert om de indre stolpene har vært takbærende og/eller om de har støttet en indre hems eller et loft. Husets solide, godt skodde veggstolper har trolig vært takbærende noe som en finner i bygninger med utviklet stavverk. Husets rektangulære grunnplan er også et argument for denne hustypen. Bygninger med en utviklet form for stavverk er vanlig i tidlig middelalder, og denne hustypen kan spores tilbake til yngre jernalder (Olsen 2009). Hvis huset har hatt en utviklet stavkonstruksjon har veggene bestått av stående plank på sviller som har vært plassert mellom veggstolpene. Er huset av den mer tradisjonelle treskipete typen, kan det ha hatt vegger bestående av liggende eller stående trepanel i sleppverkskonstruksjon.

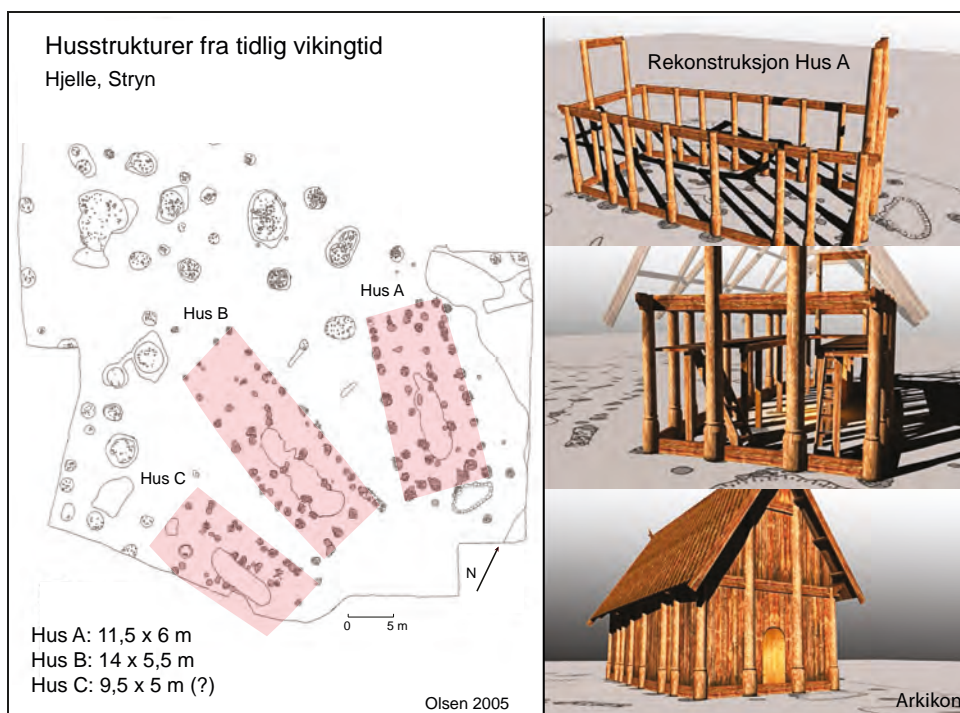

Fig. 19. Tidlige vikingtidshus fra Hjelle, Stryn. Husene er tolket som utviklede stavverksbygninger med takbærende stolper i veggløpene og indre stolper som har støttet en hems eller et loft. Plantegning etter Olsen 2005. Hus A er rekonstruert av Arkikon. Grafikk T. B. Olsen

Mangelen på spor etter innganger kan bety at disse har vært integrert i veggene. Det har ikke vært mulig å skille ut strukturer som antyder noe om rominndeling eller funksjon. Huset har trolig hatt flere rom, men det kan ikke utelukkes at det bare har vært ett rom. Hus med liknende konstruksjon ble funnet på Hjelle i Stryn (Olsen 2005a:32). Her ble det avdekket et

tunanlegg med tre hus som er tolket som spor etter et tingsted (Olsen A. B. 2005a, Olsen M. 2003). Husene, som ble datert til tidlig vikingtid, har i likhet med husene fra Hjelmeset også hatt svært solide og kraftig skodde veggstolper. Hjelle-husene er tolket som utviklede stavverkskonstruksjoner med takbærende veggstolper og med indre stolper som har støttet en hems eller et loft (fig. 19).

I tillegg til selve gårdshuset ble det avdekket flere steinsettinger og steinfyllinger som kan være rester etter ytterligere to husfundament (Hus 9 og 10) som trolig var samtidige. Det ene mulige husfundamentet, Hus 9, var rektangulært og måler ca 9,5 x 6 m. Funn av smieslagg antyder at det dreier seg om en smie. Det andre mulige husfundamentet, Hus 10, kan være spor etter en bygning som kan ha vært opptil 15,5 m lang og 5 m bred.

En brønnstruktur i den sørlige del av Lok. 5 har brukstid i høymiddelalder, men har en indre trekonstruksjon som ble bygd med gammelt bygningstømmer. ¹⁴C-datering av et stykke tre fra en av stokkene (990 ± 40 BP, kal. AD980-1160) antyder at bygningstømmeret daterer seg til samme periode som gårdshuset. Enkelte av stokkene som var opptil 1,65 m lange var tilskjært i endene hvor det har vært gjennomgående treplugger. Det er usikkert hvilken huskonstruksjon bygningstømmeret har tilhørt, men den knappe lengden indikerer at de stammer fra en mindre bygning.

Det er en tradisjonell oppfatning om at det i slutten av yngre jernalder skjer en endring av gårdstunet ved at det blir flere bygninger med ulike funksjoner. Oppfatningen bygger på en antakelse om at endring henger sammen med nye tradisjoner i byggeskikk. De store treskipete bygningene fra tidligere i jernalder bygger på en germansk byggeskikk der alle gårdens funksjoner (bolig, verksted og fjøs/stall) var samlet i ett bygg. Det antas at endringer mot en mer hjemlig byggeskikk med stav- og laftebygg førte til at de store multifunksjonsbyggene ble erstattet av flere mindre bygninger med hver sine funksjoner. Et kjent eksempel på denne oppdelingen av gården er husene på Ytre Moa ved Øvre Årdal (fig. 20). Her ble det funnet 6 hustufter og flere gravrøyser fra vikingtid.

Fig. 20. Vikintidsgården på Ytre Moa ved Øvre Årdal er tolket som spor etter en gård med flere små bygninger som har hatt ulike gårdsfunksjoner. Grafikk Arkikon.

Den tradisjonelle ideen om en oppdeling av vikingtidsgården i flere mindre husenheter skyldes kanskje mangelen på empiri vedrørende husstrukturer fra yngre jernalder. En rekke nyere funn fra vikingtid/tidlig middelalder viser stor variasjon i byggeskikk. Det finnes både en- to- og treskipete hus fra denne perioden, og den germanske byggeskikken var fortsatt

vanlig. Enkelte mener at laftebygg og oppsplittede tun ikke blir vanlig før på 1200-tallet (Diinhoff 2008:16).

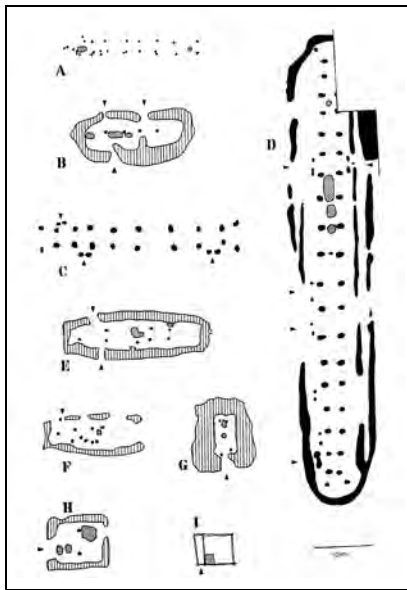

Fig. 21. Ulike typer vikingtid/tidlig middelalder gårdshus. Etter Skre 1996.

Foruten sporene etter selve gårdshuset, viser de steinsatte husfundamentene og funnene av bygningstømmer at det kan ha vært flere bygninger på Hjelmesetgården i vikingtid/tidlig middelalder. Variasjonen i de ulike hussporene kan indikere at tunet rommet hus med ulike bygningskonstruksjoner. Sporene etter de mulige husfundamentene var likevel såpass sparsomme og usikre at det ikke kan trekkes noen konklusjoner om hvorvidt gården i denne perioden var et oppsplittet tun av små spesialiserte bygninger.

Koksteinslag, kullfylte groper, kokegroper og ovnsanlegg.

På tvers av Lok. 5 i sørvest-nordøstlig retning strekker det seg et belte av kokstein. Dette koksteinslaget var delvis utpløyd og hadde en utstrekning på ca 30 x 20 m. To ¹⁴C-dateringer fra koksteinslaget overlapper innenfor tidsrommet AD780-980 som tilsvarer vikingtid.

Koksteinslaget markerer trolig grensen for gårdens indre tunområde. Tilsvarende koksteinslag fra vikingtid er vanlige og ble blant annet funnet på Hjelle i Stryn (Olsen 2005a:16). Også her var koksteinen deponert i tykke lag som utgjør et sammenhengende belte i utkantene av tunet. Kokstein har vært anvendt under matlagning, blant annet som såkalt bryggstein under oppvarming av vann (Pilø 2005:136).

På Lok. 5 ble det avdekket 4 store groper med tykke kullag og store steiner i toppen (fig. 22). Likheten i konstruksjon antyder at gropene er samtidige og en av dem ble datert til AD980-1220 som viser at de trolig er fra perioden vikingtid-høymiddelalder. Lokaliseringen av gropene antyder at de er samtidige med gårdsbosetningen fra vikingtid-tidlig middelalder. Tre av gropene ble lokalisert på det indre gårdstunet, men hvilken type anlegg de representerer er usikkert. De store mengdene med trekull indikerer at de representerer kullgroper, men det stemmer dårlig med tilstedeværelse av store steiner i toppen. Alternativt kan de ha hatt funksjon som store røykeovner eller en type kokegroper.

Fig. 22. En av de kullfylte gropene (A704) som er avdekket på lok. 5. Foto: T. B.Olsen

I vikingtid-tidlig middelalder er det fortsatt bruk av kokegropene. To av kokegropene på Lok. 5 ble datert til denne perioden. Begge ligger i nærheten av gårdshusene og viser til kontinuitet i forhold til lokaliseringen av kokegropene rundt det indre tunet.

To mulige ovnsanlegg ble avdekket på Lok. 7 og viser til en utnytting av gårdens utmark i vikingtid. Anleggenes konstruksjon er noe usikker, men begge var dekket av et lag med stein i toppen og har en større nedgravning sentralt med en mulig ovnstruktur fylt med brennt silt/leire og trekull. De store nedgravningene kan være spor etter et luftesystem, muligens gropene etter blåsebelger. Ansamlingene av stein i toppen antyder at ovnsanleggene har hatt steinkonstruksjoner. Geologisk analyse av sedimentene fra det ene ovnsanlegget gir få belegg for en sikrere tolkning av anleggene enn som ovner. Likevel antyder analysen bruk temperaturer på opptil 1000 °C (se vedlegg). Skulle anleggene representere ovner er det usikkert hvilken funksjon disse har hatt. En mulighet er at de er rester etter jernvinneanlegg, men det ble ikke funnet restmateriale etter metallsmelting.

Fig. 23. Mulig ovnsanlegg A på lok. 7. Foto: T. B. Olsen

Jordbruk

Det ble ikke datert dyrkningslag fra vikingtid/tidlig middelalder, dette skyldes trolig at åkerlagene fra denne perioden i stor grad har blitt blandet med de senere middelalderlag og det moderne dyrkningslaget.

Høymiddelalder

Det er en tydelig kontinuitet i gårdsbosetningen fra vikingtid/tidlig middelalder og inn i høymiddelalder. Fra perioden ble det funnet spor etter gårdshuset som var oppført på samme tomten som gårdshuset fra foregående periode. I tillegg ble det funnet rester etter en mulig smie og en brønn.

Husfunn

Hus 4 var et mulig treskipet hus fra høymiddelalder (fig. 18). Det har en romlig overlappning med Hus 3, og det er kun en svak dreining av grunnplanet i forhold til den foregående husfasen. Grunnplanene til de to husene er nærmest identiske og vitner om kontinuitet i byggeskikk. Også Hus 4 har rette langsider og rette gavler, men var noe større enn Hus 3. Huset har en lengde på 22,0 m og en bredde på opptil 6,7 m. En forskjell mellom husene er at Hus 4 mangler de sentrale stolpene i gavlene. Dette kan imidlertid skyldes at disse stolpene ikke var erkjennbare. I den sørlige gavlen har Hus 4 tilsynelatende to hjørnestolper som antyder en mer åpen gavl. Likevel har de to husene trolig hatt noenlunde lik konstruksjon med takbærende stolper i vegggløpene, og indre stolper som har støttet tak og/eller en hems/loft. Det er usikkert hvilken konstruksjon Hus 4 har hatt, men det rektangulære grunnplanet og de takbærende stolpene i vegggløpene antyder at huset har vært en utviklet stavverkskonstruksjon. I likhet med Hus 3 mangler spor etter innganger og rominndelinger.

Hus 6 ble identifisert på bakgrunn av et fundament av steinsettinger, et ildsted og et mørk brunt, nærmest svart fyllskifte som trolig var rester etter et gulvlag (fig. 24). I toppen av fyllskiftet ble det avdekket flere steinheller som styrker gulvtolkningen. Husstrukturen var delvis forstyrret, men bevarte steinrekker antyder at bygningen har hatt et rektangulært grunnplan og en størrelse på ca 9,2 x 4 m.

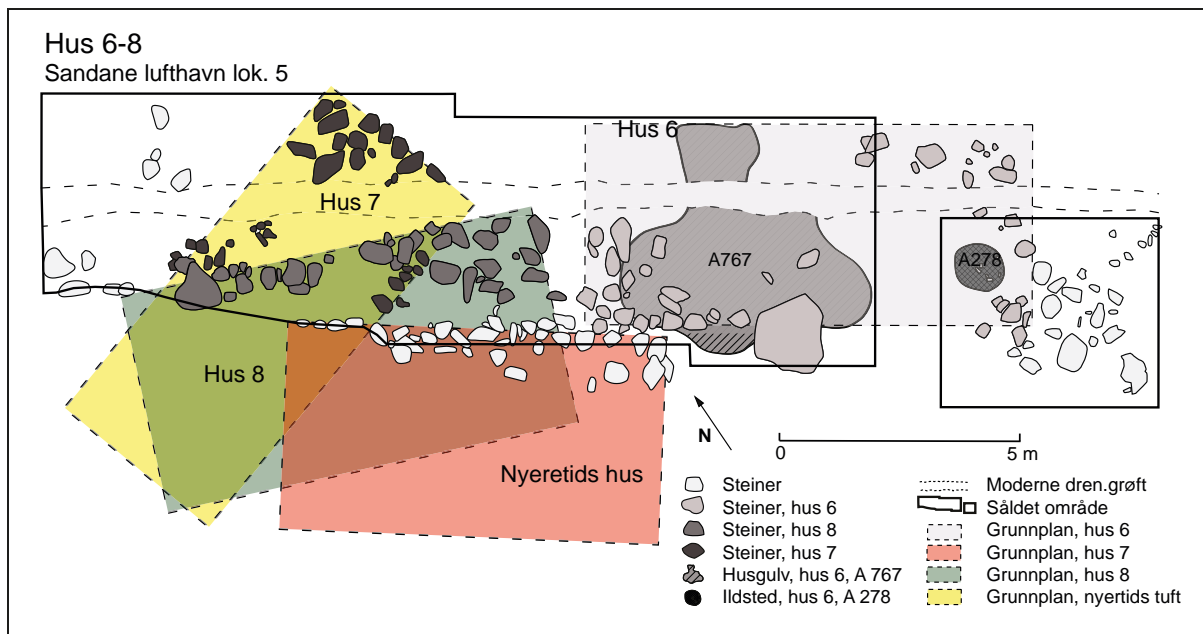

Fig. 24. Plantegning av hus 6-8. Grafikk T. B.Olsen.

Mangel på jordgravde stolper indikerer at det dreier seg om en laftekonstruksjon. Fra husstrukturen var det flere gjenstandsfunn, og de fleste av disse knytter seg til det bevarte gulvlaget. Blant funnene er det skår av kleberkar, baksteheller, tyngder, en rekke fragmenter av jerngjenstander og store mengder smieslagg og brent leire. Konsentrasjonene av smieslagg og brent leire knytter seg til det bevarte gulvlaget, og indikerer at bygningen har vært en smie.

Likevel antyder de mange funnene av kleberkar og baksteheller at huset også kan ha hatt en boligdel. Alternativt kan huset har vært en produksjonsbygning med både verksted og smie. Trekull fra gulvlaget ble ¹⁴C-datert innenfor tidsrommet AD1170-1290 som tilsvarer høymiddelalder. I tillegg er det funn av kleberkar av F-type som har brukstid innenfor perioden AD1198-1476. Samlet indikerer funn og datering en brukstid for Hus 6 til høymiddelalder.

Brønn

10 m sørøst for Hus 6 ble det avdekket en brønn (fig. 25) med brukstid i høymiddelalder. Selve nedgravningen etter brønnen var nærmest kvadratisk i flaten og måler i toppen ca 2,0 x 2,0 m. Den var 1,80 m dyp med lett skrånende sider og rund bunn. Brønnedgravningen har en indre rammekonstruksjon av tømmer og store heller. Trestokkene som ble anvendt var gammelt bygningstømmer og var eldre en brønnens bruksfase. En av stokkene ble datert til AD980-1160 som tilsvarer sen vikingtid-tidlig middelalder. Langs kanten i toppen av nedgravningen var det flere store steiner som kan representere rester etter en lav ringmur som har hindret erosjon av brønnens sidekanter. I tillegg ble det avdekket en steinsetting på 2,5 x 1,0 m som trolig var rester etter en plattform som har gitt et stabilt underlag rundt brønnen.

De kompakte undergrunnsmassene rundt nedgravningen har ført til ekstra gode bevaringsforhold for organisk materiale i brønnens fyllmasse og det er bevart flere gjenstander av tre. Blant de mange funn av tre er det boller, håndtak til øse, håndrokk, låsepinne, treplugg og fragmenter av spann. Det er også mye tremateriale med spor etter bearbeiding som bygningstømmer, trestykker med huggespor, og i tillegg en del ubearbeidet tremateriale i form av trestokker, staur, pinner og stykker av never.

Fig. 25. Brønnstruktur, lok. 5. Foto: T. B. Olsen

Funn av flere grovhugde emner for treboller vitner om at slike ble produsert lokalt på gården. Siden det også er funnet dreide treboller i brønnen ble trolig bollene tilvirket ved dreieteknikk.

Jordbruk

I to av dyrkningsprofilene på Lok. 5 ble det datert dyrkningslag til høymiddelalder. Pollenanalysen fra dyrkningslaget i profil A306 viser at det har vært dyrket bygg og hvete i denne perioden. Høye verdier av møkkindikerende soppspor og mangel på trekullpartikler antyder at åkeren ble gjødslet med større andel dyremøkk enn aske (vedlegg 1).

Senmiddelalder-nyere tid

Det er flere spor som tyder på kontinuitet i gårdsbosetningen på Hjelmeset inn i senmiddelalderen. Tett på dagens gårdshus, like nordvest for Hus 6 ble det funnet spor etter to hustufter etter laftete bygninger, Hus 7 og 8 (fig. 24), som trolig skriver seg fra senmiddelalder/nyere tid. I tilknytning til hustuftene ble det funnet flere keramikkskår som ut fra typologisk bestemmelse knytter seg til 15-1600-tallet. I tillegg ble trekull fra en bålrest i toppen av brønnstrukturen ¹⁴C-datert til senmiddelalder. Foruten de arkeologiske sporene fra siste del av middelalder finnes det skriftlige kilder som dokumenterer gårdsdrift på Hjelmeset tilbake til 1520 (Dokset 2007). Ved skattemanntallet i 1563 var gården blitt delt på to brukere og denne delingen har holdt seg opp til nyere tid (Sandal 1992:245).

Fra nyere tid ble det funnet to tjæremiler på Lok. 9 som viser til en eldre produksjonsform for tjæreutvinning (fig. 26). Anleggene er gode eksempler på den tradisjonelle ressursutnyttelsen av utmarksområdene til gården.

Fig. 26. En av tjærehjellene på lok. 9. Foto: H.Handeland.

Endring av gårdsstruktur

En av problemstillingene for prosjektet var spørsmålet om gårdsbosetningen i yngre bronsealder var fast eller mobil? På tross av at det ikke lyktes å påvise sikre gårdshus fra bronsealder ble det avdekket flere åkersystemer på Hjelmeset fra denne perioden. Selv om åkrene ligger spredt i området, viser de mange rydningene, blant annet i form av åkerkanter/bakkegjerder at det er investert mye arbeidskraft i jordbruket. Åkrene fra eldre bronsealder til førromersk jernalder har romlige overlappinger, og viser til kontinuitet i bruk. Dette indikerer at åkrene har vært dyrket i et permanent vekselbruk, som igjen antyder at det har vært en fastere jordbruksbosetning allerede fra eldre bronsealder. Mangelen på funn av

gårdshus fra bronsealder gjør det likevel vanskelig å trekke noen sikre konklusjoner i forhold til fast bosetningen på Hjelmeset i denne perioden. Fra førromersk jernalder ble det avdekket flere gårdshus på Lok. 7 som viser at det fra og med denne perioden var etablert en fast jordbruksbosetning på Hjelmeset.

Den mest omfattende endringen i gårdsstrukturen på Hjelmeset spores tilbake til overgangen mellom førromersk jernalder og eldre romertid, da etableres gården på samme tun som har vært benyttet frem til i dag. Fra denne perioden blir gårdshuset større og åkrene flyttes tettere på gårdstunet og blir trolig mer permanent dyrket.

Endringene henger sannsynligvis sammen med de større samfunnsstrukturelle omveltningene som skjer i løpet av eldre jernalder. I bronsealder var samfunnet organisert i ulike stammer som var styrt av en høvding eller stormann. Innenfor dette systemet var det i mindre grad muligheter for de enkelte gårdsenheter å akkumulere overskudd fra produksjon til rikdom. I løpet av eldre jernalder blir trolig stammesystemet erstattet av et mer familiebasert slektskapssystem som i større grad la til rette for individuell eiendom og akkumulering av rikdom (Diinhoff 2009b:13). En mer autonom kontroll over gårdsenheten la grunnlag for økt produksjon, og skapte behov for en strengere strukturering av gården og mer effektive jordbruksmetoder. Effektiviseringen av åkerbruket førte til at rotasjonsjordbruk på mindre åkerteiger ble erstattet av større åkre som ble lagt nærmere gården. Den nære lokaliseringen mellom åker og gårdshus var trolig en forutsetning for at et større areal kunne dyrkes permanent. På denne måten var det enklere å sikre jevn tilgang på gjødsel og arbeidskraft, og dermed trengte en ikke å la åkrene ligge brakk.

Det arkeologiske materialet fra Hjelmeset vitner om at gårdsstrukturen som etableres i eldre romertid i stor grad har kontinuitet frem til dagens gård. Likevel skjer det endringer i byggeskikk og organisering av det indre gårdstunet. I tillegg ses endringer i utnyttelse av utmarksområdene.

Fig. 27. Lok. 5 på Hjelmeset 54/1 før utgravningen mot SV. Foto T. B. Olsen

HJELMESET LOK. 7

Bosetnings- og aktivitetsspor fra senneolitikum-vikingtid

Lokalisering

Lok. 7 ligger mellom 40 og 45 m o.h., på en vestvendt terrasse, ca 270 meter nordvest for husene på Hjelmeset 54/3. Terrassen skråner lett mot vest og fra terrassekanten skråner terrenget bratt mot havet i vest. Området er del av den skogskledde utmarken til Hjelmeset 54/3 og vegetasjonen består av furu og lyng. Fra terrassen har en utsyn over store deler av Gloppefjorden.

Stratigrafiske forhold

På store deler av lokaliteten var det kun et tynt dekke av skogsjord og det var relativt tett med store furutrær. Mot terrassekanten i vest var det bevarte tykke forhistoriske dyrkningslag fra flere dyrkningsfaser. Det er kjent at det i nyere tid har vært hentet god åkerjord fra dette området og det antas at denne aktiviteten kan ha ført til at den forhistoriske dyrkningskonteksten stedvis har blitt omrotet. En gammel gårdsvei krysser lokaliteten i sørøst-nordvestlig retning og i området hvor veien krysser lokaliteten var det flere moderne forstyrrelser som skjærer ned i undergrunnen.

Fig. 28. Hjelmeset lok. 7 markert med rødt.

Fig. 29. Lok. 7 etter avdekning mot N. På bildet R.L.Bade og T.P.Schou. Foto T.B.Olsen.

Metodikk og forløp

Lokaliteten ble gravd ut våren 2008 og utgravningsmetoden var maskinell flateavdekning. Totalt ble det avdekket et område på 3230 m² (3,230 dekar).

Da vi ankom lokaliteten var skogen allerede hogd ned, men det var store mengder med kvist og avfall som måtte ryddes før gravningen kunne settes i gang. Det var en stor utfordring å håndtere de mange stubbene som stod tilbake etter de store furutrærne. Enkelte av de mindre stubbene kunne fjernes, men da dannet det seg til dels store krater i undergrunnen hvor stubbene hadde stått. Det var derfor mest hensiktsmessig å la de større stubbene bli stående. De utstikkene røttene på de store stubbene ble kappet ved hjelp av gravemaskin og med øks,

mens selve hovedroten i senter av stubben ble stående tilbake. Metoden var svært vellykket og vi unngikk at flere av de forhistoriske strukturene ble forstyrret eller gikk tapt. I utkanten av hovedfeltet ble det gravd ut to profilsjakter for dokumentasjon av de forhistoriske dyrkningslagene. I tillegg grov botanikerne ut en torvkjerne for vegetasjonshistoriske analyser (fig.55).

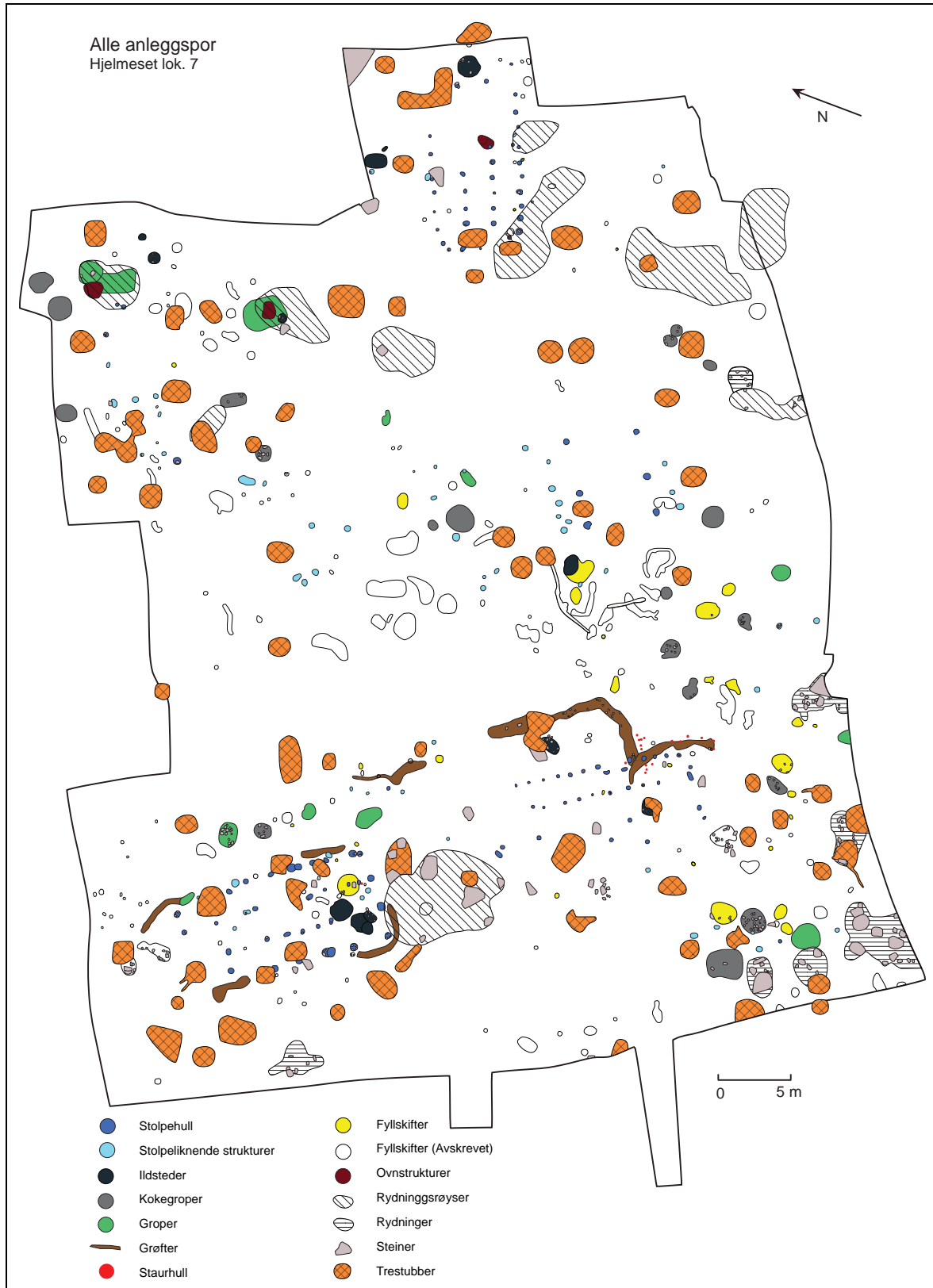

Fig. 30. Alle anleggspor på Hjelmeset lok. 7. Grafikk: T.B. Olsen.

Resultat

På lok. 7 ble det funnet til sammen 465 anleggsspor og med utgangspunkt i disse er det skilt ut flere større anlegg. Det er 4 husstrukturer og to mulige ovnsanlegg. De forhistoriske aktivitetssporene er datert innenfor tidsrommet senneolitikum-vikingtid.

Anleggsspor	Antall
Stolpehull	114
Stolpeliknende	58
Staurhull	18
Grøfter	7
Mulige ovnstrukturer	3
Kokegroper/kokegropliknende	19
Ildsted/Ildstedslignende	13
Røyser	2
Rydningrøyser	9
Groper/Groplignende	12
Rydninger	7
Dyrkningslag	11
Fyllskifter	189
Moderne nedgravning	3
Til sammen	465

Tab. 9. Alle anleggsspor på Hjelmeset lok. 7.

Hus 1. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder.

Lokalisering

Hus 1 ble lokalisert i et flatere område sørvest i feltet, ca 10 m sørøst for hus 3.

Anleggsbeskrivelse

Hus 1 er rester etter et treskipet langhus som er orientert i nordvest-sørøstlig retning. Huset ble identifisert på bakgrunn av funn av stolpehull etter takbærende stolper, veggstolper, dørstolper og en ildstedslignende struktur (fig. 33). Den nordøstlige delen av huset er best bevart med flere

tydelige og sikre stolpehull. I den sørlige tak- og veggstolperekken ble kun enkelte av stolpehullene erkjent. Husets avslutninger i sørøst og nordvest fremstår som uklare på grunn av få identifiserte stolpenedgravninger. Trolig har bygningen hatt tilnærmet rette vegger med lett rundete gavler. På bakgrunn av de påviste stolpehullene antas bygningen å ha hatt en lengde på 14,5 m og en bredde på 5,5 m. Et stort antall av stolpehullene er svært grunne og dette kan skyldes at stolpene ikke ble gravd særlig dypt ned i de kompakte undergrunnsedimentene.

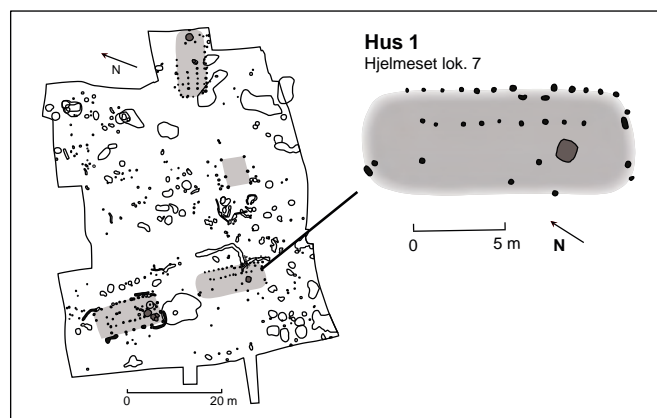

Fig. 31. Lokalisering av hus 1. Grafikk: T.B. Olsen.

Fig. 32a. Hus 1 etter snitting mot NV.
Foto R. L. Bade.

Takbærende stolper

I alt ble det identifisert 14 strukturer som er tolket som stolpehull etter takbærende stolper, og disse fordeler seg på to parallelle rekker. Enkelte av nedgravningene er noe grunne, men blir likevel tolket som stolpehull ut fra hvordan de er lokalisert i forhold til hverandre. Den nordligste rekken er best bevart med 10 stolpehull, mens antallet i den sørlige rekken bare er 4. Det er usikkert om de to nedgravningene i husets sørøstlige ende, A34 og A40, er rester etter husets siste takbærende stolpepar i denne retningen, eller om de representerer veggstolper i gavlen. Likeledes er det usikkert om A15, i den nordvestlige enden av huset, er en nedgravning etter en takbærende stolpe eller en veggstolpe. Mellom de to stolperekkene er det funnet 3 potensielle stolpepar ved A16 – A341, A25 – A32/A23 og eventuelt A40 – A34. Det er usikkert om stolpepar A40 – A34 er spor etter takbærende stolper eller veggstolper i den sørøstlige gavlen. De takbærende stolpeparene står ikke rett ovenfor hverandre og dette er en indikasjon på at huset er bygget med underremskonstruksjon. Husets midtskip er tilnærmet rett og avstanden mellom de to rekkene av takbærende stolpehull er fra 2,0 til 2,1 m, mens avstanden mellom de enkelte stolpehullene i rekkene varierer fra 0,75 til 2,5 m.

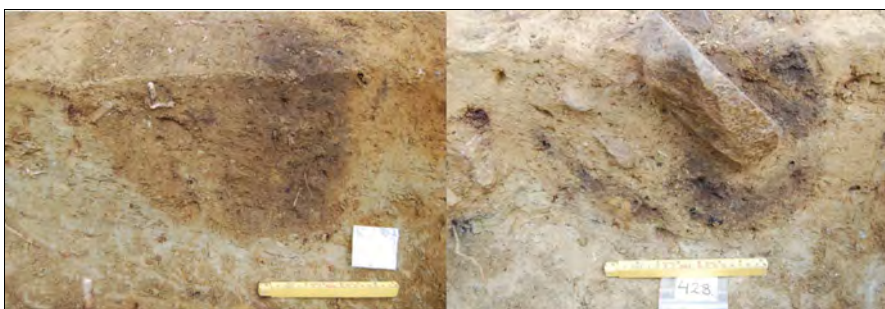

Fig. 32b. Stolpehull A33(venstre)og A428 med stolpeavtrykk mot NV. Foto: H.Hellesøe og T.P. Schou.

I plan er stolpehullene sirkulære eller ovale og har et gjennomsnittlig største tverrmål på 27,5 cm (fra 20 til 50 cm). Gjennomsnittlig dybde er 13,1 cm (fra 5 til 28 cm). I ett av stolpehullene (A428) ble det funnet skoningsstein. Majoriteten av nedgravningene har rette eller skrå sider og flat bunn. De to stolpehullene, A33 og A428, har bevarte stolpeavtrykk som antyder en diameter for de takbærende stolpene på ca 15 cm (fig. 32b). Fyllmassen i stolpenedgravningene varierer i farge og konsistens, men de fleste stolpehullene har et fyll bestående av mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

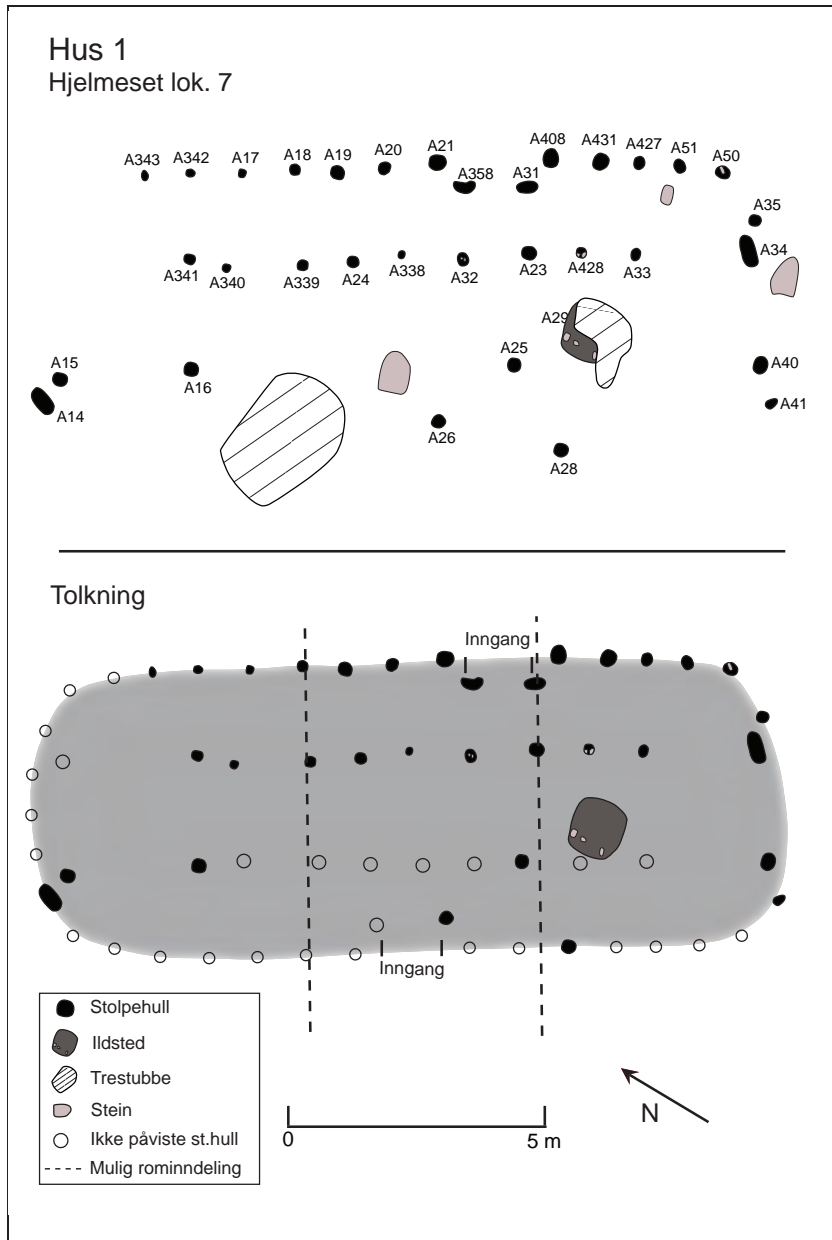

Fig. 33. Hus 1. Nederst tolkning av grunnplan, innganger og mulige rominndelinger. Grafikk: T.B. Olsen.

Veggstolper

I alt 16 strukturer er tolket som stolpehull etter en veggkonstruksjon. 10 av strukturene er tydelige og godt bevarte stolpehull, mens 6 av nedgravningene (A14, A17, 41, A28, A342, A343) er grunne og noe mer diffuse. Ut fra plasseringen til de mer usikre strukturene er det sannsynlig at også disse representerer spor etter veggstolper. Den sørlige langveggen er

fragmentarisk bevart da det her kun ble identifisert en grunn nedgravning (A28) som er tolket som bunn av ett stolpehull. Langt tydeligere er sporene etter den nordlige langveggen hvor det er påvist 12 stolpehull. Når det gjelder husets gavler er også disse sparsommelig representert med stolpehull. I den sørøstlige enden er det i tillegg til A34 og A40 funnet to stolpehull, A35 og A41, og i nordvest ble det funnet ett, A14. De identifiserte veggstolpehullene gir inntrykk av at huset har hatt tilnærmet rette langvegger og avrundete gavler.

Veggstolpene er sirkulære eller ovale i plan og har et gjennomsnittlig største tverrmål på 26,8 cm (fra 10 til 45 cm), og en gjennomsnittlig dybde på 15,6 cm (fra 4 til 38 cm). Storparten av stolpenedgravningene har rette eller skrå sider, mens bunnen varierer mellom rund, flat eller spiss form. I to av stolpehullene ble det funnet skoningsstein. Ingen av stolpehullene har spor etter stolpeavtrykk og veggstolpenes diameter er derfor usikker. Fyllmassen i stolpehullene varierer noe, men de fleste har masse bestående av brun eller mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Innganger

Det er påvist en sikker inngang langs husets nordlige langside og en mulig inngang langs den sørlige langsiden. Det inntrukne stolpehullparet, A31 – A358, tolkes som spor etter dørstolper. Avstanden mellom stolpehullene indikerer en døråpning med bredde på ca 1,25 m. Stolpehullene er ovale i plan og har tverrmål på 51 x 28 cm og 40 x 20 cm, og dybder på henholdsvis 27 cm og 20 cm. Nedgravningenes sider er rette og bunnen rund. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Nedgravningene mangler tydelige stolpeavtrykk.

Langs den sørlige langsiden kan stolpehull, A26, være spor etter en inngangsstolpe. Det er kun ett mulig veggstolpehull langs denne siden av huset og det er derfor usikkert hvor lang avstand det er mellom den sørlige veggen og den takbærende stolperekken innenfor. En rimelig antakelse er imidlertid at det sørlige sideskipet i huset er omtrent like bredt som det nordlige. En slik tolkning medfører at A26 er inntrukket i forhold til det sørlige veggløpet og dermed kan nedgravningen representere spor etter en dørstolpe. Om A26 er spor etter en dørstolpe er likevel usikkert fordi det ikke er funnet en makker til denne. A26 er oval i plan med et tverrmål på 42 x 35 cm og dybde på 16 cm. Nedgravningen har skrå sider og flat bunn. Fyllmassen består av brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter blandet med lys gul silt.

Mulig ildsted

I den sørøstlige delen, langs husets midtakse, ble det påvist et mulig ildsted, A29. Denne ildstedslignende strukturen er svært omrotet av en stor trestubbe. Røttene fra treet har trengt seg ned i strukturen og ettersom treet har vokst har røttene delvis flyttet eller strukket den i sørvestlig retning. Det mulige ildstedet har trolig opprinnelig hatt en oval form og har et potensielt tverrmål på 110 x 80 cm. Fyllmassen fremstår som en heterogen blanding av mørk brun til svart humusholdig sand med mye trekull og en del brente stein. Nedgravningen har en målt dybde på 7 cm og har flat bunn.

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
15	Takstolpe	Sirkulær	27	25	25	8	Skrå	Skrå	Skrå
16	Takstolpe	Sirkulær	20	20	21	10	Skrå	Buet	Rund
23	Takstolpe	Sirkulær	28	27	27	15	Rett	Buet	Flat
24	Takstolpe	Sirkulær	20	20	19	8	Buet	Buet	Rund
25	Takstolpe	Sirkulær	26	26	24	9	Skrå	Skrå	Flat
32	Takstolpe	Sirkulær	24	22	22	18	Rett	Buet	Flat
33	Takstolpe	Sirkulær	40	40	38	26	Buet	Skrå	Flat
34	Takstolpe	Oval	50	32	32	18	Skrå	Skrå	Spiss

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
40	Takstolpe	Sirkulær	40	30	40	10	Buet	Skrå	Flat
338	Takstolpe	Oval	30	20	30	9	Rett	Rett	Ujevn
339	Takstolpe	Sirkulær	20	20	20	9	Skrå	Skrå	Rund
340	Takstolpe	Sirkulær	20	20	25	10	Rett	Rett	Flat
341	Takstolpe	Sirkulær	20	18	20	5	Rett	Skrå	Flat
428	Takstolpe	Sirkulær	20	20	33	28	Rett	Rett	Flat
18	Veggstolpe	Sirkulær	24	24	24	14	Buet	Buet	Rund
19	Veggstolpe	Sirkulær	25	23	24	16	Skrå	Buet	Spiss
20	Veggstolpe	Sirkulær	25	25	25	14	Buet	Buet	Rund
21	Veggstolpe	Sirkulær	27	27	22	12	Buet	Buet	Rund
35	Veggstolpe	Sirkulær	24	24	20	16	Rett	Rett	Spiss
50	Veggstolpe	Oval	45	25	25	32	Rett	Rett	Flat
51	Veggstolpe	Sirkulær	30	30	30	26	Rett	Rett	Rund
408	Veggstolpe	Sirkulær	35	31	31	28	Rett	Rett	Rund
427	Veggstolpe	Oval	23	21	23	18	Rett	Rett	Flat
431	Veggstolpe	Sirkulær	32	31	26	38	Rett	Rett	Spiss
14	Veggstolpe	Sirkulær	30	27	30	11	Skrå	Skrå	Skrå
17	Veggstolpe	Sirkulær	22	15	22	4	Skrå	Skrå	Ujevn
28	Veggstolpe	Ujevn	30	20	10	4	Skrå	Skrå	Flat
41	Veggstolpe	Oval	25	15	24	7	Skrå	Skrå	Rund
342	Veggstolpe	Sirkulær	10	10	10	5	Skrå	Skrå	Rund
343	Veggstolpe	Oval	22	14	10	4	Skrå	Skrå	Flat
26	Dørstolpe	Sirkulær	42	35	35	16	Skrå	Skrå	Flat
31	Dørstolpe	Oval	51	28	27	32	Rett	Rett	Flat
358	Dørstolpe	Oval	40	20	20	20	Rett	Rett	Rund
29	Ildsted	Ujevn oval	110	80	110	7	Skrå	?	Flat

Tab. 10. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 1.

A.nr.	Type	Lagbeskrivelse
15	Takstolpe	Lys gråbrun kompakt humusholdig sand med sporadiske konsentrasjoner av trekull.
16	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull.
23	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mer lys brun mot nedgravningens sider.
24	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mer lys brun mot nedgravningens sider.
25	Takstolpe	Lys brun humusholdig silt med enkelte trekullbiter.
32	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
33	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. I venstre og høyre side av nedgravningen er massen mer oransje og siltholdig.
34	Takstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
40	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
338	Takstolpe	Lys brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
339	Takstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
340	Takstolpe	Lys brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
341	Takstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
428	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull iblandet lys gul sand. Skoningsstein.
18	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mer gråbrun mot nedgravningens sider.
19	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
20	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mer gråbrun mot nedgravningens sider.
21	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mer gråbrun mot nedgravningens sider.
35	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
50	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull. I bunn lys brun spettet masse av fin sand humus og litt trekull.
51	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull.
408	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein i toppen.
427	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.

A.nr.	Type	Lagbeskrivelse
431	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
14	Veggstolpe	Lys gråbrun humusholdig sand/silt med spredt leire.
17	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull.
28	Veggstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
41	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
342	Veggstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
343	Veggstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
26	Dørstolpe	Brun humusholdig sand blandet med lys gul silt. Enkelte trekullbiter.
31	Dørstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mot bunnen er det iblandet silt.
358	Dørstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
29	Ildsted	Mørk brun til svart humusholdig sand. Mye trekull og en del brente stein.

Tab. 11. Beskrivelse av strukturenes fyllmasse i hus 1.

Funn

Det var ingen gjenstandsfunn i tilknytning til hus 1.

Naturvitenskapelige prøver

De best bevarte strukturene ble prioritert for uttak av makrofossil/¹⁴C-prøver. Av de totalt 34 strukturene fra hus 1 foreligger det prøver fra 18 stolpehull. Ingen av makrofossilprøvene er prioritert analyserte.

Dateringer

Det ble sendt inn tre ¹⁴C- prøver for datering. Prøvematerialet består av trekull fra nedgravningen til en av de takbærende stolpene, A428, og en fra hver av veggstolpehullene, A50 og A51. Prøven fra A51 ble tatt ut og datert i forbindelse med fylkeskommunens registreringer i 2006. Dateringen av A428 gav 2330 ± 40 BP (410-370 BC, Beta-253001), mens prøvene fra A50 og A51 gav 2280 ± 40 BP (400-210 BC, Beta-253000) og 2370 ± 60 BP (750-370 BC, Beta-225903) som tilsvarer perioden førromersk jernalder. De tre dateringene overlapper i tidsrommet 400-370 BC noe som indikerer at husaktiviteten knytter seg til den tidlige delen av førromersk jernalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
18	7	1-11 cm	Makro/14C				
19	8	2-11 cm	Makro/14C				
20	9	2-8 cm	Makro/14C				
21	10	1-8 cm	Makro/14C				
23	11	2-12 cm	Makro/14C				
24	12	1-6 cm	Makro/14C				
26	18	2-12 cm	Makro/14C				
31	13	8-18 cm	Makro/14C				
32	14	2-9 cm	Makro/14C				
33	15	16-24 cm	Makro/14C				
34	87	7-14 cm	Makro/14C				
35	86	3-14 cm	Makro/14C				
50	80	3-15 cm	Makro/14C				
50	81	19-23 cm	Makro/14C	AMS	2280 ± 40 BP	1:400-350 BC 2:300-210 BC	Beta-253000
51	79	5-14 cm	Makro/14C				
51	F.K.,2006 (A107,KP14)			Konv.	2370 ± 60 BP	1:750-690 BC 2:660-640 BC 3:590-370 BC	Beta-225093
339	16	1-6 cm	Makro/14C				
358	17	5-20 cm	Makro/14C				
408	76	9-22 cm	Makro/14C				
427	78	3-15 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
428	75	5-20 cm	Makro/14C	AMS	2330 ± 40 BP	410-370 BC	Beta-253001
431	77	19-32 cm	Makro/14C				

Tab. 12. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 1.

Tolkning

Sporene etter hus 1 er fragmentariske og den best bevarte delen av huset finner vi langs de nordøstlige rekkene av stolpehull etter tak- og veggstolper. Imidlertid ble det funnet flere enkeltstolpehull som kan passe inn i den sørlige tak- og veggstolperække. Hustolkningen (fig. 33) er basert på en speilvendning av stolpehullene i den best bevarte, nordvestlige delen av huset. Det antas at den sørlige takbærende stolperække knytter seg til stolpehullene av A15, A16, A25 og A40, som ligger på linje. Speilvendningen av den nordvestlige delen av huset forholder seg til at denne linjen representerer den sørlig takbærende stolperække. Det er også få spor etter husets gavlvegger. Stolpehullene A34 og A41 tolkes som en del av den sørøstlige gavlen og indikerer også retningen på gavlen. Tilsvarende tolkes stolpe, A14, som spor etter den nordvestlige gavlen.

Tolkningen gir huset et grunnplan på 14,5 x 5,5 m, noe som stemmer godt overens med liknende hus fra samme periode som er funnet på Enebø, Sandane (Diinhoff 2007: 8). De 8 langhusene herfra har et gjennomsnittlig grunnplan på 14,9 x 5,4 m. Også husets form, med tilnærmet rette vegger og avrundete gavler, likner Enebø-husene. Trolig har huset hatt flettverksvegger. De takbærende stolpene har stått tett og stolpeparene på tvers av stolperækkene har ikke stått rett ovenfor hverandre. Dette tyder på at huset ble bygget med underremskonstruksjon.

Det ble påvist en sikker inngang og en mulig inngang til huset. Inngangene ligger på hver langsida av huset og står nesten rett ovenfor hverandre. Liknende plassering av innganger finner vi igjen blant husene på Enebø (Diinhoff 2007: 45-50). Når det gjelder rominndeling er denne mer usikker, men tolkningen av grunnplanet åpner muligheten for at huset har hatt tre rom. En boligdel som har et mulig ildsted i sørøst, et lagerrom eller lite fjøs i nordvest og en mulig stall i senter av huset (Fig. 11 og 33).

Hus 2. Et treskipet langhus fra overgangen yngre bronsealder-førromersk jernalder.

Lokalisering

Hus 2 ligger i den nordvestlige delen av utgravningsfeltet i en svak nordvestlig skråning.

Anleggsbeskrivelse

Hus 2 er rester etter et treskipet langhus som trolig har hatt en underremskonstruksjon. Huset er orientert i nordvest-sørøstlig retning og ble identifisert på bakgrunn av funn av stolpehull etter takbærende stolper og veggstolper, dreneringsgrøfter og ildsteder (fig. 35).

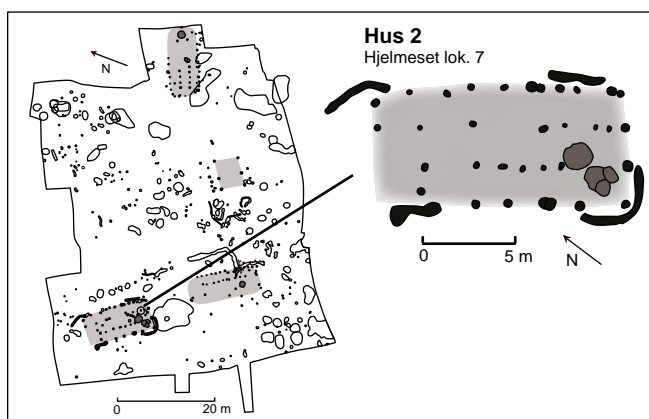

Fig. 34. Lokalisering av hus 2. Grafikk: T.B. Olsen.

Huset har hatt et tilnærmet rektangulært plan som smalner litt inn i den nordvestlige enden. Utenfor veggstolpene ble det påvist fire dreneringsgrøfter som gir indikasjoner på husplanets avgrensning. Huset har en bevart lengde på 13,5 m og en bredde på 6,5 m. I den sørøstlige delen av huset var det fire ildstedproduserende anlegg. Det ble ikke påvist stolper eller konstruksjoner som indikerer hvor inngangene har vært.

Det var metodisk utfordrende å grave ut husområdet på grunn av store furustubber stående i utgravingsfeltet. Innenfor husområdet var det hele syv store trestubber med store utstikkende røtter. Røttene har forstyrret funnkonteksten og det er derfor sannsynlig at vi ikke har klart å identifisere alle stolpehullene. Strukturene i den sørlige delen av husområdet virker best bevart. I alt knyttes 42 ulike strukturer til hus 1 og samtlige av disse ble snittet og dokumentert.

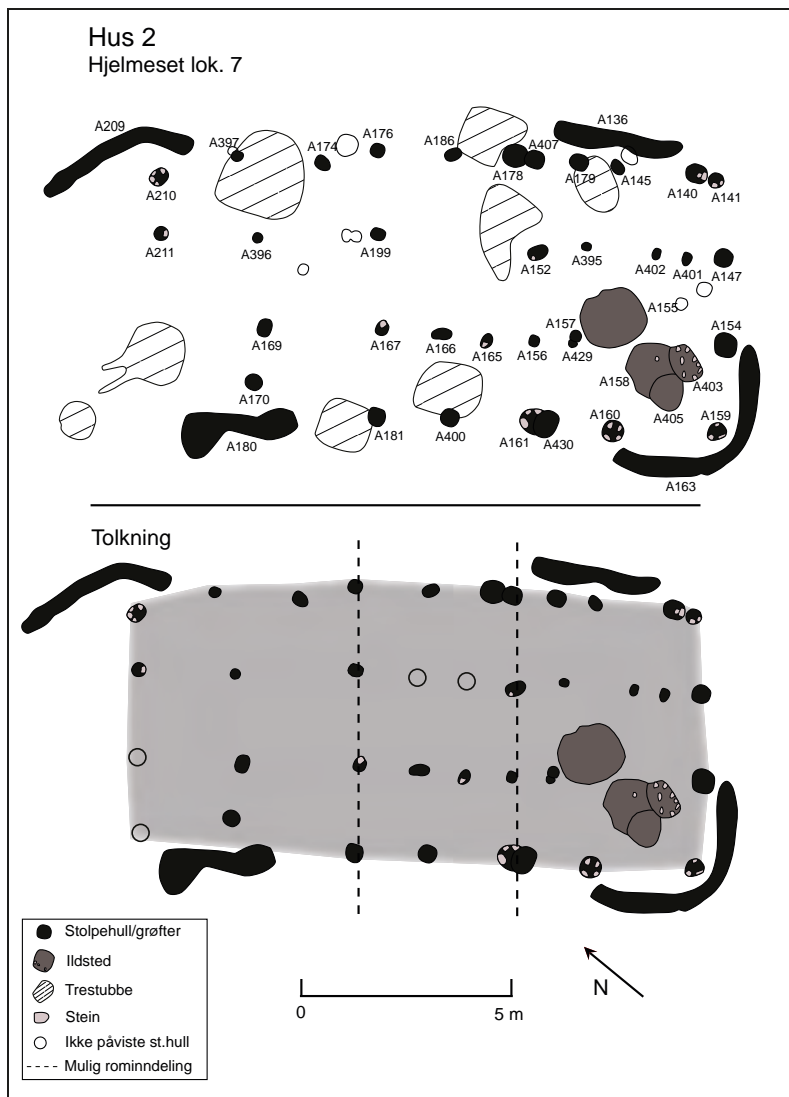

Fig. 35. Hus 2. Nederst tolkning av grunnplan, innganger og mulige rominndelinger. Grafikk: T.B. Olsen.

Takbærende stolper

I alt ble det dokumentert 12 takbærende stolper (A152, A156, A157, A165-A167, A169, A199, A395, A396, A401, A402, A429) som utgjør to parallelle rekker i husets lengderetning. En av nedgravningene har spor etter to stolper (A157, A429) som tyder på en utskifting.

Stolpene A401 og A402 står tett og også her kan det være snakk om en utskiftning. Avstanden mellom rekkene er på 2,25 m. På tvers av rekkene kan det skilles ut fire stolpepar som har dannet grunder, men trolig har huset hatt minst syv grunder. Også gavlene kan ha hatt takbærende grunder og antall grunder vil i så tilfelle være minst ni. Stolpeparene som har dannet grindene står ikke rett ovenfor hverandre i forhold til husets lengderetning, noe som tyder på en underremskonstruksjon. Avstanden mellom grindene varierer fra 1,0 til 2,75 m.

Et gjennomsnitt av stolpehullenes største bredde er 32,2 cm (tverrmålene varierte fra 50 x 40 cm til 17 x 15 cm), og gjennomsnittlig dybde er 20,4 cm (dybde fra 9 til 31 cm). I plan er stolpene runde eller ovale. Stolpehullenes form i profil varierer, men det er en overvekt av nedgravninger med rette sider og flat bunn. En av de takbærende stolpene (A156) har skoningssteiner, mens flere har mulige skoningssteiner (A152, A165, A167, A169, A396, A402). Fyllmassen i stolpehullene er i stor grad ensartet og består av mørk brun humusholdig sand med litt trekull. I to av nedgravningene (A401 og 402) er jordmassen mer gråbrun.

Veggstolper

Fra veggkonstruksjonen er det bevart 21 stolper. I den sørøstlige delen er det flere dobbeltstolper som kan tyde på stolpeutskiftninger. I tillegg til dobbeltstolpene, A178, A407 og A161, A430, ligger stolpene A140 og A141 også svært tett. Trolig mangler noen av veggstolpene i den nordvestlige delen av huset. At vi ikke klarte å finne disse stolpene kan skyldes at det lå en stor fururot i dette området. Veggstolpene ligger på tilnærmet rette rekker slik at husplanet har en nesten rett rektangulær form. Imidlertid virker det som om huset smalner litt i den nordvestlige enden.

Nedgravningene for veggstolpene er relativt store og dype i forhold til de andre husene på lokaliteten. I gjennomsnitt er den største diameteren på stolpehullene 41,8 cm (fra 30 til 65 cm) og med en dybde på 25,2 cm (fra 6 til 45 cm). De fleste nedgravningene har rette sider og flat bunn. I 11 av stolpehullene er det mulige skoningssteiner (A140, A141, A145, A154, A160, A161, A170, A186, A210, A211, A400) og 3 har sikre skoningssteiner (A147, A159, A397). Fyllmassen er homogen og bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Inngangsstolper

Det er ikke påvist noen sikre inngangsstolper i hus 2, men den ene veggstolpen, A170, er noe inntrukket og kan representere rester etter en inngang. Dette må imidlertid betraktes som svært usikkert da det ikke ble funnet en makker til denne.

Ildsteder

I den sørøstlige enden av huset ble det avdekket fire ildstedsliknende strukturer. En av disse ligger i husets midtakse (A155), mens tre overlappende ildsteder (A158, A403, A405) er lokalisert noe uttrukket fra midtaksen, inn mot husets sørøstre hjørne.

Dreneringsgrøfter

Utenfor veggstolpene ble det funnet fire grøfter (A136, A163, A180, A209) som har hatt en dreneringsfunksjon rundt selve hustuften. Dreneringsgrøftene har lengder fra 2,5 til 4,5 m, bredden varierer fra fra 40 til 60 cm, og de er fra 6 til 13 cm dype. Grøftenes nedgravninger har skrå eller buete sidekanter og flat eller rund bunn. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
152	Takstolpe	Oval	50	40	36	22	Skrå	Buet	Rund

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
156	Takstolpe	Sirkulær	32	30	28	17	Rett	Rett	Flat
157	Takstolpe	Sirkulær	30	29	29	22	Skrå	Rett	Flat
165	Takstolpe	Sirkulær	30	30	26	25	Rett	Rett	Flat
166	Takstolpe	Sirkulær	28	25	23	24	Rett	Rett	Skrå
167	Takstolpe	Sirkulær	36	30	28	20	Skrå	Rett	Flat
169	Takstolpe	Sirkulær	47	43	30	31	Rett	Rett	Flat
199	Takstolpe	Sirkulær	33	30	26	9	Buet	Buet	Rund
395	Takstolpe	Sirkulær	25	23	23	14	Buet	Buet	Rund
396	Takstolpe	Sirkulær	29	28	29	28	Rett	Rett	Flat
401	Takstolpe	Oval	34	26	27	25	Buet	Buet	Rund
402	Takstolpe	Oval	27	21	26	11	Buet	Buet	Rund
429	Takstolpe	Oval	17	15	13	17	Rett	?	Flat
140	Veggstolpe	Ujevn oval	55	45	53	29	Buet	Skrå	Skrå
141	Veggstolpe	Sirkulær	35	35	35	16	Buet	Buet	Rund
145	Veggstolpe	Oval	40	30	30	24	Rett	Rett	Flat
147	Veggstolpe	Sirkulær	40	40	40	30	Rett	Rett	Flat
154	Veggstolpe	Sirkulær	55	54	53	34	Rett	Skrå	Rund
159	Veggstolpe	Sirkulær	45	42	40	35	Rett	Rett	Flat
160	Veggstolpe	Oval	46	40	42	32	Rett	Rett	Flat
161	Veggstolpe	Oval	65	45	45	25	Buet	Buet	Flat
170	Veggstolpe	Sirkulær	42	36	38	27	Skrå	Rett	Skrå
174	Veggstolpe	Sirkulær	34	33	34	19	Buet	Rett	Flat
176	Veggstolpe	Oval	32	25	32	19	Buet	Buet	Rund
178	Veggstolpe	Sirkulær	52	50	52	28	Rett	Skrå	Flat
179	Veggstolpe	Oval	50	40	33	20	Skrå	Rett	Flat
181	Veggstolpe	Sirkulær	42	36	40	45	Rett	Rett	Flat
186	Veggstolpe	Rektangulær	42	32	33	23	Rett	Rett	Flat
210	Veggstolpe	Sirkulær	40	33	34	20	Skrå	Rett	Flat
211	Veggstolpe	Sirkulær	30	30	30	20	Skrå	Rett	Flat
397	Veggstolpe	Sirkulær	30	28	23	6	?	?	Flat
400	Veggstolpe	Usikker	38	?	38	28	Buet	Buet	Flat
407	Veggstolpe	Sirkulær	35	35	35	20	?	Buet	Rund
430	Veggstolpe	Sirkulær	30	30	30	30	?	Skrå	Rund
155	Ildsted	Sirkulær	140	120	140	11	Skrå	Skrå	Flat
158	Ildsted	Sirkulær	150	160	150	20	Buet	Skrå	Flat
403	Ildsted	Sirkulær	84	80	80	6	Skrå	Skrå	Flat
405	Ildsted	Sirkulær	80	70	80	5	Skrå	Skrå	Flat
136	Grøft	Avlang	300	50	50	5	Buet	Buet	Flat
163	Grøft	Avlang	450	60	60	13	Buet	Buet	Flat
180	Grøft	Avlang	250	52	52	13	Skrå	Skrå	Rund
209	Grøft	Avlang	450	42	40	9	Skrå	Skrå	Flat

Tab. 13. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 2.

A.nr.	Type	Lagbeskrivelse
152	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulige skoningsstein.
156	Takstolpe	Mørk brun/svart humusholdig sand. Enkelte steiner. Skoningsstein.
157	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og noe småstein.
165	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Flat stein i bunn. Mulig skoningsstein.
166	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte småstein.
167	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
169	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
199	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
395	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
396	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
401	Takstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
402	Takstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
429	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
140	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og en del steiner. Trolig skoningsstein.

A.nr.	Type	Lagbeskrivelse
141	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og en del steiner. Trolig skoningsstein.
145	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Trolig skoningsstein.
147	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med en del trekull. Tydelig skoningsstein.
154	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
159	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig stolpeavtrykk mellom to skoningssteiner.
160	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Flat stein i bunn. Mulig skoningsstein.
161	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulige skoningssteiner.
170	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
174	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte småstein.
176	Veggstolpe	Heterogen masse av mørk brun humusholdig sand blandet med gul sand og litt trekull.
178	Veggstolpe	Heterogen masse av mørk brun humusholdig sand blandet med gul sand og litt trekull.
179	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
181	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Noen småstein.
186	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
210	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner. Mulige skoningsstein.
211	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner. Mulige skoningsstein.
397	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Flere skoningssteiner.
400	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
407	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
430	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
155	Ildsted	Mørk gråbrun humusholdig sand med noe småstein. Mye trekull.
158	Ildsted	Gråbrun sandholdig humus med litt trekull.
403	Ildsted	Mørk brun humusholdig sand med en del trekull og flere runde, nevestore stein.
405	Ildsted	Svart noe humusholdig sand med høy konsentrasjon av trekull og flere brente steiner.
136	Grøft	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
163	Grøft	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og enkelte småstein.
180	Grøft	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
209	Grøft	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 14. Beskrivelse av strukturenes fyllmasse i hus 2.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra området ved hus 2.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av anleggene A136, A158, A176 og A397 ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra profilene i samtlige anleggsspor i hus 2. Fra stolpenedgravningene A147, A154, A159 og A160 ble det tatt ut prøver i to nivåer. Makrofossilprøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Trekull fra tre stolpehull og et ildsted ble radiologisk datert. Det er datert trekull fra stolpehull, A165, i den sørlige takstolperekken, fra A159 i den sørlige veggstolperekken, fra A186 i den nordlige veggstolperekken og fra et av ildsted A405. Dateringene fra stolpehullene gav 2440 ± 40 BP (760-400 BC, Beta-253004), 2320 ± 40 BP (410-360 BC, Beta-253005) og 2250 ± 40 BP (400-200 BC, Beta-253006). Resultatene indikerer en datering av hus 2 innenfor tidsrommet sen yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder. Trekull fra ildstedet gav 1120 ± 40 BP (810-1010 AD, Beta-256544) som tilsvarer vikingtid. Den sene dateringen av ildstedet antyder at dette er sekundært i forhold til husfasen og regnes som spor etter en senere aktivitet på lokaliteten.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
140	35	18-24 cm	Makro/14C				
141	34	4-9 cm	Makro/14C				
145	36	7-17 cm	Makro/14C				
147	20	1-4 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
147	21	19-26 cm	Makro/14C				
152	45	6-18 cm	Makro/14C				
154	22	8-11 cm	Makro/14C				
154	23	27-32 cm	Makro/14C				
155	29	5-10 cm	Makro/14C				
156	43	6-13 cm	Makro/14C				
157	42	7-17 cm	Makro/14C				
159	24	9-19 cm	Makro/14C	AMS	2320 ± 40 BP	410-360 BC	Beta-253005
159	25	32-35 cm	Makro/14C				
160	27	10-18 cm	Makro/14C				
160	28	28-31 cm	Makro/14C				
161	65	7-20 cm	Makro/14C				
163	66	7-12 cm	Makro/14C				
165	47	8-18 cm	Makro/14C	AMS	2440 ± 40 BP	760-400 BC	Beta-253004
166	48	5-15 cm	Makro/14C				
167	51	6-16 cm	Makro/14C				
169	56	10-25 cm	Makro/14C				
170	55	12-23 cm	Makro/14C				
174	58	7-14 cm	Makro/14C				
178	39	6-13 cm	Makro/14C				
179	38	8-16 cm	Makro/14C				
180	54	5-9 cm	Makro/14C				
181	50	29-41 cm	Makro/14C				
186	41	8-15 cm	Makro/14C	AMS	2250 ± 40 BP	400-200 BC	Beta-253006
199	52	2-6 cm	Makro/14C				
209	63	5-18 cm	Makro/14C				
210	61	8-18 cm	Makro/14C				
211	60	10-19 cm	Makro/14C				
395	44	4-10 cm	Makro/14C				
396	59	9-23 cm	Makro/14C				
400	49	12-21 cm	Makro/14C				
401	32	11-21 cm	Makro/14C				
402	33	2-9 cm	Makro/14C				
403	53	3-6 cm	Makro/14C				
405	26	1-4 cm	Makro/14C	AMS	1120 ± 40 BP	810-1010 AD	Beta-256544
407	40	12-17 cm	Makro/14C				
429	46	5-15 cm	Makro/14C				
430	64	14-31 cm	Makro/14C				

Tab. 15. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 2.

Tolkning

Det er noe usikkert om hus 2 er spor etter en bygning med under- eller overremskonstruksjon. Vi finner en viss uregelmessighet i hvordan stolpehullene etter den takbærende konstruksjonen er plassert i forhold til hverandre. Et moment som taler for en underremskonstruksjon er at de takbærende stolpene står svært tett. Underremskonstruerte hus med tettstående takbærende stolper finner vi blant annet eksempel på fra utgravningene på Enebø i Sandane (Diinhoff 2006: 9) og fra Mo i Ørsta (Diinhoff 2006:11). Imidlertid er det også trekk ved hus 2 som skiller seg fra de andre førromerske husfunnene. Huset har hatt en nærmest rektangulær form med kraftige veggstolper. Nedgravningene til veggstolpene har i gjennomsnitt en større diameter og dybde enn de takbærende stolpene. Dette åpner muligheten for at huset kan ha hatt takbærende bjelker mellom veggstolpene, på tvers av husets lengderetning. En slik tolkning bryter imidlertid med den generelle oppfatningen om hvordan hustypene i denne perioden har vært konstruert og må betraktes som høyst usikker. Hus 2 med sitt rektangulære plan og kraftige veggstolper kan kanskje forklares på bakgrunn av selve veggkonstruksjonen. De liknende husfunnene fra Enebø og Mo har lettere vegger

som er svakt buede, og disse husene har trolig hatt en leirklinet flettverksvegg. Hus 2 sine kraftige veggstolper og rette vegger kan skyldes at huset har hatt sleppverksvegg.

Mangel på spor etter sikre innganger gjør en tolkning av husets rominndeling vanskelig. Med utgangspunkt i liknende førromerske hus fra Mo og Evebø, er det laget et tolkningsforslag for rominndeling av denne typen langhus. Tolkningen viser til en tredelt rominndeling med boligdel i den ene enden, et småfjøs eller lagerrom i den andre og en stalldel i midten (Diinhoff 2006:15). Trolig har også hus 2 hatt denne rominndelingen (fig. 11 og 35). Tre av de fire ildstedene overlapper med hverandre og de er lokalisert inn mot det sørvestlige hjørnet av huset. Plasseringen indikerer at disse ikke tilhører husfasen. Dateringen av ett av disse ildstedene til vikingtid sannsynliggjør at disse tilhører en senere aktivitetsfase på lokaliteten. Det siste ildstedet ligger i husets midtakse, og i den sørøstre delen av huset. Ildstedets lokalisering antyder at boligrommet har vært i denne enden av huset.

Hus 3. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder.

Lokalisering

Hus 3 er lokalisert i den nordøstlige delen av utgravningsfeltet i den sørvestlig hellende skråningen, ca 10 m nordvest for hus 1.

Anleggsbeskrivelse

Hus 3 er rester etter et treskipet langhus som trolig har vært bygget med underremskonstruksjon (fig. 37a). Det er orientert i nordøst-sørvestlig retning og ble identifisert ved funn av stolpehull etter tak- og veggberende stolper, en mulig ovnsstruktur og en ildstedslignende struktur. Huset har hatt tilnærmet rette sider og avrundete gavler. Hvor stor bygningen har vært er usikkert, men husstrukturen har en klar avgrensning i den sørvestlige retningen. I nordøst ble det påvist færre stolpehull. Bredden mellom ytterste veggstolpe i nordvest og sørøst er på 6,0 m. Avstanden mellom siste påviste nordøstlige og sørvestlige veggstolpe gir huset en bevart lengde på 12,2 m. I den nordøstlige enden, etter siste sikre takbærende stolpepar, ble det funnet en ildstedslignende struktur som trolig tilhører husfasen. Hvis dette er tilfellet er det sannsynlig at huset har strukket seg noen meter lengre i nordøstlig retning.

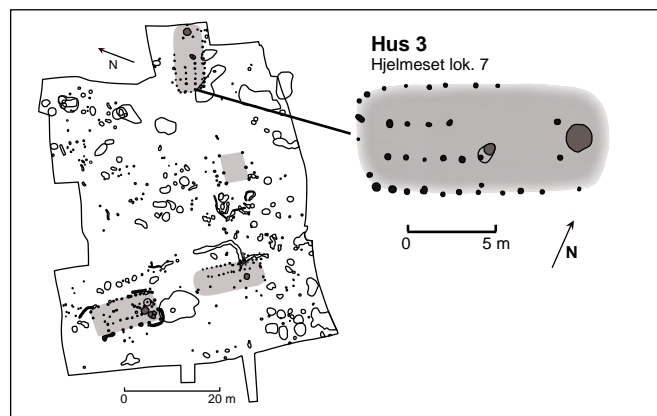

Fig. 36. Lokalisering av hus 3. Grafikk: T.B. Olsen.

Det er flere årsaker til at vi ikke klarte å identifisere samtlige av husets stolpenedgravninger. Graveteknisk var det en stor utfordring å avdekke husområdet som ligger i en relativt bratt skråning. Området var kupert med store trestubber, tuer og steinete undergrunn. Undersøkellesobjektet ble derfor svært utfordrende å avdekke ved hjelp av gravemaskin. I den øverste delen av skråningen, i nordøst, var det vanskelig å finne det rette nivået fordi overgangen mellom jordlaget i toppen og undergrunn var svært diffus som følge av utvaskning. I den nordøstlige utkanten av husområdet lå det flere store trestubber som gjorde at vi valgte å ikke utvide feltet i denne retningen. Det ble antatt at potensielle stolpehull i dette området ville være ødelagt av de dype trerøttene. Fylkeskommunen har tidligere gravd to sjakter som krysser husområdet. Disse registreringssjaktene ble gravd under svært vanskelige forhold, og før den tette furuskogen ble hugget. På grunn av skogen ble en tvunget til å grave

sjaktene smale og dette førte til problemer med å finne det riktige nivået. Sjakten øverst i skråningen ble således gravd noe dypt og har det vært stolpehull her kan disse ha blitt fjernet.

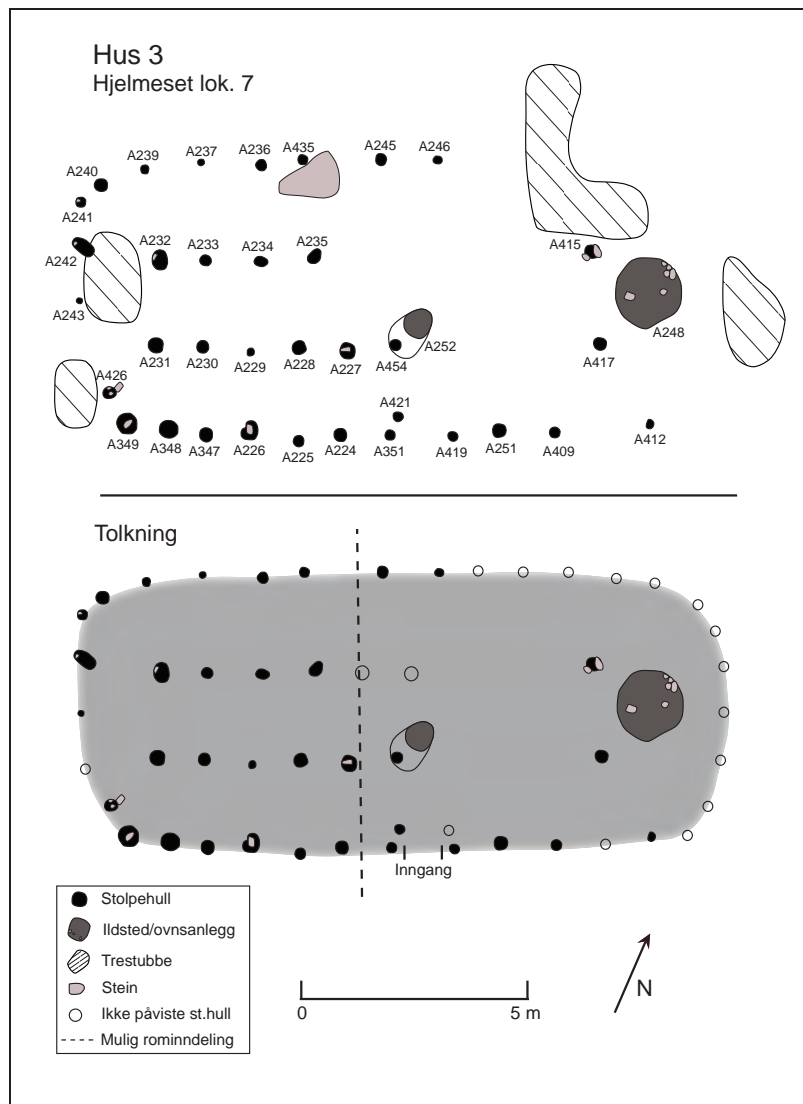

Fig. 37a. Hus 3. Nederst tolkning av grunnplan, innganger og mulige rominndelinger. Grafikk: T.B. Olsen.

Takbærende stolper

Huset har rester etter en takbærende konstruksjonen bestående av 12 stolpehull fordelt på to parallelle rekker. Stolpehullene er ordnet i 5 par, samt to enkeltstående stolpehull hvor nedgravningen etter motstående stolpe ikke var erkjennbar. En av strukturene, A229, er grunn og derfor noe usikker som spor etter stolpehull. Midtskipet er tilnærmet rett og avstanden mellom de to rekkene av stolpehull er fra 1,8 til 2,0 m. Avstanden mellom stolpehullene i rekkene er fra 1,0 til 1,1 m.

Stolpene har rund til oval form i flaten. Den gjennomsnittlige største diameteren for de 11 sikre stolpehullene er på 34,5 cm (fra 20 til 43 cm) og de har en snittdybde på 23,5 cm (fra 12 til 37 cm). De fleste stolpenedgravningene har rette eller skrå sider og er tilnærmet flate bunnen. Ingen av de takbærende stolpehullene hadde bevarte stolpeavtrykk og stolpediameteren er derfor usikker. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med

enkelte trekullbiter. Unntaket er stolpehullene øverst i skråningen som har en lysere og mer gråbrun farge. 5 av stolpehullene har mulige skoningsstein.

Veggstolper

22 strukturer er tolket som rester etter nedgravninger til veggstolper. 8 av disse (A237, A239, A241, A242, A351, A409, A412, A419) er noe uregelmessige og grunne, og må betraktes som noe usikre. De 14 resterende er godt bevarte og tydelige stolpehull. Stolpehullenes plassering antyder at bygningen har hatt tilnærmet rette vegger og avrundete gavler. Stolpehullene langs den sørvestlige veggen av huset er best bevart og her er gjennomsnittlig avstand mellom de enkelte stolpene 1,0 m (fra 0,75 til 1,35 m).

I flaten er majoriteten av stolpenedgravningene sirkulære og de sikre stolpehullene har en gjennomsnittlig største diameter på 25,5 cm (fra 10 til 46 cm) og dybde på 15,9 cm (fra 2 til 38 cm). De kraftigste stolpehullene er lokalisert nederst i skråningen, i husets sørvestlige del, og 5 av disse (A226, A347, A348, A349, A426) har sikre skoningssteiner. Avtrykk etter selve stolpen er synlig på 3 av disse igjen (A347, A348, A349). Bredden på stolpeavtrykkene indikerer en stolpediameter på mellom 11 til 15 cm. Nedgravningens sider for de sikre stolpehullene er rett eller skrå og bunnen er flat eller ujevn.

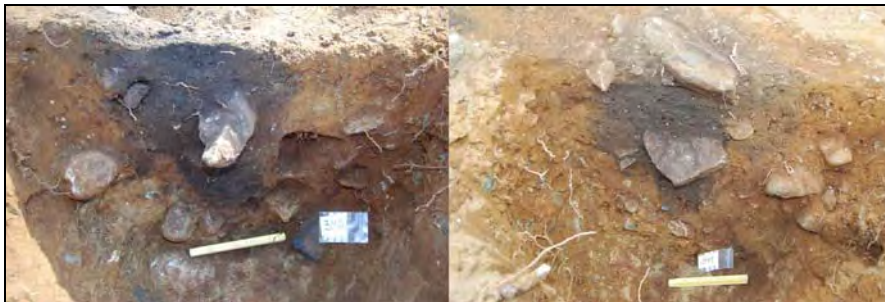

Fig. 37b. Stolpehull A348(venstre)og A349 med stolpeavtrykk mot NØ. Foto: H.Hellesøe.

Samtlige sikre stolpehull har en fyllmasse som består av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Tre av de mer usikre stolpehullene har en fyllmasse med liknende konsistens, men med farger i rødbrun, lys grå og gråbrun.

Inngang

Det er påvist en mulig inngang i huset representert ved nedgravningen A421 som er spor etter en mulig inngangsstolpe, noe inntrukket i forhold til resten av veggstolperrekken. Den har et tverrmål på 20 cm og en dybde på 19 cm. Nedgravningens sider er skrå og bunnen er flat. I likhet med de sikre vegg- og takstolpehullene består nedgravningens fyllmasse av mørk brun humusholdig iblandet enkelte trekullbiter. Inngangen har potensielt hatt en bredde på ca 1,0 m slik den er tolket (fig.37a).

Ovnsanlegg og ildsted

I tilknytning til husområdet ble det påvist et mulig ovnsanlegg og et ildstedslignende anlegg. Det mulige ovnsanlegget (A252) er lokalisert i husets midtakse, like nord for stolpehull A454. Selve nedgravningen er oval i flaten. Den måler 60 x 65 cm og har en dybde på 15 cm. De øverste 5 cm av nedgravningen består av homogen, oransje brent silt/leire og mot bunnen består massen av mørk brunsvart trekull- og humusholdig brun sand. I forlengelsen av anleggets sørlige del, inn mot stolpehull A454, strekker det seg opptil 5 cm tykt fyllskifte

bestående av mørk brun humusholdig sand med en del trekull. Fyllskiftet regnes som en del av ovnsstrukturen.

Helt i nordøst ble det funnet et ildstedslignende anlegg (A248) som ut fra plasseringen i husets midtakse, trolig også kan knyttes til husfasen. Formen i flaten er tilnærmet sirkulær, og den måler 110 x 90 cm og har en dybde på opptil 10 cm. Fyllmassen består av svart, svært trekullholdig sand og en del skjorbrente steiner. Anlegget kan minne om en kokegrop, men trolig dreier det seg om en ildstedsstruktur. Argumenter som taler for dette er at nedgravningen er grunn og at stein og kullmasse er godt blandet.

Anr.	Konstr.type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
227	Takstolpe	Sirkulær	32	31	32	33	Rett	Rett	Flat
228	Takstolpe	Sirkulær	30	30	30	23	Buet	Rett	Flat
229	Takstolpe	Sirkulær	15	15	15	2	?	?	Flat
230	Takstolpe	Sirkulær	27	24	25	12	Buet	Buet	Rund
231	Takstolpe	Oval	39	30	37	37	Skrå	Skrå	Flat
232	Takstolpe	Sirkulær	43	49	34	30	Skrå	Buet	Flat
233	Takstolpe	Sirkulær	23	20	23	13	Rett	Rett	Flat
234	Takstolpe	Sirkulær	24	21	19	14	Skrå	Skrå	Rund
235	Takstolpe	Sirkulær	34	28	28	15	Rett	Rett	Flat
454	Takstolpe	Sirkulær	28	25	29	14	Skrå	Skrå	Flat
415	Takstolpe	Sirkulær	45	45	29	24	Skrå	Buet	Spiss
417	Takstolpe	Sirkulær	20	20	23	20	Buet	Buet	Spiss
224	Veggstolpe	Sirkulær	15	15	15	11	Skrå	Rett	Flat
225	Veggstolpe	Sirkulær	24	24	28	14	Skrå	Skrå	Flat
226	Veggstolpe	Ujevn sirkulær	20	20	20	20	Rett	Rett	Ujevn
236	Veggstolpe	Sirkulær	26	25	26	11	Buet	Skrå	Flat
237	Veggstolpe	Ujevn oval	30	14	13	5	Buet	Buet	Rund
239	Veggstolpe	Ujevn oval	20	15	?	3	?	?	?
240	Veggstolpe	Sirkulær	31	30	23	14	Skrå	Buet	Flat
241	Veggstolpe	Sirkulær	10	10	10	7	Buet	Buet	Flat
242	Veggstolpe	Oval	43	25	43	19	Rett	Skrå	Skrå
243	Veggstolpe	Ujevn sirkulær	15	15	15	3	Skrå	Skrå	Flat
245	Veggstolpe	Sirkulær	26	25	26	18	Rett	Skrå	Flat
246	Veggstolpe	Oval	25	18	18	10	Buet	Rett	Flat
251	Veggstolpe	Usikker	?	30	30	23	Skrå	Skrå	Flat
347	Veggstolpe	Sirkulær	30	30	33	23	Rett	Rett	Ujevn
348	Veggstolpe	Oval	46	30	27	38	Rett	Rett	Ujevn
349	Veggstolpe	Sirkulær	38	35	40	37	Rett	Rett	Ujevn
351	Veggstolpe	Ujevn sirkulær	30	30	30	9	Buet	Rett	Flat
409	Veggstolpe	Sirkulær	22	20	22	2	Buet	Buet	Rund
412	Veggstolpe	Oval	34	20	34	16	Buet	Buet	Spiss
419	Veggstolpe	Sirkulær	20	20	13	5	Buet	Buet	Rund
426	Veggstolpe	Sirkulær	30	30	34	30	Rett	Rett	Flat
435	Veggstolpe	Oval	23	20	19	32	Skrå	Skrå	Spiss
421	Dørstolpe	Sirkulær	20	18	17	19	Skrå	Skrå	Flat
248	Ildstedslignende	Sirkulær	116	90	116	10	Skrå	Skrå	Flat
252	Mulig ovnsanlegg	Oval	120	75	100	13	Buet	Buet	Skrå

Tab. 16. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 3.

Anr.	Konstr.type	Lagbeskrivelse
227	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
228	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
229	Takstolpe	Tynt fyllskifte av mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
230	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
231	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
232	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.

Anr.	Konstr.type	Lagbeskrivelse
233	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte småstein.
234	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte småstein.
235	Takstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulige skoningsstein.
454	Takstolpe	Lys gråbrun humusholdig med enkelte trekullbiter.
415	Takstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
417	Takstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
224	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med en del trekull.
225	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
226	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
236	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
237	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
239	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
240	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
241	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
242	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte småstein.
243	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
245	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
246	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
251	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
347	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull. Skoningsstein. Stolpeavtrykk.
348	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull. Skoningsstein. Stolpeavtrykk.
349	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med noe trekull. Skoningsstein. Stolpeavtrykk.
351	Veggstolpe	Rødbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
409	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
412	Veggstolpe	Lys grå sandsilt med enkelte trekullbiter.
419	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
426	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningssteiner.
435	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
421	Dørstolpe	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
248	Ildstedslignende	Svart humusholdig sand med store mengder trekull og enkelte brente steiner.
252	Mulig ovnsanlegg	Mørk brun humusholdig sand med høyt innhold av trekull. Lys rødgul brent silt/leire i toppen.

Tab. 17. Beskrivelse av strukturenes fyllmasse i hus 3.

Funn

Det ble ikke påvist funn i tilknytning til hus 3.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av A229, A239, A243, A409, A412 og A419 ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra hvert av anleggssporene fra hus 3. Makrofossilprøvene er ikke analyserte.

Dateringer

To ¹⁴C- prøver ble datert. Prøvematerialet består av trekull fra nedgravningen til en av de takbærende stolpene, A231, og fra en av veggstolpehullene, A348. Dateringene gav henholdsvis 2340 ± 70 BP (740-210 BC, Beta-253002) og 2350 ± 50 BP (530-370 BC, Beta-253003) som tilsvarer perioden yngre bronsealder-førromersk jernalder. De to dateringene overlapper i tidsrommet 530-370 BC som taler for en brukstid for hus 3 i denne perioden.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
224	146	1-10 cm	Makro/14C				
225	147	1-13 cm	Makro/14C				
226	148	2-14 cm	Makro/14C				
227	102	13-34 cm	Makro/14C				
228	103	1-15 cm	Makro/14C				
230	104	1-9 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
231	105	7-33 cm	Makro/14C	Konvensjonell	2340 ± 70 BP	1:740-690 BC 2:660-640 BC 3:550-350 BC 4:300-210BC	Beta-253002
232	152	8-23 cm	Makro/14C				
233	153	2-10 cm	Makro/14C				
234	154	2-14 cm	Makro/14C				
235	155	5-19 cm	Makro/14C				
236	99	2-8 cm	Makro/14C				
237	160	1-4 cm	Makro/14C				
240	98	3-12 cm	Makro/14C				
241	159	1-7 cm	Makro/14C				
242	158	3-12 cm	Makro/14C				
245	100	2-14 cm	Makro/14C				
246	101	2-10 cm	Makro/14C				
248	200	2-8 cm	Makro/14C				
251	197	1-22 cm	Makro/14C				
252	199	4-12 cm	Makro/14C				
347	149	1-13 cm	Makro/14C				
348	150	22-33 cm	Makro/14C	Konvensjonell	2350 ± 50 BP	530-370 BC	Beta-253003
349	151	10-20 cm	Makro/14C				
351	144	1-8 cm	Makro/14C				
415	165	3-22 cm	Makro/14C				
417	166	6-19 cm	Makro/14C				
420	142	2-18 cm	Makro/14C				
421	143	1-9 cm	Makro/14C				
426	156	2-11 cm	Makro/14C				
435	161	1-13 cm	Makro/14C				
454	106	1-13 cm	Makro/14C				

Tab. 18. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 3.

Tolkning

Stolpehullene etter den takbærende konstruksjonen er ikke regelmessig plassert ovenfor hverandre og antyder at huset har hatt en underremskonstruksjon. Trolig representerer de to stolpehullene A415 og A417 det siste takbærende stolpeparet i nordøstlig retning. Nordøst for dette stolpeparet ligger ildstedsstrukturen A248 som trolig kan knyttes til huset. I så tilfelle er det sannsynlig at den nordøstlige gavlen har vært 1-2 m nordøst for dette ildstedet. Denne tolkningen antyder at huset har hatt en lengde på 14-15 m og en bredde på 6 m.

Veggstolpehullene viser at huset har hatt tilnærmet rette vegger med avrundete gavler. De største og dypeste av stolpehullene er lokalisert nede i skråningen i husets sørvestlige del. Stolpeavtrykk fra tre av disse nedgravningene viser at veggstolpene har hatt en diameter på mellom 11 og 15 cm.

Det er påvist en mulig inngang til huset ved nedgravningen A421 som trolig er spor etter en inngangstolpe. Husets helhetlige konstruksjon og rominndeling er usikker fordi det ikke er påvist flere innganger og fordi det totale antall tak- og veggstolper ikke lot seg identifisere. Liknende hus fra samme periode er tolket til å ha en tredelt romløsning med en stall i midten og to gavlrom (Diinhoff 2006:15). Der den ene enden trolig har vært anvendt som boligdel, mens rommet i den andre enden antas å ha vært benyttet som verksted, lagerrom eller småfjøs. De ulike typer anlegg som kan knyttes til bruk av ild i husene, gir gode indikasjoner på hvordan de ulike delene av huset har vært anvendt. Typisk for langhusene fra denne perioden er at de har ildstedsliknende strukturer eller ovnsanlegg i den ene enden eller i begge ender. I hus 3 er det funnet en ildstedsliknende struktur i den nordøstlige enden og en mulig ovn

sentralt i huset. På bakgrunn av ildstedets plassering er det grunn til å tro at husets boligdel har vært i den nordøstlige enden av huset som ligger øverst i skråningen. Hvis ovnsanlegget tilhører husfasen, er det to plausible tolkninger. En mulighet er at boligdelen har hatt en utstrekning som rommet halve huset. Alternativt har det vært to separate rom i nordøst, ett boligrom og ett verkstedsrom. Den sørvestlige delen av huset kan ha vært anvendt som stall eller fjøs. Med utgangspunkt i de bevarte strukturer er det imidlertid ikke belegg for en todeling av den nordøstre delen. Huset er derfor tolket som toroms med boligdel/verksted i den nordøstlige enden og stall/fjøs i sørvest (fig. 11 og 37a).

Hus 4. Verkstedsbygning fra yngre bronsealder-førromersk jernalder.

Lokalisering

Hus 4 er lokalisert i den flatere delen av lokaliteten sentralt på utgravningsfeltet. Huset ligger mellom hus 1 og hus 3, ca 17 m nordvest for hus 1 og ca 15 m sørøst for hus 3.

Anleggsbeskrivelse

Hus 4 er tolket som rester etter en mindre verkstedsbygning som er orientert i nordøstlig-sørvestlig retning (fig. 39). Bygningen ble identifisert ved stolpehull etter takbærende stolper. I området rundt de takbærende stolpene ble det funnet flere grunnere strukturer som kan være stolpehull etter en veggkonstruksjon eller etter støttestolper til bygningen. Det er imidlertid usikkert om disse strukturene kan knyttes til bygningen. Med utgangspunkt i de takbærende stolpehullene har huset hatt en antatt størrelse på 6,0 x 4,75 m. Den store bredden mellom de takbærende stolpene åpner opp en mulighet for at huset har hatt en enskipet konstruksjon.

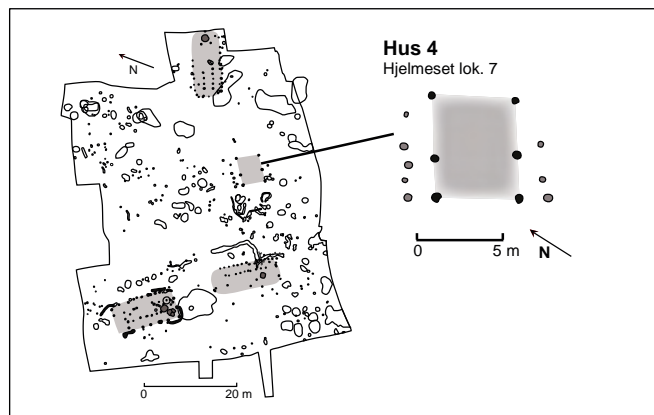

Fig. 38. Lokalisering av hus 4. Grafikk: T.B. Olsen.

Takbærende stolper

Den bærende konstruksjonen i hus 4 består av 6 stolpehull etter takbærende stolper fordelt på to parallelle rekker. Hver av rekkene utgjøres av 3 stolpehull og avstanden mellom dem er 4,75 m. De 6 takbærende stolpene har trolig dannet tre grunder på tvers av rekkene, representert ved stolpehullene A361 – A373, A371 – A377 og A370 – A379. Lokaliseringen av nedgravningene indikerer at stolpepar A371 – A377 og A370 – A379 har stått noe skjevt i forhold til husets lenderetning. Dette kan indikere en underremskonstruksjon. En annen konstruksjonsdetalj er ulik avstand mellom grindene. Fra stolpepar A361 – A373 til stolpepar A371 – A377 er avstanden fra 2,25 til 2,50 m, mens avstanden mellom stolpepar A371 – A377 og A370 – A379 er fra 3,10 til 3,50 m.

De 6 stolpehullene er homogene i form og fyllmasse. De er sirkulære i plan og har gjennomsnittlig største tverrmål på 47,5 cm (fra 40 til 60 cm) og dybde på 25,7 cm (fra 20 til 30 cm). Nedgravningenes sider er rette eller skrå og har flat bunn. Unntaket er A370 som har rundere sidekanter og bunn. Fyllmassen i alle nedgravningene er lik og består av mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. A361, A371 og A377 har sikre skoningssteiner i nedgravningene.

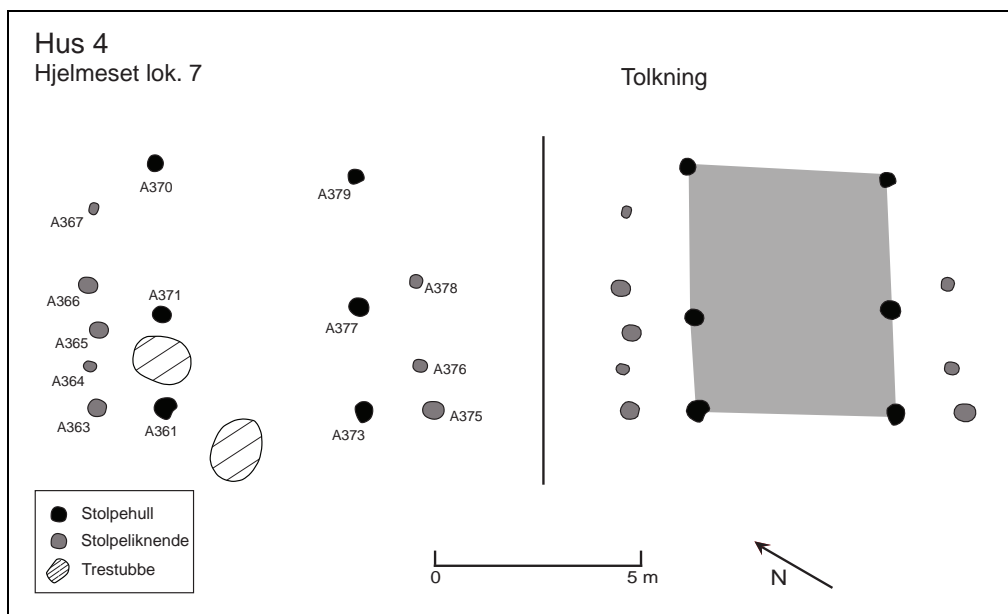

Fig. 39. Hus 4. Til høyre tolkning av grunnplan. Grafikk: T.B. Olsen.

Mulige vegg- eller støttestolper

I ytterkant av begge de takbærende stolperekkene er det 8 stolpeliknende strukturer som kan være rester etter en veggkonstruksjon eller etter støttestolper til bygningen. Det er to noe uregelmessige rekker med 5 mulige stolpehull i nordvest og 3 i sørøst. De ligger i en jevn avstand til de antatt takbærende rekkene, med en avstand mellom 1,25 til 1,70 m. Skulle det dreie seg om spor etter en veggkonstruksjon har huset hatt en treskipet konstruksjon. Alternativt kan nedgravningene være rester etter støttestolper for vegger eller tak til en ettroms bygning. Profilsnittene antyder at av nedgravningene kan ha rommet skråstilte stolper. I flere av dem er bunnen skrånende. I den nordvestlige rekken er det en tendens til at de mulige stolpehullene er dypest i den nordvestlige delen av nedgravningen. Dette indikerer at stolpene har stått skråstilt i retning mot den takbærende rekken. I sørøst er tendensen at den sørøstlige delen av stolpenedgravningene er dypest og kan tyde på at også den sørøstlige delen av bygningen har vært støttet av skråstilte stolper. Nedgravningene er imidlertid såpass grunne at en tolkning om skråstilte stolper må betraktes som usikker.

Nedgravningene har en oval til sirkulær form i flaten med gjennomsnittlig største diameter på 42,3 cm (fra 34 til 63 cm) og dybde på 9,4 cm (fra 7 til 16 cm). Fyllmassen varierer noe i farge og konsistens, men de fleste nedgravningene er fylt med gråbrun eller mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Innganger

Det ble ikke påvist sikre spor etter inngangskonstruksjoner til bygningen. At det hersker usikkerhet om huset har hatt en enskipet eller treskipet konstruksjon vanskeliggjør en tolkning av husets innganger. Hvis huset har hatt en treskipet konstruksjon kan den stolpeliknende strukturen A362, som er noe inntrukket fra den potensielle veggkonstruksjonen i nordvest, være spor etter en dørstolpe.

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
361	Takstolpe	Ujevn sirkulær	60	45	52	27	Rett	Rett	Flat
370	Takstolpe	Sirkulær	43	43	46	20	Buet	Rett	Rund
371	Takstolpe	Sirkulær	50	47	40	30	Rett	Rett	Flat
373	Takstolpe	Sirkulær	47	47	42	23	Rett	Skrå	Flat
377	Takstolpe	Sirkulær	45	45	43	26	Rett	Skrå	Flat

A.nr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	B
379	Takstolpe	Sirkulær	40	40	36	28	Rett	Rett	Flat
363	Veggstolpe?	Sirkulær	42	39	41	10	Buet	Rett	Skrå
364	Veggstolpe?	Oval	40	23	35	7	Skrå	Skrå	Ujevn
365	Veggstolpe?	Oval	63	32	57	16	Skrå	Buet	Skrå
366	Veggstolpe?	Sirkulær	47	43	43	9	Skrå	Buet	Rund
367	Veggstolpe?	Sirkulær	28	27	28	10	Buet	Skrå	Skrå
375	Veggstolpe?	Sirkulær	46	39	45	8	Skrå	Skrå	Flat
376	Veggstolpe?	Sirkulær	34	25	28	7	Skrå	Skrå	Skrå
378	Veggstolpe?	Sirkulær	38	34	34	8	Buet	Buet	Skrå
362	Dørstolpe?	Sirkulær	49	38	42	12	Buet	Buet	Rund

Tab. 19. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 4.

A.nr.	Type	Lagbeskrivelse
361	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningssteiner.
370	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
371	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningssteiner.
373	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
377	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
379	Takstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
363	Veggstolpe	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
364	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
365	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
366	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
367	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
375	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
376	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
378	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
362	Dørstolpe?	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 20. Beskrivelse av strukturenes fyllmasse i hus 4.

Funn

Det ble ikke påvist funn i tilknytning til hus 4.

Naturvitenskapelige prøver

Fra hus 4 ble det tatt ut makrofossilprøver fra samtlige stolpehull etter takbærende stolper og fra 6 av de mulige stolpehullene etter vegg/støttestolper. Prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

To ¹⁴C- prøver ble datert. Prøvematerialet som består av trekull kommer fra nedgravningen til de takbærende stolpene A361 og A379. Dateringen fra A361 gav 2380 ± 40 BP (720-390 BC, Beta-253007) som tilsvarer perioden siste del av yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder. Prøven fra A379 ble datert i forbindelse med fylkeskommunens registreringer i 2006 og gav 1830 ± 40 BP (80-310 AD, Beta-225092) som tilsvarer romertid.

Avviket mellom de to dateringene er stor og kan indikere at de to stolpehullene ikke tilhører samme fase. Ut fra plassering og form er imidlertid de 6 stolpehullene tolket som samtidige og del av samme huskonstruksjon. Skulle denne tolkningen være riktig betyr det at bare en av dateringene kan tilhøre husaktiviteten. Forutsettes det at den ene av dateringene stemmer med bruksfasen for hus 4, er det størst sannsynlighet for at den eldste dateringen er korrekt. Bakgrunnen for denne tolkningen er at det ikke foreligger dateringer fra andre anleggsspør på lok. 7 som stemmer overens med romertidsdateringen fra stolpehull A379. Derimot er de tre andre påviste husene datert til tidsrommet sen yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder og dette øker sannsynligheten for at dateringen fra A361 avspeiler bruksfasen for hus 4.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
361	116	9-17 cm	Makro/14C	AMS	2380 ± 40 BP	1:720-700 BC 2:540-390 BC	Beta-253007
362	117	2-11 cm	Makro/14C				
363	118	3-9 cm	Makro/14C				
365	119	4-12 cm	Makro/14C				
366	121	2-7 cm	Makro/14C				
370	123	5-19 cm	Makro/14C				
371	120	10-25 cm	Makro/14C				
373	110	5-18 cm	Makro/14C				
376	111	1-5 cm	Makro/14C				
377	112	7-20 cm	Makro/14C				
378	113	2-5 cm	Makro/14C				
379	114	8-25 cm	Makro/14C				
379	F.K. registrering (A73, KP13)			AMS	1830 ± 40 BP	1:80-260 AD 2:300-310 AD	Beta-225092

Tab. 21. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 4.

Tolkning

Det er noe usikkert om hus 4 har hatt en enskipet eller treskipet konstruksjon, men huset representerer trolig en mindre verkstedsbygning. Seks sikre stolpehull tolkes som spor etter en takbærende konstruksjon. Stolpehullene danner tre par som står noe skjevt på husets midttakse og antyder at huset har hatt en underremskonstruksjon. De mulige stolpehullene som er funnet på utsiden av den takbærende konstruksjonen kan være rester etter en veggkonstruksjon. To argumenter som taler imot dette er at de ligger i noe uregelmessig avstand til rekkene av stolpehull etter de takbærende stolpene og at avstanden mellom de potensielle veggstolpene og de takbærende stolpene er knapp i forhold til husets totale bredde. Bredden mellom de takbærende stolperekkene har vært på hele 4,75 m, noe som til sammenligning med andre hus fra perioden må betraktes som svært bredt. Bredden har trolig ført til ekstra trykkbelastning på den takbærende konstruksjonen. En plausibel tolkning er derfor at de ytre rekkene med stolpehullene har støttet tak- eller veggkonstruksjon. En slik tolkning underbygges av at de ytre stolpehullene har en tendens til skrått profilsnitt. Dette indikerer at stolpene kan ha vært skråstilt inn mot huset.

Hvis bygningen har vært enskipet har det trolig vært en lettere veggkonstruksjon mellom de takbærende stolpene. Dette kan ha vært en flettverksvegg med leirklining eller en sleppverksvegg av treplank. Det er også mulig at huset har hatt en mer åpen veggløsning. I denne sammenheng er det verdt å merke seg at huset mangler sikre spor etter innganger.

Spor etter små bygninger med liknende takbærende konstruksjoner er tidligere påvist på Mo i Ørsta og Sjøholt i Ørskog (Diinhoff 2006:11, Johannessen 2002). Disse husene overlapper tidsmessig med hus 4. Bygningene fra Mo var tydelig treskipete med bevarte veggstolper. Huset fra Sjøholt hadde derimot kun bevart den takbærende konstruksjonen og kan derfor representere rester etter en enskipet bygning (fig. 12). Husene fra Mo og Sjøholt er tolket som mindre verkstedsbygninger og i samtlige hus er det funnet anlegg knyttet til bruk av ild. I to av husene fra Mo og i huset fra Sjøholt ble det funnet ovensanlegg. Tolkningen av ovnene fra Mo er at de har vært anvendt for brenning av keramikk (Diinhoff 1999:29). Ovnene fra Sjøholt kan ha vært benyttet i metallproduksjon, ikke som smelteovn, men i forbindelse med bearbeiding av jernmalm (Diinhoff 2002:17). Om hus 4 har hatt en liknende funksjon som husene fra Mo og Sjøholt er uvisst. Det er imidlertid ikke påvist anlegg knyttet til bruk av ild i huset. Huset kan også ha hatt andre funksjoner, som lager, fjøs eller stall.

Mulige ovnsanlegg

Lokalisering

I den nordlige delen av feltet ligger to mulige ovnsanlegg i tilknytning til røysene A223 og A259. I tillegg er det påvist et mulig ovnsanlegg (A252) som tilhører hus 3. Dette behandles i forbindelse med beskrivelsen av hus 3.

Anleggsbeskrivelse

De mulige ovnsanleggene har store innbyrdes likhetstrekk. Begge er dekket av steinrøyser og består av tre nedgravninger. Det antas at nedgravningene er samtidige og at hvert av anleggene har hatt en konstruksjon av stein. Sannsynligvis har det foregått sekundær deponering av stein etter anleggenes brukstid som gjør at steinpakningene over nedgravningene minner om rydningsrøyser. De to anleggene er kalt ovnsanlegg A og B.

Ovnsanlegg A består av røys A259 som dekker nedgravningene A461, A462 og A463 (fig. 41 og 42). Røys A259 har en oval form i flaten og måler 430 x 320 cm.

Den er grunn og har et steinlag med dybde på ca 30 cm. Grop A461 ligger sentralt under røysen og har en oval form i flaten med mål på 300 x 150 cm. Nedgravningen har buete sidekanter og flat bunn og er 58 cm dyp. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med spredt trekull og mye stein. I toppen er det store steiner, mens bunnen er det tettpakket med knyttenevestore stein. Nord for, og delvis overlappende med A461, ligger grop A462. Denne er ujevn sirkulær i flaten og måler 150 x 150 cm. Nedgravningen har skrå sidekanter, flat bunn og en dybde på 20 cm. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og noen steiner. A463 er en mulig ovnstruktur som er fylt med en blanding av kull og rødbrent silt/leire. Den har en ujevn sirkulær form i flaten med en utstrekning på 125 x 110 cm. A463 overlapper med de andre gropene og ligger nordvest for A461 og vest for A462. Nedgravningen har skrå sidekanter og flat bunn.

Ovnsanlegg B består av røys A223, grop A392, ildsted A393 og den mulige ovnstrukturen A464. Røysen har en ujevn oval form med mål på 550 x 300 cm og dekker A393, A464 og deler av A392. Steinpakningen har en tykkelse på opptil 30 cm. Grop A392 ligger sentralt under røysen, har en oval flateform og måler 160 x 100 cm. Nedgravningen har skrå sider og flat bunn med fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein. Særlig den nordvestlige delen av gropen er tettpakket med knyttenevestore steiner. Den mulige ovnstrukturen, A464, ligger over A392 og kan beskrives som et fyllskifte bestående av trekull blandet med rødbrent silt. Strukturen har en oval form i flaten, med en utstrekning på ca 150 x 85 cm og dybde på opptil 18 cm. I sørvestre kant av A392 ligger den ildstedslignende strukturen A393 som har en sirkulær form med utstrekning på 46 x 46 cm og

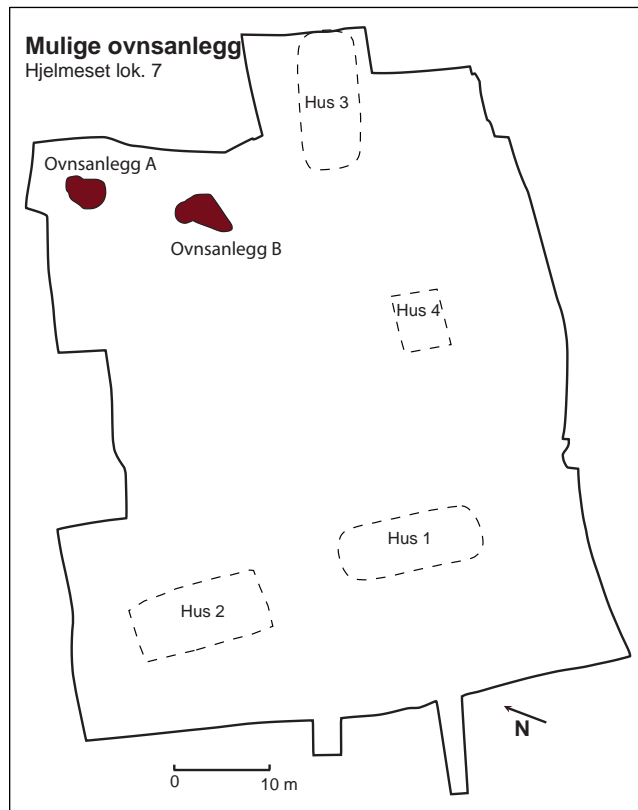

Fig. 40. Lokalisering av mulige ovnsanlegg. Grafikk: T. B. Olsen.

dybde på 18 cm. I toppen er det homogent kullag på 10 cm og mot bunnen består fyllmassen av mørk brun humusholdig sand som er spettet med rødgul brent silt.

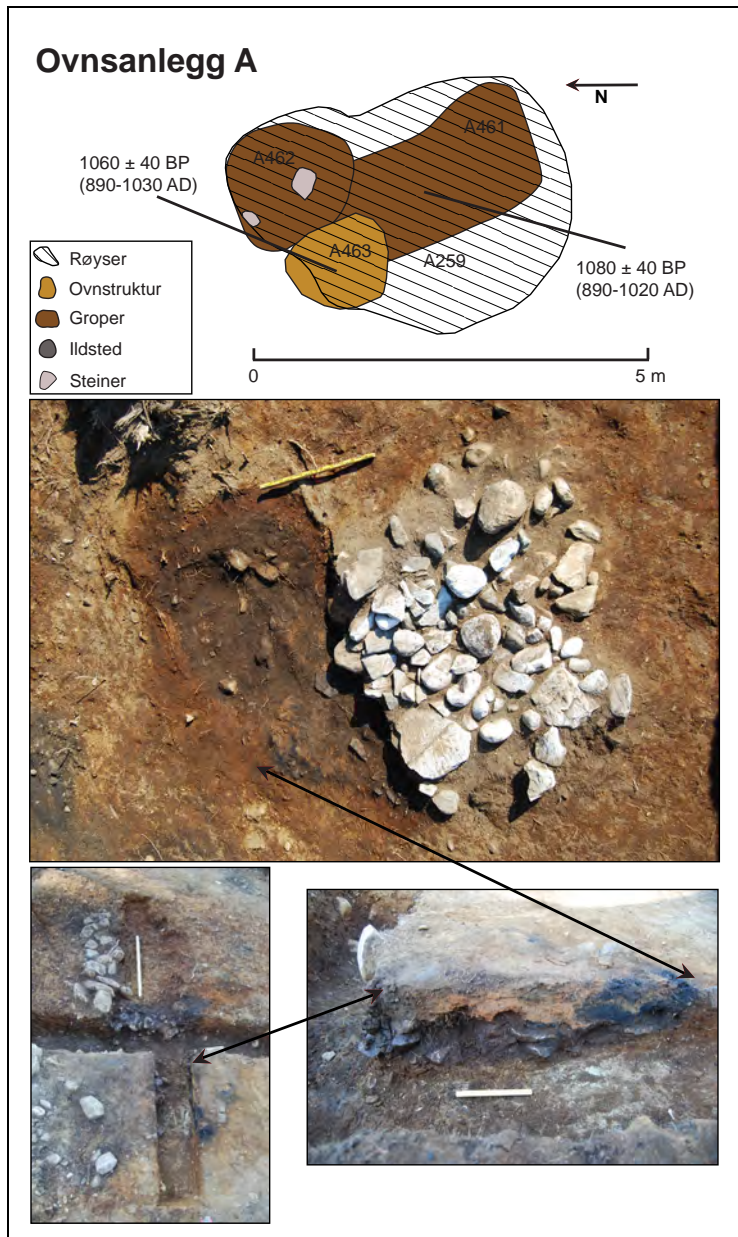

Fig. 41. Ovnсанlegg A. Øverst bilde mot Ø (foto T.B.Olsen). Nederst til venstre mot SØ etter snitting og formgraving (foto R.L.Bade). Nederst til høyre ovnstruktur A463 i profil mot SV (foto R.L.Bade).

Anlegg	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
Ovnсанlegg A	259	Røys	Oval	430	320	320	30	Skrå	Skrå	Flat
	461	Grop	Oval	300	150	120	58	Buet	Buet	Flat
	462	Grop	Sirkulær	150	150	150	20	Skrå	Skrå	Flat
	463	Mulig ovnstruktur	Sirkulær	125	110	100	15	Skrå	Skrå	Flat
Ovnсанlegg B	223	Røys	Oval	550	300	320	30	Skrå	Skrå	Flat
	392	Grop	Sirkulær	160	100	100	30	Skrå	Skrå	Flat
	393	Ildstedsliknende	Sirkulær	46	46	35	18	Buet	Buet	Rund
	464	Mulig ovnstruktur	Oval	115	85	90	18	Buet	Buet	Ujevn

Tab. 22. Mål og beskrivelse av mulige ovnсанlegg.

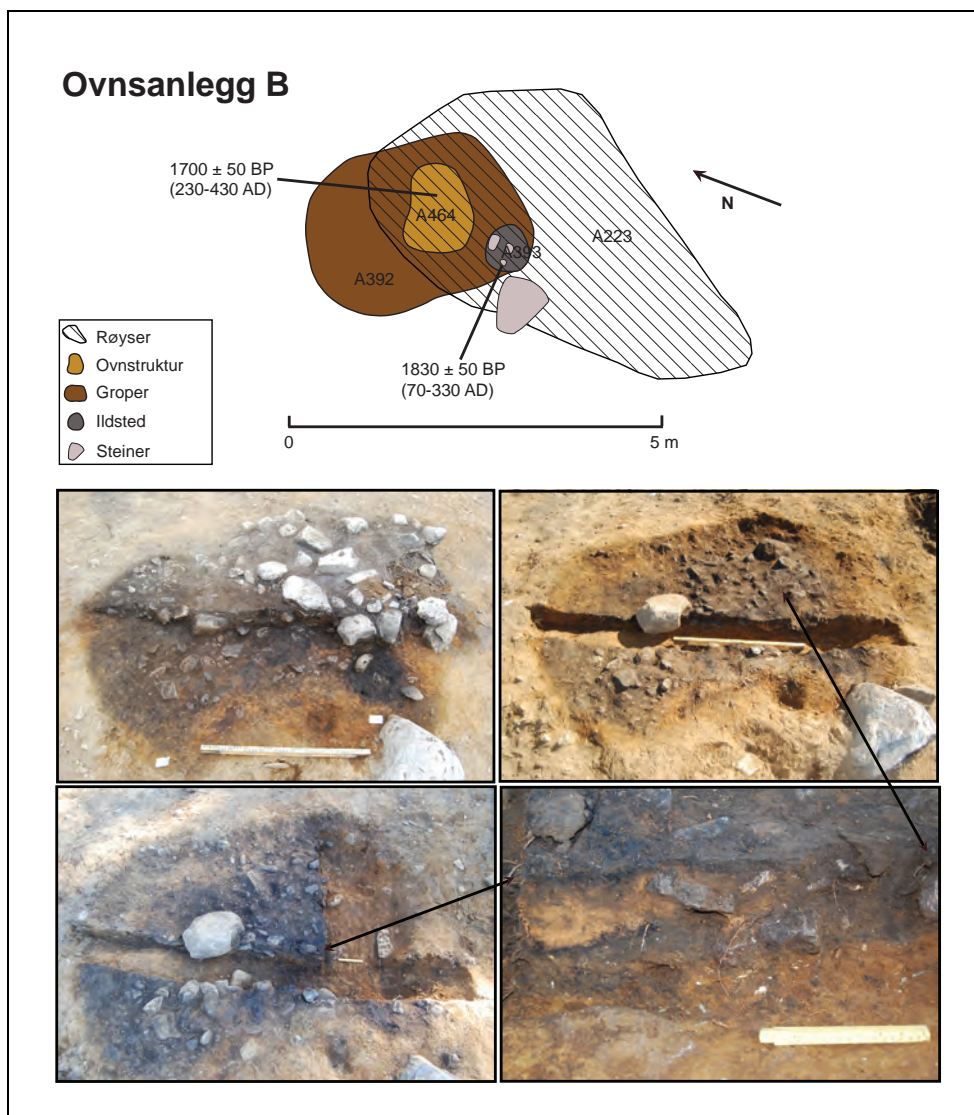

Fig. 42. Ovnsanlegg B. Øverst til høyre under snitting mot Ø. Øverst til venstre under snitting mot Ø. Nederst til venstre under snitting mot Ø. Nederst til høyre ovnstruktur A464 i profil mot NV. Nederst til venstre mot SØ. Nederst til høyre ovnstruktur i profil mot SV. Foto R.L.Bade. Grafikk: T.B. Olsen.

Anlegg	Anr.	Type	Lagbeskrivelse
Ovnsanlegg A	259	Røys	Mørkbrun humusholdig sand med mye stein.
	461	Grop	Mørkbrun humusholdig sand med litt trekull. Mye stein.
	462	Grop	Mørkbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
	463	Mulig ovnstruktur	Rødbrent slit/leire blandet med mye trekull.
Ovnsanlegg B	223	Røys	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
	392	Grop	Mørk brun humus- og trekullholdig sand. Mye stein, brent og ubrent.
	393	Ildstedsliknende	Opptil 10 cm homogent kullag i toppen. Mørk brun humusholdig sand spettet med rødgul brent silt.
	464	Mulig ovnstruktur	Rødbrent silt/leire med mye brent trekull.

Tab. 23. Beskrivelse av fyllmassen til de mulige ovnsanleggene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn knyttet til de mulige ovnsanleggene.

Naturvitenskapelige prøver

I fra ovnsanlegg A ble det tatt ut makrofossilprøver fra grop A461 og den mulige ovnsstrukturen A463, mens det fra ovnsanlegg B ble tatt ut prøver fra A392, A393 og A464. Prøvene VP168-170 og VP204 fra ovnsanlegg A ble geologisk analysert ved hjelp av elektronmikroskopi.

Anlegg	A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
Ovnsanlegg A	461	203	Snitt 1A, 37-52 cm	Makro/14C	AMS	1080 ± 40 BP	890-1020 AD	Beta-253011
	461	204	Snitt 1A, 32-45 cm	Makro/14C				
	461	205	Snitt 2B, bunn	Makro/14C				
	463	109	Snitt 2, kullag i plan	Makro/14C				
	463	167	Snitt 2,profilA, 0-12 cm	Makro/14C	AMS	1060 ± 40 BP	890-1030 AD	Beta-253012
	463	168	Snitt 2,profilA, 0-14 cm	Makro/14C				
	463	169	Snitt 2,profilB, 0-5 cm	Makro/14C				
	463	170	Snitt 2,profilB, 0-5 cm	Makro/14C				
Ovnsanlegg B	392	4	30-35 cm	Makro/14C				
	392	172	12-16 cm	Makro/14C	AMS	1700 ± 50 BP	230-430 AD	Beta-256542
	393	173	5-11 cm	Makro/14C	AMS	1830 ± 50 BP	1:70-260 AD 2:280-330 AD	Beta-256543
	464	171	5-9 cm	Makro/14C				

Tab. 24. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra mulige ovnsanlegg.

Den geologiske analysen er foretatt av Wenche Odden (vedlegg 2). Sedimentprøvene viste innhold av mineralene kvarts (SiO_2), feltspat ($\text{K(Na)AlSi}_3\text{O}_8$), hematitt (Fe_2O_3), ilmenitt (FeTiO_3) og noe Aluminium-oksyd (Al_2O_3). Ut fra strukturen på enkelte av sedimentkornene kan det se ut til at de har vært smeltet. En forventet temperatur vil da være $> 1000\text{ }^\circ\text{C}$. Dessverre manglet referanseprøve fra sedimentene utenfor det mulige ovnsanlegget.

Dateringer

Det foreligger to dateringer fra hver av de mulige ovnsanleggene. Fra anlegg A ble det datert trekull fra makrofossilprøver fra grop A461 og fra den mulige ovnsstrukturen A463. Dateringene gav henholdsvis 1080 ± 40 BP (890-1020 AD, Beta-253011) og 1060 ± 40 BP (890-1030 AD, Beta-253012). De to prøvene gav nesten identisk alder og plasserer seg i vikingtid.

Fra anlegg B ble det datert trekull fra bunn av grop A392 og fra den ildstedslignende strukturen A393. Dateringsprøven fra A392 gav 1700 ± 50 BP (230-430 AD, Beta-256542), mens prøven fra A393 gav 1830 ± 50 BP (70-330 AD, Beta-256543). De to dateringene er overlappende og antyder en alder i tidsrommet tilsvarende eldre-ynge romertid.

Siden ovnsanlegg A og B har såpass lik utforming er det grunn til å tro at de er samtidige. Sannsynligheten er størst for at anleggene stammer fra vikingtid. Dateringen av anlegg B til romertid skyldes trolig at det er fyrst med eldre ved og dermed gir en uriktig datering av anleggets brukstid.

Tolkning

De to anleggene knyttes til vikingtid, men det er usikkert om de representerer spor etter ovnsanlegg. Den geologiske analysen åpner muligheten for at sedimentene har vært smeltet med en temperatur på over 1000 °C, men ettersom referanseprøver fra sedimentene utenfor strukturene mangler, bidrar ikke analysen til en mer sikker tolkning av anleggene som ovner. Anleggene fremstår som like. Begge er dekket av et lag med stein, har en større oval nedgravning sentralt og en mulig ovnsstruktur med brent silt/leire og trekull. De store ovale nedgravningene kan være spor etter et luftesystem for ovnen, muligens representerer de groper etter blåsebelger. Konsentrasjonen av stein i tilknytning til ovnsanleggene antyder at de har hatt steinkonstruksjoner. Slike konstruksjoner er imidlertid ikke bevart og må i så tilfelle være kollapset.

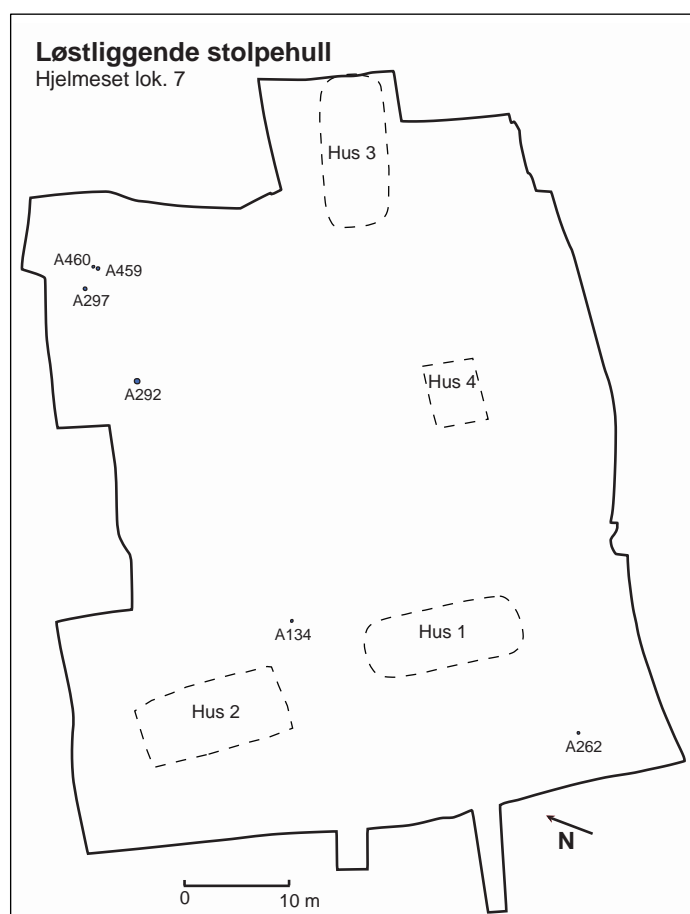
Løstliggende stolpehull

Lokalisering

Foruten alle stolpehullene som er knyttet til langhusene som er påvist på lok. 7 er det funnet 6 stolpehull som ligger spredt i feltet. Noen av stolpene ligger nær andre anlegg og kan kanskje knyttes til aktiviteten rundt disse.

Anleggsbeskrivelse

Stolpehullene er sirkulære eller ovale i flaten og har gjennomsnittlig største tverrmål på 33,2 cm (fra 25 til 40 cm) og en snittdybde på 22,3 cm (fra 12 til 32 cm). De fleste nedgravningene har rette eller skrå sidekanter, rund bunn og fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. A262 og A297 har skoningsteiner.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
134	Stolpehull	Oval	33	28	30	24	Rett	Rett	Rund
262	Stolpehull	Sirkulær	25	22	25	27	Rett	Rett	Spiss
292	Stolpehull	Oval	44	30	44	22	Rett	Rett	Rund
297	Stolpehull	Sirkulær	30	28	30	17	Skrå	Skrå	Rund
459	Stolpehull	Sirkulær	37	32	37	32	Rett	Skrå	Ujevn
460	Stolpehull	Sirkulær	30	30	30	12	Buet	Buet	Rund

Tab. 25. Mål og beskrivelse av løstliggende stolpehull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
134	Stolpehull	Mørkbrun humusholdig sand/silt med litt trekull. En del steiner.
262	Stolpehull	Lys grå brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
292	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del småstein og mye trekull.
297	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte steiner og en del trekull. Mulige skoningsstein.
459	Stolpehull	Mørk brungrå humusholdig sand iblandet litt trekull.
460	Stolpehull	Mørk brungrå humusholdig sand iblandet litt trekull.

Tab. 26. Beskrivelse av fyllmassen i de løstliggende stolpehullene.

Funn

De 6 stolpehullene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossilprøver fra samtlige stolpehull, men prøvene er ikke analyserte.

Datering

Ingen av prøvene fra stolpehullene er prioritert datert og stolpehullenes alder er derfor usikker.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
134	137	5-15 cm	Makro/14C				
262	90	8-19 cm	Makro/14C				
292	180	5-23 cm	Makro/14C				
297	190	2-13 cm	Makro/14C				
459	206	2-16 cm	Makro/14C				
460	207	2-9 cm	Makro/14C				

Tab. 27. Naturvitenskapelige prøver fra løstliggende stolper.

Tolkning

Det er mulig at stolpehullene som ligger spredt i feltet, uten tilknytning til de påviste husene, kan ha tilhørt bygninger. Rundt stolpehullene er det funnet flere stolpeliknende strukturer. Selv om en antar at de stolpeliknende strukturene er samtidige, er det likevel vanskelig å finne et innbyrdes mønster blant de løstliggende stolpehullene som danner spor etter husstrukturer. Imidlertid kan det tenkes at flere av de opprinnelige stolpehullene er vanskelig erkjennbare på grunn av vanskelige undergrunnsforhold eller store trerøtter.

Noen av stolpehullene har en nær lokalisering til andre anlegg og kan være spor etter konstruksjoner i tilknytning til disse. A262 er muligens samtidig med de to nærliggende kokegropene A105 og A109, og gropstrukturen, A104. Kokegrop A105 er datert til 1100-900 BC og er typologisk lik A109. I tillegg til stolpehull A262, er det flere stolpeliknende strukturer i dette området. Det er imidlertid usikkert hvilken type konstruksjon som eventuelt skulle være tilknyttet disse gropene.

Stolpehull A134 ligger nært grøftestruktur A112 og kan være samtidig med denne. Også her er det flere stolpeliknende strukturer rundt (A132, A133 og A135). Kanskje representerer A134 og de stolpeliknende strukturene rester et gjerde som har fulgt grøften.

I den nordvestre delen av feltet ligger de tre stolpehullene, A297, A459 og A460, tett samlet. Disse stolpehullene har en nær lokalisering til det mulige ovnsanlegg A og kan representere spor etter en mindre bygnings- eller støttekonstruksjon i tilknytning til anlegget som er datert til vikingtid.

Stolpeliknende strukturer

Lokalisering

I alt er det skilt ut 58 stolpeliknende strukturer som ligger spredt utover i utgravningsfeltet. Flere er funnet ved husstrukturene og kan være samtidige med disse. Fra hus 4 er det 9 stolpeliknende strukturer som er spor etter mulige veggstolper. Disse behandles under hus 4.

Anleggsbeskrivelse

De stolpeliknende strukturene kan representere spor etter stolpehull, men er ofte grunnere eller har en mindre definert form. Det er derfor mulig at mange av de stolpeliknende strukturene kan være spor etter groper, steinopptrekk eller røtter.

Strukturene har en sirkulær eller oval form i flaten og har gjennomsnittlig største tverrmål på 33,4 cm (fra 11 til 58 cm) og har en snittdybde på 13,0 cm (fra 5 til 25 cm).

Nedgravningenes form i profil varierer. De fleste strukturene har en fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

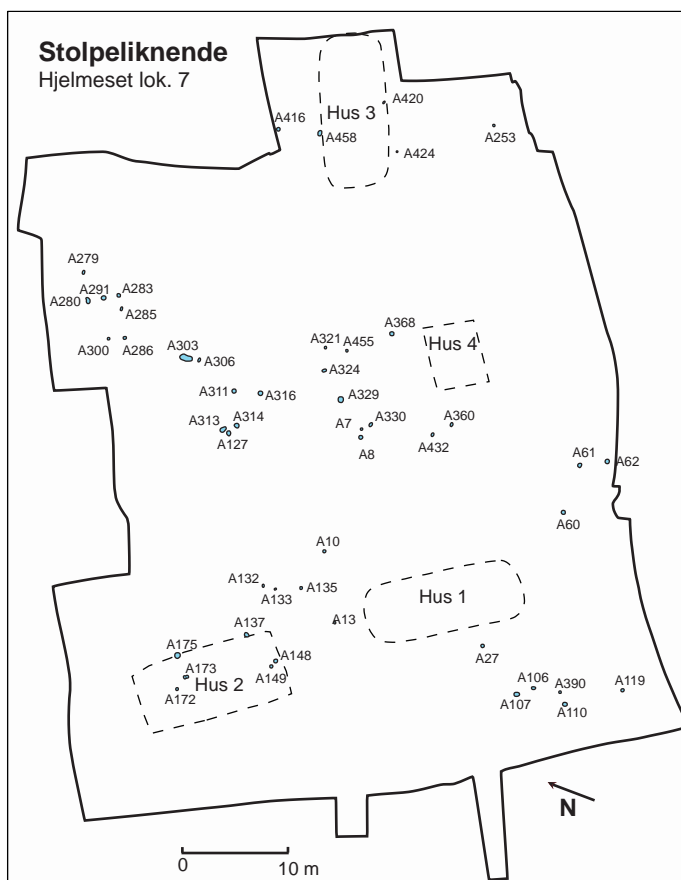

Fig. 44. Lokaliseringen av stolpeliknende strukturer. Grafikk: T.B. Olsen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
7	Stolpeliknende	Sirkulær	23	15	24	6	Buet	Buet	Rund
8	Stolpeliknende	Halvmåneformet	32	24	22	14	Skrå	Skrå	Ujevn
10	Stolpeliknende	Sirkulær	25	22	25	12	Skrå	Buet	Rund
13	Stolpeliknende	Oval	23	13	23	10	Skrå	Buet	Rund
27	Stolpeliknende	Oval	28	24	28	13	Buet	Buet	Rund
60	Stolpeliknende	Sirkulær	34	34	30	13	Buet	Buet	Rund
61	Stolpeliknende	Sirkulær	41	41	40	10	Skrå	Skrå	Rund
62	Stolpeliknende	Sirkulær	38	34	35	9	Buet	Skrå	Rund
106	Stolpeliknende	Oval	38	19	17	9	Skrå	Rett	Skrå
107	Stolpeliknende	Oval	51	35	33	15	Skrå	Skrå	Ujevn
110	Stolpeliknende	Sirkulær	40	32	35	13	Skrå	Rett	Ujevn
119	Stolpeliknende	Sirkulær	26	24	25	10	Buet	Skrå	Rund
127	Stolpeliknende	Sirkulær	38	31	35	15	Skrå	Buet	Spiss
132	Stolpeliknende	Sirkulær	26	25	25	11	Buet	Rett	Rund
133	Stolpeliknende	Sirkulær	19	17	19	6	Buet	Buet	Rund
135	Stolpeliknende	Oval	26	20	26	12	Buet	Buet	Rund
137	Stolpeliknende	Oval	44	40	41	13	Buet	Buet	Ujevn
148	Stolpeliknende	Sirkulær	32	28	28	6	Buet	Buet	Flat
149	Stolpeliknende	Sirkulær	30	30	30	10	Skrå	Skrå	Rund
172	Stolpeliknende	Ujevn sirkulær	19	17	19	8	Buet	Rett	Rund

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
173	Stolpeliknende	Ujevn oval	40	25	40	11	Buet	Buet	Rund
175	Stolpeliknende	Oval	57	32	57	17	Skrå	Buet	Ujevn
253	Stolpeliknende	Sirkulær	21	20	21	5	Buet	Buet	Rund
279	Stolpeliknende	Sirkulær	25	20	20	9	Skrå	Skrå	Rund
280	Stolpeliknende	Oval	48	25	28	15	Buet	Buet	Rund
283	Stolpeliknende	Oval	40	35	35	18	Skrå	Skrå	Spiss
285	Stolpeliknende	Sirkulær	20	19	19	8	Buet	Buet	Flat
286	Stolpeliknende	Ujevn sirkulær	30	26	30	9	Buet	Buet	Rund
291	Stolpeliknende	Sirkulær	39	38	39	14	Rett	Rett	Flat
300	Stolpeliknende	Sirkulær	11	11	11	13	Skrå	Skrå	Spiss
303	Stolpeliknende	Sirkulær	45	40	45	23	Skrå	Skrå	Flat
306	Stolpeliknende	Oval	42	23	42	12	Buet	Buet	Flat
311	Stolpeliknende	Sirkulær	37	36	37	20	Buet	Buet	Rund
313	Stolpeliknende	Oval	58	33	36	18	Rett	Buet	Ujevn
314	Stolpeliknende	Sirkulær	45	43	40	14	Buet	Buet	Rund
316	Stolpeliknende	Oval	45	40	45	20	Buet	Buet	Ujevn
321	Stolpeliknende	Sirkulær	27	24	26	22	Skrå	Rett	Rund
324	Stolpeliknende	Sirkulær	20	20	20	16	Buet	Buet	Flat
329	Stolpeliknende	Oval	49	37	37	17	Buet	Buet	Flat
330	Stolpeliknende	Oval	38	28	30	12	Rett	Rett	Flat
360	Stolpeliknende	Oval	37	24	37	15	Skrå	Skrå	Ujevn
368	Stolpeliknende	Sirkulær	50	50	50	23	Skrå	Skrå	Spiss
390	Stolpeliknende	Sirkulær	20	18	18	11	Skrå	Skrå	Spiss
416	Stolpeliknende	Sirkulær	35	31	35	7	Buet	Buet	Ujevn
420	Stolpeliknende	Sirkulær	19	14	14	21	Rett	Rett	Rund
424	Stolpeliknende	Sirkulær	15	15	12	7	Skrå	Buet	Ujevn
432	Stolpeliknende	Oval	34	23	28	8	Buet	Skrå	Skrå
455	Stolpeliknende	Ujevn sirkulær	35	30	27	25	Buet	Buet	Spiss
458	Stolpeliknende	Sirkulær	23	20	21	15	Buet	Buet	Rund

Tab. 28. Mål og beskrivelse av stolpeliknende strukturer.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
7	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
8	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
10	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
13	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig silt med noen mindre steiner og litt trekull.
27	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
60	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
61	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
62	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
106	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
107	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
110	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og noe småstein.
119	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
127	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig med litt trekull.
132	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med mye stein og litt trekull.
133	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
135	Stolpeliknende	Mørkbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
137	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand/silt med litt trekull.
148	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
149	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
172	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Mulig skoningsstein.
173	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
175	Stolpeliknende	Heterogen masse av mørk brun humusholdig sand blandet med gul sand og litt trekull.
253	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
279	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull.
280	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.
283	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del småstein. Mye trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
285	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.
286	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.
291	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.
300	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull og enkelte steiner.
303	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del trekull.
306	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del trekull.
311	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere steiner.
313	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere steiner.
314	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
316	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull og en del småstein.
321	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
324	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
329	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og en del steiner.
330	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
360	Stolpeliknende	Brunsvart humusholdig sand med en del trekull.
368	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte steiner.
390	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
416	Stolpeliknende	Mørk brunsvart humusholdig sand med en del trekull.
420	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
424	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
432	Stolpeliknende	Brunsvart humusholdig sand med mye trekull.
455	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
458	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand, mye småstein og enkelte trekullbiter.

Tab. 29. Beskrivelse av fyllmassen i stolpeliknende strukturer.

Funns

De stolpeliknende strukturene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Makrofossilprøver er tatt ut fra 29 av strukturene, men prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Det er ikke prioritert å ¹⁴C- datere noen av prøvene fra strukturene. Imidlertid er det sannsynlig at de stolpeliknende strukturer som er funnet innenfor avgrensningen av de ulike husstrukturene er samtidig med husene.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
27	19	2-10 cm	Makro/14C				
110	89	2-10 cm	Makro/14C				
127	132	4-13 cm	Makro/14C				
132	138	1-7 cm	Makro/14C				
135	136	1-10 cm	Makro/14C				
137	37	3-9 cm	Makro/14C				
148	30	1-5 cm	Makro/14C				
149	31	2-9 cm	Makro/14C				
172	57	1-7 cm	Makro/14C				
253	198	1-4 cm	Makro/14C				
279	189	1-8 cm	Makro/14C				
280	181	2-13 cm	Makro/14C				
283	186	3-15 cm	Makro/14C				
284	185	1-16 cm	Makro/14C				
285	184	1-7 cm	Makro/14C				
286	182	1-8 cm	Makro/14C				
291	187	2-12 cm	Makro/14C				
300	183	1-12 cm	Makro/14C				
311	131	5-19 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
313	133	5-13 cm	Makro/14C				
314	134	3-12 cm	Makro/14C				
321	130	8-19 cm	Makro/14C				
324	129	5-14 cm	Makro/14C				
329	126	4-14 cm	Makro/14C				
368	122	4-15 cm	Makro/14C				
416	201	1-6 cm	Makro/14C				
420	142	2-18 cm	Makro/14C				
424	196	1-6 cm	Makro/14C				
458	162	2-31 cm	Makro/14C				

Tab. 30. Naturvitenskapelige prøver fra stolpeliknende strukturer.

Tolkning

Stolpeliknende strukturer er en usikker funngruppe. De kan representere rester etter stolper, men muligheten er også stor for at de er spor etter steinopptrekk eller røtter. Sentralt i feltet er det funnet en rekke stolpeliknende strukturer i underkant av en skogsvei fra nyeretid. Enkelte strukturer kan derfor være spor som har satt seg i undergrunnen etter rydningsaktivitet i forbindelse med etableringen av veien eller som følge av ferdsel på veien.

Innenfor område med husstruktur 2 er det funnet 6 stolpeliknende strukturer (A137, A148, A149, A172, A173 og A175) som kan ha en tilknytning til huskonstruksjonen. Disse kan være spor etter utskiftete stolper eller stolper som har støttet en indre konstruksjon. Det samme gjelder strukturene A420 og A458 som er lokalisert ved hus 3.

Staurhull

Lokalisering

Det er identifisert 18 staurhull på flaten sentralt i feltet. 17 av disse er lokalisert tett innpå grøftene A22 og A88 som ligger like ved hus 1. I tillegg er det funnet ett enkelt staurhull innenfor husstruktur 2.

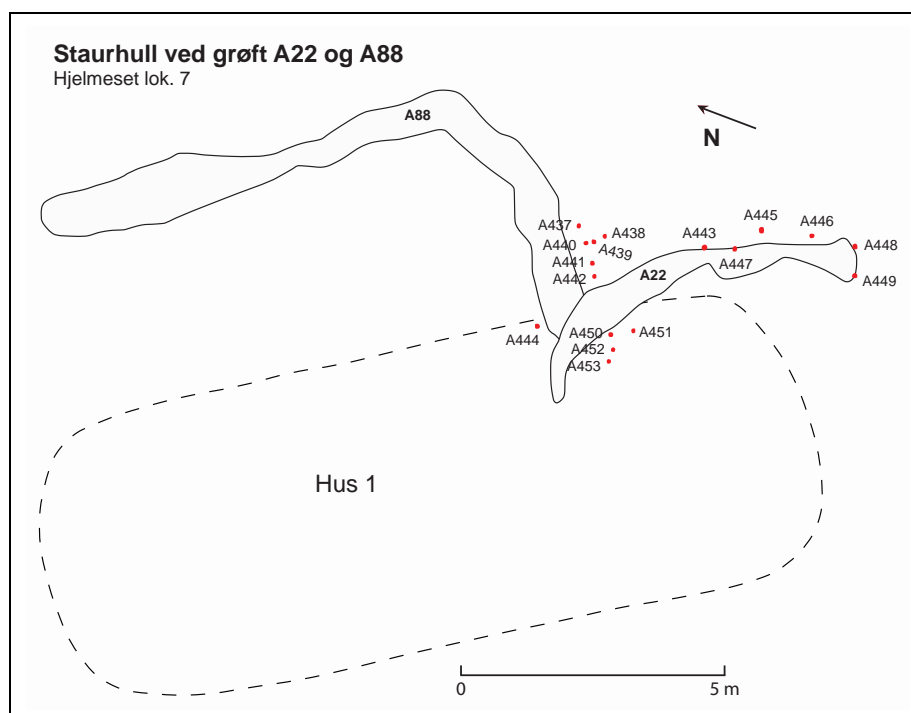

Fig. 45. Staurhull i tilknytning til grøftene A22 og A88. Grafikk: T.B. Olsen.

Anleggsbeskrivelse

De 18 staurhullene har lik form i flate og identisk fyllmasse. Det ble kun prioritert å snittedokumentere tre av strukturene, men ut fra likheten på formen i flaten er det grunn til å tro at disse tre gir et representativt bilde av nedgravningenes form i profil. Staurhullene har sirkulær form i flaten og har gjennomsnittlig største tverrmål på 6,5 cm (fra 5 til 8 cm). De tre strukturene som ble snittet har rette eller skrå sidekanter og spiss eller rund bunn.

Dybdesnittet er på 8,5 cm (fra 8 til 10 cm). De 17 staurhullene som er lokalisert ved grøftene, A22 og A88, har fyllmasse bestående av mørk grå humus- og trekullholdig sand. Staurhullet (A404) fra hus 2 har lik konsistens på fyllmassen som de andre, men fargen er mer gråbrun.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
404	Staurhull	Sirkulær	8	8	8	8	Rett	Rett	Rund
437	Staurhull	Sirkulær	6	5					
438	Staurhull	Sirkulær	7	6					
439	Staurhull	Sirkulær	7	7					
440	Staurhull	Sirkulær	6	6					
441	Staurhull	Sirkulær	7	7					
442	Staurhull	Sirkulær	6	6					
443	Staurhull	Sirkulær	6	6					
444	Staurhull	Sirkulær	7	7					
445	Staurhull	Sirkulær	7	7	6	10	Rett	Rett	Rund
446	Staurhull	Sirkulær	6	5					
447	Staurhull	Sirkulær	7	7					
448	Staurhull	Sirkulær	7	7					
449	Staurhull	Sirkulær	7	7					
450	Staurhull	Sirkulær	5	5					
451	Staurhull	Sirkulær	5	5					
452	Staurhull	Sirkulær	7	6					
453	Staurhull	Sirkulær	7	7	7	8	Skrå	Skrå	Spiss

Tab. 31. Mål og beskrivelse av staurhull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
404	Staurhull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
437	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
438	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
439	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
440	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
441	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
442	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
443	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
444	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
445	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
446	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
447	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
448	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
449	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
450	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
451	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
452	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
453	Staurhull	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Tab. 32. Beskrivelse av fyllmassen i staurhull.

Funn

Staurhullene var funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble ikke prioritert uttak av vitenskapelige prøver.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C- dateringer fra staurhullene

Tolkning

Selv om det ikke foreligger ¹⁴C- dateringer fra staurhullene, er det overveiende sannsynlig at de representerer spor etter forhistorisk aktivitet. De fleste staurhullene er lokalisert tett innpå grøftene A22 og A88 og har sannsynligvis en tilknytning til disse. Hvis en antar at staurhullene er samtidige betyr det at de trolig skriver seg fra eldre bronsealder. Grøftene er tolket som spor etter et dreneringssystem for å lede vann vekk fra flaten (se under grøfter). Sannsynligvis har flaten vært drenert for at den skulle kunne benyttes til beiteområde eller åker. I denne sammenheng kan kanskje staurhullene være spor etter et gjerde som har innhegnet dette området. En annen mulighet er at staurhullene er spor etter hesjestaur. Det ville være naturlig å tørke høy i det tørrere og mer drenerte området rundt disse grøftene.

Grøfter

Lokalisering

På lokaliteten er det påvist 6 grøfter. To av grøftene (A22 og A88) er lokalisert tett på område med husstruktur 1. En tredje grøft (A12) ligger i forlengelsen av grøft A88, ca 5 m nordvest for denne. De fire siste grøftene (A136, A163, A180 og A209) er knyttet til hus 2 og er beskrevet i forbindelse med dette huset.

Anleggsbeskrivelse

A22 har en lett buet form i flaten og er orientert i nordvest-sørøstlig retning. Den er 6,5 m lang, har en maks bredde på 0,5 m og dybde på 0,25 m. Grøften er dypest i den nordvestre enden og nuller gradvis ut mot sørøst. I tverrprofilen har grøftens nedgravning buete sidekanter og flat bunn. Fyllmassen består av mørk brun humus- og trekullholdig sand og en del både brente og ubrente steiner. De to grøftene A22 og A88 er delvis overlappende og ligger tett inn på hus 1.

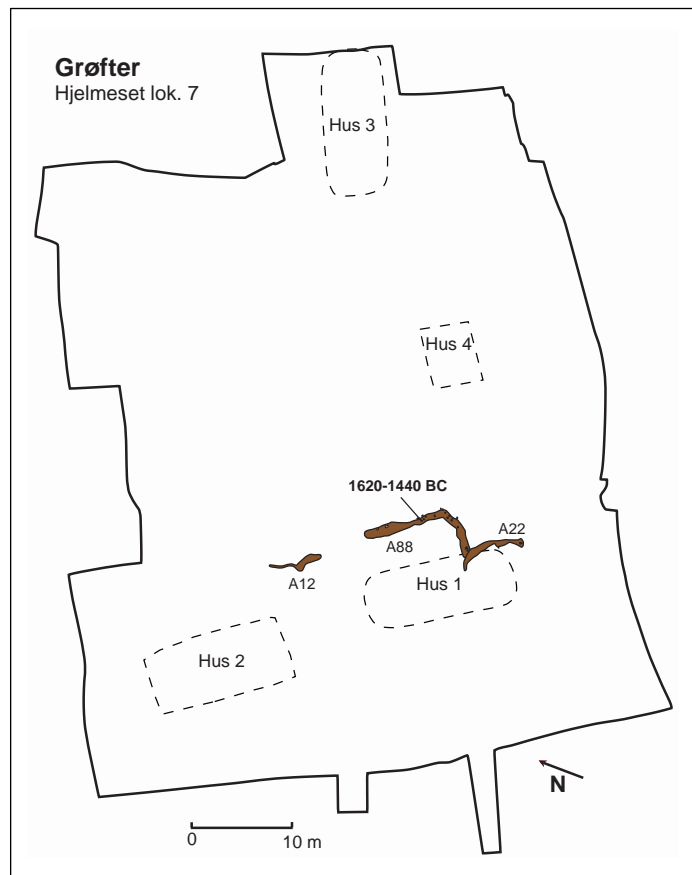

Fig. 46. Lokaliseringen av grøfter. Grafikk: T.B. Olsen.

A22 skjærer ned i A88 og må være sekundær til denne. I den nordvestlige delen skjæres A22 av de to stolpehullene, A427 og A431, som tilhører hus 1. Dette betyr at grøften er eldre en denne husfasen.

A88 har en buet form i flaten. Fra den sørlige enden har grøften retning mot nordøst før den svinger ca 90 grader mot nordvest. A88 og A22 er delvis overlappende med tangeringspunkt ved den sørøstlige enden av A88 og den nordvestlige enden av A22. A88 skjæres av A22 og er eldre enn denne. Grøften er ca 12,5 m lang, er opptil 0,60 m bred og har en maks dybde på 0,38 m. I den nordlige enden er grøften noe bredere, men dette skyldes trolig sekundære forstyrrelser av en trerot. Grøften er dypest i den sørlige delen og nuller gradvis ut mot nordøst. Tverrprofiler av grøften viser at nedgravningen har skrå sidekanter og rund bunn. Fyllmassen består av mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand og mye småstein. Enkelte av steinene er skjørbrente.

A12 er lokalisert i forlengelsen av A88 og ligger ca 5 m nordvest fra denne. Grøften har en noe uregelmessig svingete, avlang form og orientert i nordvest-sørøstlig retning. Den er ca 5 m lang, 0,5 m bred og har en dybde på 16 cm. Grøften er bredest og dypest i den sørøstlige enden. Tverrprofilen viser at grøftens nedgravning har buete sidekanter og flat bunn. Fyllmassen består av mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand og en del småstein. Enkelte av steinene er brente.

Fig. 47. Grøft A22 til venstre og grøft A88 til høyre. Bilde mot S. Foto T.B.Olsen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
12	Grøft	Ujevn S-formet	340	60	60	16	Buet	Buet	Rund
22	Grøft	Ellipseformet	650	50	95	25	Buet	Buet	Flat
88	Grøft	Avlang	1250	60	60	38	Skrå	Skrå	Rund

Tab. 33. Mål og beskrivelse av grøfter.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
12	Grøft	Mørk gråbrun humusholdig sand med noe spredt trekull. En del brente og ubrente steiner.
22	Grøft	Mørk gråbrun humusholdig sand/silt med en del trekull og både brente og ubrente steiner. Noe gråere masse mot bunnen.
88	Grøft	Mørk brun humusholdig sand med mye småstein, enkelte brente og litt trekull.

Tab. 34. Beskrivelse av fyllmassen i grøftene.

Funn

Det var ingen gjenstandsfunn tilknyttet grøftene.

Naturvitenskapelige prøver

Fra samtlige grøfter ble det tatt ut makrofossilprøver, men prøvene er ikke analyserte.

Datering

Ingen av prøvene fra hovedundersøkelsene ble prioritert ¹⁴C- datert. I forbindelsen med fylkeskommunens registreringer av lokaliteten ble det imidlertid datert kull fra fyllmassen til grøft A88. Dateringen gav 3250 ± 40 BP (1620-1440 BC, Beta-225097) og antyder at grøften kan være fra eldre bronsealder. Om dateringen avspeiler grøftens brukstid er usikkert, og det er mulig at trekullet fra grøften kan stamme fra den initierende rydningen av området. Et kullholdig bunnsjikt i dyrkningsprofil A398 er tolket som spor etter den første rydningen av området og dette sjiktet ble i likhet med grøften datert til eldre bronsealder (se dyrkningslag). Det som imidlertid er sikkert er at grøft A88 er eldre enn hus 1 som er datert til overgangen yngre bronsealder-førromersk jernalder. Dette skyldes at grøften skjæres av grøft, A22, som igjen skjæres av stolpehull fra hus 1.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
12	135	Snitt C, 3-12 cm	Makro/14C				
22	82	Snitt A, 10-15 cm	Makro/14C				
88	83	Snitt 3, 10-21 cm	Makro/14C				
88	84	Snitt 6, 22-33 cm	Makro/14C				
88	191	Snitt 8, 2-8 cm	Makro/14C				
88	F.K.,2006 (A94,KP18)		14C	AMS	3250 ± 40 BP	1620-1440 BC	Beta-225097

Tab. 35. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering fra grøfter.

Tolkning

Hvilken funksjon grøftene har hatt er usikkert. På tross av at grøftene A22 og A88 ligger tett inn mot hus 1, kan de ikke knyttes til denne husaktiviteten fordi hussporene er yngre. A22 skjærer A88 og er derfor yngre enn denne, men avstanden i alder trenger likevel ikke være stor. Trolig representerer A22, A88 og A12 et system av dreneringsgrøfter for å få vekk overflatevann som har kommet fra skråningen over. Grøft A22 har retning mot en svak skråning i sørøst og kan ha ledet vekk vann fra flaten i denne retningen. A88 og A12 hører trolig til den samme grøften og de har retning mot et lavereliggende og fuktig område i nordvest. At disse grøftene er fylt med småstein er også en god indikasjon på at de representerer dreneringsgrøfter. På flaten vest-sørvest for grøftene, hvor hus 1 er lokalisert, består undergrunnen av hardpakket silt/leire som drenerer dårlig. Grøftene ble trolig anlagt for å drenere ut denne flaten slik at den kunne anvendes til ulike aktiviteter. Det er ikke påvist samtidige hus eller andre anlegg på denne flaten og en plausibel tolkning er derfor at flaten har vært anvendt til beite eller dyrkning forut for hus 1. Dateringer av dyrkningslag fra

dyrkningsprofilene på lokaliteten viser at området har vært dyrket i perioden eldre-ynge bronsealder. Langs grøftene A22 og A88 er det funnet en rekke staurhull som kan indikere at det har vært et gjerde i tilknytning til grøftene. Hvis de er rester etter et gjerde kan dette vise at åkeren eller beiteområdet har vært innhegnet. En annen mulighet er at stauren har vært brukt til hesjing. I denne sammenheng kan grøftene ha drenert ut et område som har vært benyttet til tørking av høy.

Ildsteder

Lokalisering

På lok. 7 er det påvist til sammen 13 ildsteder eller ildstedsliknende anlegg som ligger spredt utover i utgravningsfeltet. Flere av ildstedene (A29, A155, A158, A258, A403 og A405) er tilknyttet langhusene, mens A393 tilhører det mulige ovnsanlegget under røys A223. Disse anleggene blir beskrevet i forbindelse med gjennomgangen av disse kontekstene. De øvrige 6 anleggene (A200, A255, A268, A270, A418 og A433) er karakterisert som ildstedsliknende og beskrives her.

Anleggsbeskrivelse

Med ildsted eller ildstedsliknende menes her nedgravninger som inneholder rene trekullag eller store mengder trekull. Ildstedene skiller fra kokegropen ved at de er grunnere og at det er få eller ingen skjørbrante steiner i fyllmassen. Vanligvis er ildstedene mindre enn kokegropene. Noen ganger kan det være vanskelig

å skille mellom kokegropen og ildsteder. En feilkilde kan være at et anlegg som fremstår som et ildsted egentlig representerer bunnen av en nedpløyd kokegrop. Det kan også tenkes at en kokegrop har blitt tømt for steiner og dermed har fått mer karakter av et ildsted.

Formen til de ildstedsliknende strukturene er oval eller sirkulær i flaten og størrelsen er fra 37 x 25 cm til 120 x 100 cm. Nedgravningene har skrå eller buete sider og varierende bunnform. Dybdene varierer mellom 6 og 14 cm. Fyllmassen varierte i farge og konsistens mellom de ulike anleggene, men felles var at den inneholdt store mengder trekull. Tre av anleggene inneholdt skjørbrante steiner.

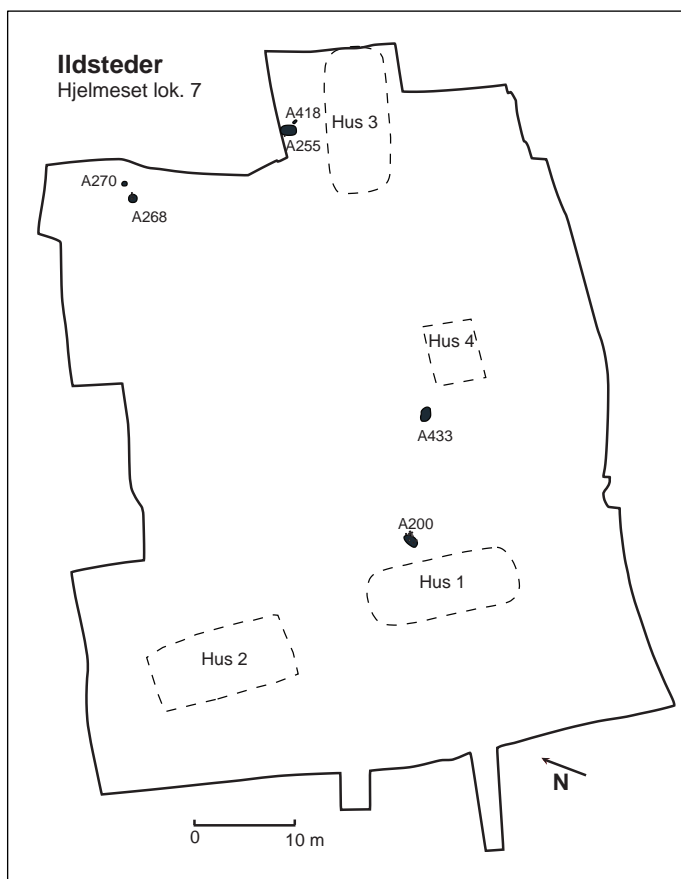

Fig. 48. Lokaliseringen av ildsteder. Grafikk: T.B. Olsen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
200	Ildstedsliknende	Ujevn oval	120	100	70	9	Skrå	Skrå	?
255	Ildstedsliknende	Ujevn oval	120	80	110	14	Skrå	Ret	Ujevn
268	Ildstedsliknende	Oval	90	80	80	8	Skrå	Skrå	Ujevn
270	Ildstedsliknende	Oval	57	37	60	10	Skrå	Skrå	Rund

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
418	Ildstedslignende	Oval	37	25	28	6	Buet	Buet	Rund
433	Ildstedslignende	Oval	70	60	65	6	Buet	Buet	Flat

Tab. 36. Mål og beskrivelse av ildstedslignende strukturer.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
200	Ildstedslignende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte brente steiner.
255	Ildstedslignende	Venstre del består av gråsvart humus- og kullholdig sand. Høyre del består av mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
268	Ildstedslignende	Lys brungrå humusholdig sand med mye brent stein.
270	Ildstedslignende	Brunsvart humusholdig sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
418	Ildstedslignende	Mørk brunsvart humusholdig sand med en del trekull og noen steiner.
433	Ildstedslignende	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del trekull.

Tab. 37. Beskrivelse av fyllmassen i de ildstedslignende strukturene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra anleggene.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av A200 ble det tatt ut makrofossilprøver fra samtlige anlegg, men prøvene er ikke analyserte.

Datering

Det ble ikke prioritert å ¹⁴C- datere noen av prøvene fra de 6 frittliggende ildstedslignende anleggene.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
255	141	4-15 cm	Makro/14C				
268	175	1-5 cm	Makro/14C				
270	174	1-6 cm	Makro/14C				
418	202	1-5 cm	Makro/14C				
433	115	2-4 cm	Makro/14C				

Tab. 38. Naturvitenskapelige prøver fra ildstedslignende strukturer.

Tolkning

Trolig representerer de ildstedslignende strukturene rester etter ordinære ildsteder. Selv om anleggene ligger spredt innen utgravningsfeltet er 4 av dem lokalisert i nærheten av huskontekster. A200 ligger knappe 2 meter nordøst for hus 1, A255 og A418 er ca 3 m nord for hus 3 og A433 er lokalisert ca 2 m vest for hus 4. Den nære lokaliseringen til bygningene sannsynliggjør at ildstedene er samtidig med husfasene og at de kan knyttes til husaktiviteten. De to siste anleggene, A268 og A270, er lokalisert tett på et mulig ovnsanlegg som ligger under røys A259 i den nordlige delen av feltet. Muligens kan disse knyttes til aktiviteten ved dette ovnsanlegget som er datert til vikingtid.

Kokegroper

Lokalisering

På lok. 7 er det funnet flere kokegroper og kokegroplignende anlegg spredt i utgravningsfeltet. Det er en tendens til en konsentrasjon i den sørlige og nordlige del.

Anleggsbeskrivelse

Til sammen ble det påvist 14 kokegroper og 5 strukturer som er kokegroplignende. Blant de sikre kokegroperne kan det skilles ut to ulike typer.

Type 1 omfattes av kokegroper som er dype og tettpakket med skjørbrænte steiner (fig. 50). De fleste av disse gropene har lite organisk masse. Trekull ligger spredt mellom steinene og i noen av gropene er det et homogent kullag i bunn. Av denne typen er det påvist 9 kokegroper (A71, A105, A109, A189, A282, A302, A325, A385 og A386). 3 av kokegroperne (A105, A109 og A386) hadde bevart et homogent trekullag mot bunn av gropen. Felles for gropene er at de enten har en sirkulær eller oval form i flate. De måler fra 63 x 55 cm til 297 x 190 cm og har en gjennomsnittlig dybde på 33 cm (fra 11 til 53 cm). Nedgravningenes sider varierer mellom å være buet, skrå eller rett. De fleste har flat eller ujevn bunn.

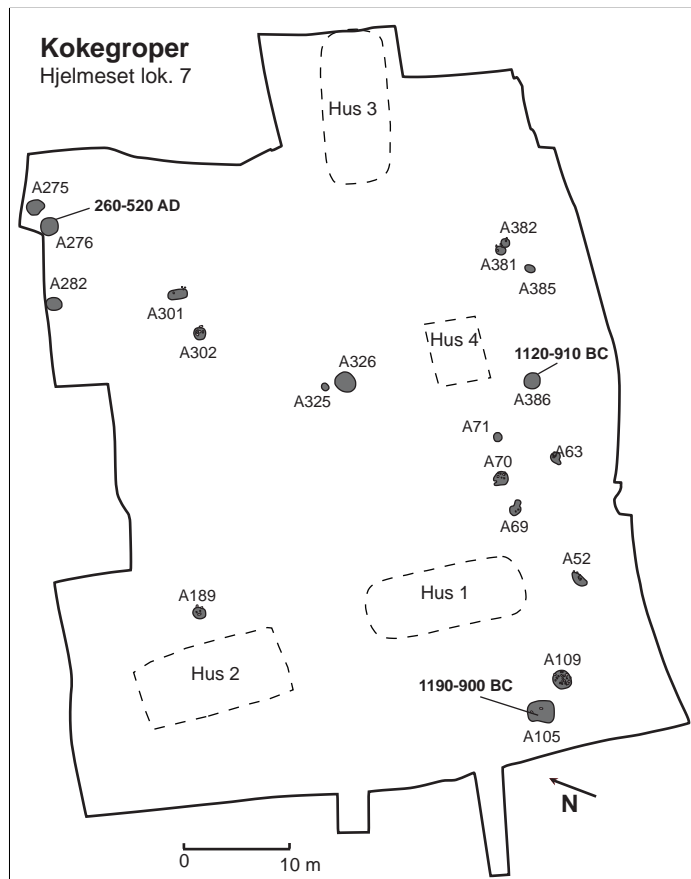

Fig. 49. Lokaliseringen av kokegroper. Grafikk: T.B. Olsen

Fig. 50. Til høyre kokegrop av type 1, A386, i profil. Bilde mot NØ. Foto E.R.Lotsberg. Til venstre kokegrop av type 2, A52, i profil. Bilde mot V. Foto T.P.Schou.

Kokegroperne av type 2 er grunnere og har et markant kullag i bunn (fig. 50). Over kullaget er det et enkelt lag med skjørbrænte steiner som ligger delvis ned i kullaget. I overkant av steinene er det mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Det er avdekket 5 slike

kokegroper på lokaliteten (A52, A63, A276, A301 og A326). De har en sirkulær eller oval form i flaten og måler fra 70 x 65 cm til 193 x 190 cm. Den gjennomsnittlige dybden er på 11 cm (fra 6 til 15 cm). Nedgravningenes sider er skrå eller buet og bunnen er flat.

Blant de 5 kokegroplignende strukturene representerer trolig A381 og A382 bunn av kokegroper. Disse var grunne med fyllmasse bestående av trekull med en del skjørbrente steiner. Begge har skrå nedgravninger og flat bunn. A381 er oval, måler 54 x 45 cm og er 5 cm dyp. A382 er sirkulær, måler 68 x 62 cm og er 8 cm dyp. De tre siste kokegroplignende strukturene, A69, A70 og A275, har en mer omrottet masse bestående av en blanding av mørk brun humusholdig sand med mye trekull og flere skjørbrente steiner. Strukturene har en oval eller sirkulær form og måler fra 130 x 92 cm til 160 x 100 cm. De er relativt grunne med en gjennomsnittsdypde på 13 cm (fra 8 til 25 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
52	Kokegrop	Spissoval	165	80	153	11	Buet	Skrå	Ujevn
63	Kokegrop	Sirkulær	97	90	91	10	Skrå	Skrå	Flat
71	Kokegrop	Sirkulær	80	70	82	35	Buet	Buet	Rund
105	Kokegrop	Oval	247	190	244	39	Buet	Buet	Flat
109	Kokegrop	Sirkulær	150	150	140	53	Buet	Buet	Ujevn
189	Kokegrop	Sirkulær	120	120	110	48	Rett	Rett	Flat
276	Kokegrop	Sirkulær	165	160	141	25	Buet	Buet	Flat
282	Kokegrop	Sirkulær	116	114	114	11	Skrå	Skrå	Ujevn
301	Kokegrop	Sirkulær	70	65	60	6	Skrå	Skrå	Flat
302	Kokegrop	Oval	112	99	111	20	Skrå	Skrå	Ujevn
325	Kokegrop	Sirkulær	71	71	68	19	Skrå	Buet	Flat
326	Kokegrop	Sirkulær	193	190	193	15	Buet	Buet	Flat
385	Kokegrop	Sirkulær	63	55	64	26	Skrå	Skrå	Rund
386	Kokegrop	Sirkulær	157	157	150	44	Buet	Buet	Rund
69	Kokegroplignende	Ujevn oval	160	100	165	15	Skrå	Buet	Ujevn
70	Kokegroplignende	Oval	130	92	92	8	Skrå	Skrå	Ujevn
275	Kokegroplignende	Sirkulær	145	140	145	17	Skrå	Skrå	Ujevn
381	Kokegroplignende	Oval	54	45	44	5	Skrå	Skrå	Flat
382	Kokegroplignende	Sirkulær	68	62	68	8	Skrå	Buet	Flat

Tab. 39. Mål og beskrivelse av kokegroper og kokegroplignende strukturer.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
52	Kokegrop	Mørk brun humusholdig sand. En del stein noen brente. Stedvis mye trekull.
63	Kokegrop	Mørk brun humusholdig sand . Trekullkonsentrasjon langs nedgravningens sider og i bunn. Enkelte brente stein.
71	Kokegrop	Mørk brun/ svart humusholdig sand med mye trekull. Tettpakket med brente steiner.
105	Kokegrop	Brunsvart humusholdig sand med en del trekull og tettpakket med skjørbrent stein. Et homogent trekullag i bunnen.
109	Kokegrop	Brunsvart humusholdig sand med en del trekull og tettpakket med skjørbrent stein. Et homogent trekullag i bunnen.
189	Kokegrop	Gråbrun humus- og trekullholdig sand. Tettpakket med brente steiner.
276	Kokegrop	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye skjørbrent stein. Rest av kullrand.
282	Kokegrop	Mørk gråbrun humusholdig sand med en del trekull og brente steiner, spettet med flekker av brent silt.
301	Kokegrop	Brunsvart humusholdig sand med mye trekull og mange brente steiner.
302	Kokegrop	Brunsvart humusholdig sand med litt trekull og brente og ubrente steiner.
325	Kokegrop	Mørk brun humusholdig sand med en del trekullbiter og mange steiner. Noen brente steiner.
326	Kokegrop	Mørk brun humusholdig sand og litt trekull. Tettpakket med brente steiner. Homogent trekullag i bunn.
385	Kokegrop	Gråsvart humusholdig sand med en del kull. Tettpakket med skjørbrente stein.
386	Kokegrop	Mørk brun humus - og trekullholdig sand. Et opptil 4 cm tykt homogent kullag mot bunn av gropen.
69	Kokegroplignende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
70	Kokegropplignende	Brun humusholdig sand med stedvis mye trekull. Mye stein og flere brente.
275	Kokegropplignende	Mørk brun humusholdig sand en del trekullbiter. Enkelte skjørbrante steiner.
381	Kokegropplignende	Gråsvart humusholdig sand med mye trekull og brente steiner.
382	Kokegropplignende	Gråsvart humusholdig sand med mye trekull og brente steiner.

Tab. 40. Beskrivelse av fyllmassen i kokegrop og kokegropplignende strukturer.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra anleggene.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av A69, A302, A381, A382 og A385 ble det tatt ut makrofossilprøver fra samtlige anlegg. Prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Trekull fra 3 av kokegropene ble ¹⁴C- datert. Dateringene av kull fra A105 og A386 gav nesten identisk alder på henholdsvis 2850 ± 50 BP (1190-900 BC, Beta-253008) og 2850 ± 40 BP (1120-910 BC, Beta-253009). Kokegropene, som er av samme type (type 1), er samtidige og viser til en aktivitet i tidlige del av yngre bronsealder. Dateringen fra den siste kokegropen, A276, gav 1660 ± 40 BP (260-520 AD, Beta-253010). Kokegropen som er av den grunnere typen (type 2) og viser at det også var bruk av kokegrop på lokaliteten i overgangen yngre romertid-folkevandringstid.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
52	92	1-5 cm	Makro/14C				
63	94	5-9 cm	Makro/14C				
67	93	3-6 cm	Makro/14C				
70	192	1-7 cm	Makro/14C				
71	193	29-34 cm	Makro/14C				
105	73	16-18 cm	Makro/14C	Konvensjonell	2850 ± 50 BP	1:1190-1140 BC 2:1140-900 BC	Beta-253008
105	74	16-18 cm	Makro/14C				
109	88	13-15 cm	Makro/14C				
189	140	38-46 cm	Makro/14C				
275	176	1-8 cm	Makro/14C				
276	177	8-11 cm	Makro/14C	Konvensjonell	1660 ± 40 BP	1:260-290 AD 2:320-400 AD 3:490-520 AD	Beta-253010
282	178	1-8 cm	Makro/14C				
301	179	1-3 cm	Makro/14C				
325	128	10-18 cm	Makro/14C				
326	127	4-8 cm	Makro/14C				
386	95	9-15 cm	Makro/14C	Konvensjonell	2850 ± 40 BP	1120-910 BC	Beta-253009
386	96	20-23 cm	Makro/14C				

Tab. 41. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra kokegrop og kokegropplignende strukturer.

Tolkning

Arkeologisk sett er kokegrop ingen homogen funngruppe og det finnes variasjoner i form, størrelse og konstruksjon. På tross av forskjeller er det en rådende oppfatning om at kokegrop har det til felles at de er jordovner for tilberedelse av mat. Kokegropenes forskjeller i formkonstruksjon, samt deres stratigrafiske lagdeling antyder likevel ulik praksis knyttet til bruk. I tillegg til den klassiske lukkede typen kan noen ha vært mer åpne. Dette gjelder for eksempel store og grunne kokegrop som kan ha vært anvendt som røykeovner

(Diinhoff 2005: 137). I tillegg viser forskjeller i fyllmassens stratigrafiske lagdeling at noen groper kun er benyttet en gang, mens andre er gjenbrukt.

På lok. 7 er de to ulike typene kokegroper som er beskrevet over påvist. Type 1 er dyp og inneholder store mengder skjørbrent stein som ligger tettpakket. Fyllmassen, som består av en blanding av stein, trekull og jord, indikerer at gropene har vært anvendt flere ganger. Den blandete massen indikerer at gropene har blitt tømt etter bruk og det har blitt varmet opp nye steiner i den eksisterende gropen. Halvparten av gropene har et bevart homogent kullag i bunn som viser at det har vært fyrst opp et bål i bunnen av gropen. Imidlertid er laget med stein som dekker kullaget svært tykt og dette kan bety at også disse gropene er benyttet flere ganger. To av kokegropene som er av den dype typen har en nesten identisk datering som antyder bruk i tidlig yngre bronsealder. De daterte gropene har svært lik form og konstruksjon som de andre gropene beskrevet som type 1. Muligheten er derfor stor for at alle kokegropene av denne typen er samtidige.

Den andre typen kokegroper er grunnere og trolig er disse bare anvendt en enkelt gang. Samtlige har et homogent kullag i bunn som er dekket av et mindre tykt lag med skjørbrente stein. Dateringen av en av disse kokegropene antyder en senere brukstid for denne typen i yngre romertid- folkevandringstid.

Kokegroper overlapper ikke tidsmessig med bosetningssporene på lokaliteten. Dateringene fra husstrukturene antyder at husene er fra perioden sen yngre bronsealder-førromersk jernalder. Kokegropaktiviteten skrives seg altså fra perioden før og etter bosetningsfasen.

Groper

Lokalisering

Det er funnet 10 groper og 2 groplignende strukturer som ligger spredt utover lokaliteten. 4 av gropene er lokalisert tett ved hus 2. De tre gropene, A392, A461 og A462, knyttes til to større ovnsanlegg og beskrives i forbindelse med disse.

Anleggsbeskrivelse

Groper og groplignende anlegg er en heterogen funngruppe og disse behandles under ett. Gropene har oval eller sirkulær form og har et flatemål fra 90 x 50 cm til 170 x 115 cm. Gjennomsnittlig dybde er på 20 cm (fra 12 til 45 cm). Nedgravningenes form og fyllmasse varierer. Noen av gropene har en del stein i fyllmassen, og i A114 og A188, er det funnet enkelte skjørbrente steiner.

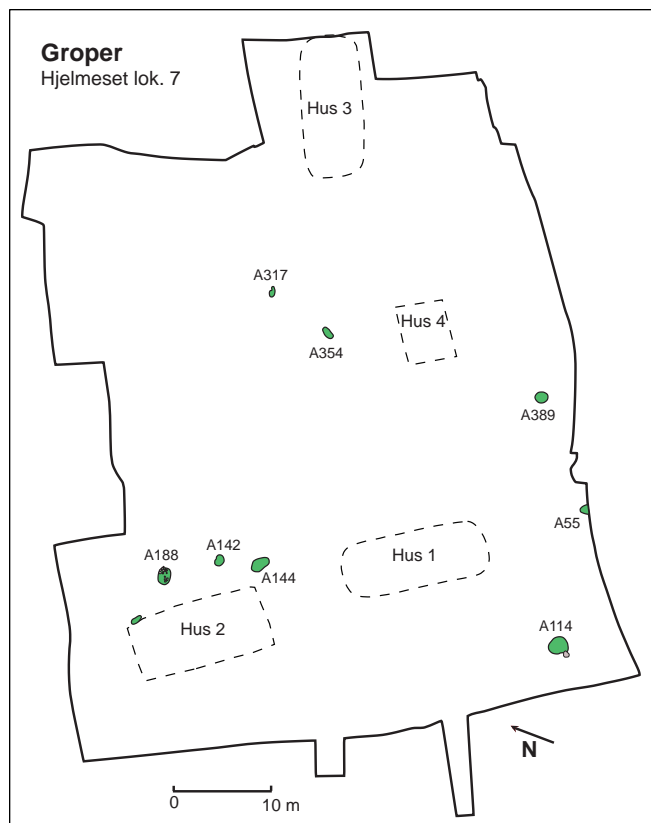

Fig. 51. Lokaliseringen av groper. Grafikk: T.B. Olsen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
55	Grop	Ujevn oval	?	94	94	19	Rett	?	Flat
114	Grop	Sirkulær	160	150	160	16	Buet	Skrå	Ujevn
142	Grop	Ujevn oval	120	79	110	20	Skrå	Skrå	Rund
144	Grop	Oval	185	130	90	14	Buet	Buet	Ujevn
188	Grop	Oval	170	115	170	14	Skrå	Skrå	Ujevn
317	Grop	Oval	95	55	95	22	Buet	Buet	Ujevn
389	Grop	Oval	127	110	1227	14	Skrå	Skrå	Skrå
354	Groplignende	Ujevn oval	139	72	140	45	Buet	Skrå	Ujevn
406	Groplignende	Oval	90	50	45	12	Rett	Buet	Rund

Tab. 42. Mål og beskrivelse av groper og groplignende strukturer.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
55	Grop	Fet mørk brun humusholdig sand med noe trekull og enkelte steiner.
114	Grop	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull, brente og ubrente steiner.
142	Grop	Mørkbrun humusholdig sand med litt trekull og noen steiner. Mer gråbrun mot bunnen.
144	Grop	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
188	Grop	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull. Enkelte brente steiner.
317	Grop	Mørk brun humusholdig sand med en del trekullbiter.
389	Grop	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og enkelte steiner.
354	Groplignende	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og enkelte store steiner.
406	Groplignende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Tab. 43. Beskrivelse av fyllmassen i groper og groplignende strukturer.

Funn

I toppen av A389 var det funn av et bryne av sandstein (B16549/3).

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A389	Bryne		Sandstein	1		B16549/3

Tab. 44. Funn fra groper og groplignende strukturer.

Naturvitenskapelige prøver

Det var uttak av makrofossilprøver fra A114, A142, A354 og A406, men disse er ikke analyserte.

Datering

Det ble ikke prioritert å ¹⁴C- datere noen av prøvene fra groper som ikke har en klar funksjon eller ligger i tilknytning til en annen kontekst.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
114	91	3-6 cm	Makro/14C				
142	139	11-20 cm	Makro/14C				
354	124	25-40 cm	Makro/14C				
406	62	4-10 cm	Makro/14C				

Tab. 45. Naturvitenskapelige prøver fra groper og groplignende strukturer.

Tolkning

Med begrepet grop menes her intensjonelle nedgravninger viss funksjon er ukjent. Enkelte av gropene har en blandet fyllmasse av jord med høyt organisk innhold, trekull og stein som er ubrent eller brent. Disse kan representere avfallsgroper.

De tre gropene A144, A144 og A188 ligger ved siden av hverandre like nordøst for hus 2. Sammen utgjør de en linje som ligger parallelt med husets langside. Den innbyrdes nære og regelmessige plasseringen antyder at de er samtidige. Nærheten til hus 2 gjør at gropene knyttes til denne husaktiviteten.

I tillegg til de regulære gropene er det funnet to groplignende strukturer. A408 er lokalisert i nordvestre ytterkant av hus 2, i forlengelsen av dreneringsgrøft A209, og er muligens del av denne grøften. Uansett er det sannsynlig at gropen knytter seg til denne husaktiviteten. Det er usikkert om den groplignende strukturen, A354, er spor etter en intensjonell nedgravning eller om den er fordypning etter en rotvelt.

Rydningrøysler og rydninger

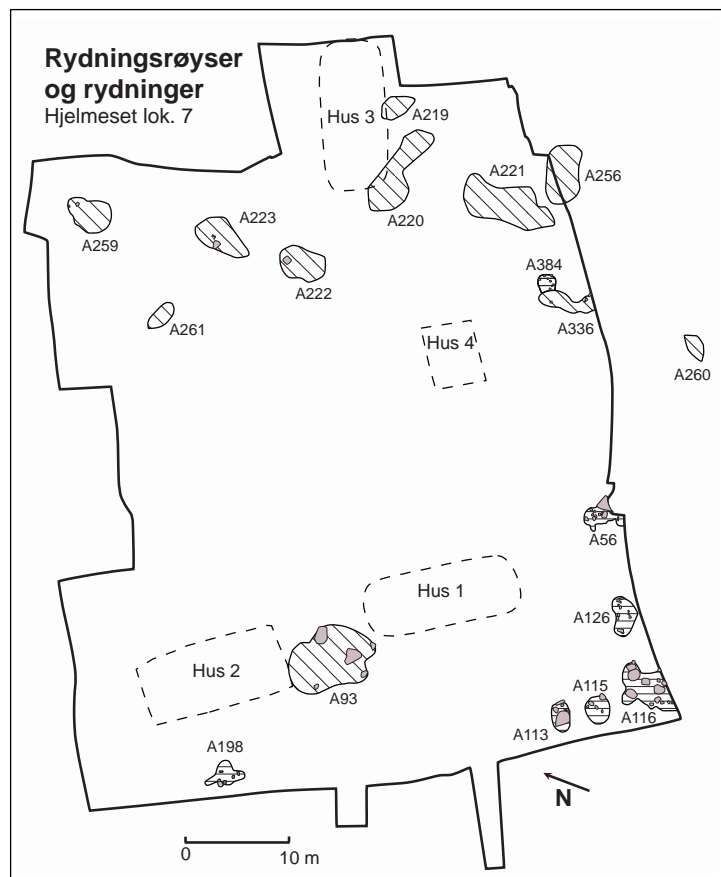
Lokalisering

Under utgravningene er det påvist 11 røysler på lokaliteten. De fleste ligger i skråningen i den nord-nordøstlige delen av feltet, mens en røys er lokalisert i ytterkant av det flate området i nordvest. 9 av røysene er definert som rydningsrøysler, mens de to røysene A223 og A259 kan være del av to ovnsanlegg. Det er likevel mulig at en del av steinene i disse røysene har tilhørt steinsatte konstruksjoner som har tilhørt ovnsanleggene. Imidlertid ser det ut til at det er kastet en del rydningsstein over etter at anleggene var gått ut av bruk. Røys A223 og A259 behandles i forbindelse med de mulige ovnsanleggene (se over).

I tillegg er det funnet 7 rydninger som knytter seg til forsøkninger i terrenget. 6 av disse er lokalisert i den slake skråningen i den sørlige og vestlige delen av lokaliteten.

Anleggsbeskrivelse

De 9 rydningsrøysene har utflytende form i flaten og er enten ujevnt ovale eller avlange. Med unntak av A260 og A336 ble samtlige røysler snittet og dokumentert i profil. Størrelsen varierer og de har et gjennomsnittlig største tverrmål på ca 5,8 m (fra 2,8 til 9,0 m). 6 av

rydningsrøysene ble snittet og disse har en gjennomsnittlig snittdybde på 32,5 cm (fra 30 til 40 cm). Profilsnittene viste at de var grunne og at steinlaget lå like under torven. De fleste røysene var synlige i overflaten. Fyllmassen bestod av mørk brun humusholdig sand og mye stein. Ingen av røysene som er definert som rene rydningsrøys er hadde nedgravninger under steinlaget. Det ble heller ikke påvist intakte torvhorisonter under røysene. Enkelte av rydningsrøysene har oppstått ved at en har ryddet stein inn mot større jordfaste steiner. Rydningsrøys A93 som ligger lengst vest i feltet er dannet ved at det er ryddet steiner inn mot flere store steiner som er lokalisert på en naturlig topografisk forhøyning.

I tillegg til rydningsrøysene er det 7 rydninger i forsenkninger i terrenget. Rydningene har ulik størrelse og en ujevn, diffus form i flaten. Gjennomsnittlig største tverrmål er på 3,15 m (fra 1,75 til 4,0 m). En av rydningene, A384, ble snittet og denne hadde en dybde på 13 cm. Rydningene har en fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.

Fig. 53. Røys A219 og A220. Bilde til venstre A219 øverst og A220 nederst mot Ø. Bilde øverst til høyre A219 i profil mot N. Bilde nederst til venstre A220 i profil mot NV. Foto T.B.Olsen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn	Lagbeskrivelse
93	Rydningsrøys	Oval	850	550	50	30	Skrå	Skrå	Ujevn	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
219	Rydningsrøys	Oval	350	200	200	30	Skrå	Skrå	Flat	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
220	Rydningsrøys	Avlang	880	330	420	35	Skrå	Skrå	Flat	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
221	Rydningsrøys	Avlang	900	380	450	30	Skrå	Skrå	Flat	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
222	Rydningsrøys	Oval	500	300	310	30	Skrå	Buet	Rund	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
256	Rydningsrøys	Oval	600	320	540	40	Skrå	Skrå	Flat	Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
260	Rydningsrøys	Oval	280	140						Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
261	Rydningsrøys	Oval	320	150						Mørk brun humusholdig sand med mye stein.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn	Lagbeskrivelse
336	Rydning	Avlang	520	150						Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.
56	Rydning	Ujevn oval	370	270						Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.
113	Rydning	Oval	270	170						Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
115	Rydning	Oval	250	220						Mørk brun humusholdig sand med litt trekull, brente og ubrente steiner.
116	Rydning	Ujevn oval	400	330						Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.
126	Rydning	Ujevn oval	370	200						Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.
198	Rydning	Ujevn oval	370	230						Mørk brun humusholdig sand med mye stein.
384	Rydning	Ujevn oval	175	140	160	13	Buet	Skrå	Flat	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mange store steiner.

Tab. 46. Mål og beskrivelse av røyser og rydninger.

Funn

Rydningrøysene var funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av A93, A260, A261 og A336 er det samlet inn makrofossilprøver fra alle rydningrøysene, men disse er ikke analyserte. Det er ikke prioritert prøveuttak fra de andre rydningene.

Datering

Både rydningrøysene og rydningene i de topografiske forsenkningene er vanskelig å datere fordi det mangler intakte torvhorisonter i underkant av steinlagene. Det er derfor ikke prioritert å datere trekull fra makrofossilprøvene. Rydningrøysene, A219 og A220, ligger stratigrafisk over flere anlegg tilhørende hus 3, mens røys A93 ligger over en dreneringsgrøft (A163) som tilhører hus 2. Disse husene er datert til førromersk jernalder og de tre røysene er derfor yngre enn dette.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
219	2	18-23 cm	Makro/14C				
220	3	25-32 cm	Makro/14C				
221	107	1-5 cm	Makro/14C				
222	108	3-10 cm	Makro/14C				
223	4	30-35 cm	Makro/14C				
256	1	30-35 cm	Makro/14C				

Tab. 47. Naturvitenskapelige prøver fra røyser.

Tolkning

De mange rydningene i området indikerer en omfattende rydning som trolig er knyttet til dyrkningsaktivitet eller tilrettelegging av beitemark. Tre av rydningrøysene er sekundær til to av husene og er derfor yngre enn bosetningssporene på lokaliteten.

Fyllskifter

Lokalisering

Et stort antall fyllskifter ble funnet på lok. 7. Fyllskiftene ligger med god spredning i utgravningsfeltet, men det er en tendens til en konsentrasjon av større fyllskifter sentralt i feltet. Enkelte fyllskifter er lokalisert i nærheten av husområdene og være spor etter aktivitet som kan knyttes til disse.

Anleggsbeskrivelse

Fyllskifter er en funnkategori av usikre strukturer som ofte er grunne og har en uregelmessig form. Blant de totalt 192 fyllskiftene er 80 tolket som steinhull, 74 som spor etter røtter, 3 er spor etter moderne nedgravninger og 35 fyllskifter er udefinerte. Her er det bare prioritert å presentere de udefinerte fyllskiftene.

Formen på nedgravningene til de udefinerte fyllskiftene varierer, men mange har flat eller ujevn form i bunn. De har ofte en utflytende form i flaten og har gjennomsnittlig største tverrmål på 88,6 cm (fra 16 til 500 cm). Dybdesnittet er på 6,7 cm (fra 1 til 24 cm). Fyllmassen varierer, men de fleste har fyll bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

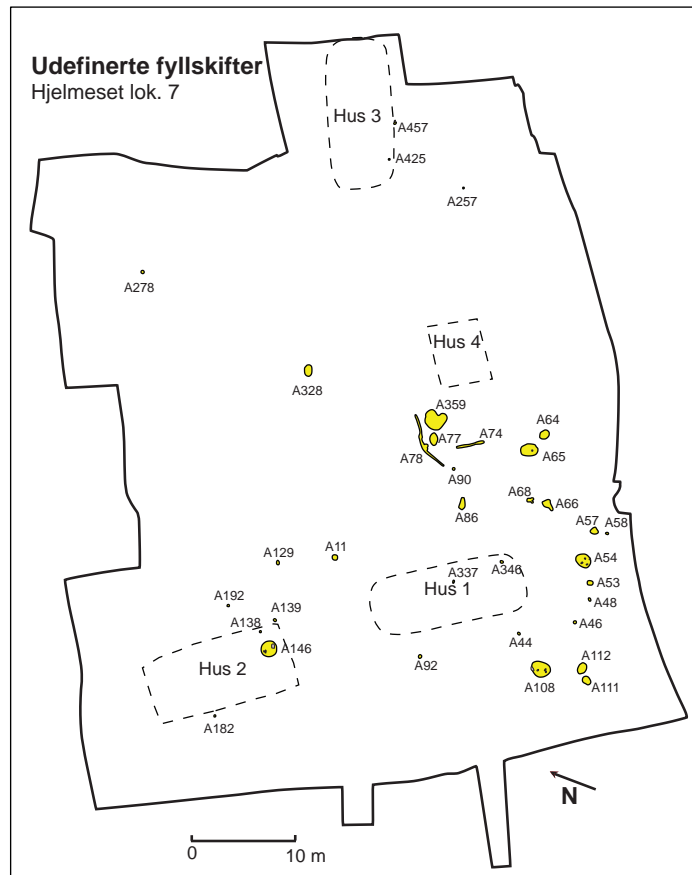

Fig. 54. Lokaliseringen av udefinerte fyllskifter.
Grafikk:T.B. Olsen

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
11	Fyllskifte	Ujevn oval	54	50	51	16	Skrå	Rett	Ujevn
44	Fyllskifte	Oval	25	20	25	2	Skrå	Skrå	Flat
46	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	35	20	34	5	Skrå	Skrå	Ujevn
48	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	34	21	34	10	Buet	Skrå	Rund
53	Fyllskifte	Sirkulær	53	48	29	2	Skrå	Buet	Rund
54	Fyllskifte	Ujevn avlang	175	108	85	12	Buet	Skrå	Ujevn
57	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	70	70	66	7	Buet	Buet	Ujevn
58	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	26	23	23	1	Skrå	Skrå	Flat
64	Fyllskifte	Sirkulær	87	84	85	8	Buet	Skrå	Ujevn
65	Fyllskifte	Ujevn oval	140	118	134	15	Buet	Skrå	Ujevn
66	Fyllskifte	Diffus	100	34	100	24	Buet	Skrå	Ujevn
68	Fyllskifte	Oval	62	34	62	5	Skrå	Skrå	Rund
77	Fyllskifte	Oval	130	70	130	9	Buet	Skrå	Ujevn
86	Fyllskifte	Oval	116	46	116	5	Skrå	Skrå	Flat
90	Fyllskifte	Sirkulær	20	20	20	6	Skrå	Skrå	Flat

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
92	Fyllskifte	Oval	35	25	30	8	Buet	Skrå	Ujevn
108	Fyllskifte	Ujevn oval	160	120	150	12	Skrå	Skrå	Ujevn
111	Fyllskifte	Oval	85	72	80	4	Skrå	Skrå	Flat
112	Fyllskifte	Sirkulær	80	80	70	8	Skrå	Skrå	Flat
129	Fyllskifte	Oval	45	32	40	6	Skrå	Buet	Flat
138	Fyllskifte	Oval	18	14	14	1	Skrå	Skrå	Flat
139	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	39	25	25	2	Skrå	Skrå	Flat
146	Fyllskifte	Oval	140	120	130	5	Skrå	Skrå	Flat
182	Fyllskifte	Sirkulær	20	18	17	3	Buet	Buet	Rund
192	Fyllskifte	Sirkulær	22	20	20	3	Skrå	Buet	Skrå
257	Fyllskifte	Sirkulær	16	15	15	1	Skrå	Skrå	Flat
278	Fyllskifte	Sirkulær	25	23	25	6	Skrå	Buet	Flat
328	Fyllskifte	Oval	70	47	47	5	Skrå	Buet	Flat
337	Fyllskifte	Oval	26	13	26	4	Buet	Buet	Flat
346	Fyllskifte	Ujevn rektangulær	34	18	18	6	Buet	Skrå	Flat
359	Fyllskifte	Ujevn oval	200	195	185	4	Skrå	Skrå	Flat
425	Fyllskifte	Oval	30	15	25	2	Skrå	Skrå	Skrå
457	Fyllskifte	Oval	30	17	18	11	Rett	Rett	Spiss
74	Fyllskifte	Avlang	400	20	20	8	Buet	Buet	Rund
78	Fyllskifte	Avlang	500	18	18	8	Buet	Buet	Rund

Tab. 48. Mål og beskrivelse av fyllskifter.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
11	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand iblandet noe leire og enkelte trekullbiter.
44	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
46	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
48	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
53	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
54	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
57	Fyllskifte	Mørk brun svært humusholdig sand med flere små steiner.
58	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
64	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
65	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand.
66	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
68	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
77	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
86	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
90	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
92	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
108	Fyllskifte	Lysbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
111	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
112	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og noen steiner.
129	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
138	Fyllskifte	Mørkbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
139	Fyllskifte	Mørkbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
146	Fyllskifte	Tynt fyllskifte med en del stein og noe kull.
182	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
192	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
257	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
278	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
328	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med litt trekull.
337	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
346	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
359	Fyllskifte	Brunsvart humusholdig sand med en del trekull.
425	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
457	Fyllskifte	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
74	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
78	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 49. Beskrivelse av fyllmassen i fyllskiftene.

Funn

Ingen gjenstandsfunn knytter seg til fyllskiftene.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble ikke prioritert uttak av vitenskapelige prøver.

Datering

Det foreligger ingen ¹⁴C- dateringer fra fyllskiftene, men det antas at flere av dem kan knyttes til forhistorisk aktivitet i området.

Tolkning

Det er sannsynlig at et stort antall av fyllskiftene er spor etter forhistorisk aktivitet. De fleste fyllskiftene er ikke spor etter intensjonelle anlegg, men heller spor etter aktiviteter som for eksempel dyrkning, rydding eller ferdsel. Det utelukkes imidlertid ikke at enkelte fyllskifter kan representere rester etter ødelagte eller dårlig bevarte anlegg av intensjonell art.

I tillegg kan noen fyllskifter knyttes til aktivitet av nyere dato. Sentralt i feltet er det en konsentrasjon av større fyllskifter og de fleste av disse lå under eller i nærheten av en moderne skogsvei som krysser feltet. I denne delen av feltet var det kun bevart et tynnere lag av torv og skogsjord, og det er sannsynlig at rydding og bruk av veien har forårsaket spor i form av fyllskifter i undergrunnen.

De mange steinhull etter steinopptrekk og spor etter røtter er indikasjoner på ryddingsaktivitet i området. At det har vært en omfattende ryddingsaktivitet i området viser alle ryddingsrøyser og flere ryddinger av stein i topografiske fordypninger. En del av sporene etter røtter kan imidlertid være naturlige. Blant annet er det funnet spor etter enkelte rotvelter.

De udefinerte fyllskiftene som er lokalisert i nærheten av de utskilte husstrukturene er trolig spor etter en aktivitet knyttet til disse.

Dyrkningsspor

Lokalisering

Det er påvist forhistoriske dyrkningslag som er dokumentert i tre profilsjakter. To av sjaktene ble gravd i bakkeknekk ved terrassekanten i sørvest og en sjakt følger skråningen i nordvest. I tillegg er det påvist botaniske jordbruksindikatorer i en torvkjerne fra myrområdet nordvest for utgravningsfeltet. Mens store deler av lokaliteten er dekket av et tynnere organisk jordlag, har det i bakkeknekkene akkumulert seg tykke åkerprofiler med flere bevarte forhistoriske dyrkningslag. Åkersedimentene er særlig tykke i bakkeknekkene ved terrassekanten i sør, sørvest, og her er det kjent at det i nyere tid har vært hentet ut god dyrkningsjord. Også i skråningen ned mot det fuktige området i nordvest er det bevart flere dyrkningslag. På tross av at det er påvist flere dyrkningsfaser på lokaliteten er det ikke funnet ardspor.

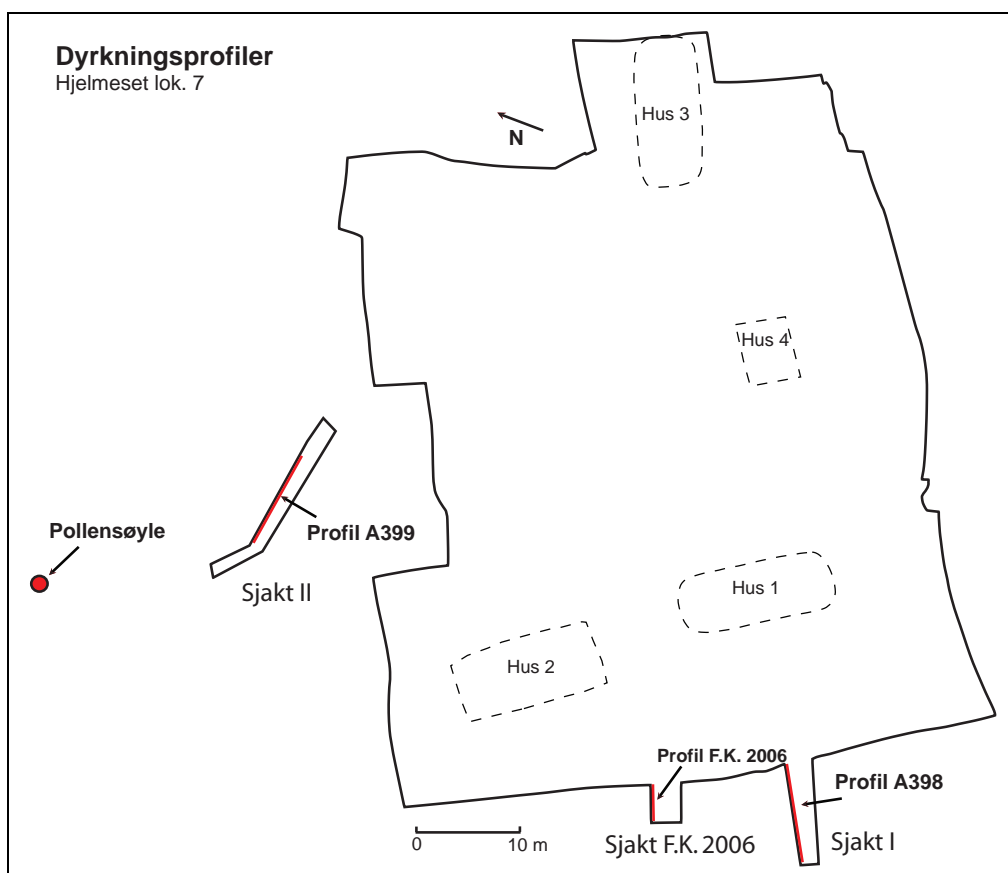

Fig. 55. Lokaliseringen av dyrkningsprofiler og pollensøyle. Grafikk:T.B. Olsen.

Anleggsbeskrivelse

Ved terrassekanten er det gravd to profilsjakter (fig.55). Den ene sjakten (sjakt F.K. 2006) er gravd i forbindelse med fylkeskommunens registreringer i 2006 (Dokset 2007). Sjakten er åpnet i et område hvor jordlagene er delvis forstyrret som følge av jorduttak i nyere tid og/eller en stor trerot som stod på stedet. I bunnen av den nordlige profilen er det bevart et uforstyrret forhistorisk dyrkningslag. Dyrkningslaget (lag 4) er opptil 8 cm tykt og er beskrevet som brungrå silt iblandet trekull. Det er skilt ut ytterligere tre mulige dyrkningslag over lag 4, men disse er trolig forstyrret.

Under utgravningene i 2008 er det gravd en profilsjakt (sjakt I) ved terrassekanten noe sørøst for fylkeskommunens sjakt. Sjakt I er ca 10 m lang og opptil 3 m bred og er orientert i

nordøst-sørvest retning. I den nordlige profilen, A398, er det skilt ut fem sikre og ett mulig dyrkningslag (fig. 57). Fra bunn mot topp av jordprofilen er følgende lag dokumentert:

Lag 8 er undergrunnsmasse bestående av guloransje sand/silt.

Lag 7 er et mulig dyrkningslag med tykkelse på opptil 7 cm som består av lys brun sand/silt med enkelte trekullbiter.

Lag 6 er et dyrkningslag som er opptil 33 cm tykt og består av mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull og en del store steiner.

Lag 5 er et opptil 23 cm tykt dyrkningslag som består av gråbrun, kompakt humusholdig sand med en del trekull og opptil flere knyttenevestore steiner.

Lag 4 er et opptil 20 cm tykt erosjonslag som består av lys brun humusholdig sand/silt.

Lag 3 er et dyrkningslag på opptil 36 cm tykkelse bestående av lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Lag 2 er et dyrkningslag som består av lys brun løs humusholdig sand med en del småstein.

Lag 1 består av opptil 12 cm tykk mørk brun torv som er dagens skogsbunn.

Fig. 56. Dyrkningsprofiler. Øverst sjakt I, A398 mot V. Nederst sjakt II, A399 mot V. Foto R.L.Bade.

Dyrkningsprofil, A398
Hjelmeset lok. 7

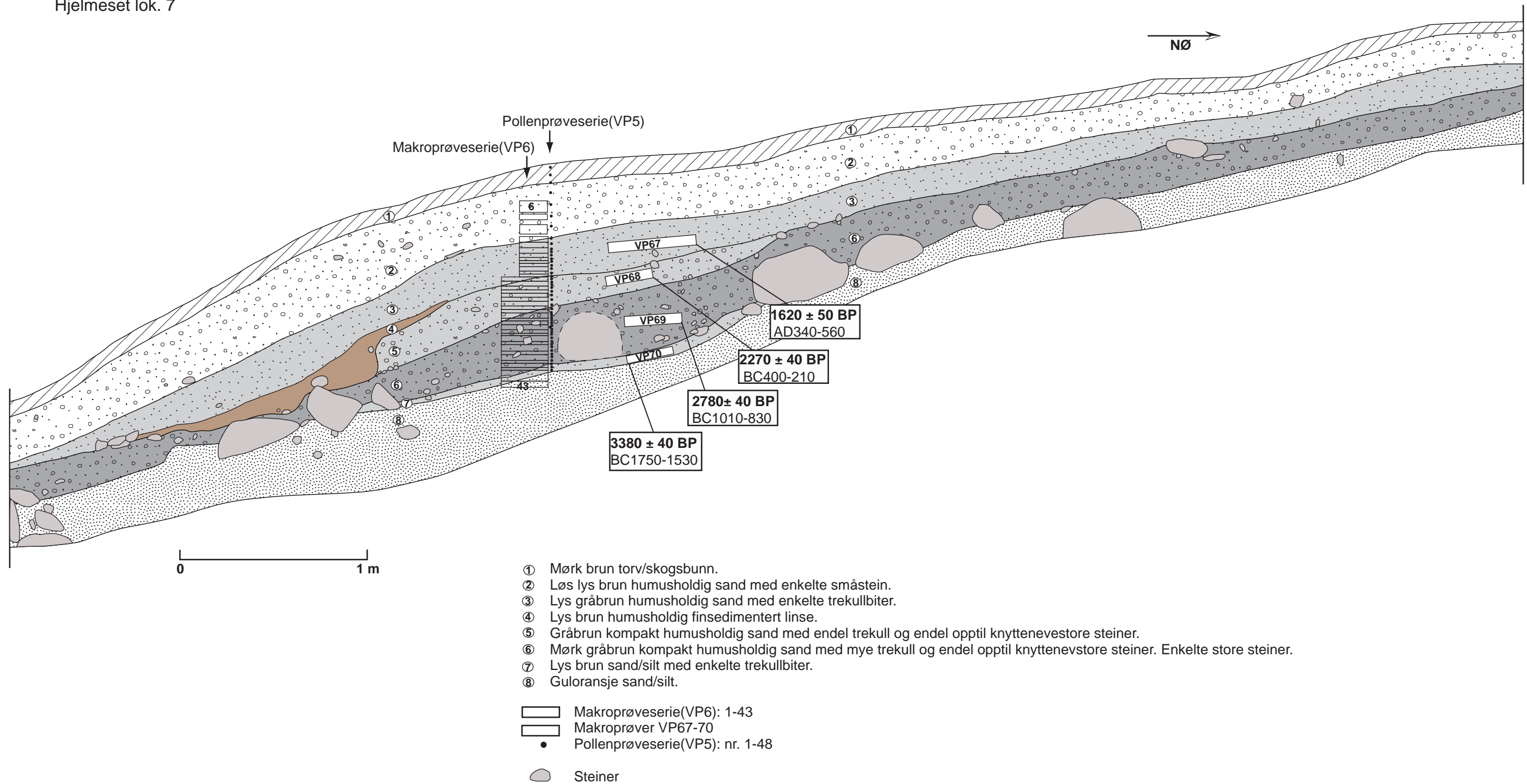

Fig. 57. Tegning av dyrkningsprofil A398. Grafikk: T.B. Olsen.

Dyrkningsprofil, A399
Hjelmeset lok. 7

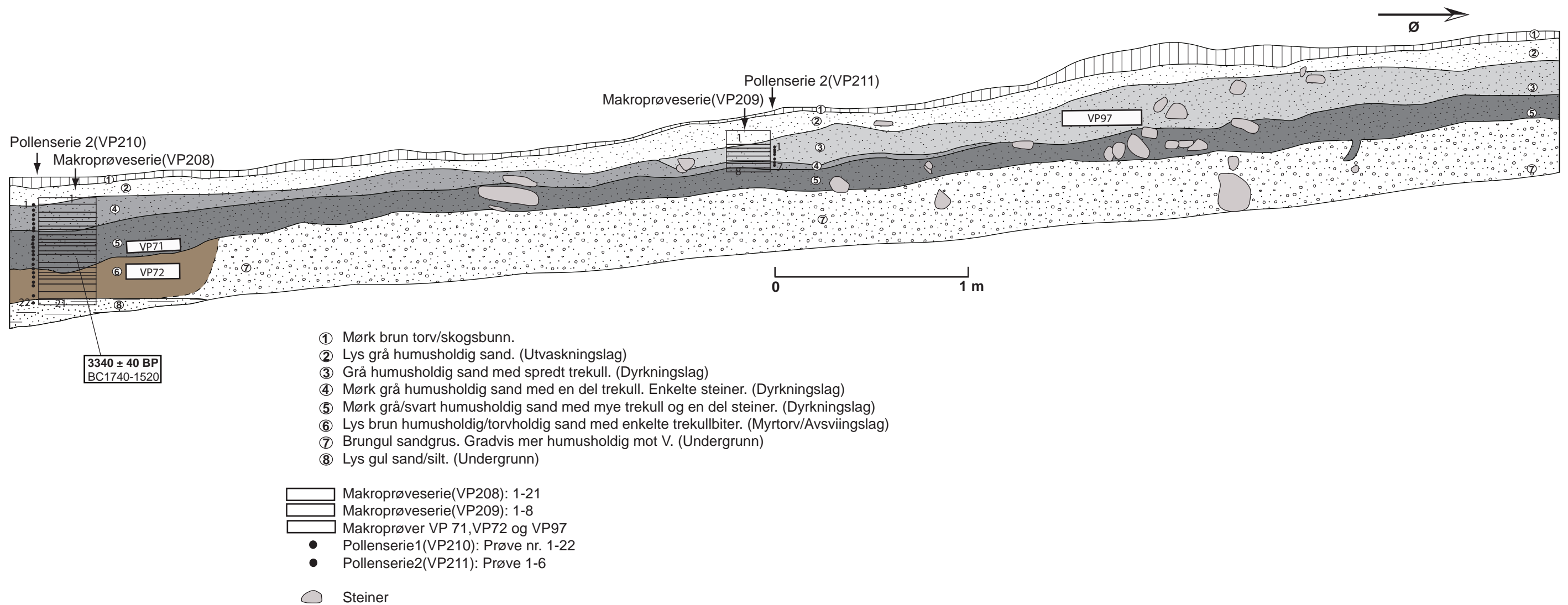

Fig. 58. Tegning av dyrkningsprofil A399. Grafikk: T.B. Olsen.

Den tredje profilsjakten (sjakt II) er gravd nordvest for utgravningsfeltet. Sjakt II er ca 19 m lang og 2 m bred og har øst-vest retning ned mot et mer fuktig og myrete område. I nordlige profil, A399, er det skilt ut 4 dyrkningslag (fig. 58). Fra bunn mot topp av jordprofilen er følgende lag dokumentert:

Lag 8 er undergrunnsmasse som består av lys gul sand i bunn av profilen i den vestlige delen.

Lag 7 er undergrunnsmasse bestående av gulbrun sandgrus som blir gradvis mer humusholdig i den vestlige retningen.

Lag 6 er et svært torvholdig lag som kan inneholde en eller flere avsviingshorisonter. Laget er lokalisert i den vestlige enden av sjakten, er opptil 24 cm tykt og består av lys brun humus/torvholdig silt med enkelte trekullbiter.

Lag 5 er et dyrkningslag med tykkelse opptil 23 cm og som består av mørk grå/svart humusholdig sand med mye trekull og en del steiner.

Lag 4 er et dyrkningslag som er opptil 17 cm tykt og består av mørk grå humusholdig sand med en del trekull og enkelte steiner. Lag 3 er et opptil 27 cm tykt dyrkningslag med masse bestående av grå humusholdig sand med spredt trekull.

Lag 2 er et dyrkningslag som er opptil 16 cm tykt og består av lys grå humusholdig sand.

Lag 1 består av opptil 12 cm tykk mørk brun torv som er dagens skogsbunn.

I forbindelse med de botaniske undersøkelsene av lokaliteten ble det gravd ut en torvkjerne, A466, i det myrlendte området nordvest for utgravningsfeltet. Torvkjernen er 69 cm dyp og det er skilt ut 10 ulike stratigrafiske lag (vedlegg 1 og Lotsberg 2009).

Naturvitenskapelige prøver

I forbindelse med fylkeskommunens registrering i 2006 ble det tatt ut trekull for ¹⁴C-datering fra 3 av dyrkningslagene i profilsjakten som er lokalisert ved terrassekanten. Under utgravningene i 2008 ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver og pollenprøveserier fra samtlige dyrknings- og avsviingslag i profil A398 og A399. Unntaket er lag 4 i profil, A398, som trolig er et erosjonslag. Fra begge profilene er det analysert makro- og pollenprøveserier.

Botanikerne har tatt ut en torvkjerne fra det myrlendte området nordvest for utgravningsfeltet og denne er analysert for polleninnhold (vedlegg 1). I tillegg har botanikerne foretatt opptelling av åringer på de nyhogde furustubbene på lokalitetsflaten for å anslå hvor gammel dagens furuskog er (Lotsberg 2009:22).

En fullstendig gjennomgang av analysene av makro- og pollenprøver finnes i den vedlagte botaniske rapporten (vedlegg 1). For en mer detaljert beskrivelse av de botaniske analysene og for pollendiagram fra lok. 7 henvises det til Elin Randi Lotsbergs masteroppgave (Lotsberg 2009).

Dateringer

Fra fylkeskommunens sjakt (sjakt F.K. 2006) på terrassekanten foreligger det dateringer av trekull fra tre ulike dyrkningslag. I bunn var det som nevnt et intakt dyrkningslag, lag 4, og datering av trekull herfra gav 2430 ± 40 BP (BC760-400, Beta-225096). Dette gir en dateringsramme for lag 4 tilsvarende perioden yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder. Trekull fra de to øverste forstyrrede lagene er også datert og disse dateringene tyder på en omvendt stratigrafisk situasjon. Dateringene fra det øverste laget (lag 1) gav 1980 ± 40 BP (BC50-AD90, Beta-225094), mens laget under (lag 2) har en datering av trekull til 1830 ± 60 BP (AD50-330, Beta-225095). De to dateringene er delvis overlappende og tilsvarer perioden førromersk jernalder-yngre romertid. Siden konteksten for disse to dateringsprøvene er forstyrret utelukkes disse dateringene.

Fra sjakt I, profil, A398, foreligger det dateringer av trekull fra lag 3 og 5-7. Dateringen fra det mulig dyrkningslaget i bunn, lag 7, gav 3380 ± 40 BP (BC1750-1330, Beta-253013) som tilsvarer perioden eldre bronsealder. En datering fra lag 6 gav yngre bronsealder, 2780 ± 40 BP (BC1010-830, Beta-253014). Trekull fra lag 5 er datert til 2270 ± 40 BP (BC400-210, Beta-256546) tilsvarende førromersk jernalder, mens lag 3 er datert til 1620 ± 50 BP (AD340-560, Beta-253015) og plasserer seg innenfor tidsspennet yngre romertid-folkevandringstid.

Trekull fra bunn av lag 5 i sjakt II, profil, A399, er ^{14}C -datert til 3340 ± 40 BP (BC1740-1520, Beta-259327) som tilsvarer eldre bronsealder.

Fra torvkjernen, A466, foreligger det ^{14}C -dateringer fra tre nivåer av torven. Dateringsprøven fra bunn av lag 9 gav 3530 ± 40 BP (BC1960-1750, Beta-256159) som har en dateringsramme som strekker seg fra siste del av senneolitikum til litt inn i eldre bronsealder. Toppen av lag 9 er datert til eldre bronsealder, 3200 ± 40 BP (BC1530-1410, Beta-256158), mens lag 8a er datert til 1150 ± 40 BP (AD780-980, Beta-256157) som tilsvarer vikingtid.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
398	5	2-111 cm	Pollenprøveserie				
398	6	Lag 2-8	Makroprøver				
398	67	Lag 3, Midt	Makro/14C	Konv.	1620 ± 50 BP	340-560 AD	Beta-253015
398	68	Lag 5, Topp	Makro/14C				
398	69	Lag 6, Midt	Makro/14C	AMS	2780 ± 40 BP	1010-830 BC	Beta-253014
398	70	Lag 7	Makro/14C	AMS	3380 ± 40 BP	1:1750-1590 BC 2:1590-1530 BC	Beta-253013
399	71	Lag 5, Bunn	Makro/14C				
399	72	Lag 6, Topp	Makro/14C				
399	97	Lag 3	Makro/14C				
399	208	Lag 5, Bunn	Makro/14C	AMS	3340 ± 40 BP	BC1740-1520	Beta-259327
399	209	Lag 5, Bunn	Makro/14C				
399	210	14-65 cm	Pollenprøveserie 1				
399	211	18-29 cm	Pollenprøveserie 2				
466		2-68 cm	Pollenprøver				
466		Lag 8a	14C	AMS	1150 ± 40 BP	AD780-980	Beta-256157
466		Lag 9, Topp	14C	AMS	3200 ± 40 BP	BC1530-1410	Beta-256158
466		Lag 9, Bunn	14C	AMS	3530 ± 40 BP	BC1960-1750	Beta-256159
F.K., profil	F.K., 15	Lag 1	Makro/14C	AMS	1980 ± 40 BP	BC 50-AD90	Beta-225094
F.K., profil	F.K., 16	Lag 2	Makro/14C	Konv.	1830 ± 60 BP	AD50-330	Beta-225095
F.K., profil	F.K., 17	Lag 4	Makro/14C	AMS	2430 ± 40 BP	1:BC760-680 2:BC670-400	Beta-225096

Tab. 50. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra ulike lag i dyrkningsprofil A398, A399, A466 og fra fylkeskommunens registreringer i 2006.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn i tilknytning til dyrkningsprofilene.

Tolkning

Ut fra de daterte dyrkningslagene og pollen- og makrofossilanalysene kan den forhistoriske beite- og dyrkningsaktiviteten på lok. 7 sammenfattes. Pollendataene viser at en initierende rydning av området finner sted i senneolitikum og fra denne perioden er det pollenspor som indikerer at området har vært beitet (vedlegg 1: 25-26). Den eldste dyrkningsfasen er fra eldre bronsealder og er representert ved lag 7, A398 og lag 5, A399. Polleninholdet i de eldste dyrkningslagene indikerer at det har vært dyrket bygg (*Hordeum type*). Pollen av beiteindikerende planter antyder at området i denne perioden også har vært benyttet som beiteland (vedlegg 1: 25-26). I fra yngre bronsealder er det funnet dyrkningshorisonter i topp

av lag 9, A466 og lag 6, A398, mens det i den fylkeskommunale sjakten er det påvist et dyrkningslag (lag 4) fra overgangen sen yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder. Sammen med pollendataene fra disse lagene viser dette at dyrknings- og beiteaktiviteten opprettholdes gjennom yngre bronsealder og inn i førromersk jernalder. I det ene dyrkningslaget fra yngre bronsealder er det påvist hvete (vedlegg 1: 25).

I løpet av tidsrommet mellom førromersk jernalder-yngre romertid skjer det en tydelig endring i bruken av området. En økning av trepollen viser at vegetasjonen begynner å gro igjen i løpet av førromersk jernalder (Lotsberg 2009: 31). Dateringen fra lag 3, A398, antyder likevel at deler av lokaliteten dyrkes innenfor perioden yngre romertid-folkevandringstid og i denne perioden er det en viss tilbakegang av trepollen i forhold til pollen av gress og urter. Deretter skjer en jevn økning av trepollen som viser at skogen gror til, men trolig er området fortsatt beitet helt fram til vikingtid. I toppen av lag 8A, i torvkjernen (A466), er det en tydelig konsentrasjon av einerpollen i samme nivå som er datert til vikingtid Halvorsen og nn. Einerbusker er vanlig på tilgroende beiter og kan tyde på at området utgår som beiteland i løpet av denne perioden. Høyere i samme torvkjerne er det imidlertid fortsatt innslag av beiteindikerende planter som viser at området fortsatt kan ha vært benyttet for beite opp til i dag (vedlegg 1: 26). Telling av åringer på de nyhogde furustubbene på lokaliteten viser at dagens furuskog er minst 120 år gammel (Lotsberg 2009: 31). Det er derfor lite trolig at det har vært noen utbredt bruk av området som beite i løpet av nyere tid.

Gjenstandsfunn

På lokaliteten er det svært få gjenstandsfunn. I toppen av grop A389 er det funnet et bryne av sandstein som trolig er fra eldre jernalder. De andre funnene mangler sikker kontekst og regnes som løsfunn. Det er funnet et håndtak av en stjertepotte i hollandsk rødgods. Denne typen keramikk er kjent fra 1400-tallet og fremover. Av eldre jernaldersfunn er det 1 skår av keramikk med tykt, kvartsmagret gods og 1 malestein av stein. I tillegg er det et avslag av flint fra steinbrukende tid.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
	Kar	Håndtak	Keramikk	1		BRM743/1
	Malestein		Stein	1		B16549/2
A389	Bryne		Sandstein	1		B16549/3
	Kar	Skår	Keramikk	1		B16549/1
	Avslag		Flint	1		B16553/1

Tab. 51. Alle gjenstandsfunn fra lok. 7.

Oppsummering av resultater fra Lok. 7

De eldste sporene etter aktivitet på lok. 7 er et avsviingslag som viser til en initierende rydning av området i senneolitikum. Det er avdekket dyrkningslag både fra eldre- og yngre bronsealder og pollenanalysen viser at det har vært dyrket bygg og hvete. Fra yngre bronsealder er det også funnet flere dype og steinfylte kokegroper. 3 langhus og 1 verkstedsbygning er datert til den tidlige delen av førromersk jernalder og i tillegg er det påvist dyrkningslag fra denne perioden. Fra overgangen yngre romertid-folkevandringstid er det påvist både kokegroper og dyrkningslag. De to mulige ovnsanleggene er trolig fra

SANDANE LUFTHAVN LOK. 5

Bosetnings- og aktivitetsspor fra senneolitikum-høymiddelalder

Lokalisering

Lok. 5 ligger nordvest for gårdshusene på innmarken til Hjelmeset 54/3. Tunet ligger ca 35 m o.h. på en vestvendt dyrket terrasse. Mot vest er det en bratt skråning ned mot sjøen. Fra tunet er det god utsikt over Gløppefjorden. Det utgravede området er lokalisert helt inn mot dagens tun og ligger tett på gårdshusene. Området er velegnet for jordbruk og det er bevart tykke dyrkningslag her. Forut for utgravningen var marken benyttet til dyrkning av epler.

Fig. 59. Sandane lufthavn lok. 5 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Stratigrafiske forhold

På lok. 5 er det bevart bosetningsfaser fra ulike perioder av forhistorien med spor som stedvis overlapper og skjærer ned i hverandre. Stratigrafien viser at det ligger flere forhistoriske dyrkningslag over hverandre. På overflaten fremstod terrenget som flatt, men under avdekningen ble vi klar over at det opprinnelig har vært en naturlig fordypning i den sentrale delen av lokaliteten. Den naturlige fordypningen strekker seg over et område på ca 55 x 10 m og her var de akkumulerte dyrkningslagene tykkere enn ellers på flaten. Den stratigrafiske situasjonen førte til at vi i områder med de tykkeste dyrknings sedimentene etappevis måtte avdekke inntil 5 nivåer. Figur 60 viser ulike dyrkningsfaser og gravningsnivå i området ved dyrkningsprofil A307. Dyrkningsprofilen gir et generelt bilde av den stratigrafiske situasjonen på hele lokaliteten, men i enkelte områder var det færre dyrkningsfaser bevart.

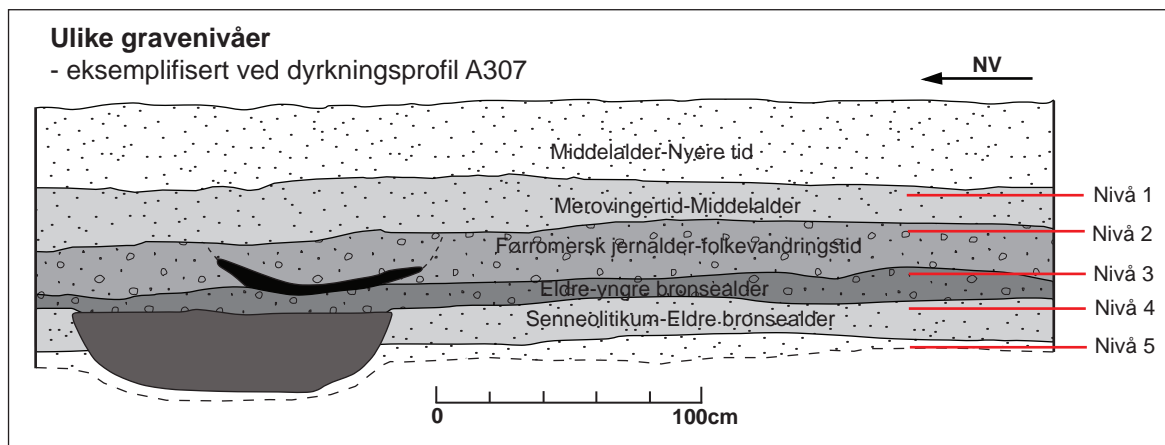

Fig. 60. Eksempel på ulike dyrkningsfaser og gravenivå i området ved dyrkningsprofil A307. De ulike dyrkningsfasene har en antatt alder som bygger på dateringer av dyrkningslagene og strukturer i de ulike nivåene. Grafikk T.B. Olsen.

Av moderne forstyrrelse er det en vannledning som krysser gjennom den sentrale delen av lokaliteten. Vannledningens nedgravning skjærer helt ned i undergrunnen slik at den har fjernet enkelte av de forhistoriske strukturene.

Fig. 61. Lok. 5 under utgravning mot NV. Foto T.B. Olsen.

Metodikk og forløp

Utgravningene på lok. 5 pågikk i løpet av to feltsesonger. Deler av feltet ble åpnet høsten 2007, og lokaliteten ble ferdiggravd i løpet av våren og høsten 2008. Den anvendte gravemetode var maskinell flateavdekning og det ble avdekket et utgravningsfelt på 2638 m² (2,638 dekar).

Under oppstarten høsten 2007 ble først alle epletrærne på innmarken hugget. Deretter ble en av fylkeskommunens dypeste søkesjakter gjenåpnet slik at vi kunne få en forståelse av de ulike jord- og dyrkningslagenes stratigrafi. Jordprofilen i sjakten viste at det har akkumulert seg flere forhistoriske dyrkningslag fra ulike perioder over hverandre. Metodisk sett betydde dette at lokaliteten måtte avdekkes i flere etapper slik at strukturer i ulike nivåer kunne dokumenteres. Dette medførte ytterligere avdekninger innenfor feltavgrensningen på til sammen ca 2000 m².

Resultater

På lok. 5 er det funnet til sammen 524 anleggsspor og med utgangspunkt i disse er det skilt ut flere større anlegg. Det er 5 husstrukturer, 3 hustuffer, 1 mulig grav og en brønn. I tillegg er det funn av 807 ulike artefakter, 364 g brente/ubrente bein og 10756 g med slag (vedlegg 3). De forhistoriske funnene og aktivitetssporene er fra tidsrommet senneolitikum-sen middelalder.

Anleggsspor	Antall
Stolpehull	209
Stolpeliknende	72
Veggrøfter	6
Grøfter	5
Steinsettinger	15
Steinfyllinger	9
Brønnstruktur	1
Ovnsanlegg	1
Koksteinsbelte	1
Kokegroper/kokegropliknende	76
Ildsted/Ildstedslignende	15
Groper/Gropliknende	21
Staurhull	1
Kullflekk/brent sand	7
Fyllskifter	73
Område med ardspor	4
Dyrkningslag	8
Til sammen	524

Tab. 52. Alle anleggsspor lok. 5.

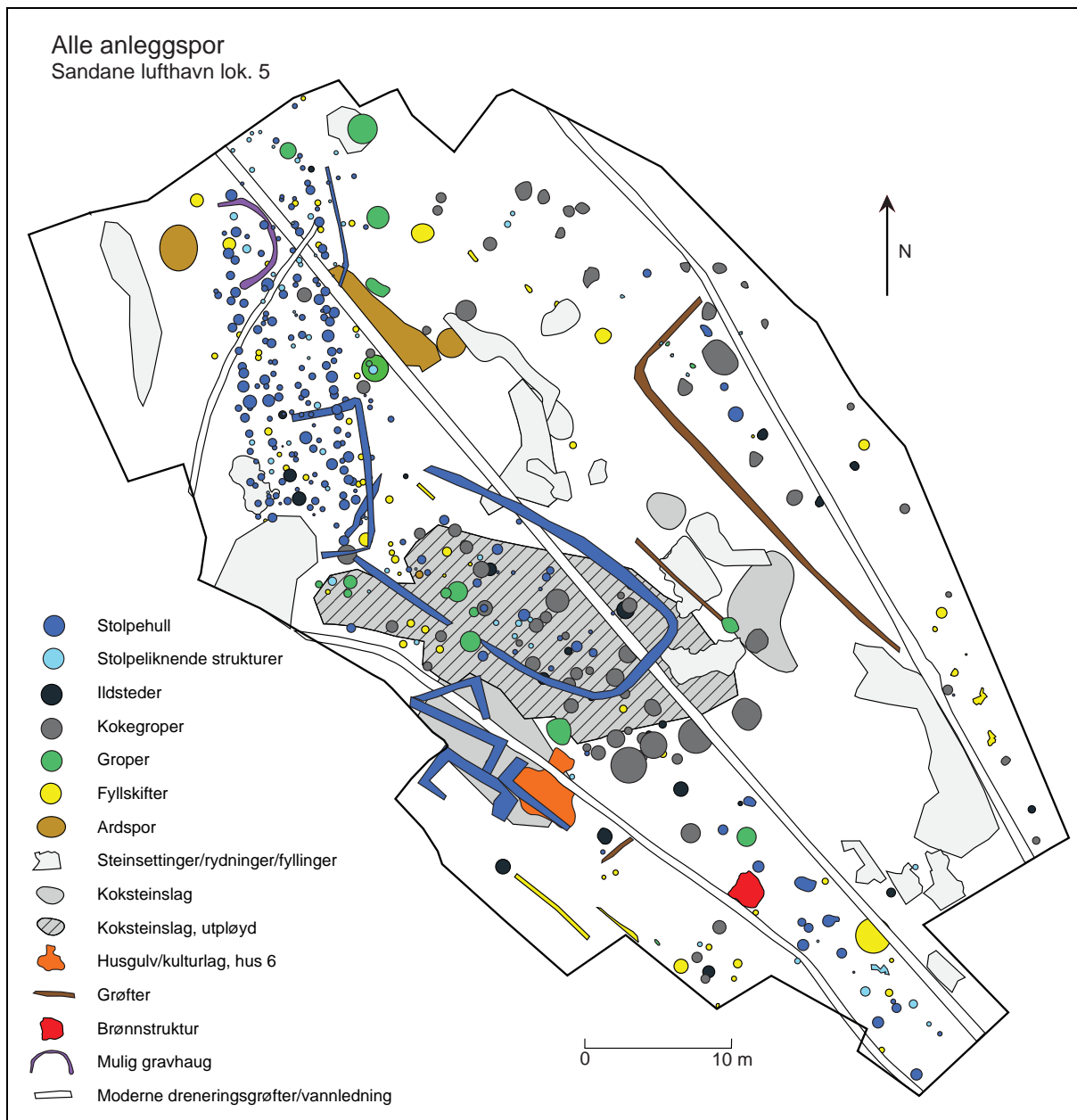

Fig. 62. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 5. Grafikk: S. Diinhoff/T.B. Olsen.

Hus 1. Et treskipet langhus fra førromersk jernalder/eldre romertid

Lokalisering

Hus 1 er lokalisert sentralt i utgravningsfeltet, ca 10 m NØ for våningshuset på Hjelmeset gbnr. 54/3.

Anleggsbeskrivelse

Bygningssporene er rester etter et langhus som har en lengde på 21,5 m og en bredde på 8,8 m og er orientert i nordvest-sørøstlig retning. Det ble identifisert på bakgrunn av stolpehull etter takbærende stolper og vegggrøfter (fig. 65). Bygningen har trolig vært et grindbygd med overremsskonstruksjon der takstolpene i grindene har stått rett overfor hverandre.

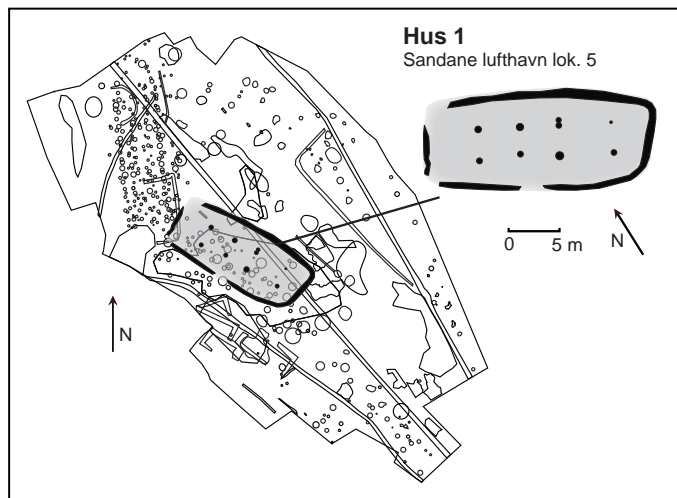

Fig. 63. Lokalisering av hus 1. Grafikk T.B. Olsen/S. Diinhoff.

Grunnplanet er tilnærmet rektangulært med lett buete langsider og avrundete gavler. Veggene har vært bygd på syllstokker som har vært plassert i vegggrøften som omslutter de fire stolpeparene. Det ble ikke funnet spor etter inngangsstolper og det er derfor sannsynlig at inngangene har vært integrert i veggkonstruksjonen. Huset har trolig hatt vegger bestående av trepanel i sleppverkskonstruksjon. Det ble ikke påvist ildstedsstrukturer som kan knyttes til husfasen.

Huset er delvis forstyrret av en moderne vannledning. Denne krysser den sørøstlige delen og skjærer vegggrøften på to steder og stolpehull A542. I tillegg er det flere yngre forhistoriske strukturer innenfor husområdet og noen av disse skjærer gjennom vegggrøften på flere steder.

Takbærende stolper

I alt er det påvist 8 nedgravninger etter takbærende stolper som ligger på to tilnærmet parallelle rekker og danner 4 par som har utgjort 4 takbærende grunder. Parene utgjøres av A367 – A535, A410 – A533, A392 – A446 og A542 – A536. Avstanden mellom stolperekkene varierer fra 2,7 til 3,0 m, avstanden mellom nordlige stolperekke og vegggrøft er fra 2,5 til 3,1 m, mens det mellom sørlige stolperekke til vegggrøft er en avstand på 2,5 til 3,2 m. Fra nord mot sør er avstanden mellom grindene henholdsvis 4,2 m, 4,0 m og 5,2 m. Mellom sørligste grind og endevegg er det 3,5 m, mens det mellom nordligste grind og endevegg er 5,2 m.

Tett inn mot nedgravningen til stolpehull A446 er det påvist et stolpehull, A502, som kan representere rester etter en utskiftet stolpe. I tillegg er det avdekket et stolpehull, A407, langs den sørlige stolperekken, ca 1 m fra A536, som også kan representere en utskiftning. En eventuell parallell stolpe til A407 vil sannsynligvis være ødelagt av nedgravningen til den moderne vannledningen som krysser gjennom huset.

Med unntak av stolpehull A542 var alle nedgravningene intakte. De hadde en gjennomsnittlig største diameter på 62,6 cm (fra 50 til 78 cm) og dybdesnitt på 33,2 cm (fra 22 til 44 cm). Nedgravningenes form i profil varierer noe, men de fleste har rette eller skrå sider og flat bunn. Fyllmassen består av grå til mørkgråbrun humusholdig sand med litt trekull. 5 av

stolpehullene har skoningssteiner og A533 har bevart et mulig stolpeavtrykk som består lysere brun humusholdig sand (fig 64). Det mulige stolpeavtrykket indikerer en stolpebredde på ca 15 cm.

Fig. 64. Takbærende stolpepar A410 – A533. A410 mot NV, foto B.Sæbø. A533 mot V, foto S.R.Dahl.

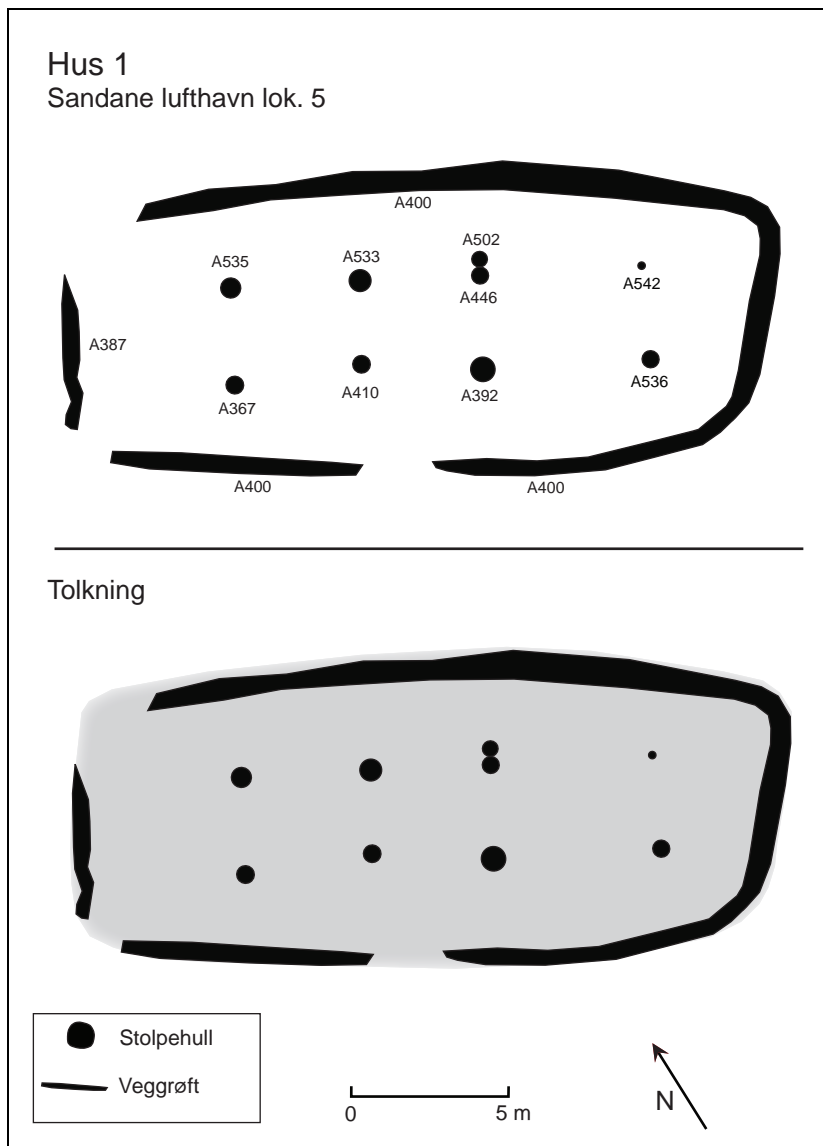

Fig. 65. Hus 1. Nederst tolkning av grunnplan. Grafikk T.B. Olsen/ S .Diinhoff.

Veggrøfter

Trolig har veggrøften løpt hele veien rundt, men på tre steder var den ikke erkjennbar. Dette kan skyldes at den skjæres av yngre forhistoriske anlegg, at den ikke er bevart som følge av dyrkningsaktivitet, eller at den ikke har vært gravd hele veien rundt. I det vestlige hjørnet av nordgavlen er veggrøften borte fordi den skjæres av kokegrop A375, den mulige veggrøften A386 og stolpehull A402. Veggrøften var heller ikke synlig i det nordlige hjørnet av nordgavlen. Siden det ikke er noen sekundære anlegg som forstyrrer denne delen av grøften er det mulig at den har et naturlig opphold her. Langs den sørlige langsiden er grøften stedvis svært grunn og her er det også et lite stykke hvor grøften mangler. I dette området skjæres den av den store gropa A351 og grøften er dermed ikke bevart. Imidlertid er det mulig at veggrøften kan ha et naturlig opphold også langs den sørlige langsiden.

Grøften er bevart i tre helhetlige deler. To av disse har begge fått anleggsnummer A400, mens den siste er kalt A387. De to delene som utgjør A400 er til sammen 44,4 m lange og dekker nesten begge langsiden av huset og den sørlige gavlen. A387 utgjør den bevarte delen av veggrøften til endeveggen i nord og har et lengdemål på 5,0 m. Veggrøften (A387, A400) er dokumentert ved 21 ulike snitt som viser at den har et gjennomsnittlig tverrmål på 55 cm (fra 30 til 79 cm) og en dybde på 10,4 cm (fra 2 til 17 cm). I tverrprofilen har veggrøften buete sider og flat eller lett avrundet bunn. Profilenes form sannsynliggjør at det har lagt slyllestokker i grøftene.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
367	Takstolpe	Kvadratisk	56	54	56	36	Rett	Rett	Flat
392	Takstolpe	Oval	78	60	78	29	Skrå	Skrå	Ujevn
410	Takstolpe	Kvadratisk	66	62	57	44	Skrå	Skrå	Flat
446	Takstolpe	Sirkulær	55	55	55	44	Rett	Rett	Flat
533	Takstolpe	Oval	70	58	70	35	Rett	Skrå	Flat
535	Takstolpe	Sirkulær	61	56	63	37	Buet	Buet	Rund
536	Takstolpe	Sirkulær	50	48	54	22	Buet	Buet	Flat
542	Takstolpe	?	?	?	24	28	?	Buet	Flat
407	Takstolpe	Sirkulær	58	57	72	36	Rett	Skrå	Rund
502	Takstolpe	Sirkulær	50	50	50	21	Skrå	Skrå	Flat
387	Veggrøft	Avlang	500	51	50	10	Buet	Buet	Flat
400	Veggrøft	Avlang	4440	55	55	11	Buet	Buet	Flat

Tab. 53. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 1.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
367	Stolpehull	Kvadratisk	56	54	56	36	Rett	Rett	Flat
392	Stolpehull	Oval	78	60	78	29	Skrå	Skrå	Ujevn
407	Stolpehull	Sirkulær	58	57	72	36	Rett	Skrå	Rund
410	Stolpehull	Kvadratisk	66	62	57	44	Skrå	Skrå	Flat
446	Stolpehull	Sirkulær	55	55	55	44	Rett	Rett	Flat
502	Stolpehull	Sirkulær	50	50	50	21	Skrå	Skrå	Flat
533	Stolpehull	Oval	70	58	70	35	Rett	Skrå	Flat
535	Stolpehull	Sirkulær	61	56	63	37	Buet	Buet	Rund
536	Stolpehull	Sirkulær	50	48	54	22	Buet	Buet	Flat
542	Stolpehull	?	?	?	24	28	?	Buet	Flat
387	Veggrøft	Avlang	500	51	50	10	Buet	Buet	Flat
400	Veggrøft	Avlang	4440	55	55	11	Buet	Buet	Flat

Tab. 54. Beskrivelse av strukturenes fyllmasse i hus 1.

Funn

Selv om det er enkelte eldre jernalders løsfunn fra lok. 5, er det ingen gjenstandsfunn som kan knyttes direkte til denne husfasen.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige stolpehull og veggrøfter. Ingen av makrofossilprøvene er analyserte.

Dateringer

Fra makrofossilprøvene til to av stolpehullene, A367 og A533, og fra ett av snittene i veggrøften, A400, ble det sendt inn trekull til ¹⁴C-datering. Dateringene fra prøvene gav henholdsvis 2410 ± 40 BP (BC750-400, Beta-238973), 2530 ± 40 BP (BC800-530, Beta-253446) og 2400 ± 40 BP (BC740-390, Beta-238978). De tre prøvene overlapper i tidsrommet BC740-390 som tilsvarer siste del av yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder.

Det er imidlertid høyst usikkert om disse dateringene avspeiler alderen for bruksfasen til hus 1. Stolpehullene og veggrøft skjærer ned gjennom et eldre dyrkningslag som har et høyt kullinnhold. Makrofossil/¹⁴C-prøvene fra anleggene kan derfor være forurenset med kull fra eldre dyrkningsmasser. Dyrkningslaget er dokumentert i profilene A306 (lag 5) og A307 (lag5) og er datert til 2450 ± 70 BP (BC790-390, Beta-238964). Huset må være anlagt i løpet av dyrkningsfasen som ligger over, tilsvarende lag 4 i profil A306. Bunnen av dette laget er datert til 2330 ± 60 BP (BC530-220, Beta-238963). Det foreligger ingen dateringer fra toppen av dette laget som kan indikere hvilket tidsspenn denne dyrkningsfasen har. Lag 3 som ligger over lag 4 i profil A306 er synkront med Lag 2, profil A307 som er datert til 710 ± 50 BP (AD1230-1390, Beta-238961). Det betyr at lag 4, profil A306, som er samtidig med hus 1, trolig er akkumulert i løpet av perioden etter BC530-220 og før AD1230-1390.

Veggrøften kan også gi informasjon om husets minimums alder. Den skjæres av flere yngre forhistoriske anlegg og det betyr at huset må være eldre enn disse. Tre av anleggene er daterte og den eldste av disse dateringene er fra kokegrop A341. Trekull herfra er ¹⁴C-datert til 1690 ± 60 BP (AD230-530, Beta-238974).

Dateringene fra kokegrop, A341, og det samtidige dyrkningslaget (lag 4, profil A306) gir hus 1 en generell dateringsramme innenfor perioden etter BC530-220 og før AD230-530, det vil si førromersk jernalder-folkevandringstid. Typologisk minner huskonstruksjonen om andre hus som er funnet i Gloppen. Et hus fra Vereide (Diinhoff 1997:78) og et hus fra Eide (Diinhoff 2008:91) likner i konstruksjon både i forhold til veggrøfter og regulære grunder. Disse husene har begge dateringer til eldre romertid. En samlet vurdering av husets kontekstmessige plassering og typologiske trekk sannsynliggjør at huset skriver seg fra perioden førromersk jernalder-eldre romertid.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
367	153		Makro/ ¹⁴ C	AMS	2410 ± 40 BP	1:BC750-690 2:BC660-640 3:BC590-400	Beta-238973
387	307	19-23 cm	Makro/ ¹⁴ C				
387	168		Makro/ ¹⁴ C				
392	147	15-25 cm	Makro/ ¹⁴ C				
400,Snitt 9	260	1-5 cm	Makro/ ¹⁴ C				
400,Snitt 8	261	1-6 cm	Makro/ ¹⁴ C				
400,Snitt 2	268	7-13 cm	Makro/ ¹⁴ C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
400,Snitt 3	269	4-9 cm	Makro/14C				
400,Snitt 5	270	4-9 cm	Makro/14C				
400,Snitt 6	271	3-7 cm	Makro/14C				
400	159		Makro/14C				
400	166		Makro/14C				
400	170		Makro/14C	AMS	2400 ± 40 BP	1:BC740-690 2:BC660-640 3:BC550-390	Beta-238978
410	146	20-30 cm	Makro/14C				
446	233	30-43 cm	Makro/14C				
533	262	10-25 cm	Makro/14C	AMS	2530 ± 40 BP	800-530 BC	Beta-253446
533	263	30-36 cm	Makro/14C				
535	265	4-9 cm	Makro/14C				
535	266	29-35 cm	Makro/14C				
536	272	4-13 cm	Makro/14C				
542	267	5-15 cm	Makro/14C				

Tab. 55. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 1.

Tolkning

Hus 1 ble trolig bygd med overremskonstruksjon og har hatt 4 takbærende grunder. Sannsynligvis har huset hatt en vegggrøft som har løpt hele veien rundt den indre konstruksjonen. Et sted langs den sørlige langsiden og i et område ved den nordlige gavl var grøften ikke erkjennbar og det kan være at husets innganger har vært her. Alternativt har inngangene vært integrert i selve veggkonstruksjonen. Det er usikkert hvilken veggkonstruksjon huset har hatt, men den kraftige vegggrøften vitner om en solid vegg. Trolig har det vært en sleppverksvegg med liggende plank mellom veggstolper som har stått på syllstokker. Mangelen på identifiserbare innganger, ildsteder og andre indre konstruksjonsdetaljer gjør en tolkning av en mulig rominndeling vanskelig. Det virker imidlertid som det har vært et større åpent rom i mellom de to sørligste grindene og mellom siste grind og den nordlige gavlen. Muligens har denne delen av huset vært benyttet som boligdel.

Fig. 66. Hus 1 etter avdekning og dokumentasjon mot NV. Foto: T.B. Olsen.

Hus 2. Et langhus fra yngre romertid-tidlig folkevandringstid

Lokalisering

Hus 2 er lokalisert i den sørøstre delen av utgravningsfeltet.

Anleggsbeskrivelse

Hus 2 er rester etter et langhus fra folkevandringstid. Bygningen er identifisert på bakgrunn av steinansamlinger etter sammenraste vegger og hellelagt gulv. Steinsettingene antyder at huset har vært orientert i sørøst-nordvestlig retning og at det har hatt et tilnærmet rektangulært grunnplan. Det er sannsynlig at huset har hatt steinmurer hele veien rundt i tilknytning til veggene.

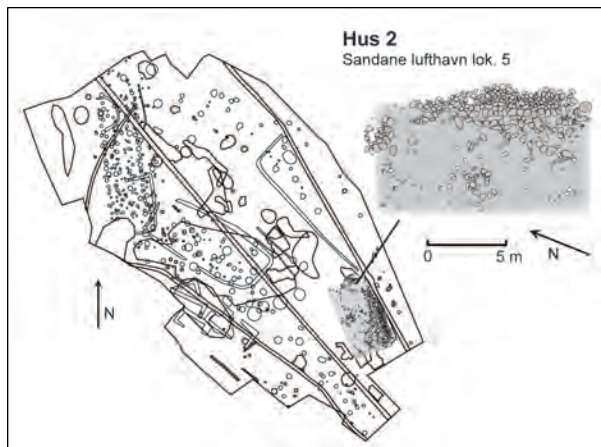

Fig. 67. Lokalisering av hus 2. Grafikk T.B. Olsen/S. Diinhoff.

Husområdet er i liten grad påvirket av moderne aktivitet. Unntaket er at ytterkanten av steinsettingen etter den østlige langveggen tangeres av en moderne dreneringsgrøft. Den moderne grøften har fjernet deler av steinsettingen, men har forårsaket mindre forstyrrelser av huskonteksten. Imidlertid har sekundær forhistorisk aktivitet i form av rydding og åkerdrift forstyrret og ødelagt deler av huskonstruksjonen.

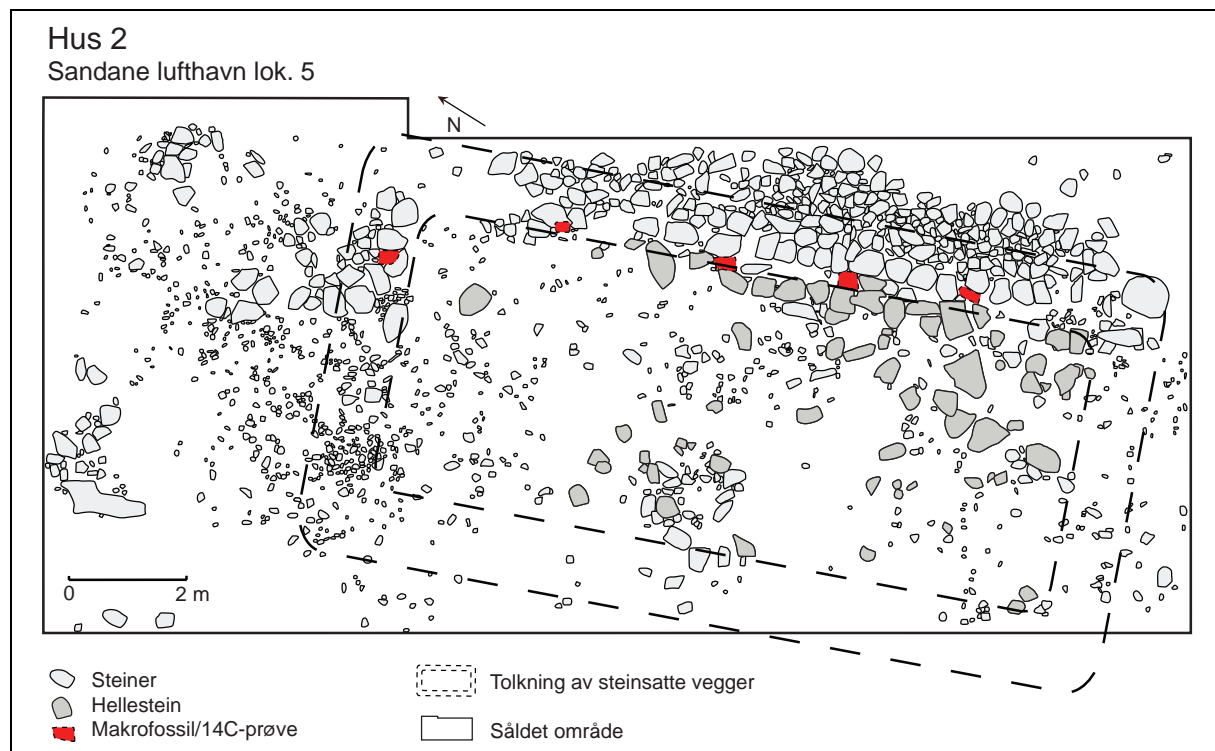

Fig. 68. Hus 2 med tolkning av grunnplan. Grafikk T.B. Olsen.

De mest intakte steinsettingene er rester etter den østlige langveggen og den nordlige kortveggen. Den østlige langveggen er klart best bevart og består av en 11,5 m lang sammenrast mur. Langs innsiden av muren løper en rekke med steinheller. I nord er det også bevart en ca 2,5 m lang sammenrast mur, men denne er mer fragmentert og mangler

steinheller på innsiden. I den vestlige delen av huset er det funnet en del stein som kan være rester etter en mur, men denne steinsettingen er mer usystematisk og virker omrotet. I sør er det heller ingen klar avgrensning av bygningen og her er det ingen spor etter steinmur. Det er den sørøstlige delen av huset som er best bevart og en skulle derfor forventet å finne flere steiner i sørlig retning hvis huset hadde fortsatt i denne retningen. Bygningens sørlige avgrensning er likevel antydnet ettersom den østlige langveggen har en naturlig ende med noen store steiner i sørøst.

Foruten rekken av steinheller langs innsiden av den østlige muren, er det flere steinheller inne i huset som er rester etter et hellelagt gulv. Hellene virker å være konsentrert til den sørlige delen av huset, men det kan skyldes at det er denne delen som er best bevart. I den sørlige retningen samsvarer enden på utbredelsen av heller med østveggenes ende og dette er en ytterligere indikator på husets sørlige avgrensning.

Fig. 69. Planfoto av steinsetting, hus 2. Øverst mot SØ, nederst mot N. Foto: T.B. Olsen.

Huset har en uklar avgrensning i vest og bredden er derfor usikker. Trolig er den forstyrrede steinsettingen i vest spor etter den vestlige muren. Hvis en i tillegg antar at utbredelsen av steinheller representerer den opprinnelige gulvflaten er det mulig å beregne et sannsynlig indre grunnplan for bygningen. Med utgangspunkt i disse forutsetningene har huset hatt et indre grunnplan på 11,7 x 4,8 m (fig. 68).

Nedgravninger etter stolper er ikke funnet i huset og det er derfor mulig at stolpene har stått på steinheller. Trolig har veggstolpene stått på steinhellene som er funnet langs innsiden av muren. Det er derfor mulig at huset har hatt vegger av tre med steinmurer utenfor. Hvor høye steinmurene har vært er usikkert, men de kan ha vært lave. En mulighet er at de kan ha gitt en ekstra støtte for hustaket. Huset kan ha hatt et indre reisverk av takbærende stolper, men slike spor var ikke erkjennbare. Det er derfor mest sannsynlig at huset har vært enskipet med takbærende stolper i vegggløpene. Husets antatte bredde er ikke større enn at en slik tolkning er plausibel.

Det ble ikke påvist innganger, men siden det ikke er funnet rester etter steinmur i den sørlige enden er det naturlig å tenke seg at det har vært en inngang her. Huset kan imidlertid ha hatt flere innganger.

Type	Gjenst del	Antall	Vekt	Materiale
Jernfibula	Fragment	3		jern
Perle		2		rav
Perle		1		glass
Hengesmykke		1		kleber
Keramikk, 15-1600 tall*	Skår	1		keramikk
Spannformet keramikk	Randskår med dekor	3		keramikk
Spannformet keramikk	Randskår uten dekor	6		keramikk
Spannformet keramikk	Bunnskår uten dekor	4		keramikk
Spannformet keramikk	Bukskår med dekor	29		keramikk
Spannformet keramikk	Bukskår uten dekor	13		keramikk
Spannformet keramikk	Avskallinger	36		keramikk
Hankekar	Randskår uten dekor	2		keramikk
Hankekar	Bukskår med dekor	1		keramikk
Hankekar	Bukskår uten dekor	5		keramikk
Annen keramikk	Randskår uten dekor	1		keramikk
Annen keramikk	Bukskår uten dekor	46		keramikk
Annen keramikk	Avskallinger	25		keramikk
Spinnehjul(konisk)		1		kleber
Vevlodd/fiskesøkke		1	225g	kleber
Bryne		3		sandstein
Bryne		2		skifer
Kniv	Fragment	1		jern
Nagler	Fragment	8		jern
Spiker	Fragment	8		jern
Jernfragment		26		jern
Kleberfragment		1		kleber
Kjerne	Fragment	1		kvartsitt
Flekk	Medial	1		flint
Avslag		2		flint
Avslag		1		kvartsitt
Mikroavslag		3		flint
Fragment av hasselnøttskall		13		hasselnøtt
Biter av never		14		never
Biter av ubrent tre		38		tre
Slagg (smieslagg)			892g	slagg
Brent leire			107g	brent leire
Brente bein			173 g	bein
Ubrante bein			12 g	bein

Tab. 56. Alle funn fra såldet område i hus 2. * Keramikken er sekundær i forhold til husfasen.

Funn

Stein og heller ligger i et lag bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Laget er fett og har et relativt høyt organisk innhold. Funn av middelalderkeramikk viser at laget er påvirket sekundært av dyrkningsaktivitet. Likevel er det gode muligheter for at rester etter kulturlag/gulvlag fra bosetningsfasen er bevart på grunn av de mange steinene i området. Steinene har uansett ført til en begrenset funnvandring slik at en kan forvente å finne gjenstander som knytter seg til huskonteksten. Et større område i tilknytning steinsettingene ble derfor gravd ut og vannsåldet. Det utgravde og såldete området omfatter selve husstrukturen og de nærmeste meterne utenfor. Utstrekningen på det såldete området er på 21,5 x 9 m, det er gravd i 3 x 5 cm lag (totalt 15 cm) og i graveenheter på 0,5 x 0,5 m. Maskevidden på såldene som er benyttet er på 2 og 4 mm. Funnene (tab.56) er målt inn med totalstasjon og er gitt museumsnumrene B16547 (eldre jernalder), B16552 (steinbrukende tid) og BRM704 (middelalder).

I alt var det 230 funn av gjenstander eller gjenstandsfragmenter. I tillegg var det 13 hasselnøttfragmenter, 14 biter av never, 38 biter av ubrent tre, 892 g smieslagg, 102 g brent leire, 173,3 g med brent bein og 12,2 g med ubrente bein og 8 funn av flint- eller kvartsittartefakter.

Generelt viser funnmaterialet en overvekt av funn fra eldre jernalder. Av typesikre funn er det flest funn fra folkevandringstid. Imidlertid er det sannsynlig at det er en viss innblanding av funn fra andre perioder. Dette gjelder for eksempel noen få steinartefakter av flint og kvartsitt og et skår med sen middelalder/nyere tids keramikk.

Keramikk: Den største funngruppen utgjøres av keramikk med i alt 172 funn. Blant keramikkmaterialet er det ingen hele kar, men kun skår og avskalninger. Det er skilt ut to hovedtyper som er spannformet keramikk og hankekar. I tillegg er det funn av grovere, kvartsmagret keramikk av ubestemt type og et skår av en yngre type keramikk.

Fig. 70. Til venstre bukskår av spannformet keramikk med vertikale bånd og skråhakk (B16547/4g). Til høyre randskår av spannformet keramikk med horisontale kambånd (B16547-04b)
Foto: T.B. Olsen.

Av spannformet keramikk ble det funnet til sammen 55 skår og 36 avskalninger. Godset er asbestmagret og varierer i farge fra lys gulbrunt til gråbrunt. Blant skårene er det 9 randskår med største mål 2,5 x 2,9 cm og gjennomsnittlig tykkelse 0,5 cm (fra 0,4 til 0,7 cm), 42 bukskår med største mål 4,5 x 3,9 cm og gjennomsnittlig tykkelse 0,4 cm (fra 0,2 til 0,9 cm) og 4 bunnskår med største mål 2,4 x 1,7 cm og gjennomsnittlig tykkelse 0,3 cm (fra 0,2 til 0,7 cm). Bevart dekor er synlig på 3 randskår og 29 bukskår. Dekorelementene består av kamdekor i form av kambånd og kamavtrykk, og i tillegg har enkelte av skårene skråhakk.

(fig. 70). Kambånddekoren er utført i både horisontale og vertikale linjer, og på noen av skårene opptrer disse formene sammen. På enkelte av skårene er kambåndene utformet med brede midtfuler, mens andre har smalere midtfuler. Sammensetningen av dekor antyder at den spannformete keramikken er fra den tidlige delen av folkevandringstid (Engevik 2008).

8 skår er bestemt som tilhørende hankekar (pers. komm. Asbjørn Engevik 2009). Blant disse er det 2 randskår med største mål 1,9 x 1,6 cm og gjennomsnittlig tykkelse 0,4 cm (fra 0,4 til 0,5 cm) og 6 bukskår med største mål 2,2 x 2,2 cm og gjennomsnittlig tykkelse 0,5 cm (0,4 til 0,5 cm). Godset er mørkt gråbrunt, kvartsmagret og har glittet utside. Et av bukskårene har grov kamdekor. Skårene til hankekarene er for fragmentariske til en nærmere bestemmelse av type, men generelt er hankekar datert innen tidsrommet 200-600 AD (Bøe 1931).

Det ble funnet 47 skår og 27 avskalninger av en grovere, kvartsmagret keramik uten dekor. Fargen på godset varierer mellom lys brunoransje til gråbrun. Blant skårene er det 1 randskår med mål på 1,2 x 0,9 cm og tykkelse på 0,6 cm og 46 bukskår med største mål på 4,4 x 3,8 cm og en gjennomsnittlig tykkelse på 0,7 cm (fra 0,4 til 1,0 cm). Det er usikkert hvilken type kar skårene stammer fra. Dateringen er også usikker, men trolig er de fra eldre jernalder.

I tillegg ble det funnet ett keramikkskår som har et rødoransje gods med glasur på begge sider. Skåret måler 0,9 x 0,8 cm og har en tykkelse på 0,5 cm. Keramikktypen er trolig fra 15-1600-tallet, men ikke yngre enn 1600-tallet (pers. komm. Rory Dunlop 2009).

Ravperler: Det ble funnet 2 halve ravperler som har rund og flat form med gjennom boring. Begge har en diameter på 0,9 cm. Den ene av perlene har en tykkelse på 0,2 cm, mens den andre er 0,4 cm tykk (fig. 71). Dateringsrammen er eldre/ynge jernalder.

Glassperle: På fig. 71 vises også en halv, rund rødlilla glassperle med gjennom boring med diameter på ca 0,2 cm. Perlens diameter er på 0,9 cm. Dateringsrammen er eldre/ynge jernalder.

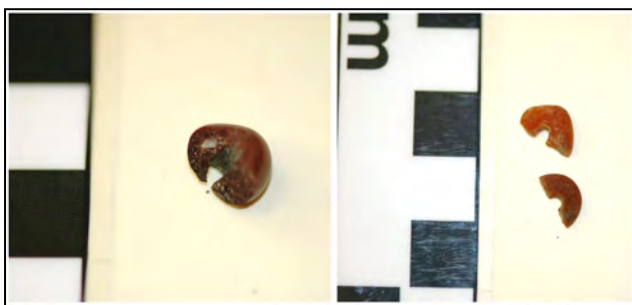

Fig. 71. Til venstre glassperle (B16547/2c). Til høyre 2 ravperler (B16547/2a-b) . Foto: T.B. Olsen.

Fig. 72. Jernfibula (B16547/1a). Foto: S. Diinhoff. Til høyre røntgenfoto. Foto: Konserveringsavd., BM.

Spenne: Det ble funnet 3 fragmenter etter en jernfibula. To av fragmentene kan settes sammen og det tredje er trolig restene etter en nål. Fibulaen er såpass korrodert at det er usikkert om hvilken type det dreier seg om. Dateringsrammen er eldre/yngre jernalder.

Hengesmykke: Det ble påvist et mulig smykke/anheng av kleber. Kleberstykket er flatt, halvmåneformet og måler 2,0 x 1,4 cm og har en tykkelse på 0,6 cm. I den avrundete enden er det en gjennom boring som har en diameter på 0,25 cm. Den motsatte enden er knekt. Trolig representerer kleberstykket et anheng, men det usikkert hvilken utforming smykket har hatt. Dateringsrammen er eldre/yngre jernalder.

Spinneshjul: Et fragment av et konisk spinneshjul av kleber ble funnet. Fragmentet er svært forvitret og kun halve spinneshjulet er bevart. Det har hatt største diameter på ca 3,6 cm og en tykkelse på 1,5 cm. Gjennom boringen har en diameter på 1,1 cm. Koniske spinneshjul finnes både i eldre og yngre jernalder, men de små koniske spinneshjulene er vanligst i eldre jernalder.

Vevlodd/fiskesøkke: Det framkom et fiskesøkke eller vevlodd av kleber. Det er grovt tilhugd og har en ujevn flatoval form med mål på 11 x 6,3 cm og med en tykkelse på 2,4 cm. I den ene enden er det en gjennom boring som har en diameter på 0,7 cm. Dateringsrammen er eldre/yngre jernalder.

Bryner: I alt ble det funnet 5 fragmenter av bryner. 3 av brynene er av sandstein og 2 av skifer. Bryner har en lang generell brukstid fra bronsealder til nyere tid.

Andre jerngjenstander: Det var funn av 43 fragmenter av jerngjenstander. Blant disse var det ett fragment av en mulig kniv, 8 nagler, 8 spiker og 26 ubestembare jernfragmenter. Samtlige jernfragment er kraftig korrodert. Det er ingen typesikre gjenstander som kan tidfestes. Trolig er samtlige jernfragmenter forhistoriske.

Slagg og brent leire: Det var funn av ganske store mengder slagg (892 g) som er nærmere bestemt som smieslagg. Av brent leire ble det samlet inn en rekke mindre biter på til sammen 107 g. Det er usikkert hva den brente leiren har vært brukt til, men den kan ha vært anvendt som ovnsforing.

Organisk funnmateriale: I tillegg til gjenstandsfunn var det et stort antall funn av organisk materiale. Det var funn av brente (173 g) og ubrente bein (12 g), 38 biter av ubrent tre, 14 biter av never og 13 fragmenter av hasselnøttskall. Beinmaterialet er svært fragmentert og er foreløpig ikke analysert. Bitene av tre og never kan stamme fra huskonstruksjonen, men dette er usikkert.

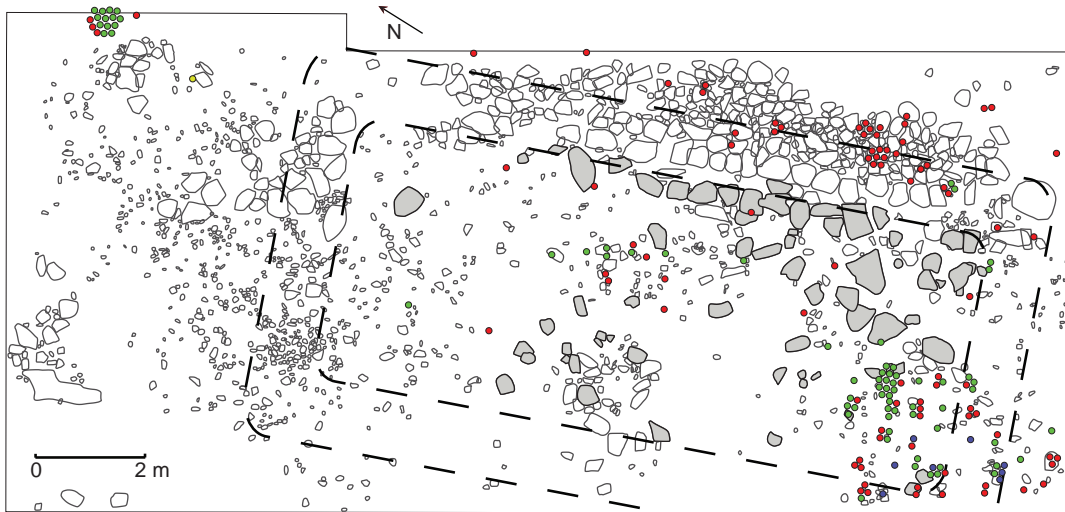
Andre steinfunn: Et lite antall steinartefakter knytter seg til en eldre fase. Dette gjelder 1 kjerne av kvartsitt, 1 flekke av flint, 2 avslag av flint, 1 avslag av kvartsitt og 3 mikroavslag av flint. Det er ingen typologisk daterbare trekk ved materialet og alderen settes derfor generelt til steinbrukende tid.

Funndistribusjon

Funndistribusjonen viser flest funn i den sørlige delen av det utgravde området, med en hovedkonsentrasjon i sørvest (fig. 73). Utbredelsen av funn overlapper i stor grad med det skisserte husplanet, men trolig har senere aktivitet ført til at noen av funnene har flyttet seg fra sin opprinnelige kontekst. Det er klart færre funn i den nordlige delen av det utgravde området

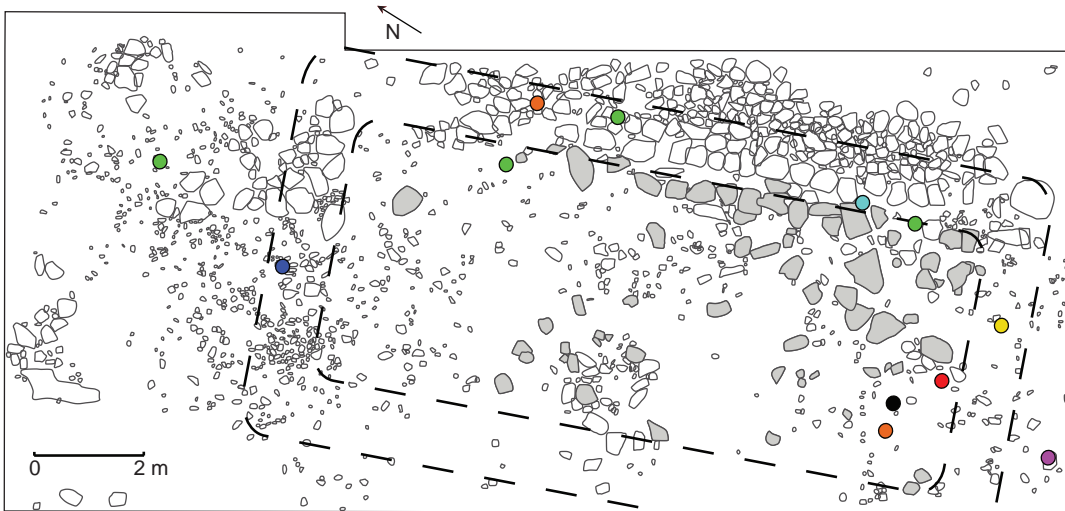
Funndistribusjon, hus 2
Sandane lufthavn lok. 5

Keramikk

- Spannformet keramikk
- Hankekar
- Annen keramikk med grov kvartsmagret gods
- Middelalder-keramikk

Enkeltfunn

- Glassperle
- Ravperler
- Hengesmykke
- Spenne
- Spinnehjul
- Tyngde
- Kniv
- Bryner

Fig. 74. Funndistribusjon, hus 2. Øverst alle keramikk. Nederst enkeltfunn. Grafikk T.B. Olsen.

Der den steinmurte vegg har gått i øst er det få funn og dette indikerer at funnene i den sørøstlige utkanten av hustufta er deponert utenfor huset. De mange keramikkfunnene utenfor vegg i sørøst er derfor sannsynligvis deponert utenfor huset. Når det gjelder smieslaget, er det meste av dette funnet i utkanten av huskonteksten, og det er derfor tvilsomt at det kan knyttes smieaktivitet til huset.

Naturvitenskapelige prøver

Fra huskonteksten ble det tatt ut 5 makrofossilprøver. 4 av prøvene ble tatt ut langs den østlige veggen mellom rekken av heller og den sammenraste steinmuren. Prøvene ble tatt ut med ca 2 m avstand. Den siste prøven ble tatt ut mellom steinene i steinsettingen som utgjør den nordlige kortveggen. Samtlige prøver ble analysert for makrofossilt innhold og en gjennomgang av disse resultatene finnes i den vedlagte botaniske rapporten (vedlegg 1).

Datering

Trekull fra en av makrofossilprøvene (VP276) fra den østlige langveggen ble datert til 1680 ± 40 BP (AD 250-430, Beta-253447). Dateringen tilsvarer overgangen yngre romertid-tidlig folkevandringstid og dette stemmer overens med alderen til de typesikre gjenstandene fra huslaget. Den spannformet keramikken med dekor er fra i tidlig folkevandringstid. Det utgravde lagets datering øker sjansen for at også det øvrige funnmateriale, som har en mer usikker typologisk alder, er samtidig med den spannformete keramikken. Selv om funnmaterialet antyder at huset er fra tidlig folkevandringstid, åpner dateringen av laget for at brukstiden kan strekke seg bakover i tid til yngre romertid.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
202	276	1-5 cm	Makro/14C	AMS	1680 ± 40 BP	250-430 AD	Beta-253447
202	277	1-5 cm	Makro/14C				
202	278	1-5 cm	Makro/14C				
202	279	1-5 cm	Makro/14C				
202	280	1-5 cm	Makro/14C				

Tab. 57. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering, hus 2.

Tolkning

Hus 2 ble identifisert på bakgrunn av steinlegginger og et stort antall funn som antas og være samtidig som steinlegningene. Det ble ikke funnet nedgravninger etter stolper, noe som sannsynliggjør at husets stolpekonstruksjoner har hvilt på flate heller. Indikasjon på hvordan huset har vært bygget finner vi i den østlige delen av huset. Trolig representerer den østlige rekken av flate steinheller underlag for veggstolper. Utenfor rekken av steinheller er det rester etter en sammenrast mur. Huset har derfor trolig hatt vegger av tre med steinmur utenfor. Rester etter steinmurer er funnet langs den østlige, nordlige og vestlige delen av huset. Om huset også har hatt steinmur i sør er usikkert. Det er også uvisst hvor høye murene har vært og det er mulig at de kan ha støttet takkonstruksjonen. Ingen innganger til huset ble påvist.

Inne i huset er det ingen spor etter indre stolpekonstruksjoner og det er mulig at huset har vært enskipet med takbærende veggkonstruksjoner. Husets bredde er usikkert, men antas det at steinleggingen i vest representerer rester etter ytterveggen, har huset hatt en begrenset bredde. Dette gjør tolkningen om en enskipet bygning mer plausibel.

I den sørlige delen av huset er det bevart et stort antall steinheller som representerer rester etter et steingulv inne i huset. Mangelen på heller i den nordlige delen kan indikere at huset har hatt to rom. Det er også mulig at den nordlige delen av huset har vært hellelagt, men disse steinhellene er ryddet senere. Funnkonsentrasjonen i den sør, sørvestlige delen av huset antyder at denne delen har vært anvendt som boligdel. I nord var det langt mindre funn, men også funnmangelen kan skyldes en sekundær forstyrrelse. En alternativ tolkning er at funnmangelen skyldes at den nordlige delen har vært anvendt som lagerrom, fjøs eller stall.

Husområde i NV

I den nordvestlige delen av utgravningsfeltet er det et ca 30 x 15 m stort område med en tett konsentrasjon av anleggsspor. De fleste er nedgravninger etter stolper, men det er også vegggrøfter, en mulig kantgrøft til en grav, en mulig ovsstruktur, ildsteder, kokegroper og ulike gropstrukturer. Med utgangspunkt i de mange stolpehullene er det skilt ut 3 husfaser, hus 3-5. Under følger en gjennomgang av konteksten for strukturene som relaterer seg til de ulike husfasene og noen mulige ildsteder og flere gjenstandsfunn som kan tilhøre husfasene.

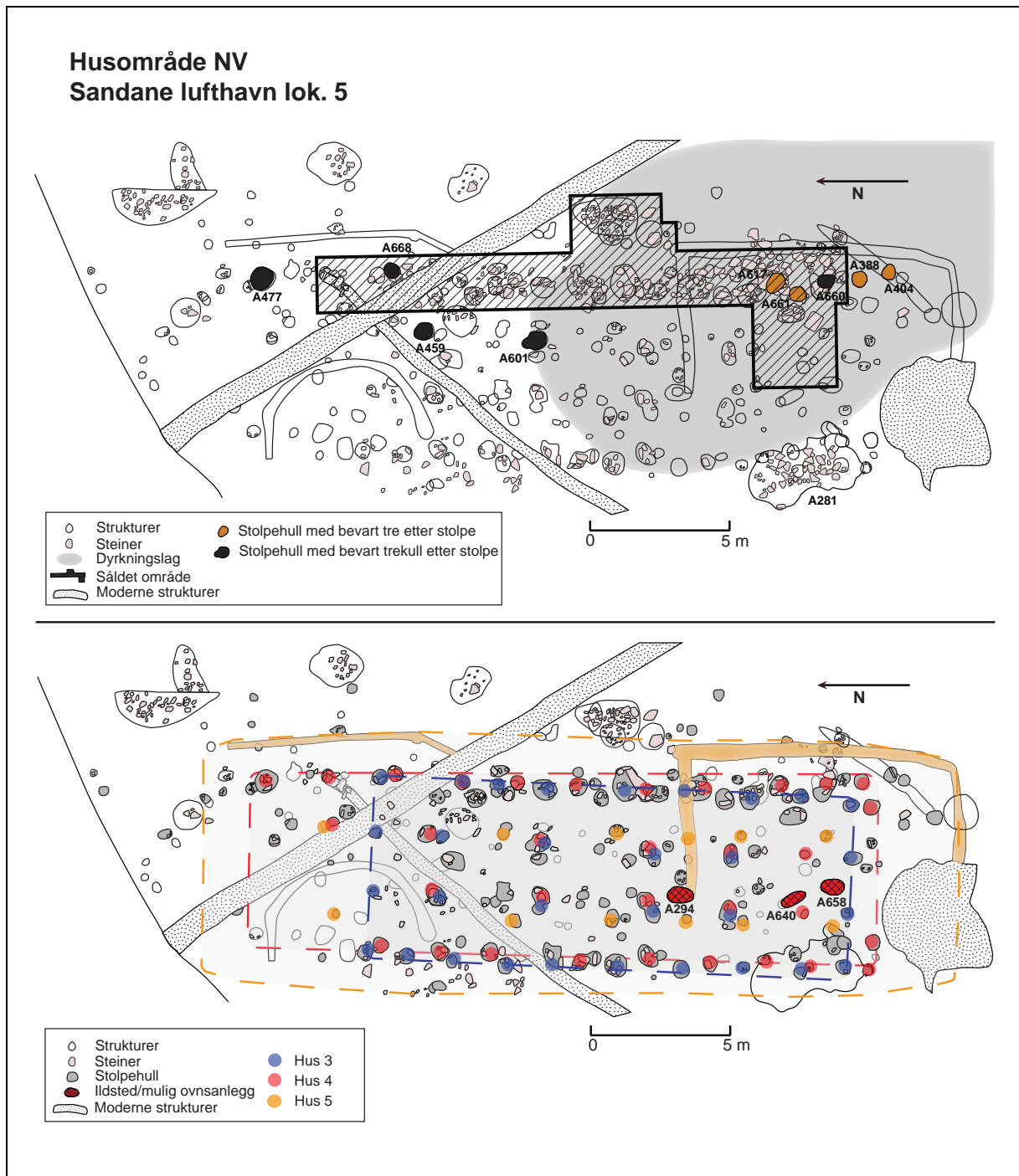

Fig. 75. Husområde NV. Øverst stolpehull med rest etter stolpe og såldet område. Under hustolkning av hus 3-5. Grafikk T.B. Olsen.

Fig. 76. Husområde NV under dokumentasjon mot N. Foto: T.B. Olsen.

Under avdekningen ble det funnet noen mulige steinsettinger i toppen av det yngste forhistoriske dyrkningslaget. Dette dyrkningslaget er synkront med lag 3 fra dyrkningsprofil A307, datert til høymiddelalder. Det var en steinsetting (A281) på ca 3 x 1,5 m i den sørvestlige delen og en avlang steinsetting på ca 20 x 2 m i øst-nordøst. Steinsettingen, A281, er trolig rester etter et fundament eller inngangsparti for en bygning. Etter opprensing kom det frem et stort antall stolpehull og den avlange steinsettingen i øst-nordøst viste seg å være flere store skoningssteiner tilhørende flere stolpenedgravninger som ligger på rekke (fig. 76, til høyre). I den sørlige delen av området er det bevart rester etter et mørk brunt dyrkningslag og det er tydelig at et stort antall av stolpene er gravd gjennom dette laget (fig. 75). Dyrkningslaget er synkront med lag 5 som i dyrkningsprofil, A306, er datert til overgangen yngre bronsealder/førromersk jernalder (fig. 128). Stolpehull som skar gjennom dyrkningslaget ble snittet og dokumentert før dyrkningslaget ble fjernet. I undergrunnsnivået ble det påvist enda flere strukturer som ikke var erkjennbare i toppen av det mørke dyrkningslaget.

Hovedkonsentrasjonen av stolpehull ligger innenfor et område som måler ca 25 x 10 m. Det er representert flere husfaser med anleggspor som delvis overlapper hverandre. Stolpehullenes lokalisering viser at husene har hatt nord-sørlig retning. I flere av de store stolpenedgravningene er det funnet trerester etter selve stolpene. I fire av stolpehullene

(A388, A404, A617 og A661) er det ubrente trerester, mens fem av nedgravninger (A459, A477, A601, A660 og A668) har rester etter forkullede stolper (tab. 58). ¹⁴C- dateringer av stolperestene danner utgangspunkt for utskillelsen av to av husfasene. Fra området er det skilt ut tre husfaser. Hus 3 og 4 er trolig to treskipete bygninger med veggstolper og indre stolperækker og hus 5 er et mulig treskipet hus med vegggrøfter og indre takbærende stolperækker.

Bevart stolpe	Fnr./VPnr.	A.nr	Anleggstype	Hus	Dat.BP	Kal.dat.
Ubrent stolperest	F.K. 2006, Sj.41, A136	388	Stolpehull	Hus 4		
Ubrent stolperest	Fnr.163	404	Stolpehull	?	900± 60 BP	AD1020-1260
Ubrent stolperest	Fnr.587	617	Stolpehull	Hus 4	830 ± 40 BP	AD1160-1270
Ubrent stolperest	Fnr.622	661	Stolpehull	Hus 3	1040 ± 50 BP	AD890-1120
Brent stolperest	VP389	459	Stolpehull	Hus 4		
Brent stolperest	VP388	477	Stolpehull	Hus 4		
Brent stolperest	VP459	601	Stolpehull	Hus 3	980 ± 40 BP	AD990-1160
Brent stolperest	VP362/ Fnr.431,fnr.575,fnr.621.	660	Stolpehull	Hus 4	830 ± 40 BP	AD1160-1270
Brent stolperest	VP485	668	Stolpehull	Hus 4		

Tab. 58. Stolpestrukturer med bevarte trerester etter stolper, husområde NV.

Innenfor husområdet er det påvist 3 ildproduserende anlegg som ut fra sin plassering kan tilhøre en eller flere av de utskilte husfasene. Samtlige anlegg har sekundære forstyrrelser og det er derfor ikke prioritert å datere trekull fra disse. Det er to ildsteder (A640 og A658) og en struktur som er tolket som en smieovn (A294). Ut fra anleggenes plassering i forhold til de utskilte husplanene for hus 3-5, er det sannsynlig at ildsted, A640, enten knytter seg til hus 3 eller 5. Ildsted, A658, tilhører trolig hus 4 eller 5. Vegggrøften som tilhører hus 5 skjærer den mulige smieovnen, A294, og det er derfor mer sannsynlig at dette anlegget tilhører husfase 3 eller 4.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
294	Ovnsanlegg	Oval	85	53	?	24	?	Buet	Ujevn
640	Ildsted	Oval	100	50	85	6	Skrå	Skrå	Flat
658	Ildsted	Oval	83	60	92	6	Skrå	Skrå	Flat

Tab. 59. Mål og beskrivelse ildproduserende strukturer fra husområde NV.

Ildstedene er delvis forstyrret og har en noe utflytende form. I flaten er de tilnærmet ovale med mål på 100 x 50 cm (A640) og 83 x 60 cm (A658). Begge har en dybde på 6 cm og fyllmassen består av mørk brungrå humusholdig sand med et høyt innhold av trekull. Smieovnen (A294) er også forstyrret av senere aktivitet og er noe diffus i formen. Strukturen har en oval form i flaten og måler 85 x 53 cm. Nedgravningens form er heller ikke klart definert i profil, men antas å ha en dybde på 24 cm. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med mye trekull, enkelte flate steiner, og en del biter av brent og ubrent leire. I den sørlige delen av nedgravningen er det en konsentrasjon med ubrent og brent leire. Deler av fyllmassen fra gropen ble såldet og funnene herfra er katalogisert under B16546 og B16552. Det er større og mindre klumper av smieslagg (2000 g), smieslagg med brent leire (240 g), biter av glødeskall (> 1 g) og brent leire (6 g). I tillegg er det funnet deler av en jernnagle, et avskallingsfragment av keramikk og 3 biter/avslag av flint. Flintfunnene regnes som en innblanding fra en eldre steinbrukende fase. Keramikksens alder er usikker. Godset til det lille fragmentet er trolig kvartsmagret og har grå farge.

Type	Gjenst del	Antall	Vekt	Materiale	Mus. nr
Kar	Avskalling	1		Keramikk	B16546/1b
Nagle	Hode	1		Jern	B16546/5e
Smieslagg			2000	Smieslagg	B16546/8a,d
Slagg med brent leire			269	Slagg med brent leire	B16546/8b,e
Slagg			>1	Glødeskall/slaggperler frå smiing	B16546/8c
Brent leire		4	6	Brent leire	B16546/9a
Avslag		3		Flint	B16552/4g-h,m

Tab. 60. Funn fra ovnsanlegg A294

Dyrkningsaktivitet fører til at funnkontekster blir forstyrret og at gjenstander flytter på seg. I området med mye stein antas det at denne funnforflytningen er mindre. Innenfor husområdet i NV ble det prioritert å grave ut og sålde massen omkring de store steinene og et område like sørvest for steinene (fig. 75). Det stratigrafiske nivået for gravingen lå i overgangen mellom dyrkningslaget som er datert til middelalder, og dyrkningslaget under som er datert til yngre bronsealder/førromersk jernalder. Til sammen ble det gravd et område på 53 m² med en gravedybde på ca 5 cm. Massen ble såldet med maskevidde på 4 mm. Fra det utgravede området var det få funn og disse knytter seg både til sen steinbrukende tid og til yngre jernalder/middelalder. I funntabellene under fremgår funn fra det såldete området og andre løsfunn som ble samlet inn fra husområde NV.

Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
Kar	Randskår	Keramikk	1		B16546/1a
Bryne		Sandstein	2		B16546/3a,c
Nagle	Klinke	Jern	2		B16546/5b,f
Nagle	Hode	Jern	1		B16546/5d
Spiker	Hel	Jern	1		B16546/6a
Spiker	Hode	Jern	2		B16546/6b-c
Fragment		Jern	4		B16546/7b-c,e,g
Slagg		Smieslagg		45 g	B16546/8d
Ildflint		Flint	2		B16546/4a-b
Bit		Kleber	1		BRM704/115
Flateretusjert pilspiss		Flint	1		B16552/1b
Flateretusjert pilspiss		Kvartsitt	1		B16552/1a
Avslag		Flint	6		B16552/4b-c,i,k,n-o
Mikroavslag		Flint	3		B16552/5a,c-d

Tab. 61. Funn fra såldet område, husområde NV.

Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
Vevlodd/fiskesøkke	Hel	Kleber	1	253	B16546/2a
Nagle	Hel	Jern	1		B16546/5a
Fragment		Jern	3		B16546/7a,d-f
Slagg		Smieslagg		533	B16546/8d
Mikroavslag		Flint	1		B16552/5b

Tab. 62. Løsfunn fra husområde NV.

Hus 3. Et langhus fra vikingtid/tidlig middelalder.

Lokalisering

Hus 3 er lokalisert innenfor husområde NV og er delvis overlappende med husfase 4.

Anleggsbeskrivelse

Langhuset har trolig hatt en lengde på 17 m og en bredde på 6 m og er orientert i nord-sørlig retning. Det er identifisert på bakgrunn av stolpehull etter veggstolper og to indre rekker etter mulige takstolper eller stolper som har støttet en form for indre konstruksjon (fig. 79).

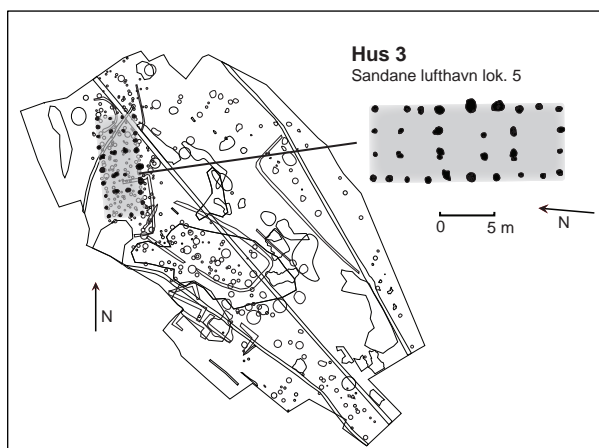

Fig. 77. Lokalisering av hus 3. Grafikk: T.B. Olsen/S. Diinhoff.

Grunnplanet er tilnærmet rektangulært, med rette vegger og rette gavler. Det er noe usikkert hvilken konstruksjon huset har hatt.

En mulighet er at huset har hatt en tradisjonell grindkonstruksjon med indre takbærende stolpepar. De solide veggstolpene indikerer imidlertid at husets hovedtyngde har hvilt på veggstolpene og kan indikere at huset har hatt en form for utviklet stavverkskonstruksjon.

Huset er delvis forstyrret av nedgravningen etter en moderne vannledning og av en dreneringsgrøft fra nyere tid som krysser husplanet diagonalt. Flere av stolpenedgravningene, spesielt i den sørlige delen, skjærer ned gjennom et eldre dyrkningslag og dette kan ha ført til innblanding av eldre jordmasser i disse nedgravningene.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
284	Veggstolpe	Sirkulær	62	60	60	30	Buet	Rett	Flat
289	Veggstolpe	Ujevn kvadratisk	56	52	50	37	Rett	Skrå	Flat
313	Veggstolpe	Sirkulær	75	75	75	45	Rett	Rett	Flat
458	Veggstolpe	Sirkulær	54	50	59	27	Buet	Skrå	Ujevn
463	Veggstolpe	Sirkulær	40	39	41	28	Buet	Buet	Flat
465	Veggstolpe	Ujevn sirkulær	60	58	55	37	Rett	Buet	Flat
566	Veggstolpe	Oval	60	45	70	35	Skrå	Skrå	Flat
570	Veggstolpe	Sirkulær	60	53	53	30	Skrå	Skrå	Flat
574	Veggstolpe	Oval	48	34	35	22	Rett	Rett	Flat
583	Veggstolpe	Sirkulær	60	59	59	29	Skrå	Skrå	Flat
587	Veggstolpe	Oval	55	50	50	37	Rett	Rett	Flat
613	Veggstolpe	Sirkulær	53	48	53	25	Rett	Skrå	Skrå
641	Veggstolpe	Sirkulær	40	38	42	11	Skrå	Buet	Flat
644	Veggstolpe	Sirkulær	40	40	50	15	Buet	Buet	Flat
654	Veggstolpe	Oval	49	46	43	11	Skrå	Rett	Flat
657	Veggstolpe	Oval	61	50	50	36	Skrå	Skrå	Flat
659	Veggstolpe	Oval	50	47	47	21	Buet	Buet	Ujevn
661	Veggstolpe	Oval	84	63	55	42	Rett	Rett	Rund
669	Veggstolpe	Sirkulær	55	50	57	30	Rett	Skrå	Flat
671	Veggstolpe	Oval	86	65	80	45	Skrå	Rett	Flat
678	Veggstolpe	Sirkulær	120	120	75	50	Skrå	Buet	Ujevn
693	Veggstolpe	Sirkulær	50	50	50	50	Rett	Rett	Skrå
698	Veggstolpe	Oval	84	65	65	46	Buet	Buet	Flat
312	Indre stolpe	Oval	84	55	82	46	Skrå	Buet	Flat
576	Indre stolpe	Oval	67	36	34	16	Rett	Skrå	Flat

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
597	Indre stolpe	Sirkulær	40	40	40	21	Skrå	Skrå	Flat
601	Indre stolpe	Sirkulær	60	50	50	35	Skrå	Buet	Flat
607	Indre stolpe	Sirkulær	36	36	36	16	Buet	Buet	Flat
611	Indre stolpe	Sirkulær	40	40	40	27	Buet	Buet	Flat
638	Indre stolpe	Oval	40	35	55	36	Skrå	Skrå	Skrå
649	Indre stolpe	Sirkulær	80	70	80	45	Buet	Buet	Flat

Tab. 63. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 3.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
284	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningstein.
289	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Flere skoningsteiner.
313	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med noe trekull. Flere skoningssteiner.
458	Veggstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Kraftige skoningssteiner.
463	Veggstolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
465	Veggstolpe	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Flere skoningssteiner.
566	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
570	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
574	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein
583	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
587	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
613	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
641	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
644	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
654	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
657	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
659	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein i toppen.
661	Veggstolpe	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner. Større trestykke bevart etter stolpe.
669	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
671	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
678	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
693	Veggstolpe	I toppen: Lys brun sandig humus med enkelte trekullkonsentrasjoner. I Bunn: Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
698	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
312	Indre stolpe	Lys brun humusholdig sand med store skoningssteiner.
576	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
597	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
601	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Trekullkonsentrasjon etter brent stolpe i toppen. Skoningssteiner.
607	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
611	Indre stolpe	Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
638	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
649	Indre stolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.

Tab. 64. Beskrivelse av strukturenes fyll i hus 3.

Veggstolper

Det er påvist 23 nedgravninger etter veggstolper som gir huset et tilnærmet rett rektangulært plan. Stolpenedgravningene er regelmessig plassert med en avstand som varierer fra 1,2 til 2,8 m. Avstanden mellom de to parallelle veggstolperekken som utgjør husets langsider er fra 6,2 til 6,4 m. Mellom gavlene er det 17,0 m.

De fleste stolpehullene er intakte, men tre har delvis overlappende nedgravninger med andre strukturer eller de skjæres av de moderne dreneringsgrøftene som krysser husområdet. Veggstolpe A693 deler nedgravning med stolpehull A687 som er sekundær. Ut fra profilen er det vanskelig å avgjøre hvilken av stolpenedgravningene A698 og A619 som er eldst, men

trolig er A698 eldre enn A619 som er definert som tilhørende den yngre husfase 4. De to nedgravningene etter stolpene A613 og A750 er også overlappende, men her er det tydelig at A613 er sekundær. A587 skjæres av en nyere tids dreneringsgrøft og er kun fragmentarisk bevart. I tillegg er det sannsynlig at den moderne vannledningen som krysser husets nordvestlige hjørne har fjernet en av stolpenedgravningene. Dette betyr at huset opprinnelig har hatt minst 24 veggstolper.

Stolpenedgravningenes form i flaten er oval eller sirkulær. De har gjennomsnittlig største diameter på 62 cm (fra 41 til 120 cm) og en gjennomsnittlig dybde på 32 cm (fra 11 til 50 cm). I den vest-sørvestlige delen av husområdet faller terrenget og i denne delen er kun bunnen av stolpenedgravningene bevart. Dette forklarer variasjonen i stolpenedgravningenes dybde. Nedgravningenes form i profil varierer noe, men de fleste har rette sidekanter og flat bunn. Selv om det ikke er bevart stolpeavtrykk i noen av strukturene, vitner de store og godt skonedede nedgravningene om at veggstolpene har vært solide. I fyllmassen til A661 er det funnet et større stykke bevart tre etter selve stolpen som viser at stolpene har hatt en diameter på minimum 15 cm (fig. 78). Samtlige nedgravninger har bevarte skoningssteiner, de fleste har større skoningssteiner som har vært pakket rundt stolpen i undergrunnen. Jordmassen i nedgravningene består av gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.

Det usikkert hvordan veggene har vært konstruert, men trolig har det vært stående panel som har stått i sviller som har gått mellom de takbærende stolpene eller det har vært en sleppverkskonstruksjon med liggende plank.

Fig. 78. Stolpestruktur A661 med bevart tre etter stolpe mot NØ. Foto: O. Dokset.

Indre stolperækker

Tilhørende husfase 3 er det skilt ut spor etter to indre stolperækker som hver har hatt 4 stolper. De to rekkene er parallelle og stolpene har stått tilnærmet rett på hverandre slik at de har dannet 4 par på tvers av husets lengderetning. Stolpeparene er trolig spor etter grunder og avstanden mellom stolpene i grindene har vært mellom 2,2 og 2,5 m. Mellom stolpeparene, i husets lengderetning, varierer avstanden fra 2,8 til 4,1 m.

7 av stolpenedgravningene er delvis overlappende med nedgravninger som tilhører den yngre husfase 4. Av disse er det 4 dobbeltstolpehull, A312, A638, A601 og A610/A611, der det er vanskelig å skille stolpenedgravningene fra hverandre i profil. Blant de tre andre dobbeltnedgravningene, A649/A651, A607/A749 og A597/A599, er det tydelig at stolpene tilhørende husfase 3, A649, A607 og A597, er eldre enn A651, A749 og A599 som trolig er nedgravninger etter stolper tilhørende husfase 4.

Stolpenedgravningene er runde eller ovale i flaten og de har gjennomsnittlig største diameter på 56 cm (fra 36 til 84 cm) og dybde på 30 cm (fra 16 til 46 cm). Nedgravningens sidekanter varierer mellom rette, skrå og buete. Bunnen er flat. Fyllmassen består av gråbrun humusholdig sand med noe trekull og 6 av de 8 stolpehullene har skoningssteiner, men stolpene har ikke vært like solid skodd som veggstolpene. Det er ikke bevart stolpeavtrykk som kan indikere stolpediameter.

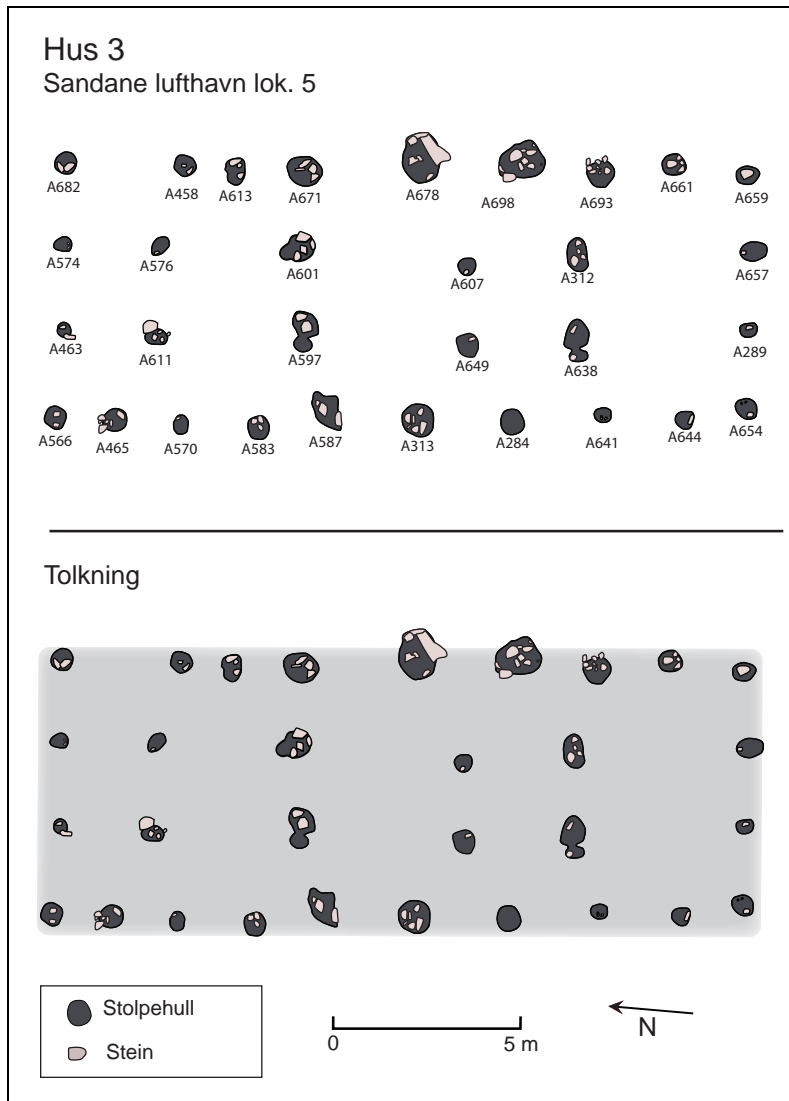

Fig. 79. Hus 3. Nederst tolkning av grunnplan. Grafikk T.B. Olsen.

Innganger

Det har ikke blitt påvist inngangsstolper for husfasen og det ser ut til at bygningen har hatt innganger direkte i vegg. En sannsynlig plassering av innganger er i en eller begge gavler, men det er også mulig at huset kan ha hatt innganger på langsiden. Steinsetningen (A281) som er lokalisert i sørvestre utkant av husplanet, kan ha vært fundament for en inngang (fig. 75), men avstanden mellom veggstolpene i dette området er trolig for smal. Hvis steinsetningen tilhører husfase 3 er det derfor mer sannsynlig at den har vært et fundament for vegg. Dette passer også med at det er en steinsatt utfylling i dette området som ligger lavere enn den østlige delen av huset.

Ildproduserende anlegg

Ildsted, A640, og en mulig smieovn, A294, har en lokalisering sentralt i husets midttakse og disse anleggene kan derfor ha tilhørt hus 3 (fig. 75). Potensielt sett kan A640 også tilhøre hus 5 og A294 kan tilhøre husfase 4. Siden de ildproduserende anleggene er udaterte er tilhørigheten i forhold til husfaser derfor usikker.

Funn

Fra husområdet er det flere gjenstandsfunn uten sikker kontekst fra perioden yngre jernalder/middelalder (tab. 61-62), men det er usikkert om noen av disse knytter seg til husfase 3. Fra strukturene som inngår i hustolkningen er det ingen gjenstandsfunn, men i en av stolpenedgravningene (A661) ble det funnet bevart tre etter selve stolpen og i et annet stolpehull (A601) var det rester etter en brent stolpe.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige stolpehull som inngår i hustolkningen. Ingen av makrofossilprøvene er analyserte.

Datering

Fra stolpenedgravningene som inngår i tolkningen til hus 3 foreligger det 6 dateringer som har et stort alderssprik. Den sikreste aldersbestemmelsen av huset indikeres av dateringene av de bevarte stolperestene. Tre resten etter selve stolpen i A661 er ¹⁴C-datert til 1040 ± 50 (AD890-1120 BP, Beta-256547). Datert trekull fra fyllmassen i samme nedgravning (A661) gav 1030 ± 40 BP (AD900-1040, Beta-256548) som er overlappende med alderen på selve stolpen. Forkullet tre etter en stolpe i A601 gav datering 980 ± 40 BP (AD990-1160, Beta-256552). De tre dateringene gir hus 3 en sannsynlig datering til perioden AD890-1160 som tilsvarer vikingtid/tidlig middelalder. I tillegg ble det sendt inn dateringsprøver av trekull fra stolpenedgravningene A284, A289 og A649. Trekull fra A284 er datert til 1720 ± 70 BP (AD130-520, Beta-238957) som tilsvarer perioden eldre romertid-folkevandringstid, mens prøvene fra A289 og A649 gav henholdsvis 2570 ± 90 BP (BC900-410, Beta-238958) og 2500 ± 40 BP (BC 790-420, Beta-253452) som tilsvarer perioden sen yngre bronsealder-førromersk jernalder. Prøvene fra A284, A289 og A649 er trolig iblandet masse fra det eldre dyrkningslaget som dekket deler av husområdet. Dette dyrkningslaget er synkront med dyrkningslaget som i dyrkningsprofil A306 er datert til 2450 ± 70 BP (BC790-390, Beta-238964). Denne datering stemmer godt overens med dateringene fra A289 og A649. A284 er datert ved konvensjonell metode og datering herfra henspiller derfor trolig en blanding av trekull fra husfase 3 og trekull fra det eldre dyrkningslaget.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
284	82		Makro/14C	Konv.(EC)	1720 ± 70 BP	1:AD130-440 2:AD490-520	Beta-238957
289	83		Makro/14C	Konv.(EC)	2570 ± 90 BP	BC900-410	Beta-238958
312	317	29-41 cm	Makro/14C				
313	391	10-42 cm	Makro/14C				
458	480	1-25 cm	Makro/14C				
463	429	1-26 cm	Makro/14C				
465	426	2-31 cm	Makro/14C				
566	428	1-27 cm	Makro/14C				
566	433		14C				
570	417	1-30 cm	Makro/14C				
570	432	2-20 cm	Makro/14C				
574	448	2-18 cm	Makro/14C				
576	451	1-15 cm	Makro/14C				
583	415	1-21 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
587	414	12-32 cm	Makro/14C				
597	412	1-20 cm	Makro/14C				
601	458	9-23 cm	Makro/14C				
601	459	1-4 cm	14C	AMS	980 ± 40 BP	990-1160 AD	Beta-256552
607	397	1-16 cm	Makro/14C				
611	431	4-24 cm	Makro/14C				
613	466	1-23 cm	Makro/14C				
638	319	22-32 cm	Makro/14C				
641	363	1-10 cm	Makro/14C				
644	370	2-14 cm	Makro/14C				
649	359	4-25 cm	Makro/14C	AMS	2500 ± 40 BP	1:790-490 BC 2:460-420 BC	Beta-253452
654	369	1-12 cm	Makro/14C				
657	311	12-31 cm	Makro/14C				
659	349	2-19 cm	Makro/14C				
661	351	8-33 cm	Makro/14C	AMS	1030 ± 40 BP	1:900-920 AD 2:960-1040 AD	Beta-256548
661	Fnr.622 (stolpe)		14C	Konv.	1040 ± 50 BP	1:890-1040 AD 2:1100-1120 AD	Beta-256547
669	486	7-29 cm	Makro/14C				
671	471	5-20 cm	Makro/14C				
671	472	12-30 cm	Makro/14C				
678	339	5-23 cm	Makro/14C				
678	340	20-37 cm	Makro/14C				
693	328	18-41 cm	Makro/14C				
698	334	31-40 cm	Makro/14C				
698	335	1-15 cm	Makro/14C				

Tab. 65. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 3.

Tolkning

Hus 3 ble trolig bygd med en kraftig veggkonstruksjon som har båret hovedvekten av taket. Sammen med husets rektangulære grunnplan kan dette indikere en form for utviklet stavverkskonstruksjon. Huset synes likevel å ha hatt indre grunder. Disse grindene kan ha vært direkte takbærende slik grindene er i de tradisjonelle treskipete bygningene. Alternativt kan de primært ha støttet et loft eller en hems, men samtidig vært en støtte for hele huskonstruksjonen. Inngangene har trolig vært integrert i veggøpene, sannsynligvis i de rette gavlveggene, men det også mulig at det har vært innganger på en eller begge langsider. Det er ikke funnet spor etter rominndeling og dette kan bety at det dreier seg om et ettroms hus. Huset har trolig hatt vegger bestående av trepanel i sleppverkskonstruksjon eller stående plank.

Typologisk minner sporene etter hus 3 om husfunn fra Hjelle i Stryn (Olsen 2005a). Her var det funn av 3 hustufter etter bygninger med svakt buete langvegger og rette kortvegger. Husene har trolig hatt et lett rombisk grunnplan der den ene gavlen har vært noe bredere enn den andre. De har hatt solide veggstolper som er tolket som takbærende. De indre stolperammen har en noe uregelmessig plassering som indikerer at husene ikke har hatt en indre grindkonstruksjon. Husene har blitt tolket utviklede stavverkskonstruksjoner med ett rom og en indre hems/loft (fig. 19).

Hus 4. Et langhus fra høymiddelalder.

Lokalisering

Hus 4 er lokalisert innenfor husområde NV og er delvis overlappende med husfase 3.

Anleggsbeskrivelse

Langhuset er identifisert på bakgrunn av stolpehull etter veggstolper og to indre rekker etter mulige takstolper eller stolper som har tilhørt en indre konstruksjon. Huset har et tilnærmet rektangulært grunnplan med en lengde på 22,0 m. Bredden i sørlige gavler er på 6,7 m og bredden i nordlige gavler er på 5,7 m. Bygningen har trolig hatt rette langvegger og rette gavler. Hus 4 har store likhetstrekk med den eldre husfase 3, og det antas at de to bygningene har hatt tilnærmet lik konstruksjon med kraftige takbærende stolper i veggløpene og indre stolperækker som kan være spor etter grindkonstruksjon.

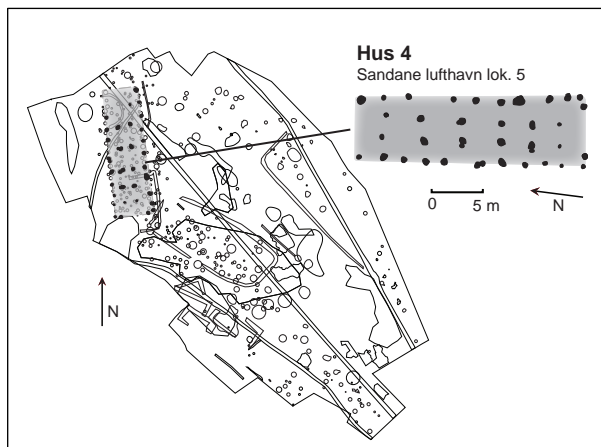

Fig. 80. Lokalisering av hus 4. Grafikk: T.B. Olsen / S. Diinhoff.

Huset er delvis forstyrret av nedgravningen etter en moderne vannledning og en dreneringsgrøft fra nyere tid som krysser husplanet diagonalt i den nordlige delen. I likhet med hus 3 er flere av stolpenedgravningene gravd ned gjennom et eldre dyrkningslag som dekker den sørlige delen av husområdet. Fyllmassen i stolpenedgravningene kan derfor ha en innblanding av eldre dyrkningsjord.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
285	Veggstolpe	Sirkulær	50	50	?	?	?	?	?
290	Veggstolpe	Sirkulær	60	52	60	12	Skrå	Buet	Flat
314	Veggstolpe	Oval	90	60	90	17	Skrå	Rett	Flat
388	Veggstolpe	Sirkulær	60	60	55	35	Buet	Rett	Rund
389	Veggstolpe	Oval	75	53	67	31	Skrå	Skrå	Flat
477	Veggstolpe	Sirkulær	65	63	60	32	Skrå	Rett	Flat
481	Veggstolpe	Oval	75	60	65	9	Buet	Buet	Rund
499	Veggstolpe	Sirkulær	58	55	55	20	Skrå	Skrå	Flat
564	Veggstolpe	Oval	70	55	65	15	Buet	Buet	Flat
571	Veggstolpe	Sirkulær	68	60	65	30	Rett	Rett	Flat
582	Veggstolpe	Oval	70	60	70	34	Skrå	Skrå	Flat
588	Veggstolpe	Sirkulær	55	50	55	31	Skrå	Skrå	Flat
617	Veggstolpe	Sirkulær	70	68	70	55	Rett	Rett	Flat
619	Veggstolpe	Oval	57	60	57	53	Rett	Rett	Rund
643	Veggstolpe	Sirkulær	38	38	32	15	Skrå	Skrå	Flat
645	Veggstolpe	Sirkulær	38	34	35	18	Buet	Buet	Flat
656	Veggstolpe	Sirkulær	34	32	26	15	Buet	Buet	Flat
660	Veggstolpe	Sirkulær	86	65	53	22	Buet	Buet	Rund
668	Veggstolpe	Sirkulær	52	50	50	25	Skrå	Skrå	Flat
672	Veggstolpe	Sirkulær	63	60	57	34	Buet	Buet	Flat
674	Veggstolpe	Sirkulær	56	54	60	34	Buet	Skrå	Ujevn
696	Veggstolpe	Sirkulær	65	62	60	43	Buet	Buet	Flat
716	Veggstolpe	Sirkulær	63	60	64	34	Rett	Rett	Flat
292	Indre stolpe	Ujevn kvadratisk	64	50	43	28	Skrå	Skrå	Flat
312	Indre stolpe	Oval	84	55	82	46	Skrå	Buet	Flat
379	Indre stolpe	Oval	40	36	30	38	Rett	Rett	Skrå

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
459	Indre stolpe	Oval	70	54	54	58	Rett	Rett	Flat
469	Indre stolpe	Oval	58	40	58	11	Buet	Buet	Flat
599	Indre stolpe	Oval	60	40	60	30	Rett	Rett	Flat
601	Indre stolpe	Sirkulær	60	50	50	35	Skrå	Buet	Flat
610	Indre stolpe	Oval	80	60	80	38	Skrå	Skrå	Flat
638	Indre stolpe	Oval	100	40	100	36	Skrå	Skrå	Skrå
651	Indre stolpe	Sirkulær	56	55	56	30	Rett	Rett	Flat
749	Indre stolpe	Oval	55	40	55	21	Buet	Buet	Flat
753	Indre stolpe	Oval	50	67	50	22	Buet	Buet	Rund

Tab. 66. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 4.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
285	Veggstolpe	Mørkbrun humusholdig sand med litt trekull.
290	Veggstolpe	Lys bråbrun humusholdig sand med litt trekull.
314	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med noe trekull. Skoningssteiner.
388	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningssteiner og bevart tre etter stolpe.
389	Veggstolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningssteiner.
477	Veggstolpe	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Flere store skoningssteiner. Funn av brent stolpe i toppen av nedgravningen.
481	Veggstolpe	Mørkbrun humusholdig sand med litt trekull.
499	Veggstolpe	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Mulige skoningsstein.
564	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
571	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
582	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
588	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
617	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner. Funn av bevart tre etter stolpe.
619	Veggstolpe	I toppen: Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Mot bunn: noe mørkere masse. Mulig stolpeavtrykk. Skoningssteiner.
643	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner
645	Veggstolpe	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
656	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
660	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. I toppen er det trekullkonsentrasjon etter brent stol. Skoningssteiner.
668	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner. Trekullkonsentrasjon i toppen, trolig etter brent stolpe.
672	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
674	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
696	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
716	Veggstolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
292	Indre stolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
312	Indre stolpe	Lys brun humusholdig sand med store skoningssteiner.
379	Indre stolpe	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Stor skoningsstein.
459	Indre stolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Kraftige skoningssteiner. Trekullkonsentrasjon i toppen. Trolig etter brent stolpe.
469	Indre stolpe	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
599	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
601	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Trekullkonsentrasjon etter brent stolpe i toppen. Skoningssteiner.
610	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
638	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
651	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
749	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.
753	Indre stolpe	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningssteiner.

Tab. 67. Beskrivelse av strukturenes fyll i hus 4.

Veggstolper

Hustolkningen inkluderer 23 nedgravninger etter veggstolper som danner et lett rektangulært, husplan. Til sammenlikning med husfase 3 mangler hus 4 en klar avgrensning i den nordlige delen. Det er mulig at det har vært veggstolper i denne gavlenden, men at de ikke er erkjennbare i undergrunnsnivået. En annen mulighet er at den nordlige gavlen har vært åpen. De to utskilte sørlige gavlstolpene, A389 og A290, står tett på langveggene og dette kan være en indikasjon på en større åpning også i den sørlige gavlen. Avstanden mellom veggstolpene varierer fra 1,3 til 3,1 m. Avstanden mellom veggstolperekkene varierer fra 5,7 til 6,7 m.

Den moderne vannledningen som krysser husets nordvestlige hjørne har trolig fjernet en av stolpenedgravningene slik at det totale antall veggstolper er minst 24. De fleste veggstolpene som utgjør den østlige rekken er godt bevarte, mens stolpehullene i den vestlige rekken, som ligger noe lavere i skråningen, gjennomgående er grunnere. 5 av stolpehullene, A696, A619, A660, A656 og A588, deler nedgravning med andre stolpehull. Noen av disse dobbeltstolpene kan representere utskiftninger.

Majoriteten av nedgravningene har sirkulær form i flaten, men det er også enkelte som har oval form. De har gjennomsnittlig største diameter på 62 cm (fra 38 til 90 cm) og en snittybde på 28 cm (fra 9 til 55 cm). Nedgravningenes form i profil varierer noe. Sidekantene er enten rette, skråe eller buete, mens bunnen i de fleste nedgravningene er flat. Veggstolpene har trolig vært solide og de har vært stabilisert ved hjelp av skoninger, de fleste med store skoningssteiner. Slike steiner ble funnet i 18 av de 23 nedgravningene og i enkelte av disse er det tettepakket med stein. Det er ikke bevart direkte avtrykk etter stolpene, men i noen av nedgravningene er det en løsere masse hvor stolpen har stått. I tillegg gir rommet i sentrum av pakningen med skoningssteiner en indikasjon på stolpedimensjonen. Profilen til stolpehull A617 (fig. 81) indikerer en stolpediameter på opptil 25 cm. Jordmassen i nedgravningene består av gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.

Fig. 81. Stolpestruktur A617 mot NØ under og etter snitting. Foto: O. Dokset..

Indre stolperekker

Fra husfase 4 er det skilt ut to indre stolperekker som hver har hatt 6 stolper. I likhet med hus 3 er de to rekkene parallelle. Stolpene har stått tilnærmet rett på hverandre slik at de har dannet 6 par på tvers av husets lengderetning. Dette betyr at huset kan ha hatt indre grinder, men det er usikkert om grindene har støttet taket og/eller loft/hems. Avstanden mellom stolpene i de mulige grindene er fra 2,0 til 2,4 m og mellom parene varierer avstanden fra 2,7 til 4,1 m.

Flere av stolpenedgravningene er delvis overlappende med nedgravninger som tilhører den eldre husfase 3. Av disse er det 4 dobbeltstolpehull, A312, A638, A601 og A610/A611, der det er vanskelig å skille stolpenedgravningene fra hverandre i profil. Blant de andre dobbeltnedgravningene, A651/A649, A749/A607 og A599/A597, er det tydelig at stolpene tilhørende husfase 4, A651, A749 og A599, er sekundære i forhold til stolpehullene tilhørende husfase 3.

De fleste nedgravningene er ovale i flaten og de har gjennomsnittlig største diameter på 66 cm (fra 40 til 100 cm) og dybde på 33 cm (fra 11 til 58 cm). Nedgravningens sidekanter varierer mellom rette, skråe og buete. Bunnen er flat. Fyllmassen består av gråbrun humusholdig sand med noe trekull. Det er ikke påvist stolpeavtrykk i noen av nedgravningene som kan si noe om stolpedimensjoner. Selv om det er påvist skoningssteiner i 9 av de 12 nedgravningene, er ikke de indre stolpene like solid skodd som veggstolpene.

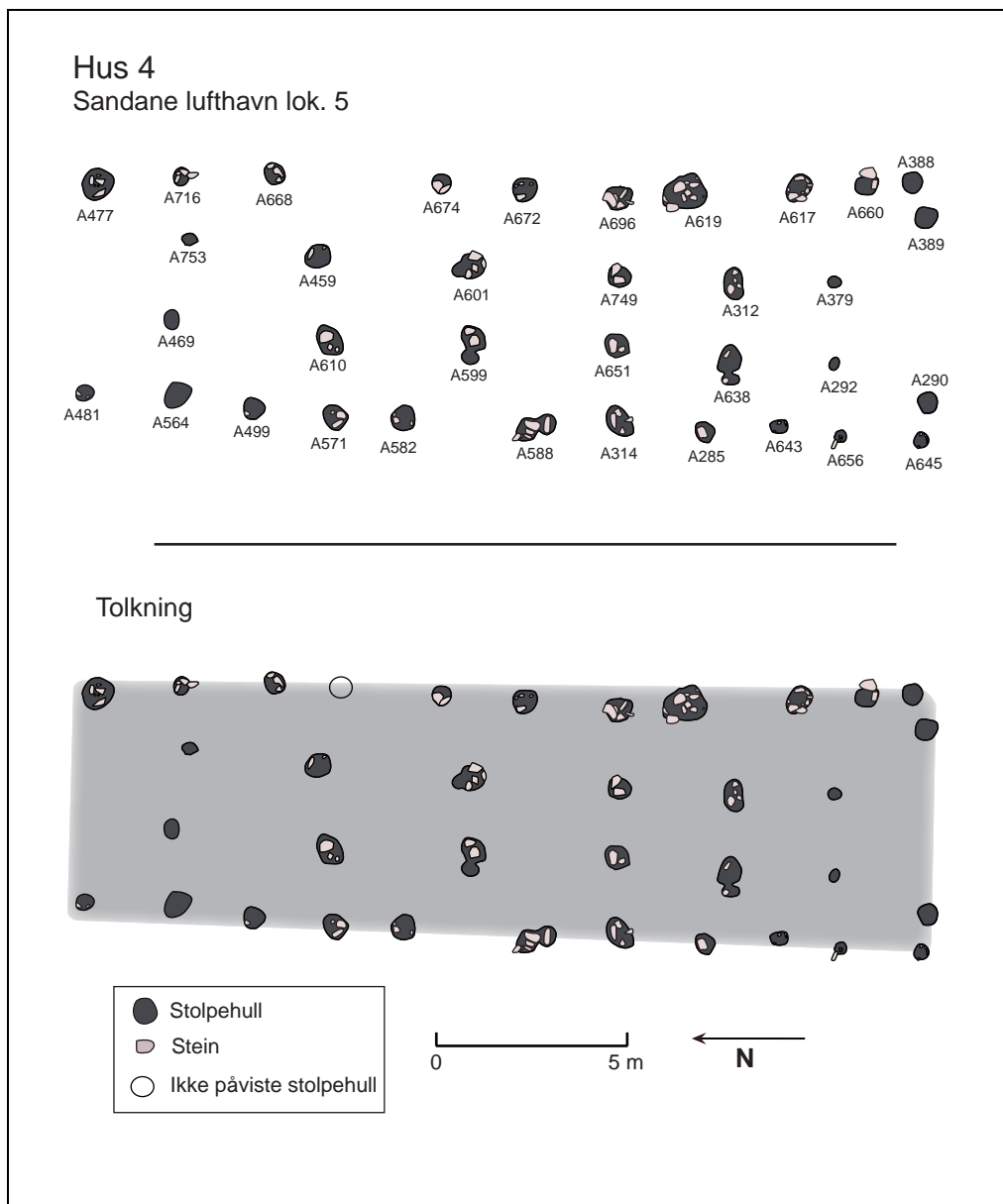

Fig. 82. Hus 3. Nederst tolkning av grunnplan. Grafikk T.B. Olsen.

Innganger

Det er ikke påvist inngangsstolper for husfasen og det er mulig at huset har hatt innganger integrert i vegg. Hustolkningen har ingen klar avgrensning med veggstolper i nord og det er mulig at det kan ha vært en inngang her. Også i den sørlige gavlenden er det en større åpning mellom veggstolpene som kan indikere en inngang. En tredje mulighet er at steinsetningen (A281) som er lokalisert i sørvestre utkant av husplanet kan ha vært fundament for en inngang (fig. 75). Det kan ha vært rom for en inngang mellom veggstolpene i denne delen av huset. Den mest sannsynlige tolkningen av steinsetningen er imidlertid at den representerer en steinfylling for å planere ut dette området som ligger lavere enn den østlige delen av huset.

Ildproduserende anlegg

Innenfor husplanet er det påvist 2 ildstedsstrukturer (A640, A658) og en mulig smieovn (A294). Ut fra lokaliseringen til strukturene i forhold til midtaksen og plasseringen av de indre stolpene er det mulighet for at ildsted, A658, og/eller smieovn, A294, kan tilhøre husfasen (fig. 75). Disse strukturene er udaterte og det er usikkert hvilken av husfasene innenfor husområde NV de tilhører.

Funn

Selv om det ikke er gjenstandsfunn fra husområdet som sikkert kan knyttes til husfase 4, er det en del løsfunn (tab. 61-62) som typologisk knytter seg til perioden yngre jernalder/middelalder. I likhet med nedgravningene fra hus 3 har også flere av nedgravningene fra hus 4 bevarte stolperester. I nedgravningene A388 og A617 er det funnet trerester etter stolper og i A459, A477, A660 og A668 er det funnet rester etter forkullede stolper.

Naturvitenskapelige prøver

Med unntak av tre stolpenedgravninger (A285, A388 og A481), er det samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige stolpehull som inngår i hustolkningen. Ingen av makrofossilprøvene er analyserte.

Datering

Fra nedgravningene i hus 4 er det sendt inn 4 dateringsprøver. Den bevarte treresten etter stolpen fra nedgravning A617 er ¹⁴C-datert til 830 ± 40 BP (AD1160-1270, Beta-256549), mens forkullet tre av stolpen fra A660 gav nøyaktig samme alder, 830 ± 40 BP (AD1160-1270, Beta-256551). De to dateringene av stolperester sannsynliggjør en datering av hus 4 til perioden AD1160-1270 som tilsvarer høymiddelalder. En datering av trekull fra fyllmassen rundt den bevarte stolpresten i A617 gav 130 ± 40 BP (AD1660-1960, Beta-256550). Dette trekullet skyldes en sekundær forstyrrelse. Trolig har masse fra høyere nivå falt ned i stolpehullet ettersom stolpen i A617 har råtnet. I tillegg ble det sendt inn dateringsprøve av trekull fra fyllmassen til stolpehull A651 som gav 2500 ± 40 BP (BC790-420, Beta-253453) som tilsvarer perioden yngre bronsealder-førromersk jernalder. I likhet med flere av nedgravningene tilhørende hus 3 er også A651 gravd gjennom et eldre dyrkningslag som er datert til sen yngre bronsealder-førromersk jernalder. Trolig stammer det daterte trekullet fra dette dyrkningslaget som i dyrkningsprofil A306 er datert til samme periode.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
290	373	2-12 cm	Makro/14C				
292	80	5-23 cm	Makro/14C				
312	317	29-41 cm	Makro/14C				
314	439	1-11 cm	Makro/14C				
379	314	13-34 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
389	176	10-23 cm	Makro/14C				
459	389		14C				
459	452	28-50 cm	Makro/14C				
469	445	1-11 cm	Makro/14C				
477	388	2-7 cm	14C				
477	495	5-25 cm	Makro/14C				
499	427	1-18 cm	Makro/14C				
564	435	1-15 cm	Makro/14C				
571	441	2-19 cm	Makro/14C				
582	416	2-29 cm	Makro/14C				
588	411	5-28 cm	Makro/14C				
599	413	2-22 cm	Makro/14C				
601	458	9-23 cm	Makro/14C				
610	425	7-20 cm	Makro/14C				
617	324	19-46 cm	Makro/14C				
617	325	3-17 cm	Makro/14C	AMS	130 ± 40 BP	1660-1960 AD	Beta-256550
617	Fnr.587 (stolpe)			Konv.	830 ± 40 BP	1160-1270 AD	Beta-256549
619	332	31-50 cm	Makro/14C				
619	333	10-25 cm	Makro/14C				
638	319	22-32 cm	Makro/14C				
643	366	1-7 cm	Makro/14C				
645	372	2-16 cm	Makro/14C				
647	364	1-10 cm	Makro/14C				
651	360	12-22 cm	Makro/14C	AMS	2500 ± 40 BP	1:790-490 BC 2:460-420 BC	Beta-253453
656	371	1-12 cm	Makro/14C				
660	362	4-14 cm	14C	AMS	830 ± 40 BP	1160-1270 AD	Beta-256551
660	379	10-20 cm	Makro/14C				
668	485	7-25 cm	Makro/14C				
669	486	7-29 cm	Makro/14C				
672	476	6-28 cm	Makro/14C				
674	469	10-24 cm	Makro/14C				
696	338	14-40 cm	Makro/14C				
716	487	3-30 cm	Makro/14C				
749	396	1-15 cm	Makro/14C				
753	390	4-19 cm	Makro/14C				

Tab. 68. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 4.

Tolkning

Hus 4 antas å ha hatt omtrent lik konstruksjon som hus 3. Det har hatt en kraftig veggkonstruksjon som har båret hovedvekten av taket. De indre stolperekkenes kan ha vært organisert i grindpar, men det er usikkert om de har hatt en direkte takbærende funksjon eller om de primært har hatt en funksjon som støtte for en hems eller loft. Inngangene har trolig vært integrert i veggene som har vært konstruert med sleppverk eller stående plank i underliggende sviller. Mangelen på veggstolper i gavlene kan bety at disse har vært åpne og dermed naturlige innganger til bygningen, men det også mulig at det har vært innganger på en eller begge langsider. I likhet med hus 3 har huset klare likhetstrekk med husene fra Hjelle i Stryn (Olsen 2005a) som er tolket som bygninger med utviklet stavverkskonstruksjon (fig. 19).

Hus 5. Et mulig treskipet langhus fra folkevandringstid/merovingertid.

Lokalisering

Hus 5 er trolig spor etter et treskipet hus fra yngre jernalder som er lokalisert innenfor husområde NV og som delvis er overlappende med de yngre husfasene 3 og 4.

Anleggsbeskrivelse

Utgangspunktet for hustolkningen er sporene etter bevarte vegggrøfter. De fragmentariske vegggrøftene regnes som tilhørende samme husfase, men i tillegg er det skilt ut to indre rekker av stolpehull som også kan tilhøre denne husfasen. Om stolperekkene tilhører bygningen må imidlertid betraktes som usikkert.

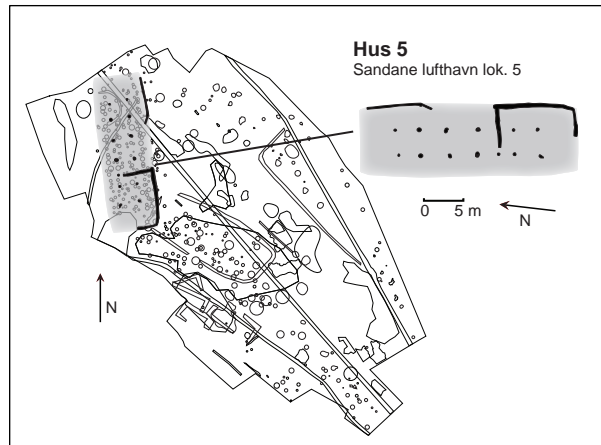

Fig. 83. Lokalisering av hus 5. Grafikk T.B.Olsen/S. Diinhoff.

Huset har ingen klar avgrensning i den nordlige enden, men det antas at huset kan ha hatt en lengde på 26-28 m. Hvis de indre stolperekkene tilhører husfasen kan huset ha hatt en bredde på ca 9 m.

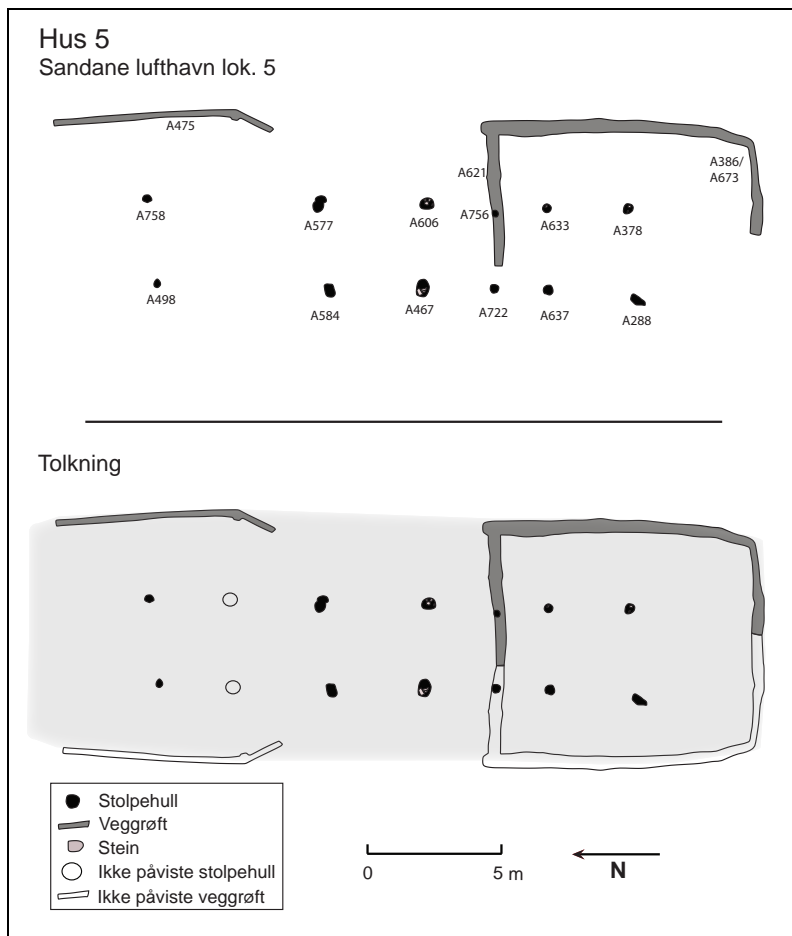

Fig. 84. Hus 5. Nederst tolkning av grunnplan. Grafikk T.B. Olsen/S. Diinhoff.

Huset er delvis forstyrret av nedgravningen etter en moderne vannledning og en dreneringsgrøft fra nyere tid som krysser husplanet diagonalt i den nordlige delen. Enkelte steder skjærer strukturer fra de yngre fasene (hus 3 og 4) ned gjennom nedgravningene fra hus 5. I likhet med hus 3 og 4 er flere av strukturene som inngår i hus 5 gravd ned gjennom et eldre dyrkningslag som dekker den sørlige delen av husområdet (fig. 75). Fyllmassen i vegggrøftene og stolpenedgravningene kan derfor ha en innblanding av eldre dyrkningsjord.

Vegggrøfter

I første rekke bygger hustolkningen på de bevarte vegggrøftene A386 (A673), A621 og A475. Vegggrøftene er kun fragmentarisk bevart i den øst-nordøstlige delen av huset. Terrenget i vest-sørvest skråner og trolig er vegggrøften i denne delen av området pløyd bort. I den sørøstlige delen av huset er det bevart en sammenhengende vegggrøft A386 (A673) som utgjør deler av den sørlige gavlveggen og den sørlige delen av den østlige langveggen. Vegggrøft A386 (A673) er dokumentert ved til sammen 11 snitt og den er bevart i en lengde på totalt 13,8 m. Gjennomsnittlig bredde er på 42 cm (fra 35 til 50 cm) og dybden er på 18 cm (fra 15 til 20 cm). Grøftenedgravningen har sidekanter som varierer mellom å være rette, buete og ujevne, og i enkelte av snittene er det bevarte avtrykk etter syllstokker. Grøftens bunn er flat. Fyllmassen består av lys gråbrun til gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

I rett vinkel på den ytre vegggrøften er det bevart en grøft, A621, som trolig er rester etter en indre vegg. Den indre grøften henger sammen med A386 (A673) og er bevart i en lengde på 4,4 m. Grøften er dokumentert ved 6 ulike snitt og har en gjennomsnittlig bredde er på 33 cm (fra 30 til 44 cm) og dybde er på 21 cm (fra 20 til 23 cm). Nedgravningens sidekanter er tilnærmet rette og bunnen er flat. Fyllmassen består av lys gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

I nordøst er det bevart en noe smalere vegggrøft, A475. Den er bevart i en lengde på 8,5 m, er 30 cm bred og har en dybde på 10 cm. I tverrprofil har grøften lett buete sidekanter og flat eller noe avrundet bunn. Fyllmassen består av lys gråbrun humusholdig sand med litt trekull. A475 har samme orientering og konsistens på fyllmasse som A386 (A673) og det er sannsynlig at disse grøftene tilhører samme husfase.

Fig. 85. Vegggrøfter, hus 5. Fra høyre: A386(A673) mot S, A621 mot Ø og A475 mot N.
Foto: T.B. Olsen.

Indre stolperekker

På innsiden av vegggrøftene ble det skilt ut to rekker av nedgravninger som kan være spor etter takbærende stolper tilhørende husfase 5. De to rekkene er parallelle og er organisert i 6 par med stolper, A288 – A378, A637 – A633, A722 – A756, A467 – A606, A584 – A577 og A498 – A758, som står rett på hverandre i forhold til husets lengderetning. Stolpeparet A722 – A756 er lokalisert i den indre vegggrøften (A621) og er sannsynligvis ikke spor etter en takbærende grind, men er heller støttestolper for den indre veggen. De andre stolpeparene er trolig spor etter takbærende grunder. Avstanden mellom stolpene i hvert av disse parene er forholdsvis stor og varierer fra 3,1 til 3,4 m. Mellom de mulige grindparene i husets lengderetning varierer avstanden mellom 3,3 til 6,4 m. Avstanden mellom den østlige indre takbærende stolperekken og vegggrøften er jevnt på 2,9 m, mens avstanden mellom det siste erkjennbare stolpeparet, A288 – A378, og den sørlige gavlen er på 4,8 m.

Fig. 86. Indre stolpepar A637 – A633. A637 mot N, foto O.Dokset. A633 mot N, foto M.K.Aasbø.

Stolpenedgravningene har sirkulær eller oval form i flaten. De fleste nedgravningene er intakte, med unntak av A758 der bare bunnen er bevart. Den gjennomsnittlig største diameteren er på 45 cm (fra 29 til 65 cm). A758 har en dybde på 5 cm, mens de andre stolpenedgravningene har en gjennomsnittlig dybde på 24 cm (fra 15 til 41 cm). I profil har de fleste rette eller skrå sidekanter og flat bunn. 7 av de 12 stolpehullene har skoningssteiner og i enkelte nedgravningene A378, A633, A606 og A467 var det større skoningssteiner. Det er ikke påvist stolpeavtrykk. Likevel antyder avstanden mellom skoningssteinene i profilene til nedgravning A378 og A606 at stolpene har hatt en diameter på 15 til 20 cm. Fyllmassen i nedgravningene består av gråbrun eller mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Innganger

Det er ikke påvist inngangsstolper for husfasen. Huset kan ha hatt innganger integrert i veggen. En annen mulighet er at det har vært innganger langs husets langsider der det er opphold mellom de ytre vegggrøftene.

Ildproduserende anlegg

I forhold til tolkningen av hus 5 er ildstedsstrukturene A640 og A658, og en mulig smieovn, A294, lokalisert slik at de ligger innen husets midtakse. Den mulige smieovnen (A294) er gravd ned i vegggrøft A621 og regnes derfor som yngre enn hus 5. Ettersom ildstedene er udaterte er det usikkert om de knytter seg til hus 5 (fig. 75).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
288	Stolpehull	Sirkulær	60	34	40	19	Skrå	Skrå	Rund
378	Stolpehull	Sirkulær	34	21	45	41	Skrå	Skrå	Flat
467	Stolpehull	Oval	65	45	65	27	Skrå	Skrå	Skrå

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
498	Stolpehull	Sirkulær	26	26	29	15	Rett	Skrå	Skrå
577	Stolpehull	Oval	60	35	40	17	Buet	Buet	Flat
584	Stolpehull	Oval	56	39	55	20	Skrå	Skrå	Flat
606	Stolpehull	Sirkulær	45	45	45	25	Buet	Buet	Flat
633	Stolpehull	Sirkulær	32	31	32	30	Skrå	Skrå	Rund
637	Stolpehull	Sirkulær	36	36	32	23	Rett	Rett	Flat
722	Stolpehull	Sirkulær	38	35	34	20	Rett	Rett	Flat
756	Stolpehull	Sirkulær	35	35	35	24	Buet	Buet	Spiss
758	Stolpehull	Sirkulær	40	40	17	5	?	Buet	Rund
386/ 673	Veggrøft	Avlang	1380	40	35	18	Buet	Buet	Flat/ Buet
475	Veggrøft	Avlang	850	30	26	10	Buet	Buet	Flat/ Buet
621	Veggrøft	Avlang	440	42	42	18	Rett	Skrå	Flat/ Buet

Tab. 69. Mål og beskrivelse av strukturer som inngår i hus 5.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
288	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mulig skoningsstein.
378	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein i nedgravningens sidekanter.
637	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulige skoningssteiner.
633	Stolpehull	Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Mulige skoningssteiner i bunn.
722	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
756	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
467	Stolpehull	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Flere skoningssteiner.
606	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningssteiner.
584	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
577	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningsstein.
498	Stolpehull	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
758	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Mulig skoningsstein.
386/ 673	Veggrøft	Lys gråbrun til gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
621	Veggrøft	Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
475	Veggrøft	Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 70. Beskrivelse av strukturenes fyll i hus 5.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra noen av nedgravningene som knytter seg til hus 5. Funn fra det såldete området og andre løsfunn fra husområdet (tab. 61-62) er på typologisk grunnlag plassert i yngre jernalder og kan tilhøre husfase 5.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige nedgravninger med unntak av A621 og A758. Ingen av makrofossilprøvene er analyserte.

Datering

Trekull fra fyllmassen i to av nedgravningene tilhørende hus 5 ble sendt inn for ¹⁴C-datering. To av prøvene ble tatt ut fra veggrøft A386 (A673) og trekull fra disse er datert til 2850 ± 40 BP (BC1120-910, Beta-253456) og 2070 ± 90 BP (BC370-AD120, Beta-238977). Alderen til den første prøven viser yngre bronsealder, mens den andre prøven tilsvarer perioden siste del av førromersk jernalder-eldre romertid. I tillegg til prøvene fra veggrøften ble det sendt inn trekull fra fyllmassen i stolpenedgravning A606. ¹⁴C-dateringen av trekullet gav 2090 ± 40 BP (BC200-10, Beta-253454) som tilsvarer siste del av førromersk jernalder. Det er lite sannsynlig at noen av disse dateringene avspeiler husfasens reelle alder. Konteksten for

dateringsprøvene må betraktes som usikker siden strukturene er gravd ned gjennom eldre dyrkningslag. En vurdering av det stratigrafiske nivået til veggrøft A386 (A673), indikerer at dateringene til yngre bronsealder og tidlig eldre jernalder er uriktige. Veggrøften er tydelig sekundær i forhold til kokegrop A375. Denne kokegropen er godt bevart og herfra var det mulig å ta ut trekull fra sikker kontekst. ¹⁴C-dateringen av trekullet fra kokegropen gav alderen 1610 ± 40 BP (AD380-550, Beta-256553). Dateringen av kokegropen gir derfor veggrøften fra hus 5 en bakre dateringsramme til folkevandringstid. Den indre veggrøften, A621, som er samtidig med den ytre veggrøft A386 (A673) skjæres av stolpenedgravning A698 som tilhører husfase 3. Dateringer av bevarte trerester etter stolper fra hus 3 er datert til tidsrommet AD890-1160 som gir en øvre tidsgrense for hus 5. De stratigrafiske forhold gir hus 5 en vid dateringsramme innenfor perioden folkevandringstid-vikingtid/tidlig middelalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
288	374	3-11 cm	Makro/14C				
378	312	16-31 cm	Makro/14C				
386	169	6-13 cm	Makro/14C	Konv.(EC)	2070 ± 90 BP	BC370-AD120	Beta-238977
386	287	5-20 cm	Makro/14C				
386	326	10-15 cm	Makro/14C	AMS	2850 ± 40 BP	BC1120-910	Beta-253456
467	403	1-21 cm	Makro/14C				
475	292	4-10 cm	Makro/14C				
498	430	1-15 cm	Makro/14C				
577	457	1-16 cm	Makro/14C				
584	419	1-17 cm	Makro/14C				
606	461	1-25 cm	Makro/14C	AMS	2090 ± 40 BP	BC200-10	Beta-253454
633	322	14-29 cm	Makro/14C				
637	318	6-21 cm	Makro/14C				
722	392	1-16 cm	Makro/14C				
722	407	5 cm	14C				
756	394	1-16 cm	Makro/14C				
757	453	1-13 cm	Makro/14C				
759	512	14-24 cm	Makro/14C				
760	492	1-16 cm	Makro/14C				
761	493	1-17 cm	Makro/14C				
763	502	1-11 cm	Makro/14C				
764	438	1-5 cm	Makro/14C				
765	288	Topp	Makro/14C				
765	289	Bunn	Makro/14C				

Tab. 71. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra hus 5.

Tolkning

Trolig representerer de utskilte nedgravningene spor etter en klassisk treskipet bygning med grindkonstruksjon og veggrøft med syllstokker som veggfundament. Det må likevel nevnes at det knyttes en viss usikkerhet i forhold til tolkningen av hus 5. De påviste veggrøftene regnes som samtidige, men om de indre stolperekkene også tilhører denne fasen er noe usikkert. Et hovedargument mot at stolperekkene tilhører samme fase som veggrøftene, er at huset får en bredde på hele 9 meter, noe som er uvanlig for en treskipet grindbygning. Basert på ¹⁴C-dateringer settes husets alder til perioden folkevandringstid-vikingtid/tidlig middelalder. Typologisk har hustypen flere likhetstrekk med hustyper fra folkevandringstid og merovingertid enn fra vikingtid/middelalder. Det er derfor sannsynlig at bygningen skriver seg fra perioden folkevandringstid-merovingertid.

Hus 6-8. Tufter fra middelalder og nyere tid.

Lokalisering

Et område med tufter ligger vest i utgravningsfeltet, tett på dagens våningshus på Hjelmeset gbnr. 54/3. Like nordøst for dagens våningshus er det avdekket et område med flere steinsetninger innenfor et areal på ca 15 x 5 m. Steinsettingene er rester etter fundamenter for bygninger.

Anleggsbeskrivelse

Det er skilt ut fire delvis overlappende tufter fra forskjellige faser. Tre av tuftene (Hus 6-8) er mulige middelaldertufter, mens den siste er rester etter en bygning fra nyere tid. To av tuftene, hus 7 og 8, er svært fragmentarisk bevart, mens hus 6 har bevart både steinsetninger, ildsted og deler av et gulv. Tuften fra nyere tid blir ikke beskrevet videre.

Tufteområdet som ligger tett på dagens tun er delvis forstyrret av moderne aktivitet. I vest er det en grusvei og sentralt gjennom tufteområdet løper det en moderne vannledning.

Hus 6. En hustuft fra høymiddelalder.

Hus 6 (A701) er lokalisert i den sørøstlige utkanten av tufteområdet og tangeres i nordvest av en nyere tids hustuft. Det er identifisert på bakgrunn av steinsetninger, et mulig ildsted og rester etter et gulvlag. Nedgravningen til en moderne vannledning krysser gjennom huset og har ført til forstyrrelser av konteksten. Som følge av moderne forstyrrelser er husstrukturen kun fragmentarisk bevart, men det virker som den har hatt en nordvest-sørøstlig orientering.

Huset har ikke hatt jordgravde stolper og huskonstruksjonen har derfor sannsynligvis hvilt på steinfundament. Den mest intakte delen er i nordvest hvor det er bevart en steinsetting som består av to rekker med stein. Rekkene ligger rett på hverandre slik at de sammen danner et vinkelrett hjørne. Den nordvest-sørøstlige steinrekken er ca 5 m lang og rekken som står vinkelrett på er ca 2,5 m. I den nordvestlige delen er det også bevart et fyllskifte som trolig er rester etter et gulvlag tilknyttet huskonteksten (fig. 88). Laget er opptil 10 cm tykt og består av mørk brun til svart humusholdig sand med mye trekull. Det har en utbredelse på ca 5,0 x 4,8 m og er avgrenset til området innenfor steinrekkene. I toppen er det funnet enkelte steinheller som antyder at huset har hatt et hellelagt gulv. I sørøst er det også en del stein som antas å være spor etter den sørøstlige enden av huset. Selv om steinene i sørøst ligger mer usystematisk, er det en antydning til to steinrekker som ligger vinkelrett på hverandre. Trolig er dette spor etter husets sørøstre kortvegg og østre hjørne. Størrelsen til huset er uviss, men med utgangspunkt i de bevarte steinsettingene og utbredelsen av det mulige gulvlaget, har huset en antatt utstrekning på ca 9,2 x 4,0 m.

Innenfor steinsettingene i sørøst er det lokalisert et mulig ildsted (A278) som trolig tilhører husfasen. Ildstedet har en ujevn oval form i flaten, måler 60 x 30 cm og er opptil 6 cm dyp. Fyllmassen består av gråbrun humusholdig sand med brent leire og mye trekull.

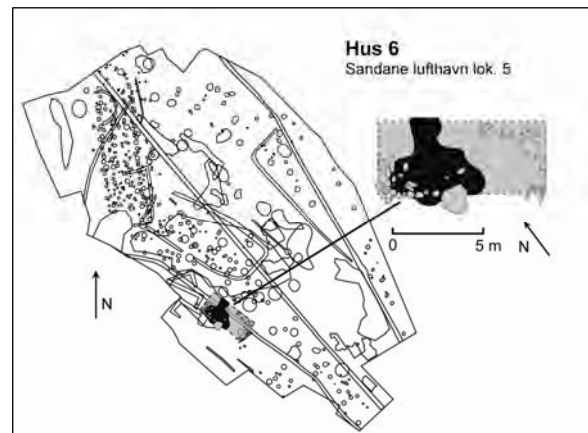

Fig. 87. Lokalisering av hus 6. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
278	Ildsted	Ujevn oval	60	30	60	6	Skrå	Skrå	Flat

Tab. 72. Ildsted A278, hus 6

Det er usikkert hvilken konstruksjon huset har hatt, men mangelen på jordgravde stolper indikerer at det dreier seg om en laftet bygning.

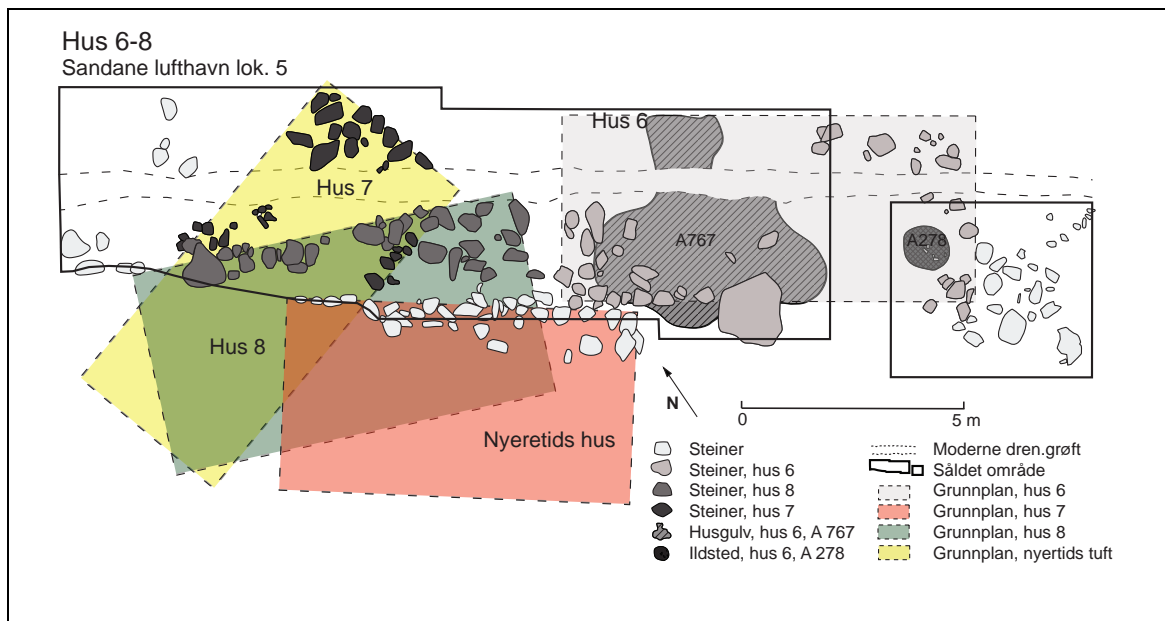

Fig. 88. Tolkning hus 6-8 og markering av såldet område. Grafikk T.B. Olsen.

Hus 7. En mulig hustuft fra senmiddelalder/nyere tid.

Hus 7 (A766) er identifisert på bakgrunn av steinsetninger. Det er imidlertid noe usikkert om steinsettingene er spor etter en bygning. Den mulige husstrukturen skjæres av steinsettingen til hus 8 og er derfor trolig eldre. Først og fremst er hus 7 erkjent ved en rett steinrekke som ligger nord for hus 8. Steinrekken er ca 3 m lang og orientert i sør-nordlig retning. Ved den nordlige enden er det en antydning til at rekken endrer retning mot vest, selv om denne delen er sammenrast. I sør og nordvest skjæres steinrekken av nedgravningen til en moderne vannledning. Sørvest og nordvest for vannledningen ser det ut til å være rester etter to motstående steinrekker, selv om disse er noe uryddige. Tilhører disse steinrekkene samme husfase, har hus 7 hatt en øst-vest orientering og en antatt bredde på ca 4 m. Den vestlige enden av huset skjæres av dagens grusvei og husets lengde er derfor uviss. Det var ingen spor etter nedgravde stolper, kulturlag eller andre strukturer. Hus 7 har derfor trolig vært bygd over bakken på et steinfundament og trolig hatt opphøyd tregulv. Hussporene tilhører trolig en laftet bygning.

Hus 8. En hustuft fra senmiddelalder/nyere tid.

Hus 8 (A702) er identifisert ved steinsetninger som trolig er spor etter steinfundament for en bygning. Hustuften er orientert i sørøst-nordvestlig retning og skjæres av en nyere tids tuft og av en moderne grusvei. Det er kun steinfundamentene etter husets sørøstre hjørne og deler av den nordlige langsiden som er bevart. Den best bevarte delen er en ca 7,5 m lang steinrekke som er orientert i sørøst-nordvestlig retning. I sørøst er det en del steiner som ser ut til å være rester etter en steinrekke som står vinkelrett på den første slik at det dannes et hjørne. Husets bredde og lengde er usikker. I og med at det ikke ble påvist jordgravde stolper eller spor etter gulvlag, er det sannsynlig at huskonstruksjonen har hvilt på et steinfundamentet og at det har

hatt et opphøyd tregulv. I likhet med de andre hus 6 og 7 har huset trolig vært bygget med lafteteknikk.

Funn

Innenfor tufteområdet er det gravd ut areal på ca 103 m² der massen ble såldet. Det er gravd et 10 cm tykt lag innenfor graveenheter på 0,5 x 0,5 m. Maskevidden på såldene som er brukt er på 4 mm. Funnene er målt inn med totalstasjon og er gitt museumsnummer BRM704.

I alt var det funn av 162 gjenstander eller gjenstandsfragmenter. I tillegg var det 13 fragmenter av asbest, 8 fragmenter av hasselnøttskall, 101 stykker av brent leire, 6284 g med slagg, 1 g med glødeskall, 63 g med brente bein og 6 funn av flintartefakter. Det er en overvekt med funn fra middelalder, men det er også et lite innslag av yngre og eldre funn. Storparten av funnene er fra kulturlaget i hus 6.

Type	Gjenstandsdel	Antall	Vekt	Materiale	Mus. nr
Mulig Weser-keramikk, 15-1600 tallet.	Hansskår	3		Keramikk	BRM704
Mulig Weser-keramikk, 15-1600 tallet.	Buuskår	2		Keramikk	BRM704
Keramikk, 15-1600 tallet	Randskår	5		Keramikk	BRM704
Keramikk, 15-1600 tallet	Hansskår	3		Keramikk	BRM704
Keramikk, 15-1600 tallet	Buuskår	8		Keramikk	BRM704
Keramikk, Usikker type	Randskår	1		Keramikk	BRM704
Keramikk, Usikker type	Buuskår	3		Keramikk	BRM704
Kleberkar, C-type	Bunnskår	1		Kleber	BRM704
Kleberkar, F-type	Randskår	1		Kleber	BRM704
Kleberkar, F-type	Randskår med firsidig gripeknast	1		Kleber	BRM704
Kleberkar, F-type	Bunnskår	2		Kleber	BRM704
Kleberkar, F-type	Buuskår	7		Kleber	BRM704
Kleberkar A/F-type	Randskår	1		Kleber	BRM704
Kleberkar A/F-type	Buuskår	2		Kleber	BRM704
Kleberkar, usikker type	Randskår	1		Kleber	BRM704
Kleberkar, usikker type	Bunnskår	4		Kleber	BRM704
Kleberkar, usikker type	Buuskår	3		Kleber	BRM704
Kleberlamper		2		Kleber	BRM704
Kleberfragment		8		Kleber	BRM704
Baksteheller		5		Kleber	BRM704
Vevlodd/fiskesøkke		3		Kleber	BRM704
Ovalt snøresøkker		1		Kleber	BRM704
Kniver		3		Jern	BRM704
Nagler		13		Jern	BRM704
Spiker		7		Jern	BRM704
Krok		1		Jern	BRM704
Stabel		1		Jern	BRM704
Jernfragment		50		Jern	BRM704
Bronsefragment		9		Bronse	BRM704
Bryner		10		Sandstein	BRM704
Bryner		2		Skifer	BRM704
Avslag		5		Flint	BRM704
Mikroavslag		1		Flint	BRM704
Fragment av asbest		13		Asbest	BRM704
Framgment av hasselnøttskall		8		Hasselnøtt	BRM704
Stykker av brent leire		101		Leire	BRM704
Slagg (smieslagg)			6284 g	Slagg	BRM704
Glødeskall			1g	Slagg	BRM704
Brente bein			63 g	Bein	BRM704

Tab. 73. Alle funn fra tufteområdet med hus 6-8.

Keramikk: I alt er det 26 funn av keramikkskår. 22 av skårene er av keramikk som er typologisk plasseres til 15-1600- tallet. Dette er ikke typisk middelalderkeramikk, men den er ikke nyere enn 1600-tallet (pers. komm. Rory Dunlop 2009). De 4 siste skårene er dårlig bevarte og av ubestemte typer keramikk, men trolig er også denne keramikken fra 15-1600-tallet.

15-1600-talls keramikken består av leirgods med varierende farge. Majoriteten av skårene har leirgods med rødoransje farge, men enkelte av skårene er mer lys oransje eller mørk grå. De fleste skårene har bevart en glasert side.

6 av skårene har rester etter grønn glasur og er av mulig Weser-type som er i produksjon fra siste del av 1500-tallet og på 1600-tallet. Skårene av mulig Weser-type har lyst oransje leirgods. Av typen er det funnet 3 hankeskår (1 skår i to deler) med største mål 4,6 x 2,6 cm (minste 2,2 x 1,1 cm) og gjennomsnittlig største tykkelse 1,1 cm (fra 0,9 til 1,3 cm), og 2 bukskår med største mål 1,5 x 1,0 cm (minste 1,4 x 0,9 cm) og gjennomsnittlig største tykkelse 0,4 cm.

Når det gjelder de øvrige 17 keramikkskårene som er bestemt til 15-1600-tallet er det skår fra flere ulike kar. Glasuren på de fleste skårene er brunlig, men enkelte har gul farge eller transparent glasur. Det er funnet 5 randskår (1 skår i to deler og 1 skår i 4 deler) fra minst 4 ulike kar. Randskårene har største mål på 5,1 x 4,2 cm (minste 2,5 x 1,8 cm) og gjennomsnittlig største tykkelse 0,9 cm (fra 0,6 til 1,2 cm). Av hankeskår er det 3 skår fra 3 ulike kar og de har største mål på 4,7 x 2,7 cm (minste 3,1 x 1,9 cm) og med største gjennomsnittlig tykkelse på 1,9 cm (fra 1,8 til 2,0 cm). Det er 8 bukskår (1 skår i to deler) fra minst 3 ulike kar. Bukskårene har største mål på 3,1 x 2,8 cm (minste 1,6 x 0,8 cm) og største gjennomsnittlig tykkelse på 0,4 cm (0,3 til 0,7 cm).

Kleberkar: Ingen hele kleberkar er funnet, og det er til sammen funnet 23 skår av ulike typer kar. Skårene fordeler seg til 1 skår av mulig C-kar, 11 skår av F-kar, 3 skår av A eller F-kar og 8 skår av ubestemt type kar (Vangstad 2003).

Skåret av mulig C-kar (BRM704/75) er fra bunnen av karet og tyder på at det har hatt ståflate og buete vegger. Utsiden er hugd ru og det er også innvendige verktøyspor. Skåret måler 14,8 x 8,8 cm og har en største tykkelse på 2,6 cm. C-kar er kjent både fra vestlandet og østlandsområde. På østlandet har det brukstid fra 1000-1700-tallet, mens det på vestlandet er dokumentert bruk fra 1100- tallet til og med 1300-tallet (Vangstad 2003:95).

Det er i alt 11 skår av F-kar, derav 2 randskår, 7 bukskår og 2 bunnskår. De 2 randskårene (BRM704/58,62) og 3 bukskår (BRM704/58) kan settes sammen til et helt stykke som måler 15,0 x 12,4 cm og har en største tykkelse på 1,4 cm. Karstykket har glatte vegger med vertikale fasetter og et smalnende glatt parti øverst ved randen. 12,4 cm av randen er bevart og det ene randskåret har en firesidig gripeknast på 3,5 x 3,5 cm ved randen. Også de 4 andre bukskårene og de 2 bunnskårene har også vært deler av kar med glatte karvegger og vertikale fasetter. Det ene bunnskåret har to gjennomboringer med en diameter på 0,5 cm. Bukskårene har største mål på 13,1 x 9,2 cm (minste 8,7 x 3,1 cm) og største gjennomsnittlige tykkelse på 1,6 cm (fra 1,3 til 1,9 cm), mens bunnskårene har største mål på 11,8 x 11,6 cm (minste 7,2 x 6,6 cm) og en gjennomsnittlig største tykkelse på 2,1 cm. F-kar er tidligere bare kjent fra Bryggen i Bergen og har en antatt brukstid innen tidsrommet 1198-1476 AD (Vangstad 2003:58,95).

1 randskår og 2 bukskår har enten tilhørt A-kar eller F-kar. A-karet har i likhet med F-kar fasetter på utsiden av karet, men hos A-karene er disse horisontale. De tre skårene har alle fasetter, men det er uvisst om de er vertikale eller horisontale. Det er imidlertid sannsynlig at de har tilhørt et F-kar ettersom det ikke er påvist sikre A-kar på lokaliteten. Randskåret har smalnende glatt parti øverst ved randen. Skåret måler 2,8 x 2,8 cm og har en største tykkelse på 1,1 cm. De to bukskårene har største mål på 11,0 x 9,5 cm (minste 7,2 x 6,1 cm) og har en største gjennomsnittlig tykkelse på 1,8 cm (fra 1,6 cm til 1,9 cm).

De resterende 7 skårene er usikre med hensyn til type. Det er 1 randskår, 2 bukskår og 4 bunnskår. Randskåret måler 7,8 x 2,7 cm og har en tykkelse på 1,0 cm, bukskårene har største mål på 4,9 x 3,9 cm (minste 3,6 x 2,5 cm) og største gjennomsnittlige tykkelse på 1,6 cm (fra 1,3 til 1,9 cm) og bunnskårene har største mål på 14,9 x 10,6 cm (minste 7,2 x 5,8 cm) og største gjennomsnittlige tykkelse på 1,9 cm (fra 1,2 til 2,2 cm).

Fig. 89. Til venstre randskår av kleberkar, type F (BRM 704/62). Til høyre budskaar av kleberkar, type F (BRM704/61). Foto: T.B. Olsen.

Andre klebergjenstander: Av andre klebergjenstander er det funnet 2 fragmenter av kleberlamper, 5 fragmenter av baksteheller, 4 fiskesøkker/vevlodd og 8 ubestemte kleberfragmenter.

Den ene av de to kleberlampefragmentene (BRM704/83) er et stykke kleber som er uthult og har tydelige huggespor på innsiden. Langs den ene siden er det en uthuling for veke. Stykket, som er knekt i to, er halvmåneformet og måler 9,1 x 6,2 cm og har en tykkelse på 4,0 cm. Det andre fragmentet (BRM704/83) er et ovalt fiskesøkke eller vevlodd som er sekundært bearbeidet til en kleberlampe. Det har en gjennom boring i den ene enden med en diameter på 1,3 cm og har en uthuling i den andre. Stykket er knekt og måler 13,3 x 7,3 cm og har en tykkelse på 3,3 cm.

Fig. 90. Til venstre fragment av bakstehelle (BRM 704/89). Til høyre del av kleberlampe (BRM704/83). Foto: T.B. Olsen.

3 av de syv bakstehellefragmentene har riller på begge sider. Fragmentene har største mål på 10,6 x 6,6 cm (minste 7,6 x 4,0 cm) og største gjennomsnittlig tykkelse på 1,3 cm (fra 0,9 til 1,6 cm). To fragment (BRM704/89) er av samme helle og denne har bare riller på den ene siden. Samlet måler stykket 9,8 x 8,5 cm og har en tykkelse på 1,4 cm.

1 av de 4 fiskesøkkene/vevloddene er sikkert typologisk bestemt som fiskesøkke. Dette er en del av et snøresøkke av type G (BRM704/81). Typen beskrives som ovalt snøresøkke med bredde- og lengdefure uten snørehull i den ene enden. Denne typen fiskesøkker er vanlig i nordnorsk materiale fra jernalder og middelalder, men er også funnet i middelalderkontekst på Borgund, Sunnmøre (Olsen 1998:27). Søkket er knekt i to og måler nå 8,4 x 4,2 cm og har en tykkelse på 3,0 cm. Enden med bredde- og lengdefure er bevart. De 3 andre fiskesøkkene/vevloddene er ovale med gjennomboring i den ene enden. Det er usikkert om de er ovale fiskesøkker eller vevlodd. De har største mål på 14,1 x 8,3 cm (minste 10,4 x 5,8 cm) og største gjennomsnittlig tykkelse på 3,5 cm (fra 2,1 til 4,3 cm). Gjennomboringene har en gjennomsnittlig diameter på 0,8 cm (fra 0,6 til 1,0 cm).

Det er 8 fragmenter av kleber som trolig har vært del av ulike klebergjenstander eller avfall etter produksjon av slike. 1 av fragmentene kan ha tilhørt et spinnehjul, men dette er usikkert. Fragmentene har største mål på 9,3 x 8,7 cm (minste 1,9 x 1,8 cm) og største gjennomsnittlig tykkelse på 1,3 cm (fra 0,5 til 1,9 cm).

Metallfunn: Av metallfunn er det 71 funn av jern og 9 av bronse. Blant jernfunn er det 3 kniver, 12 nagler, 7 spiker, 1 stabel, 1 krok og 50 ubestembare fragmenter. Det er vanskelig å tidsfeste metallfunnene ut fra typologiske trekk.

De 3 knivene var fragmenterte og dårlig bevarte. En av knivene (BRM704/180) er i tre fragmenter som hører sammen. De tre fragmentene utgjør deler av håndtaket og bladet. Selve håndtaket er bevart ved to fragmenter som passer sammen og har mål på 10,4 x 2 cm med en tykkelse på opptil 1,2 cm. I overgangen mellom håndtaket og bladet har det vært et jernbeslag. Kniven har trolig hatt trehåndtak som nå mangler. Trehåndtaket har vært festet med to små nagler som det sees rester etter på det bevarte fragmentet. I tillegg er det et fragment som trolig er del av selve bladet og dette måler 5,4 x 1,7 cm og har tykkelse på opptil 0,8 cm. De to siste knivene er fragmenter av knivblad med største mål 11,3 x 1,7 cm (minste 3,3 x 1,4 cm) med tykkelse på opptil 0,8 cm.

Av de 12 naglene er det 2 hele nagler og 10 fragmenter. En av de to hele naglene (BRM704/161) er i to deler som hører sammen. De hele naglene har rundt hode og kvadratisk klinke og måler fra 2,8 til 3,0 cm mellom hode og klinke. Blant de 10 fragmentene er det to naglehoder, 3 fragment av hode og stilk, 4 klinkefragment og 1 stilkfragment.

Av de 7 spikrene er det 1 hel og 6 fragmenter. Den hele spikeren er 5,0 cm lang og har et ovalt hode med største mål på 1,9 cm. Blant de 6 fragmentene er det 5 fragmenter av hode og stilk og et hodefragment.

Det er funnet 1 fragment som trolig er del av en stabel som er anvendt som en dørhengsel (P.B Molaug og E. Schia 1990). Pigg og tapp er laget av et stykke jern som er bøyet i rett vinkel. Gjenstanden er knekt like ved bøyen, men piggen har en lengde på 8,9 cm og tykkelse på opptil 1,8 cm.

1 jernfragment er trolig en rest etter en krok eller en krampe, men kan kanskje også være rest etter en bøyd spiker. Fragmentet er 3,6 cm langt og har en tykkelse på opptil 0,7 cm.

I tillegg er det funnet 50 fragmenter av jern som er så korrodert at det vanskelig å si hvilken type gjenstand de har vært en del av. Ett av fragmentene kan være del av et håndtak. Det har et mål på 3,1 x 1,0 cm og ett fragment kan være en del av en knekt krok som nå er 8,3 cm lang og 0,9 cm bred.

Det er usikkert om hva de 9 bronsefragmentene har vært deler av. 7 av fragmentene (BRM704/202) hører trolig sammen og blant disse er det et større fragment på 5,2 x 3,4 cm og 6 fragmenter med størrelse opptil 0,9 x 0,5 cm. Tykkelsen på fragmentene er opptil 0,3 cm. Det største skåret har to parallelle ribber med 1,6 cm mellomrom. De to siste fragmentene har mål på henholdsvis 2,2 x 2 og 1,7 x 1,1 cm og har en tykkelse på opptil 0,1 cm. Muligens stammer bronsefragmentene fra en eller flere kjeler.

Andre steinfunn: Av andre funn av stein er det 12 bryner, 5 avslag, 1 mikroavslag og 13 fragmenter av asbest.

Blant de 12 brynene er det 10 av sandstein og 2 av skifer. 7 av brynene er av mulig Eidsborgtype. 3 av sandsteinsbrynene har spor etter oppheng. Et bryne (BRM704/91) har en gjennomboring med en diameter på 0,5 cm i den ene enden, det har et rektangulært tverrsnitt, er 10,8 x 2,0 cm og har en tykkelse på 1,1 cm. To av brynene (BRM704/99,101) har surringshakk langs sidekantene nær den ene enden. BRM704/99 har også spor etter en horisontal lengdefure mellom hakkene. BRM704/101 har rektangulært tverrsnitt, måler 10,0 x 2,2 cm og med tykkelse på 1,6 cm, mens BRM704/99 har et nærmest firkantet tverrsnitt, måler 8,9 x 2,1 cm og har en tykkelse på 2,1 cm. De andre brynene av sandstein har også firkantete eller rektangulære tverrsnitt og har største mål på 13,5 x 2,6 cm (minste 4,5 x 0,9 cm) og største gjennomsnittlige tykkelse på 1,6 cm (fra 0,7 til 2,8 cm). De to brynene av skifer er fragmenterte og har største mål på 7,8 x 1,6 cm (minste 5,8 x 2,1 cm) og en gjennomsnittlig største tykkelse på 0,8 cm (fra 0,6 til 0,9 cm).

Av flintfunn er det 5 avslag og 1 mikroavslag. Det er mulig at disse er fragmenter av ildflint, men de kan også være en innblanding fra en eldre steinbrukende fase.

I tillegg var det funn av 13 fragmenter av asbest. Da det er en naturlig forekomst av asbest på lokaliteten, er det usikkert om råstoffet har vært anvendt i middelalder.

Produksjonsavfall: En del av funnene er trolig produksjonsavfall etter smieaktivitet. Dette gjelder 6284 g med slagg, 1 g glødeskall og 101 biter av brent leire. Slagget er typisk smieslagg og trolig kan også den brente leiren knyttes til jernproduksjon.

Organisk materiale: Det er funn av 8 fragmenter av hasselnøttskall og 63 g med brente bein. De brente beina er foreløpig ikke analysert.

Funndistribusjon

Funnene lå i tilknytning til de tre tuftene og det var ingen funn fra de såldete massene i utkanten av disse. Distribusjonen viser at de fleste av funnene er fra det bevarte gulvlaget i hus 6 eller fra den nordøstre området av hus 6 (fig. 91). Det er en tydelig konsentrasjon av smieslagg og brent leire i det bevarte gulvlaget i hus 6. Majoriteten av kleber- og jerngjenstander er også funnet i tilknytning til hus 6, mens funn av keramikk fra 15-1600-

tallet i stor grad er funnet utenfor hus 6 (fig. 92). Keramikkfunnene relateres derfor til aktiviteten tilknyttet hus 7 og 8.

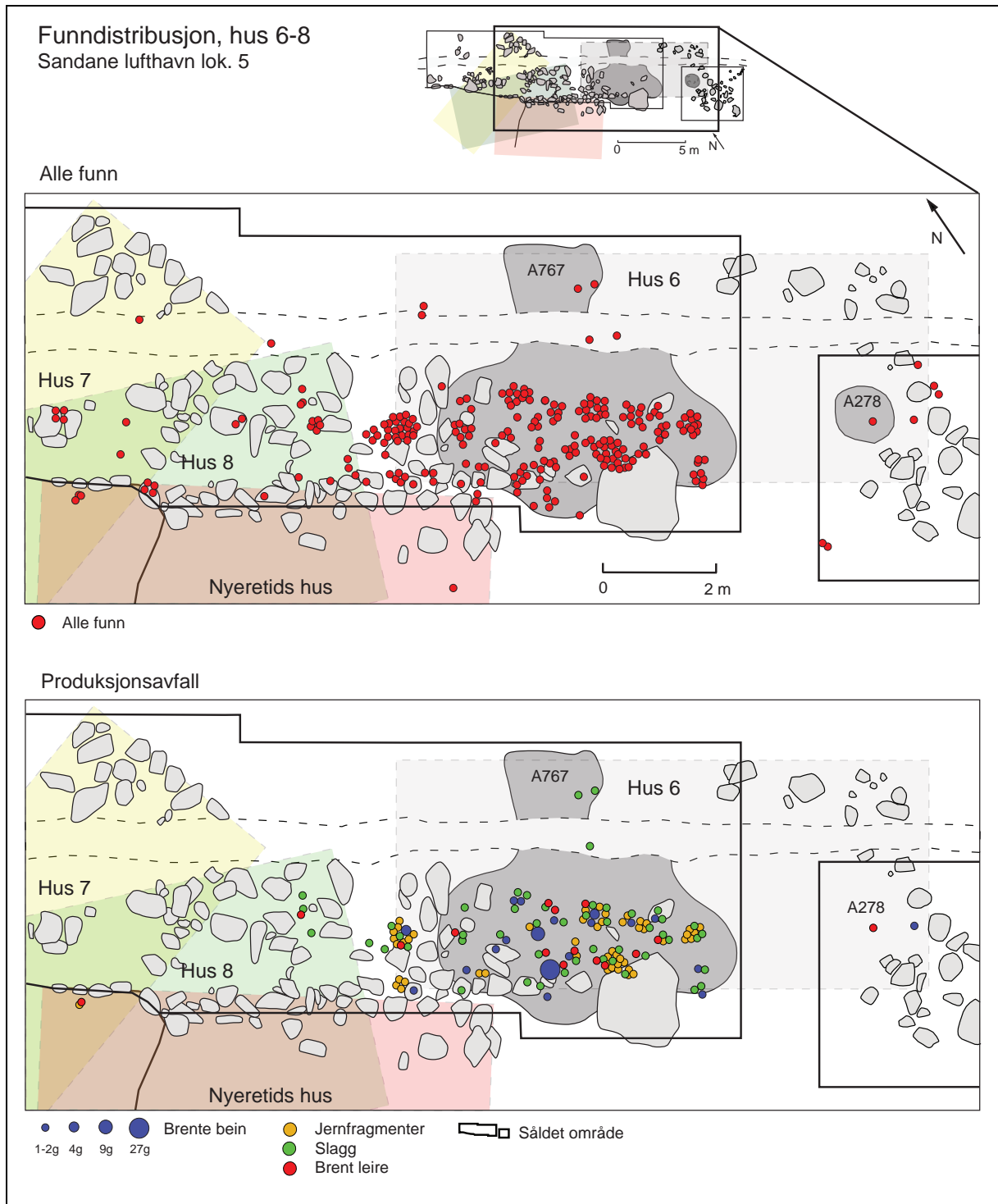

Fig. 91. Funndistribusjon, hus 6-8. Øverst alle funn. Nederst produksjonsavfall. Grafikk T.B. Olsen.

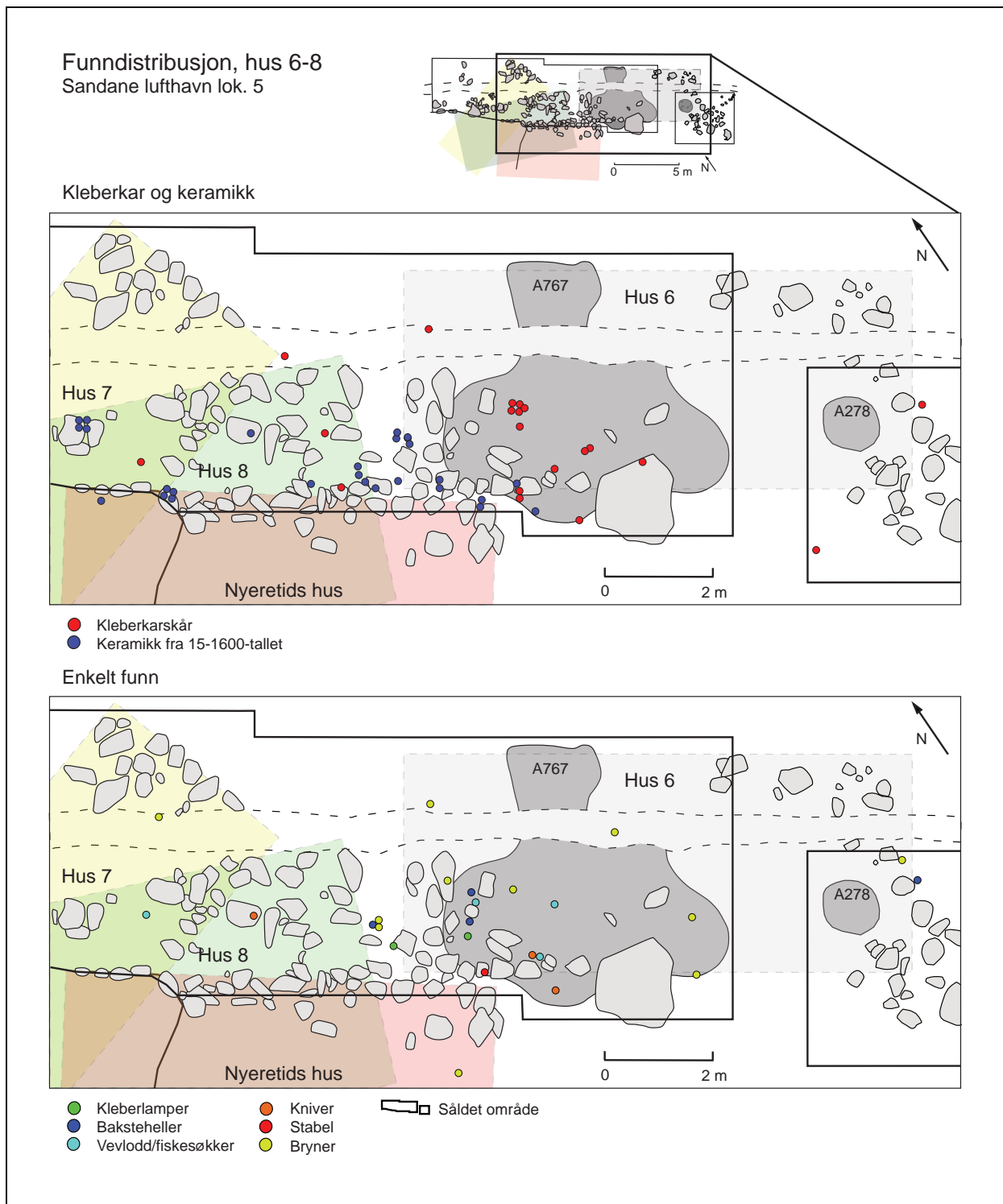

Fig. 92. Funndistribusjon, hus 6-8. Øverst alle keramikk. Nederst enkeltfunn. Grafikk T.B. Olsen.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble gravd en sjakt gjennom kulturlaget i hus 6 (A701) og fra bunnen av dette laget ble det tatt ut 3 makrofossilprøver. Samtlige prøver ble analysert for innhold av makrofossiler og det er funnet frø etter ulike åkerugress, korn av bygg og blader av eier (vedlegg 1).

Dateringer

En av prøvene fra kulturlaget i hus 6 ble datert til 780 ± 50 BP (AD1170-1290, Beta-253448) som tilsvarer høymiddelalder. Dateringen stemmer overens med funnmaterialet fra hus 6. Det

ble ikke prioritert å ta ut prøver fra de andre hustuftene da lagkonteksten her virket mer omrotet.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
701	308	1-4 cm	Makro/14C				
701	309	1-4 cm	Makro/14C	Konvensjonell	780 ± 50 BP	AD1170-1290	Beta-253448
701	310	1-4 cm	Makro/14C				

Tab. 74. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering fra hus 6.

Tolkning

Fra område med steinsettinger ved våningshuset er det skilt ut 3 mulige forhistoriske hustufter, hus 6-8. Samtlige hustufter mangler jordgravde stolper og bygningene har derfor trolig hvilt på steinfundament. Trolig er husfundamentene spor etter hus med laftete bygninger.

Fra Hus 6 er det bevart både et steinfundament og et fyllskifte med heller som er tolket som rester etter et gulv. Den nordvestlige delen av huset er best bevart, men steinsettinger og et ildsted i sørøst antyder at huset har hatt en størrelse på 9,2 x 4,0 m. De aller fleste funnene fra området knytter seg til hus 6. Store mengder smieslagg og brent leire fra gulvlaget antyder at det har vært smieaktivitet i huset. Imidlertid er det også funnet en del typer klebergjenstander og bein som antyder at huset også har hatt boligfunksjon. Ildsted i sørøst kan også indikere at huset har hatt flere funksjoner. En ¹⁴C-datering fra kulturlaget gav AD1170-1290 og indikerer at hus 6 er fra høymiddelalder. Denne dateringen stemmer overens med resten av funnmaterialet fra huset. Blant annet er det funnet et kleberkar av type F som er datert til perioden AD1198-1476.

Hus 7 og hus 8 er kun fragmentarisk bevart, og det er bare funnet deler av steinfundamentet. Disse husene har trolig hatt et opphøyet tregulv. Hvilken størrelse og funksjon hus 7 og 8 har hatt er usikkert. Alderen til hus 7 og 8 er også usikker, men hus 8 representerer den yngste husfasen ettersom steinsettingen skjærer hus 7. Funnene av 15-1600-talls keramikk er yngre enn hus 6 og ut fra distribusjonen tilhører disse sannsynligvis hus 7 eller 8.

Fig. 93. Område med tufter under utgravning mot SØ. Foto: T.B. Olsen.

To mulige steinsatte husfundament og andre steinstrukturer

Lokalisering

Steinsettinger som inngår i sikre husstrukturer eller andre anlegg er omtalt i tidligere avsnitt. Foruten disse er det flere steder på lokaliteten avdekket steinsettinger, steinfyllinger eller steinrydninger. Sentralt på lokaliteten er det et svært fuktig område. Under avdekningen ble det påvist et topografisk søkk som strekker seg i nordvest-sørøstlig retning og har en utstrekning på ca 55 x 10 m. Bunn sedimentene i dyrkningsprofil A306 viser at det har vært myr her tilbake i bronsealderen. Innenfor det fuktige området er det påtruffet store mengder med stein som trolig er påfylt for å drenere området. Det kan likevel ikke utelukkes at noen av disse steinfyllingene også kan ha vært fundament for bygninger.

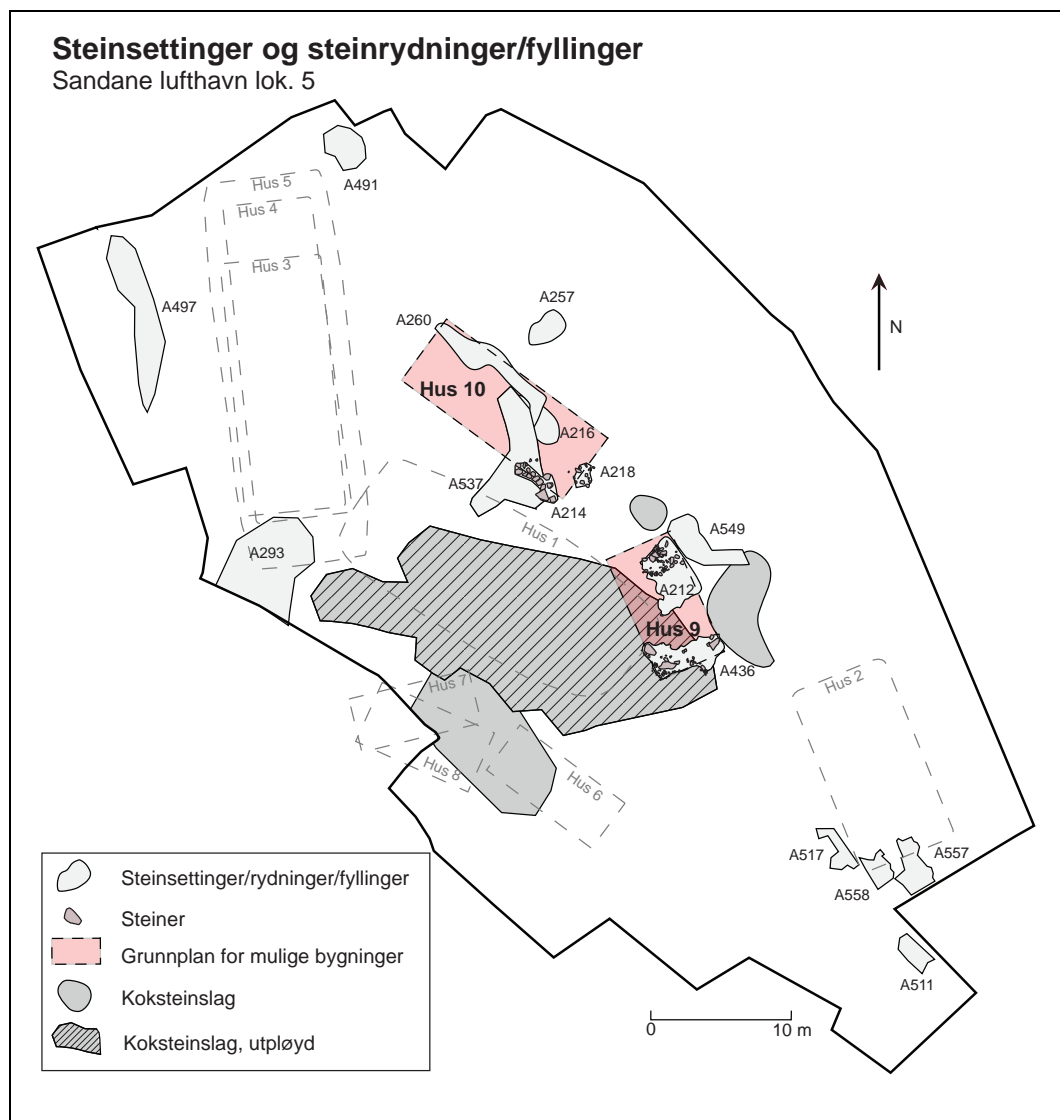

Fig. 94. Lokalisering av steinsettinger, steinrydninger/fyllinger og tolkninger av mulige husstrukturer, hus 9 og 10. Grafikk: T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelser

Med utgangspunkt i steinsettingene er det skilt ut to mulige husstrukturer, hus 9 og 10, fra perioden vikingtid/middelalder sentralt i feltet. I tillegg er det flere steinpakninger som trolig er rydninger eller fyllmasser.

Hus 9. Mulig husstruktur fra vikingtid.

Hus 9 utgjøres av de to steinsettingene A212 og A436 som danner et mulig fundament for en bygning fra vikingtid/tidlig middelalder. De to strukturene ligger i samme stratigrafiske nivå og er lokalisert like nordvest for hus 2. Stedet er lokalisert innenfor det fuktige området i tilknytning til forsenkningen sentralt på lokaliteten. Steinsettingene ligger ca 6,5 m fra hverandre og er avdekket i samme stratigrafiske nivå (fig. 95).

A436 er et lysbrunt fyllskifte med en samling steiner som utgjør et ujevnt rektangulært område på ca 5,6 x 2,7 m. A212 er en konsentrasjon av steiner innenfor et område på ca 2,5 x 1,8 m og i tilknytning til denne er det et lysbrunt fyllskifte som utgjør et areal på ca 4,5 x 3,5 m. A212 strekker seg i sørøstlig retning mot A436 og de to fyllskiftene utgjør til sammen et større rektangel som kan være et fundament for en bygning. Ut fra arealet på det mulige fundamentet har huset vært minst 9,5 x 6 m.

Et argument for at de dreier seg om rester etter en bygning er lokaliseringen av to samtidige koksteinskonsentrasjoner. De to koksteinsansamlingene (A200 og A213) omkranser de to steinsettingene uten at de overlapper det mulige bygningsfundamentet. Tolkningen av den mulige husstrukturen må imidlertid betraktes som usikker. Det er ikke forsøkt å datere steinstrukturene, men ut fra deres stratigrafiske nivå antas det at de er samtidig, eller noe yngre, enn koksteinsbeltet A205 som er datert til vikingtid. Sannsynlig alder er derfor vikingtid/tidlig middelalder.

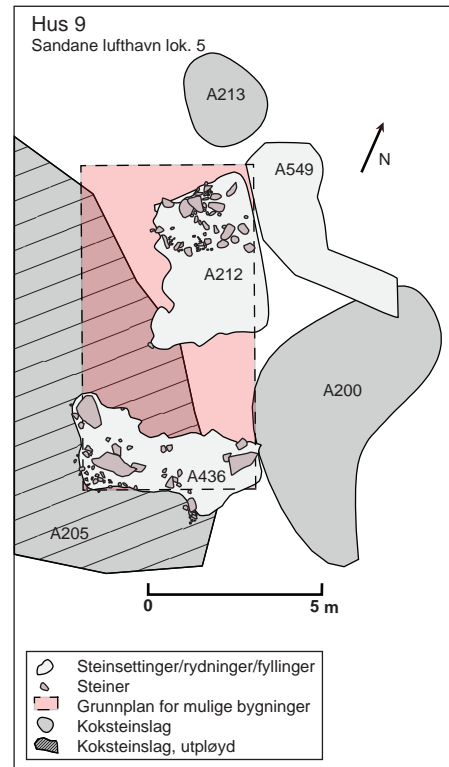

Fig. 95. Tolkning av mulig husstruktur, hus 9. Grafikk T.B. Olsen/S. Diinhoff.

Fig. 96. Hus 9 mot V. Steinsetting A436 til venstre og steinsetting A212 nederst til høyre. Foto: T.B. Olsen.

Fra A436 er det funnet 172 g med smieslagg som antyder at denne steinsettingen kan være spor etter en smie. I østlig utkant av A212 er det funnet en større steinfylling (A549) på 6,3 x 2,2 m. A549 er dyp og når helt til undergrunnen og har trolig vært anlagt som en utfylling av det myrete og fuktige området. Det stratigrafisk nivået til steinfyllingen indikerer at den er eldre enn steinsettingene A212/A436, men det kan ikke utelukkes at de er samtidige og at den har vært anlagt som fundament for samme bygning. I toppen av A549 er det funnet 162 g med smieslagg som viser at det kan være en sammenheng mellom denne og A212 og A436.

Hus 10. Mulig husstruktur fra vikingtid/middelalder

Ca 10 m nordvest for A212/A436 ligger to andre steinsettinger, A214 og A218, med en innbyrdes avstand på 2 m (fig. 97). A214 og A218 er funnet i samme stratigrafiske nivå som A212/A436 og antas å ha en alder som ligger innenfor perioden vikingtid/middelalder. A214 er et hellelagt område på 3,9 x 1,5 m, mens A218 er en samling stein innenfor et område på 1,8 x 1,2 m. Nærheten mellom steinsettingene antyder at de har tilhørt samme anlegg og trolig dreier det seg om rester etter en bygning. Hellelegningen (A214) er trolig spor etter et inngangsparti for et hus. I underkant av A214, både i sørvest og i nord, nordvest, er det flere steinfyllinger (A216, A257, A260 og A537) som kan ha vært fundament for samme bygning som A214/A218 er spor etter. Imidlertid har denne delen av området opprinnelig vært en myr og steinfyllingene i underkant kan også være utfylling for drenering av det fuktige området. Skulle steinfyllingene være del av samme hus som A212/A436 må bygningen ha vært minst 15,5 m lang og 5 m bred.

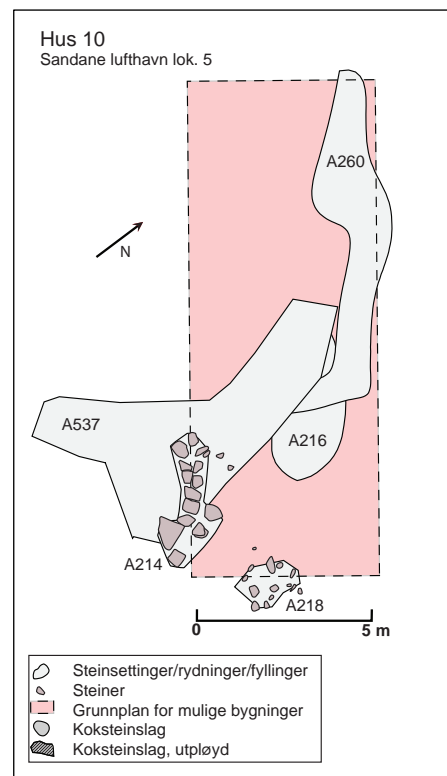

Fig. 97. Tolkning av mulig husstruktur, hus 10. Grafikk T.B.Olsen/ S. Diinhoff.

Fig. 98. Hus 10. Til venstre steinsetting A214 mot Ø. Foto: T.B. Olsen. Til høyre steinsetting A537, A216 og A260 mot SV. Foto: B. Sæbø.

Andre steinstrukturer

I den sørøstlige delen av feltet er det avdekket fire ansamlinger av stein, A511, A549, A557 og A558, i dypereliggende myrholdige masser (fig. 94). Området overlapper delvis med den sørlige delen av hus 2, men ligger i et stratigrafisk dypere nivå. Likevel kan steinene være

spor etter en utfylling av dette fuktige området og ha fungert som et fundament for hus 2. I toppen av steinfylling A557 er det funnet et randskår av keramikk, et fragment av en uidentifisert jerngjenstand og stykker av never. Keramikkskåret har gråbrunt gods som er asbestmagret. På utsiden er det dekorert med knotter i en horisontal rekke. Om funnene fra A557 tilhører husfase 2 eller en eldre fase er usikkert.

Steinsetting A293 og A497 er fra nyere tid. A497 er trolig rester etter en vei fra 1800-tallet, mens A293 er rester etter fundamentet til det gamle våningshuset som ble flyttet til dette området rundt år 1900.

A491 er en lav rydningsrøys nord for husområde med hus 3-5. Den har en oval form og måler 3,8 x 2,5 m. Steinen er trolig ryddet i forbindelse med åkerdrift eller i forbindelse med byggingen av husene like ved.

Anr.	Type	Form	L	B	D	S-V	S-H	Bunn
212	Steinsetting	Ujevn rektangulær	250	180				
214	Steinsetting	Avlang	390	150				
218	Steinsetting	Ujevn oval	182	122				
293	Steinsetting	Ujevn rektangulær	700	500				
436	Steinsetting	Ujevn rektangulær	560	270				
497	Steinsetting	Avlang	1250	220				
216	Steinfylling	Avlang	460	180				
257	Steinfylling	Sirkulær	320	200	25	Skrå	Skrå	Flat
260	Steinfylling	Ujevn avlang	1000	350				
511	Steinfylling	Ujevn rektangulær	280	140				
517	Steinfylling	Ujevn	390	180				
537	Steinfylling	Ujevn	940	410	25	Buet	Skrå	Flat
549	Steinfylling	Ujevn	630	220				
557	Steinfylling	Ujevn	390	230				
558	Steinfylling	Ujevn	250	160				
491	Steinrydning	Oval	380	250				

Tab. 75. Mål og beskrivelse av steinfyllinger, steinsettinger og steinrydning.

Funn

Det er funn fra steinsetting A436 og steinfyllingene A549 og A557.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A436	Smieslagg		Smieslagg	1	172g	B16548/5b
A549	Smieslagg		Smieslagg	1	162g	B16548/5c
A557	Fragment		Jern	1		B16548/4d
A557	Never		Never		90g	B16548/7a
A557	Kar	Randskår	Asbestmagret keramikk	1		B16548/1a

Tab. 76. Funn fra steinsetting og steinfyllinger.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra 3 av steinfyllingene, men ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer av prøvemateriale fra steinfyllingene.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
257	283	7-20 cm	Makro/14C				
260	284	13-25 cm	Makro/14C				
537	275	4-10 cm	Makro/14C				

Tab. 77. Naturvitenskapelige prøver fra steinfyllinger.

Tolkning

Steinsettingene A212/A436 og A214/A216 kan representere spor etter to husstrukturer, hus 9 og 10, men sporene er såpass fragmentariske at hustolkningene må regnes som usikre. Steinsettingene er funnet sentralt på lokaliteten hvor det er et naturlig søkk i terrenget. Dette området har i bronsealder-tidlig eldre jernalder vært svært fuktig og det har trolig vært et myrsøkk her. I underkant av steinsettingene er det funnet flere steinansamlinger som er tolket som steinfyllinger. Det er imidlertid usikkert om disse fyllingene har en tilknytning til anleggene over, eller om de er eldre fyllinger for å drenere ut området. Ut fra den stratigrafiske tilhørigheten antas det at hus 9 og 10 skriver seg fra perioden vikingtid/middelalder. I tilknytning til steinsetting A212/436 og i steinfyllingen i underkant av A212 ble det funnet smieslagg som gir en indikasjon på at steinsettingene kan ha tilhørt en smiebygning. Hus 10 kan potensielt være et langhus. Mangelen på stolpehull eller andre nedgravde anleggsspor sannsynliggjør at dette i så tilfelle må ha vært en laftet bygning.

Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer

Lokalisering

I tillegg til stolpehull som knytter seg de utskilte husfasene finnes det et stort antall løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer. I alt er dreier det seg om 123 stolpehull og 50 stolpeliknende strukturer som ikke inngår i en hus- eller anleggstolkning. De ulike stolpestrukturene knytter seg til tre adskilte områder innenfor det åpne feltet. Den høyeste konsentrasjonen av slike strukturer er innenfor husområdet i nordvest, men det er også flere løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer i vest, sør og øst.

Innenfor det ca 30 x 15 m store området i nordvest, beskrevet som husområde NV (fig. 75), er det et stort antall løstliggende stolpestrukturer. I alt er det dokumentert 89 sikre stolpehull og 33 stolpeliknende strukturer som ikke inngår i hustolkninger. Et annet område med en høy konsentrasjon av løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer finner vi i det vestlige området av feltet, delvis overlappende med området hvor hus 1 er lokalisert. Her var det i alt 14 stolpehull og 12 stolpeliknende strukturer som ikke relaterer seg til tolkninger av hus eller andre konstruksjoner. I sørlige del av feltet er det en samling av løstliggende stolpestrukturer på til sammen 16 stolpehull og 8 stolpeliknende strukturer, mens det i den østlige delen av lokaliteten er funnet 4 stolpehull og 7 stolpeliknende strukturer innenfor et område på ca 20 x 5 m.

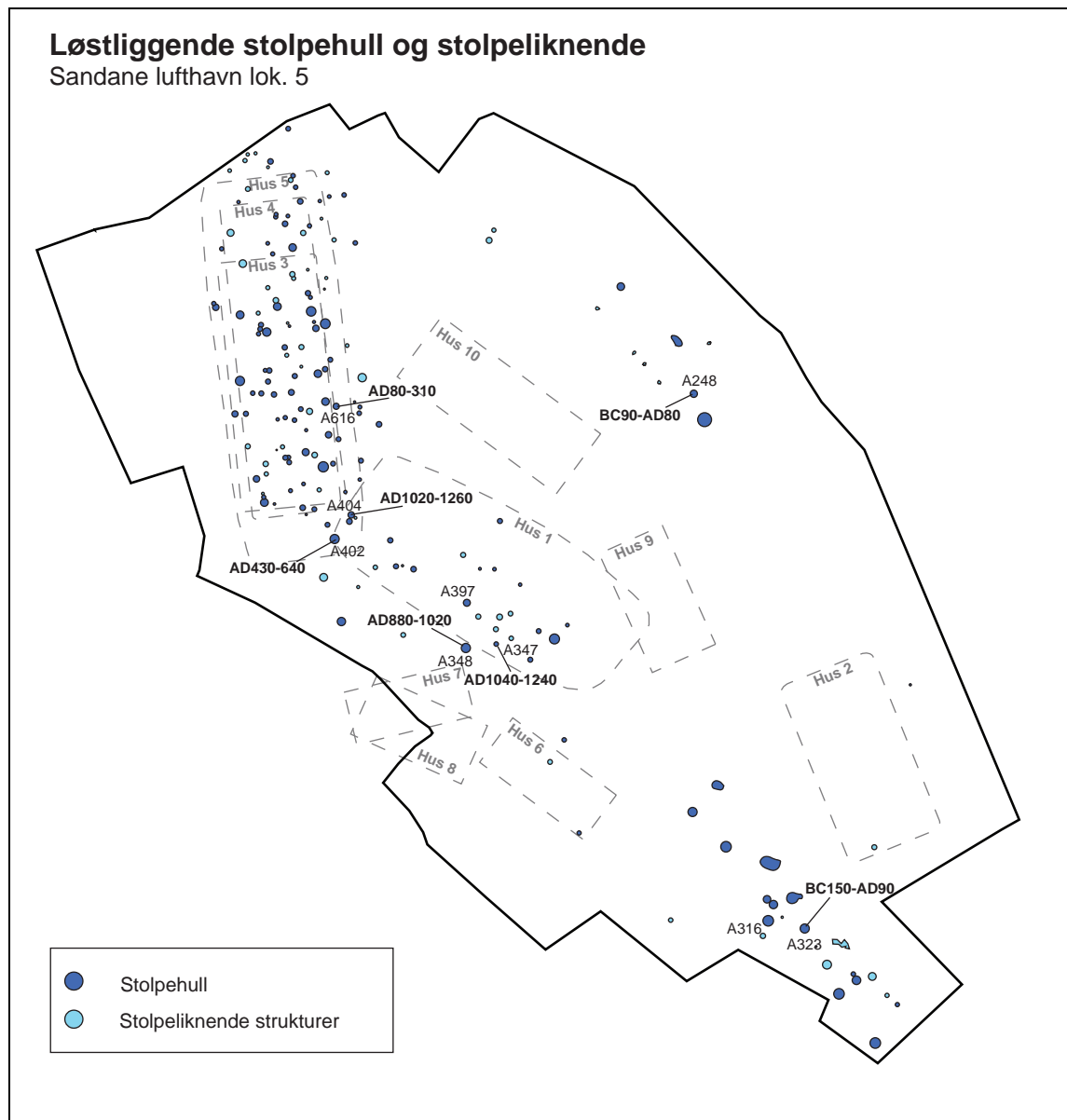

Fig. 99. Lokalisering av løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Innenfor det ca 30 x 15 m store området i nordvest, beskrevet som husområde NV (fig. 75), er det et stort antall løstliggende stolpestrukturer. I alt er det dokumentert 89 sikre stolpehull og 33 stolpeliknende strukturer som ikke inngår i hustolkninger. Et annet område med en konsentrasjon av løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer finner vi i det vestlige området av feltet, delvis overlappende med området hvor hus 1 er lokalisert. Her var det i alt 14 stolpehull og 12 stolpeliknende strukturer som ikke relaterer seg til tolkninger av hus eller andre konstruksjoner. I sørlige del av feltet er det en samling av løstliggende stolpestrukturer på til sammen 16 stolpehull og 8 stolpeliknende strukturer, mens det i den østlige delen av lokaliteten er funnet 4 stolpehull og 7 stolpeliknende strukturer innenfor et område på ca 20 x 5 m.

Anleggsbeskrivelse

Løstliggende stolpestrukturer, område NV

Stolpehullene har sirkulær eller oval form i flaten. De har en gjennomsnittlig største bredde på 41 cm (fra 17 til 87 cm) og dybde på 23 cm (fra 6 til 46 cm). Formen på nedgravningene i

profil varierer, men de fleste har rette eller skrå sidekanter og flat bunn. Ingen av stolpehullene har bevarte avtrykk etter stolpen, men i A404 er det bevart deler av en ubrent stolpe. I og med at stolpen delvis var råtnet opp er det usikkert hvilken dimensjon stolpen har hatt, men den bevarte delen viser at stolpen har vært minimum 15 cm i diameter.

De stolpeliknende strukturene har en oval eller sirkulær form i flaten. De har en gjennomsnittlig største bredde på 32 cm (fra 17 til 60 cm) og dybde på 11 cm (fra 4 til 27 cm). Profilformen varierer, men de fleste nedgravningene har buete sidekanter og avrundet bunn. Det er ikke bevart stolpeavtrykk i noen av nedgravningene.

Løstliggende stolpestrukturer, område V

Samtlige av stolpehullene har enten en sirkulær eller oval form i flaten. De har en gjennomsnittlig største bredde på 41 cm (fra 26 til 66 cm) og dybde på 27 cm (fra 19 til 36 cm). I profil har et flertall av nedgravningene rette sidekanter og flat eller skrå bunn. Det er ikke påvist stolpeavtrykk som kan indikere stolpedimensjoner.

De fleste stolpeliknende strukturene har en sirkulær form i flaten. Gjennomsnittlig største bredde er på 40 cm (fra 22 til 80 cm) og de har en snittdybde på 12 cm (fra 8 til 20 cm). Storparten av de stolpeliknende strukturene har buete sidekanter, mens bunnens form varierer. Profilformen varierer, men de fleste nedgravningene har buete sidekanter og avrundet bunn. Ingen av nedgravningene har bevarte stolpeavtrykk.

Løstliggende stolpestrukturer, område S

Stolpehullene fra den sørlige delen av feltet har enten en sirkulær eller oval form i flaten. De har en gjennomsnittlig største bredde på 66 cm (fra 13 til 129 cm) og dybde på 27 cm (fra 15 til 39 cm). Majoriteten av nedgravningene har skrå sidekanter og flat eller avrundet bunn. Det er ikke påvist stolpeavtrykk som kan indikere stolpedimensjoner.

De stolpeliknende strukturene har en sirkulær eller oval form i flaten. Gjennomsnittlig største bredde er på 46 cm (fra 20 til 72 cm) og de har en snittdybde på 14 cm (fra 7 til 21 cm). Storparten av de stolpeliknende strukturene har buete sidekanter og flat eller avrundet bunn. Ingen av nedgravningene har bevarte stolpeavtrykk.

Løstliggende stolpestrukturer, område Ø

Stolpehullene har enten en sirkulær eller oval form i flaten, en gjennomsnittlig største bredde på 58 cm (fra 39 til 86 cm) og dybde på 29 cm (fra 12 til 43 cm). De fleste av nedgravningene har rette eller skrå sidekanter og flat eller avrundet bunn. Det er ikke påvist stolpeavtrykk som kan indikere stolpedimensjoner.

De stolpeliknende strukturene har også sirkulær eller oval form i flaten. Den gjennomsnittlige største bredde er på 39 cm (fra 25 til 50 cm) og de har en snittdybde på 19 cm (fra 12 til 30 cm). Nedgravningenes sidekanter er buete eller skrå og bunnen flat eller avrundet. Det er ikke bevart stolpeavtrykk.

Område	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
NV	283	Stolpehull	Sirkulær	40	40	43	30	Rett	Rett	Flat
NV	310	Stolpehull	Usikker	?	25	25	42	Rett	Skrå	Rund
NV	339	Stolpehull	Oval	50	45	49	35	Skrå	Rett	Flat
NV	355	Stolpehull	Oval	56	44	36	24	Skrå	Rett	Flat
NV	377	Stolpehull	Sirkulær	34	34	35	15	Buet	Buet	Flat
NV	380	Stolpehull	Oval	87	54	73	13	Buet	?	Flat

Område	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
NV	402	Stolpehull	Oval	64	53	66	34	Rett	Skrå	Flat
NV	403	Stolpehull	Sirkulær	40	40	41	13	Buet	Buet	Rund
NV	404	Stolpehull	Rektangulær	50	59	46	37	Skrå	Rett	Rund
NV	405	Stolpehull	Oval	36	31	33	16	Rett	Rett	Flat
NV	451	Stolpehull	Sirkulær	32	30	32	40	Rett	Rett	Rund
NV	452	Stolpehull	Sirkulær	40	40	40	29	Rett	Rett	Flat
NV	457	Stolpehull	Sirkulær	70	68	67	25	Buet	Skrå	Flat
NV	460	Stolpehull	Sirkulær	34	30	30	17	Buet	Buet	Ujevn
NV	473	Stolpehull	Sirkulær	32	33	32	15	Rett	Rett	Flat
NV	478	Stolpehull	Sirkulær	39	39	40	14	Buet	?	Rund
NV	479	Stolpehull	Oval	50	34	50	20	Buet	Buet	Rund
NV	487	Stolpehull	Sirkulær	30	30	34	15	Buet	Rett	Flat
NV	489	Stolpehull	Sirkulær	34	30	39	18	Skrå	Skrå	Flat
NV	562	Stolpehull	Usikker	?	?	23	20	Skrå	?	Flat
NV	563	Stolpehull	Sirkulær	30	20	30	10	Skrå	Rett	Flat
NV	565	Stolpehull	Sirkulær	28	28	25	15	Skrå	Skrå	Skrå
NV	569	Stolpehull	Sirkulær	45	45	45	21	Buet	Buet	Rund
NV	572	Stolpehull	Oval	55	50	55	17	Skrå	Skrå	Flat
NV	575	Stolpehull	Oval	70	55	55	30	Skrå	Skrå	Flat
NV	579	Stolpehull	Sirkulær	17	17	17	12	Rett	Rett	Skrå
NV	580	Stolpehull	Sirkulær	36	35	36	31	Rett	Rett	Flat
NV	581	Stolpehull	Sirkulær	30	30	30	11	Skrå	Rett	Rund
NV	585	Stolpehull	Ujevn sirkulær	60	60	60	20	Skrå	Skrå	Skrå
NV	589	Stolpehull	Oval	65	45	65	34	Buet	Buet	Flat
NV	590	Stolpehull	Sirkulær	32	32	32	26	Rett	Rett	Flat
NV	591	Stolpehull	Sirkulær	32	32	35	23	Skrå	Skrå	Flat
NV	592	Stolpehull	Sirkulær	36	36	36	38	Rett	Rett	Flat
NV	593	Stolpehull	Sirkulær	28	28	28	12	Skrå	Skrå	Skrå
NV	594	Stolpehull	Sirkulær	37	37	37	10	Skrå	Rett	Flat
NV	598	Stolpehull	Sirkulær	42	38	38	28	Rett	Rett	Flat
NV	602	Stolpehull	Oval	52	41	41	25	Skrå	Rett	Flat
NV	604	Stolpehull	Sirkulær	35	35	35	25	Skrå	Skrå	Flat
NV	608	Stolpehull	Sirkulær	34	34	34	22	Buet	Skrå	Rund
NV	612	Stolpehull	Sirkulær	55	53	53	36	Rett	?	Flat
NV	614	Stolpehull	Oval	68	42	70	6	Skrå	Buet	Ujevn
NV	616	Stolpehull	Sirkulær	46	44	44	27	Rett	Rett	Flat
NV	618	Stolpehull	Sirkulær	34	34	26	18	Rett	Rett	Flat
NV	620	Stolpehull	Sirkulær	30	30	30	32	Rett	Rett	Flat
NV	622	Stolpehull	Sirkulær	37	30	40	16	Skrå	Skrå	Skrå
NV	625	Stolpehull	Sirkulær	30	28	30	23	Rett	Skrå	Skrå
NV	627	Stolpehull	Sirkulær	32	30	32	25	Rett	Rett	Flat
NV	628	Stolpehull	Sirkulær	32	30	32	20	Rett	Skrå	Skrå
NV	635	Stolpehull	Sirkulær	21	21	10	15	Rett	Rett	Rund
NV	642	Stolpehull	Sirkulær	29	27	22	25	Rett	Rett	Flat
NV	647	Stolpehull	Oval	27	17	16	12	Rett	Rett	Flat
NV	648	Stolpehull	Oval	55	42	40	12	Skrå	Skrå	Rund
NV	650	Stolpehull	Sirkulær	36	36	35	13	Skrå	Skrå	Flat
NV	652	Stolpehull	Sirkulær	38	38	38	10	Rett	Rett	Rund
NV	653	Stolpehull	Oval	60	40	30	23	Skrå	Rett	Ujevn
NV	655	Stolpehull	Oval	55	40	55	13	Buet	Buet	Flat
NV	662	Stolpehull	Sirkulær	40	40	34	30	Buet	Buet	Rund
NV	663	Stolpehull	Oval	40	33	33	40	Rett	Rett	Skrå
NV	664	Stolpehull	Sirkulær	38	37	34	24	Rett	Rett	Flat
NV	666	Stolpehull	Sirkulær	60	60	45	40	Rett	Rett	Flat
NV	670	Stolpehull	Sirkulær	45	45	45	26	Skrå	Skrå	Flat
NV	675	Stolpehull	Sirkulær	38	36	34	9	Skrå	Skrå	Flat
NV	676	Stolpehull	Sirkulær	40	40	38	27	Rett	Rett	Flat
NV	677	Stolpehull	Sirkulær	53	50	54	25	Buet	Rett	Flat

Område	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
NV	679	Stolpehull	Oval	53	65	53	42	Buet	Buet	Flat
NV	684	Stolpehull	Oval	64	44	38	18	Buet	Buet	Flat
NV	685	Stolpehull	Sirkulær	30	27	27	19	Buet	Buet	Skrå
NV	687	Stolpehull	Sirkulær	45	40	35	36	Rett	Rett	Flat
NV	689	Stolpehull	Sirkulær	17	17	17	17	Skrå	Skrå	Spiss
NV	691	Stolpehull	Sirkulær	30	30	30	43	Rett	Rett	Flat
NV	692	Stolpehull	Sirkulær	40	40	34	23	Skrå	Rett	Flat
NV	694	Stolpehull	Stolpehull	64	61	62	35	Rett	Buet	Flat
NV	695	Stolpehull	Sirkulær	20	19	15	26	Rett	Rett	Flat
NV	699	Stolpehull	Sirkulær	38	34	24	46	Rett	Rett	Skrå
NV	700	Stolpehull	Sirkulær	33	30	26	20	Rett	Rett	?
NV	705	Stolpehull	Oval	46	30	46	20	Skrå	Buet	Flat
NV	707	Stolpehull	Sirkulær	28	28	28	25	Rett	Rett	Rund
NV	708	Stolpehull	Sirkulær	50	50	30	16	Buet	?	Flat
NV	711	Stolpehull	Sirkulær	25	25	24	18	Skrå	Skrå	Rund
NV	713	Stolpehull	Sirkulær	30	25	25	21	Rett	Buet	Rund
NV	715	Stolpehull	Sirkulær	30	30	31	20	Buet	Buet	Flat
NV	717	Stolpehull	Sirkulær	28	28	28	12	Rett	Rett	Flat
NV	721	Stolpehull	Sirkulær	31	30	31	19	Skrå	Skrå	Rund
NV	726	Stolpehull	Sirkulær	30	25	23	26	Rett	Rett	Flat
NV	748	Stolpehull	Oval	40	30	30	14	Skrå	Skrå	Flat
NV	750	Stolpehull	Sirkulær	35	35	22	15	?	Buet	Flat
NV	751	Stolpehull	Sirkulær	40	33	33	15	Skrå	Skrå	Flat
NV	760	Stolpehull	Sirkulær	25	25	25	16	Buet	Buet	Flat
NV	761	Stolpehull	Sirkulær	27	27	27	18	Buet	Rett	Rund
NV	286	Stolpeliknende	Sirkulær	40	37	38	8	Skrå	Skrå	Flat
NV	291	Stolpeliknende	Sirkulær	40	36	36	10	Buet	Skrå	Flat
NV	462	Stolpeliknende	Oval	30	23	30	6	Rett	Buet	Flat
NV	464	Stolpeliknende	Oval	52	42	53	15	Buet	Skrå	Skrå
NV	466	Stolpeliknende	Usikker	28	21	?	16	Rett	?	Skrå
NV	470	Stolpeliknende	Usikker	37	30	?	15	?	Buet	?
NV	480	Stolpeliknende	Oval	30	20	20	6	Buet	Buet	Rund
NV	482	Stolpeliknende	Sirkulær	34	33	33	11	Buet	Buet	Skrå
NV	483	Stolpeliknende	Oval	30	25	25	11	Skrå	Skrå	Flat
NV	484	Stolpeliknende	Oval	30	25	30	13	Rett	Buet	Ujevn
NV	485	Stolpeliknende	Sirkulær	21	20	24	7	Buet	Buet	Rund
NV	486	Stolpeliknende	Sirkulær	22	21	21	7	Buet	Buet	Rund
NV	573	Stolpeliknende	Oval	30	20	30	13	Buet	Buet	Rund
NV	578	Stolpeliknende	Sirkulær	17	17	18	5	Buet	Buet	Rund
NV	600	Stolpeliknende	Sirkulær	30	28	28	14	Skrå	Rett	Ujevn
NV	605	Stolpeliknende	Sirkulær	20	20	20	7	Buet	Buet	Rund
NV	609	Stolpeliknende	Oval	36	26	36	7	Buet	Skrå	Flat
NV	624	Stolpeliknende	Sirkulær	36	34	38	11	Buet	Buet	Rund
NV	632	Stolpeliknende	Sirkulær	36	36	40	16	Buet	Buet	Rund
NV	634	Stolpeliknende	Oval	30	30	30	12	Buet	Buet	Rund
NV	667	Stolpeliknende	Sirkulær	21	20	21	4	Rett	Rett	Flat
NV	681	Stolpeliknende	Oval	?	?	13	7	?	Buet	?
NV	683	Stolpeliknende	Usikker	?	?	17	10	Buet	?	?
NV	686	Stolpeliknende	Oval	40	20	25	15	Skrå	Buet	Rund
NV	690	Stolpeliknende	Sirkulær	28	30	30	13	Rett	Rett	Flat
NV	709	Stolpeliknende	Sirkulær	20	20	20	6	Skrå	?	Rund
NV	710	Stolpeliknende	Sirkulær	30	26	28	7	Buet	Buet	Rund
NV	714	Stolpeliknende	Sirkulær	20	15	20	6	Buet	Buet	Flat
NV	724	Stolpeliknende	Oval	43	30	43	20	Skrå	Skrå	Flat
NV	757	Stolpeliknende	Sirkulær	35	40	20	13	?	?	Rund
NV	759	Stolpeliknende	Sirkulær	60	60	60	27	Buet	Buet	Skrå
NV	762	Stolpeliknende	Sirkulær	30	30	30	10	Buet	Buet	Rund
NV	763	Stolpeliknende	Sirkulær	36	30	33	11	Buet	Buet	Rund

Område	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
V	345	Stolpehull	Sirkulær	35	35	35	32	Skrå	Rett	Skrå
V	347	Stolpehull	Oval	43	35	31	22	Skrå	Rett	Skrå
V	348	Stolpehull	Sirkulær	60	60	66	25	Rett	Buet	Rund
V	361	Stolpehull	Oval	42	33	39	19	Rett	Skrå	Skrå
V	363	Stolpehull	Sirkulær	34	32	35	21	Rett	Rett	Flat
V	397	Stolpehull	Sirkulær	50	50	50	36	Rett	Rett	Ujevn
V	411	Stolpehull	Sirkulær	31	30	20	22	Rett	Rett	Rund
V	417	Stolpehull	Sirkulær	35	35	32	33	Rett	Rett	Flat
V	435	Stolpehull	Sirkulær	26	25	26	23	Skrå	Rett	Skrå
V	439	Stolpehull	Sirkulær	32	30	34	20	Rett	Buet	Flat
V	445	Stolpehull	Oval	29	26	24	30	Rett	Rett	Flat
V	532	Stolpehull	Sirkulær	24	23	26	26	Skrå	Skrå	Spiss
V	534	Stolpehull	Oval	55	40	35	32	Rett	Rett	Skrå
V	560	Stolpehull	Sirkulær	60	60	60	33	Skrå	Skrå	Flat
V	350	Stolpeliknende	Sirkulær	36	35	41	10	Buet	Buet	Ujevn
V	352	Stolpeliknende	Rektangulær	40	30	35	11	Buet	Buet	Rund
V	353	Stolpeliknende	Oval	80	43	32	10	Buet	Buet	
V	354	Stolpeliknende	Rektangulær	40	38	36	11	Buet	Buet	Ujevn
V	362	Stolpeliknende	Sirkulær	27	24	21	10	Rett	Rett	Flat
V	365	Stolpeliknende	Sirkulær	22	22	17	8	Skrå	Buet	Skrå
V	383	Stolpeliknende	Ujevn sirkulær	58	56	56	14	Skrå	Skrå	Ujevn
V	398	Stolpeliknende	Sirkulær	35	35	34	13	Buet	Buet	Rund
V	412	Stolpeliknende	Sirkulær	40	40	35	20	Buet	Buet	Flat
V	418	Stolpeliknende	Sirkulær	31	27	31	9	Skrå	Skrå	Skrå
V	738	Stolpeliknende	Oval	33	20	33	15	Rett	Buet	Rund
V	746	Stolpeliknende	Sirkulær	35	35	33	12	Buet	Skrå	Flat
S	316	Stolpehull	Ujevn kvadratisk	68	68	76	30	Buet	Buet	Ujevn
S	321	Stolpehull	Oval	72	43	76	39	Skrå	Skrå	Rund
S	323	Stolpehull	Oval	92	71	66	29	Skrå	Skrå	Flat
S	324	Stolpehull	Oval	129	78	66	38	Rett	Rett	Flat
S	505	Stolpehull	Sirkulær	32	29	30	15	Skrå	Skrå	Spiss
S	507	Stolpehull	Oval	59	40	61	18	Skrå	Skrå	Flat
S	508	Stolpehull	Oval	45	32	32	17	Buet	Buet	Rund
S	515	Stolpehull	Oval	92	75	59	28	Buet	Buet	Rund
S	518	Stolpehull	Sirkulær	74	70	74	35	Skrå	Rett	Flat
S	519	Stolpehull	Sirkulær	84	82	73	36	Rett	Buet	Flat
S	523	Stolpehull	Sirkulær	13	9	14	24	Skrå	Skrå	Spiss
S	529	Stolpehull	Sirkulær	60	55	60	30	Skrå	Skrå	Flat
S	530	Stolpehull	Sirkulær	54	50	54	22	Buet	Skrå	Rund
S	545	Stolpehull	Oval	79	60	76	32	Buet	Skrå	Skrå
S	547	Stolpehull	Sirkulær	77	74	75	26	Skrå	Skrå	Ujevn
S	697	Stolpehull	Sirkulær	30	30	30	20	Rett	Rett	Flat
S	274	Stolpeliknende	Ujevn oval	38	28	31	12	Buet	Buet	Rund
S	318	Stolpeliknende	Sirkulær	64	64	68	15	Buet	Buet	Flat
S	506	Stolpeliknende	Oval	43	30	30	7	Skrå	Skrå	Skrå
S	509	Stolpeliknende	Sirkulær	54	49	55	10	Skrå	Buet	Rund
S	512	Stolpeliknende	Sirkulær	20	20	20	10	Buet	Buet	Skrå
S	520	Stolpeliknende	Usikker	72	68	64	21	Skrå	?	Flat
S	544	Stolpeliknende	Sirkulær	39	38	38	19	Buet	Buet	Rund
S	548	Stolpeliknende	Sirkulær	40	40	35	18	Buet	Buet	Flat
Ø	232	Stolpehull	Oval	86	47	40	43	Rett	Rett	Flat
Ø	247	Stolpehull	Sirkulær	38	34	39	12	Skrå	Rett	Flat
Ø	248	Stolpehull	Sirkulær	43	42	52	37	Rett	Rett	Flat
Ø	265	Stolpehull	Oval	110	52	53	24	Skrå	Buet	Rund
Ø	229	Stolpeliknende	Oval	36	32	28	12	Skrå	Rett	Rund
Ø	249	Stolpeliknende	Sirkulær	36	32	22	14	Buet	Buet	Rund
Ø	252	Stolpeliknende	Sirkulær	22	20	25	16	Skrå	Skrå	Flat

Område	Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
Ø	254	Stolpeliknende	Sirkulær	41	34	16	15	Rett	Rett	Flat
Ø	255	Stolpeliknende	Sirkulær	42	40	42	15	Skrå	Skrå	Spiss
Ø	262	Stolpeliknende	Oval	50	40	30	30	Buet	Skrå	Rund
Ø	263	Stolpeliknende	Sirkulær	40	40	41	30	Buet	Buet	Flat

Tab. 78. Mål og beskrivelse av løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Fyllmasse

I nordvest har de ulike løstliggende stolpestrukturene varierende fyllmasse, men majoriteten har en masse bestående av gråbrun humusholdig sand med innslag av trekullbiter. Hele 51 av de 88 stolpehullene i dette området har skoningsteiner i fyllmassen, mens antallet stolpeliknende strukturer med skoningsteiner er seks. I den vestlige delen av lokaliteten har strukturene fyllmasse bestående av gråbrun eller mørkgråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og småstein. To av stolpehullene, A348 og A397, er tettpakket med stein. I fire av stolpehullene ble det funnet skoningsteiner. I sør består fyllmassen av gråbrun eller mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og småstein. I 8 av stolpehullene ble det funnet skoningsteiner. De løstliggende stolpestrukturene i den østlige delen av lokaliteten har fyllmasse bestående av mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og småstein. I ett av stolpehullene, A248, er det funnet skoningsteiner.

Område	Anr.	Type	Lagbeskrivelse
NV	283	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
NV	310	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
NV	339	Stolpehull	Brun humusholdig sand med en del steiner. I bunn mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
NV	355	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	377	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	380	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	402	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	403	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	404	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med flere store trekullbiter. Bevart treverk av stolpen. Skoningsstein.
NV	405	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	451	Stolpehull	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	452	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	457	Stolpehull	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	460	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	473	Stolpehull	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	478	Stolpehull	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	479	Stolpehull	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	487	Stolpehull	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	489	Stolpehull	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	562	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	563	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	565	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	569	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	572	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	575	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	579	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	580	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningsstein.
NV	581	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	585	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	589	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningsstein.
NV	590	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningsstein.
NV	591	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter. Skoningsstein.
NV	592	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.

Område	Anr.	Type	Lagbeskrivelse
NV	462	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand spettet med gul undergrunnssand. Enkelte trekullbiter.
NV	464	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	466	Stolpeliknende	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	470	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	480	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	482	Stolpeliknende	Lys gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	483	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	484	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	485	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	486	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdige sand med enkelte trekullbiter.
NV	573	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	578	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	600	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	605	Stolpeliknende	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	609	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand iblandet gul sand.
NV	624	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekullbiter.
NV	632	Stolpeliknende	Lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	634	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	667	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	681	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	683	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	686	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
NV	690	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	709	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	710	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	714	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	724	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	757	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
NV	759	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
NV	762	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
NV	763	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
V	345	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte mindre flate steiner.
V	347	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte mindre flate steiner.
V	348	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand, tettpakket med stein og noen trekullbiter. Enkelte brente stein.
V	361	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	363	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
V	397	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand, tettpakket med stein og noen trekullbiter. Enkelte brente stein.
V	411	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
V	417	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	435	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
V	439	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
V	445	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
V	532	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningsstein.
V	534	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	560	Stolpehull	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningsstein.
V	350	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og en del brente stein.
V	352	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	353	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	354	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	362	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	365	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	383	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	398	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	412	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
V	418	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
V	738	Stolpeliknende	Lys grå humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Område	Anr.	Type	Lagbeskrivelse
V	746	Stolpeliknende	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
S	316	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningstein.
S	321	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	323	Stolpehull	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand. Skoningstein.
S	324	Stolpehull	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand. Skoningstein.
S	505	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	507	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	508	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	515	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	518	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningstein.
S	519	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. Skoningstein.
S	523	Stolpehull	Mørk gråbrun, svært trekullholdig sand.
S	529	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	530	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	545	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningstein.
S	547	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningstein.
S	697	Stolpehull	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Skoningstein.
S	274	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand.
S	318	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	506	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	509	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	512	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
S	520	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
S	544	Stolpeliknende	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
S	548	Stolpeliknende	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
Ø	232	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med noe trekull. Mørkere i midten.
Ø	247	Stolpehull	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og noen mindre steiner.
Ø	248	Stolpehull	Mørk gråbrun humus- og trekullblandet sand. Mørkere i den vestlige side. Skoningsstein.
Ø	265	Stolpehull	Mørk gråbrun/svart humusholdig sand med en del trekull og noen steiner.
Ø	229	Stolpeliknende	Spettet gråsvart og gråbrun sand med noe trekull
Ø	249	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand.
Ø	252	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
Ø	254	Stolpeliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
Ø	255	Stolpeliknende	Brun humusholdig sand med enkelte steiner.
Ø	262	Stolpeliknende	Mørk brunsvart humusholdig sand med en del småstein. I bunn gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
Ø	263	Stolpeliknende	Mørk brunsvart humusholdig sand med trekull. Mot sidene av nedgravningen er massen lysere gråbrun.

Tab. 79. Beskrivelse av fyllmassen i løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Funn

Fra de løstliggende stolpestrukturene i vest er det gjort funn fra strukturene A345 og A347. Her er det funnet et avslag av flint og en bit med brent leire. I sørlige del er det funn av smieslagg i nedgravningen til den stolpeliknende strukturen A274 og funn av brent leire i stolpehullene A316 og A324. I øst var det funnet et fragment av en ukjent jerngjenstand i fyllmassen til A232.

Område	Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
Sør	A274	Smieslagg		Smieslagg		17g	B16546/8f
	A316	Brent leire		Leire	1		B16548/6f
	A324	Brent leire		Leire	1	3g	B16548/6b
Vest	A345	Avslag		Flint	1		B16552/4a
	A347	Brent leire		Leire	1	4g	B16548/6a
Øst	A232	Fragment		Jern	1		B16548/4b

Tab. 80. Funn fra løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Naturvitenskapelige prøver

Fra de løstliggende stolpehullene og stolpeliknende strukturene på lokaliteten ble det samlet inn til sammen 149 makrofossil/¹⁴C-prøver. Prøven fra A347 i det vestlige området ble analysert av botanikerne, men det var få makrofossiler og kun bevart ubrente frø (vedlegg 1).

Dateringer

Fra det nordvestlige området ble det sendt inn 3 prøver fra løstliggende stolpehull. Et trestykke fra fyllmassen i stolpehull A404 er ¹⁴C-datert til 900± 60 BP (AD1020-1260, Beta-238975) som tilsvarer perioden tidlig middelalder/høymiddelalder. I tillegg ble det sendt inn trekull fra fyllmassene til strukturene A402 og A616. Trekull fra A402 er datert til 1510 ± 40 BP (AD430-640, Beta-238979) noe som tilsvarer perioden folkevandringstid/merovingertid, mens prøven fra A616 gav 1830 ± 40 BP (AD80-310, Beta-253455) som tilsvarer eldre/ynge romertid. Fra det vestlige området foreligger det to dateringer fra de løstliggende stolpehullene. Trekull fra fyllmassen i A348 er ¹⁴C-datert til 1090 ± 40 BP (AD880-1020, Beta-238976) som tilsvarer vikingtid, mens dateringen fra fyllmassen i A347 gav 880 ± 40 BP (AD1040-1240, Beta-238971) som treffer i perioden tidlig middelalder/høymiddelalder. I sør er trekull fra stolpehull A323 ¹⁴C-datert til 2000 ± 50 BP (BC150-AD90, Beta-238966) som tilsvarer perioden sen førromersk jernalder/eldre romertid, mens trekull fra stolpehull A248 i øst er ¹⁴C-datert til 2000 ± 40 BP (BC90-AD80, Beta-238967) som tilsvarer perioden sen førromersk jernalder/eldre romertid.

Omr.	A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC(2 sigma)	Beta nr
NV	283	84		Makro/14C				
NV	310	106	28-38 cm	Makro/14C				
NV	339	315	2-12 cm	Makro/14C				
NV	339	316	15-30 cm	Makro/14C				
NV	355	356	10-21 cm	Makro/14C				
NV	377	367	1-12 cm	Makro/14C				
NV	402	175	15-20 cm	Makro/14C	AMS	1510 ± 40 BP	AD430-640	Beta-238979
NV	404	177		Makro/14C				
NV	404	Fnr.163		14C	Konv.	900± 60 BP	AD1020-1260	Beta-238975
NV	405	178	1-15 cm	Makro/14C				
NV	451	345	10-30 cm	Makro/14C				
NV	452	346	15-28 cm	Makro/14C				
NV	457	465	1-16 cm	Makro/14C				
NV	460	447	1-15 cm	Makro/14C				
NV	464	437	1-13 cm	Makro/14C				
NV	466	424	1-21 cm	Makro/14C				
NV	470	449	1-15 cm	Makro/14C				
NV	473	509	1-15 cm	Makro/14C				
NV	478	496	1-13 cm	Makro/14C				
NV	479	436	2-20 cm	Makro/14C				
NV	482	497	1-10 cm	Makro/14C				
NV	483	498	1-15 cm	Makro/14C				
NV	484	499	1-13 cm	Makro/14C				
NV	487	505	1-14 cm	Makro/14C				
NV	489	501	1-17 cm	Makro/14C				
NV	562	444	1-20 cm	Makro/14C				
NV	563	434	1-9 cm	Makro/14C				
NV	565	446	1-15 cm	Makro/14C				
NV	569	442	1-14 cm	Makro/14C				
NV	572	418	1-16 cm	Makro/14C				
NV	573	450	1-11 cm	Makro/14C				
NV	575	454	1-13 cm	Makro/14C				
NV	579	455	1-12 cm	Makro/14C				

Omr.	A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC(2 sigma)	Beta nr
NV	580	423	1-30 cm	Makro/14C				
NV	581	421	1-11 cm	Makro/14C				
NV	585	420	2-18 cm	Makro/14C				
NV	589	410	2-30 cm	Makro/14C				
NV	590	401	3-24 cm	Makro/14C				
NV	591	400	1-21 cm	Makro/14C				
NV	591	408		14C				
NV	592	402	2-34 cm	Makro/14C				
NV	593	405	1-11 cm	Makro/14C				
NV	594	404	1-10 cm	Makro/14C				
NV	598	456	10-25 cm	Makro/14C				
NV	600	460	1-14 cm	Makro/14C				
NV	602	398	1-22 cm	Makro/14C				
NV	604	406	5-21 cm	Makro/14C				
NV	605	473	1-7 cm	Makro/14C				
NV	608	395	1-22 cm	Makro/14C				
NV	610	425	7-20 cm	Makro/14C				
NV	612	488	12-34 cm	Makro/14C				
NV	614	470	1-11 cm	Makro/14C				
NV	616	341	1-18 cm	Makro/14C				
NV	616	342	11-25 cm	Makro/14C	AMS	1830 ± 40 BP	1:80-260 AD 2:300-310 AD	Beta-253455
NV	618	313	5-19 cm	Makro/14C				
NV	620	494	9-32 cm	Makro/14C				
NV	622	491	1-12 cm	Makro/14C				
NV	624	489	1-12 cm	Makro/14C				
NV	625	490	1-12 cm	Makro/14C				
NV	627	503	1-23 cm	Makro/14C				
NV	628	504	1-19 cm	Makro/14C				
NV	642	321	7-18 cm	Makro/14C				
NV	647	364	1-10 cm	Makro/14C				
NV	648	368	12-31 cm	Makro/14C				
NV	650	440	1-11 cm	Makro/14C				
NV	652	399	1-10 cm	Makro/14C				
NV	653	320	4-13 cm	Makro/14C				
NV	655	377	2-10 cm	Makro/14C				
NV	662	323	15-29 cm	Makro/14C				
NV	663	347	20-37 cm	Makro/14C				
NV	664	327	10-22 cm	Makro/14C				
NV	666	330	1-17 cm	Makro/14C				
NV	666	331	22-36 cm	Makro/14C				
NV	667	484	1-5 cm	Makro/14C				
NV	670	468	1-19 cm	Makro/14C				
NV	675	477	1-10 cm	Makro/14C				
NV	676	475	1-29 cm	Makro/14C				
NV	677	474	1-18 cm	Makro/14C				
NV	679	337	4-29 cm	Makro/14C				
NV	681	483	1-6 cm	Makro/14C				
NV	684	481	1-15 cm	Makro/14C				
NV	685	482	1-19 cm	Makro/14C				
NV	687	329	21-33 cm	Makro/14C				
NV	689	361	1-15 cm	Makro/14C				
NV	691	357	12-42 cm	Makro/14C				
NV	692	358	4-25 cm	Makro/14C				
NV	694	350	11-30 cm	Makro/14C				
NV	695	344	3-23 cm	Makro/14C				
NV	699	348	13-44 cm	Makro/14C				
NV	705	365	1-14 cm	Makro/14C				
NV	707	378	5-31 cm	Makro/14C				
NV	708	376	3-15 cm	Makro/14C				

Omr.	A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC(2 sigma)	Beta nr
NV	709	375	1-7 cm	Makro/14C				
NV	711	506	1-17 cm	Makro/14C				
NV	713	507	1-20 cm	Makro/14C				
NV	715	508	1-19 cm	Makro/14C				
NV	717	478	1-12 cm	Makro/14C				
NV	721	393	1-17 cm	Makro/14C				
NV	726	479	1-12 cm	Makro/14C				
NV	748	443	1-10 cm	Makro/14C				
NV	750	467	1-14 cm	Makro/14C				
NV	751	422	1-14 cm	Makro/14C				
NV	757	453	1-13 cm	Makro/14C				
NV	759	512	14-24 cm	Makro/14C				
NV	760	492	1-16 cm	Makro/14C				
NV	761	493	1-17 cm	Makro/14C				
NV	763	502	1-11 cm	Makro/14C				
V	345	148		Makro/14C				
V	347	149		Makro/14C	AMS	880 ± 40 BP	AD1040-1240	Beta-238971
V	348	167	15-23 cm	Makro/14C	Konv.	1090 ± 40 BP	AD880-1020	Beta-238976
V	352	164		Makro/14C				
V	361	158	15-20 cm	Makro/14C				
V	363	131	13-20 cm	Makro/14C				
V	397	136	25-30 cm	Makro/14C				
V	411	174	1-17 cm	Makro/14C				
V	417	132	20-30 cm	Makro/14C				
V	417	155	9-15 cm	Makro/14C				
V	435	208	10-20 cm	Makro/14C				
V	439	210	5-20 cm	Makro/14C				
V	445	232	21-28 cm	Makro/14C				
V	532	274	7-31 cm	Makro/14C				
V	534	273	11-21 cm	Makro/14C				
V	560	286	10-28 cm	Makro/14C				
V	746	383	3-10 cm	Makro/14C				
S	316	114	8-27 cm	Makro/14C				
S	321	259	4-23 cm	Makro/14C				
S	323	123		Makro/14C		2000 ± 50 BP	1:BC150-140 2:110-AD90	Beta-238966
S	324	125		Makro/14C				
S	505	254	1-10 cm	Makro/14C				
S	506	255	1-3 cm	Makro/14C				
S	507	252	3-16 cm	Makro/14C				
S	508	251	3-15 cm	Makro/14C				
S	509	253	1-5 cm	Makro/14C				
S	515	245	3-13 cm	Makro/14C				
S	518	244	10-25 cm	Makro/14C				
S	519	258	7-25 cm	Makro/14C				
S	520	250	3-15 cm	Makro/14C				
S	523	249	1-20 cm	Makro/14C				
S	529	248	5-25 cm	Makro/14C				
S	530	247	5-18 cm	Makro/14C				
S	545	282	1-13 cm	Makro/14C				
S	547	281	1-14 cm	Makro/14C				
Ø	232	128	30-40 cm	Makro/14C				
Ø	248	127	25-35 cm	Makro/14C	AMS	2000 ± 40 BP	BC90-AD80	Beta-238967
Ø	262	218	13-25 cm	14C				
Ø	262	220	1-12 cm	Makro/14C				
Ø	263	217	12-25 cm	Makro/14C				
Ø	263	219	12-25 cm	14C				
Ø	265	202	2-14 cm	Makro/14C				

Tab. 81. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Tolkning

Det kan ikke utelukkes at enkelte av stolpestrukturene innenfor husområde NV kan tilhøre hus 3-5, men det er sannsynlig at flere av stolpestrukturene knytter seg til en eller flere andre husfaser som er overlappende med hus 3-5. Dateringen av en bevart stolperest fra nedgravning A404 gav alderen tidlig middelalder/høymiddelalder. Det er mulig at denne stolpen kan tilhøre en husfase som i tid ligger mellom hus 3 og hus 4 som er datert til henholdsvis vikingtid/tidlig middelalder og høymiddelalder. Dateringene av trekull fra stolpene A402 og A616 gav henholdsvis folkevandringstid/merovingertid og eldre/ynge romertid. Dateringsmessig kan stolpehull, A402, kanskje knyttes til husfase 5, men plasseringen av stolpen passer ikke inn i husplanet. Stolpehullet inngår derfor sannsynligvis i en annen husfase. A616 indikerer at det er representert en romertids husfase i området, men stolpen er gravd ned gjennom et eldre dyrkningslag og det er mulig at det daterte trekullet fra nedgravningen stammer fra dette dyrkningslaget.

Fig. 100. Like stolpestrukturer i de vestlige området. Til høyre A348 mot N, foto T. B. Olsen. Til venstre A397 mot NV, foto B. Sæbø.

De løstliggende stolpehullene og stolpeliknende strukturene i det vestlige området er sannsynligvis spor etter en eller flere husfaser, men helhetlige husplan for disse er ikke erkjennbare. Enkelte av stolpehullene og de stolpeliknende strukturene som er lokalisert innenfor husområdet til hus 1 har kanskje tilhørt denne bygningen, men dette er usikkert. De to stolpehullene, A348 og A397 (fig. 100), har svært lik form og fyllmasse. Begge nedgravningene er tettpakket med stein. Trolig er disse steinpakningene fundament for stolper som har tilhørt samme konstruksjon. Antakelig er de spor etter en bygning. Dateringen av trekull fra A348 til vikingtid sannsynliggjør at konstruksjonen er fra denne perioden.

Fig. 101. Like stolpestrukturer i de sørlige området. Til høyre A316 mot N, foto H. Handeland. Til venstre A323 mot N, foto B. Sæbø.

Flere av de løstliggende stolpehullene i det sørlige området har lik form i flate og profil og det er sannsynlig at det er representert minst en husfase i dette området. Eksempel på dette er de to stolpenedgravningene, A316 og A323 (fig. 101), som er 2,7 m fra hverandre. De to stolpehullene er trolig spor etter en bygning og i begge er det funn av brent leire som kan være rester etter en leirklinet vegg. Dateringen av trekull fra fyllmassen i nedgravning A323 antyder at bygningen kan være fra perioden sen førromersk jernalder/eldre romertid og er således samtidig med hus 1.

I øst er stolpehull og stolpeliknende strukturer lokalisert innenfor et avgrenset og godt drenert område og det er sannsynlig at det har stått minst en bygning her. Dateringen av trekull fra stolpehull A248 antyder alder for en mulig bygning til perioden sen førromersk jernalder/eldre romertid. Dateringen av stolpehullet er i aldersmessig overensstemmelse med datering av hus 1 og stolpehull A323 i den sørlige delen av feltet.

Brønn fra høymiddelalder

Lokalisering

Brønnstrukturen ble påvist i den sørøstre delen av utgravningsfeltet og ligger ca 10 m sørøst for hus 3 og ca 10 m øst før hus 2.

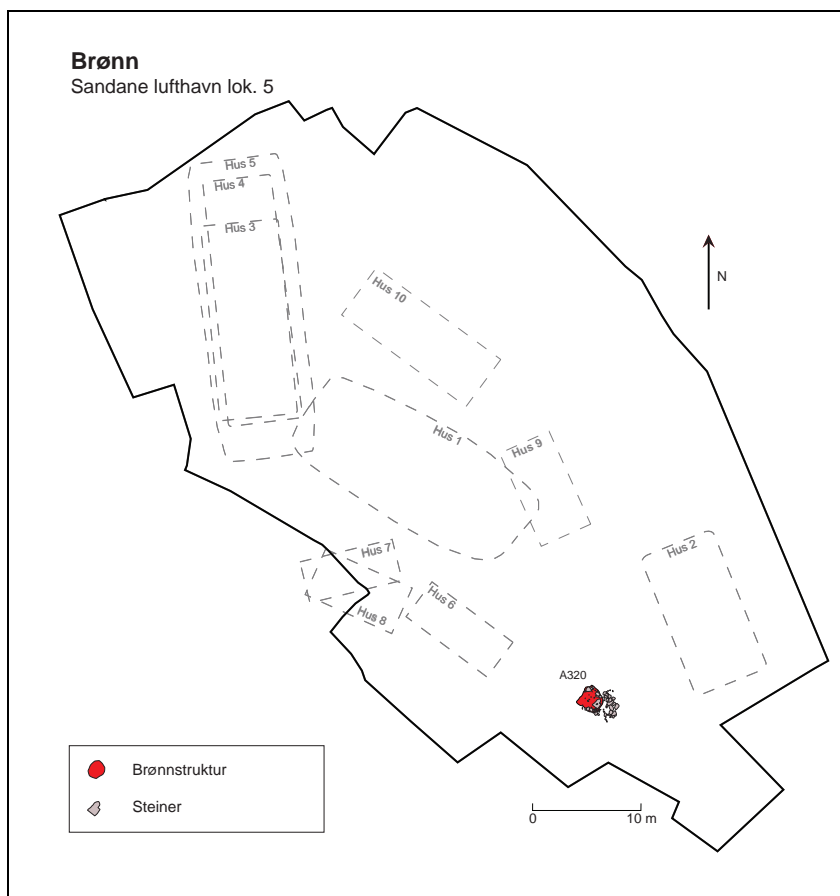

Fig. 102. Lokalisering av brønnstruktur. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Brønnstrukturen er identifisert ved en nedgravning i undergrunnen (A320) og en steinsetting (A272) i tilknytning til denne (fig. 103). Steinsettingen, A272, ligger i nivå like over nedgravningen etter brønnen. Den er lokalisert inn mot den østre, sørøstre utkanten av

nedgravningen. Steinsettingen har en noe utflytende form i flaten, men den best bevarte delen utgjøres av en steinpakning på ca 2,5 x 1,0 m. Steinene ligger tettpakket og det er flere flate steinheller. Trolig har steinsettingen vært et platå i tilknytning til brønnen.

Selve nedgravningen etter brønnen, A320, er nærmest kvadratisk i flaten og måler ca 2,0 x 2,0 m. Den er 1,80 m dyp med lett skrånende sider og rund bunn. Rundt kanten av toppen på nedgravningen er det flere store steiner som er rester etter en forsterkning av brønnkanten. Kanskje representerer steinene spor etter en lavere ringmur. Fyllmassen i brønnen består av brun humusholdig sand. Mot bunnen av brønnen blir det organiske innholdet høyere. Brønnen er gravd ned gjennom kompakt undergrunn. Undergrunnsmassene blir mer og mer finsedimentert i dybden. I toppen består undergrunnen av hardpakket sandgrus, deretter følger et lag med sand, et siltlag og mot bunnen er det ren leire. De kompakte undergrunnsmassene rundt nedgravningen har ført til ekstra gode bevaringsforhold for organisk materiale og det er bevart et stort funnmateriale av tre.

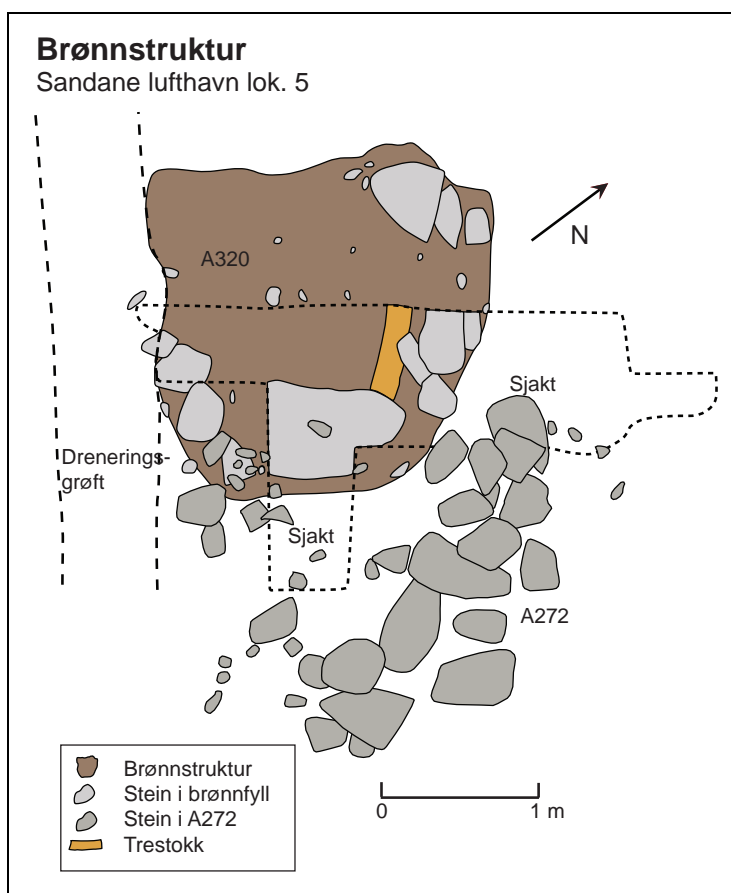

Fig. 103. Plantegning av brønnstruktur. Grafikk T.B. Olsen.

Brønnen har en indre konstruksjon av trestømmer og stein som delvis har kollapset (fig. 104). Langs den nordøstlige siden av nedgravningen er det en indre vegg som består av 8 horisontale trestokker (BRM704/1-3,8-9,11,13,274) som ligger over hverandre og disse er støttet på innsiden av to vertikale stokker (BRM704/7,12). De horisontale stikkene har en lengde på opptil 1,65 m og største tverrsnitt på 0,30 cm, mens de vertikale stikkene har største lengde på 1,30 m lang og har største tverrsnitt på 0,30 m. Den nordvestlige siden av nedgravningen har ingen indre vegg av tre, men denne er støttet av en enkelt stor trestamme (BRM704/6) som er 1,20 m høy og har største tverrsnitt på 0,35 m. I øvre del av stammen stikker det ut deler av en tykk grein på ca 0,7 m som delvis har støttet den nordøstlige veggen.

Over greinen ligger en steinhelle som trolig har hatt funksjon som et platå hvor en har stått ved henting av vann.

Det er usikkert hvilken indre oppbygning nedgravningen har hatt i sørvest og sørøst. Mot bunnen av brønnen er det funnet 3 store helleliknende steiner og 2 vertikalt stående trestokker (BRM704/4,5) som trolig har vært del av en indre konstruksjon som senere har kollapset. Den ene vertikale støttestokken (BRM704/5) måler 0,90 m og har et tverrsnitt på opptil 0,25 m og den andre (BRM704/4) måler 1,30 m og har et tverrsnitt på 0,18 cm. De helleliknende steinene har største mål på 1,0 x 0,6 m med tykkelse på opptil 0,30 m. Retningen på stokkene og de sammenraste steinene sannsynliggjør at den sørøstre siden av nedgravningen har vært støttet av de to vertikale trestokkene, mens den sørvestre delen har hatt en indre konstruksjon av store helleliknende steinheller som har stått på høykant.

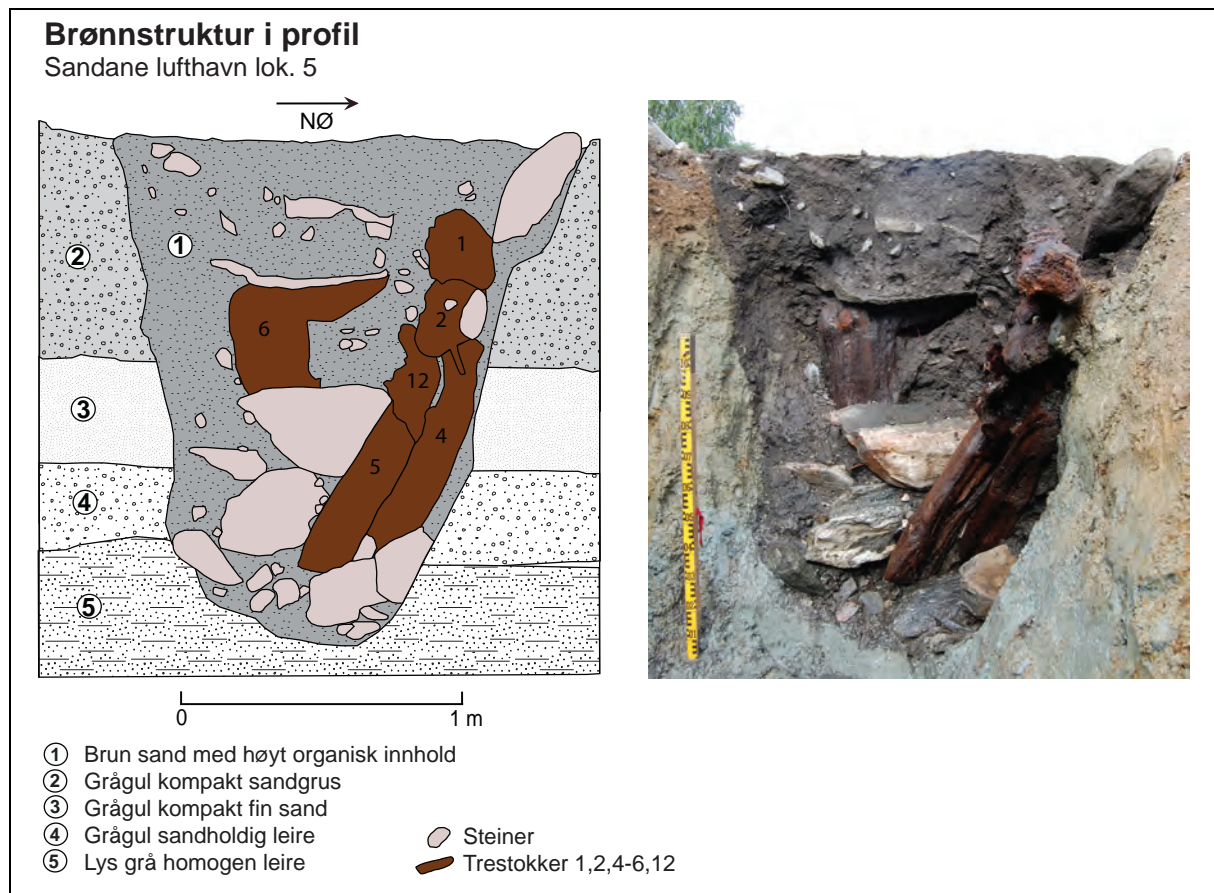

Fig. 104. Brønnstruktur i profil mot NV. Grafikk og foto T.B. Olsen.

Type	Materiale	Antall	Vekt	St_L	St_B	Mus. nr	Unr
Bygningstømmer	tre	1		165	30	BRM704	1
Bygningstømmer	tre	1		130	25	BRM704	2
Bygningstømmer	tre	1		130	15	BRM704	3
Bygningstømmer	tre	1		130	18	BRM704	4
Bygningstømmer	tre	1		90	25	BRM704	5
Bygningstømmer	tre	1		120	35	BRM704	6
Bygningstømmer	tre	1		85	13	BRM704	9
Bygningstømmer	tre	1		130	20	BRM704	12
Bygningstømmer	tre	1		?	?	BRM704	274
Staur	tre	1		120	10	BRM704	7

Type	Materiale	Antall	Vekt	St_L	St_B	Mus. nr	Unr
Staur	tre	1		75	8	BRM704	8
Stokk	tre	1		55	8	BRM704	11
Stokk	tre	1		60	10	BRM704	13

Tab. 82. Bygningsmaterialer fra brønn, A320.

I toppen av nedgravningen er det en delvis bevart steinpakning som ligger som en krans rundt kanten. Steinpakningen har delvis lagt over bakken og har hindret at kanten i toppen av brønnen har kollapset som følge av erosjon.

Flere av reststokkene som er benyttet i brønnens indre konstruksjon har bevarte spor etter tilvirkning som viser at de er gammelt bygningstømmer. 8 av stokkene har tydelige spor etter bearbeiding i endene.

Fig. 105. Brønnstrukturen har en indre konstruksjon av gammelt bygningstømmer. På foto er tømmeret markert med undernummer til BRM704. Bilde til venstre mot N, til høyre mot NØ. Foto T.B. Olsen.

5 av disse stokkene har enten nedskjæringer med treplugg eller hull etter treplugg i endene. BRM704/4 er 1,30 m lang og har et ujevnt ovalt tverrsnitt med største mål på 0,18 m. I begge ender er stokken skjært ned, og i den ene enden er det en treplugg som går gjennom stokken, i den andre enden er det et hull etter en treplugg. BRM704/12 er 1,30 m lang og har et ovalt tverrsnitt på opptil 0,20 m. Også denne stokken har nedskjærte ender hvor det er hull etter treplugg. Like innenfor hullet i den ene enden er det en sekundær treplugg som går gjennom stokken. BRM704/2 er 1,30 m lang og har et ujevnt ovalt tverrsnitt på opptil 0,25 cm. Kun den ene siden er godt bevart og denne er skjært til som BRM704/4 og har også en treplugg gjennom stokken. BRM704/3 er 1,30 m lang og har et ujevnt sirkulært tverrsnitt på 0,15 m. Stokken er bearbeidet i begge ender med hull som trolig er spor etter treplugg. Det er foreløpig ikke bestemt hvilken type bygningstømmeret stammer fra eller hvilken bygningsteknikk som er anvendt, men muligens dreier det seg om laftetømmer. BRM704/1 er 1,65 m lang og har et ujevnt ovalt tverrsnitt på opptil 30 cm. Den er blant de horisontale stokkene som har lagt øverst i brønnkonstruksjonen og er derfor noe dårlig bevart. Likevel kan det sees at stokken har tydelige tilskjæringer i begge ender.

Den store stammeliknende stokken, BRM704/6, har innskjæringer på to sider av den enden som står ned. Innskjæringene er fra 0,10 til 0,20 m dype og ca 0,10 m høye. At stokken er

bearbejdet med innskjæringer kan indikere at også denne stokken kan ha vært del av en bygning.

BRM704/5 og BRM704/7 er begge vertikale støttestokker som er tilhugd i den enden. Det er tydelig at stökkene har vært trykket eller slått ned i bunnen av brønnen. BRM704/5 har en lengde på 0,90 m og et halvmåneformet tverrsnitt på 0,25 m. Dette tyder på at stökkene har vært kløyvd. Det er sannsynlig at denne stökkene også stammer fra en bygning. BRM704/7 er en staur som er 1,20 m lang og har et sirkulært tverrsnitt på opptil 0,10 m. Staturen har nok ikke tilhørt en bygning, men har trolig vært anvendt i forbindelse med hesjing før den havnet i brønnen.

Blant de resterende trestökkene fra brønnen er BRM704/9 og BRM704/274 trolig også bygningstømmer, men disse var for dårlig bevarte til at en kan se tydelige spor etter bearbejding.

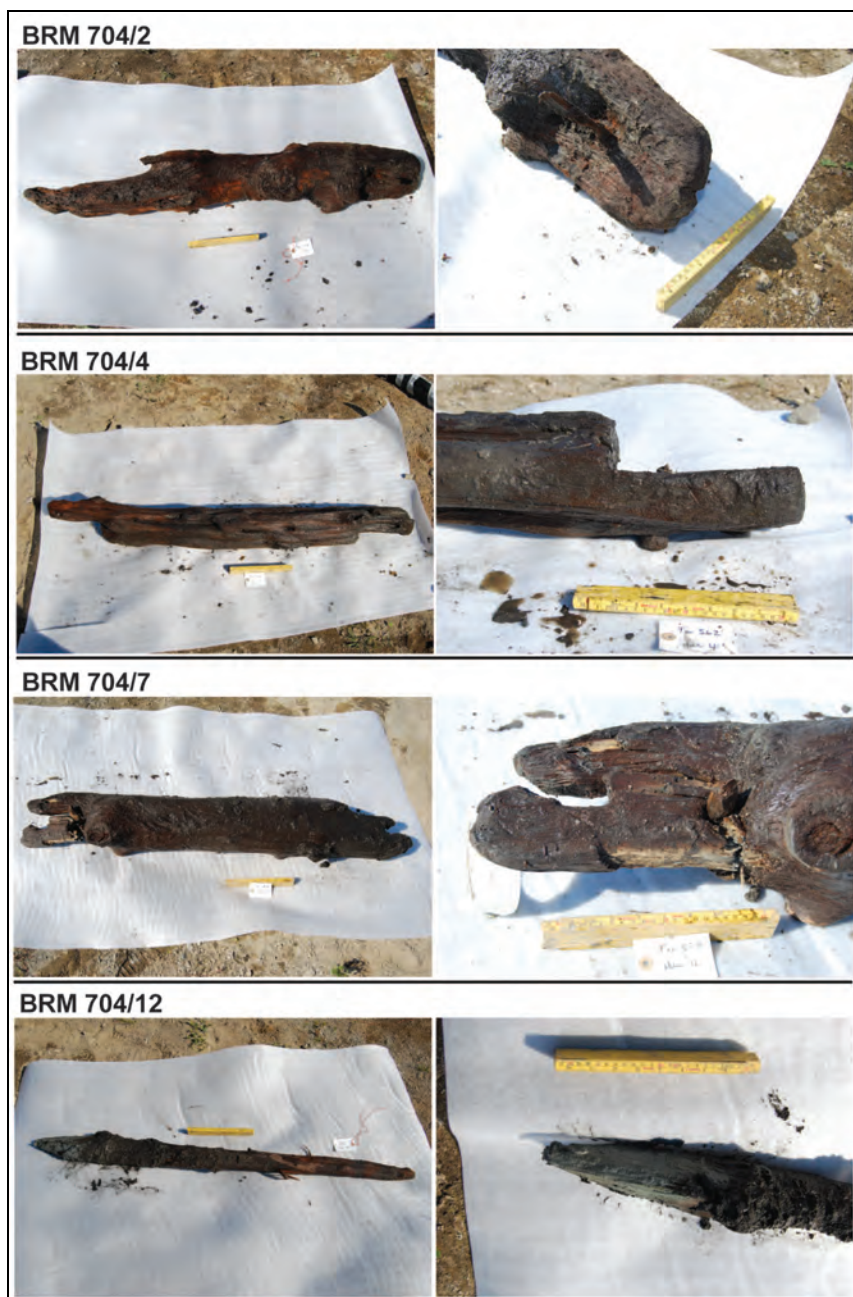

Fig. 106. Foto av bygningstømmer fra brønnstruktur. Foto R.L. Bade

Funn fra steinsetting A272

I området med steinsetting, A272, er det gravd et område på ca 3,0 x 3,0 m med en dybde på ca 10 cm der jordmassen er såldet. I tillegg er all masse fra nedgravningen etter brønnen, A320, er såldet.

Fra A272 er det funnet 8 gjenstander eller gjenstandfragmenter, 1 avslag av flint, 160 g slagg, 104 g brente bein, 4 g ubrente bein, 15 g brent leire og 2 asbestfragmenter.

Str.nr	Type	Antall	Vekt	Materiale	Mus. nr
Brønn A272	Kar	1		keramikk	BRM704
Brønn A272	Nagle	7		jern	BRM704
Brønn A272	Spiker	1		jern	BRM704
Brønn A272	Jernfragment	4		jern	BRM704
Brønn A272	Fragment av asbest	2		asbest	BRM704
Brønn A272	Avslag	1		flint	BRM704
Brønn A272	Brent leire	6	15 g		BRM704
Brønn A272	Ubrente bein		4 g	bein	BRM704
Brønn A272	Brente bein		104 g	bein	BRM704
Brønn A272	Slagg		160 g	slagg	BRM704

Tab. 83. Funn fra såldet område, A272.

Keramikk: Det er funnet et bukskår (BRM704/156) som er av en keramikktype med klare middelaldertrekk, men typen er ukjent (pers komm Rory Dunlop, 2009). Godset er lysgrått og på den ene siden er det mulig linjedekor, trolig et avtrykk. Skåret har mål på 2,0 x 1,9 cm og største tykkelse på 0,4 cm.

Metallfunn: Av jernfunn er det 2 nagler, 1 spiker og 4 fragmenter. Begge naglene er fragmentert. En av dem (BRM704/268) er i fire deler og har rundt hode og rektangulær klinke. Avstanden mellom hode og klinke er på 3,9 cm. Den andre naglen (BRM704/269) er svært korrodert og det er kun bevart hode og klinke.

Andre funn: I tillegg til gjenstandsfunn er det funnet en del brente bein, litt ubrente bein, brent leire, slagg, asbestfragment og et mulig flintavslag. Beinmaterialet er ikke analysert, men slagget er bestemt som smieslagg. Asbest finnes naturlig i jordsmonnet og det er derfor usikkert om de to fragmentene kan knyttes til kulturell aktivitet. Det mulige flintavslaget kan være restavfall fra ildflint.

Funn fra brønnen A320

I fyllmassen fra selve brønnen var det svært gode bevaringsforhold for organisk materiale og det er samlet inn flere tregjenstander og produksjonsavfall av tre. I tillegg var det funn av never, lær, bein, brent leire, smieslagg og gjenstander av stein og jern.

Type	Gjenst del	Antall	Vekt	Materiale	Mus. nr
Dreiet trebolle	Hel	1		tre	BRM704
Dreiet trebolle	Randskår	3		tre	BRM704
Dreiet trebolle	Bukskår	11		tre	BRM704
Emne til trebolle	Hel	3		tre	BRM704
Hank til øsekar	hank	1		tre	BRM704
Håndrokk		1		tre	BRM704
Låsepinne		1		tre	BRM704
Deler av trespann		3		tre	BRM704

Type	Gjenst del	Antall	Vekt	Materiale	Mus. nr
Treplugg		1		tre	BRM704
Bygningstømmer		9		tre	BRM704
Trestokk		2		tre	BRM704
Trestaur		2		tre	BRM704
Pinner		3		tre	BRM704
Bearbeidete trestykker		16		tre	BRM704
Bearbeidet lærstykke		1		lær	BRM704
Kleberkar	bukskår	2		stein	BRM704
Bakstehelle		1		stein	BRM704
Nagle	hode	1		jern	BRM704
Bryne		1		sandstein	BRM704
Biter av never		2		never	BRM704
Hasselnøttskall		6			BRM704
Dyretann				dyretann	BRM704
Ubrante bein			2 g	bein	BRM704
Brente bein			5 g	bein	BRM704
Avslag		2		flint	BRM704
Slagg			63g	slagg	BRM704
Brent leire		5	6g		BRM704

Tab. 84. Alle funn fra fyllmassen i brønn, A320.

Fig. 107. Utvalg av fragmenter av dreid trekar. Øverst til høyre røntgen av preparatet til BRM704-24. Kanten av karet er synlig i nedre del, foto Konserveringsavd, BM. Foto øverst til høyre T.B. Olsen. Foto nederst til venstre og nederst O. Dokset.

Gjenstander av tre: Blant de mange funn av tre er det gjenstander som trebolle, håndtak til øse, håndrokk, låsepinne, treplugg og fragmenter av trespann. Det er også mye tremateriale med spor etter bearbeiding som bygningstømmer, trestykker med huggespor, og i tillegg en del ubearbeidet tremateriale i form av trestokker, staur, pinner og stykker av never. Når det gjelder bygningstømmer, trestokker og staur, inngår disse i brønnkonstruksjonen og er beskrevet over. Trematerialet er ikke treartsbestemt.

Av treboller er det funnet 1 nærmest hel dreid trebolle, 13 fragmenter av dreide boller, 1 øsehank og 3 emner til boller. Den nærmest intakte dreide trebollen har en diameter på ca 20 cm (BRM704/24). Deler av buken og randen mangler. Bollen er svært skjør og er derfor tatt ut i et gipspreparat. Like ved bollen er det funnet en trehank i to deler (BRM704/17) og denne hanken tilhører trolig trebollen. Hanken var 17,5 cm lang og skaftet hadde en tykkelse på 5,6 cm. I den ene enden av hanken er det bevart deler av karet, i den andre var skaftet vinklet til en opphengskrok. Sannsynligvis har trebollen med hank hatt funksjon som øse til brønnen. De 13 fragmentene av dreid trebolle tilhører trolig også det samme karet, men dette er usikkert. Det er tre randfragment (BRM704/19,20) som har en største mål på 5,0 x 3,0 cm (minste 4,3 x 2,1 cm) og en tykkelse på opptil 0,7 cm. Det er dessuten funnet 10 fragmenter av buken på dreid trebolle (BRM704/44).

Fig. 108. To av emnene til trekar. Til venstre BRM704/22. Til høyre BRM704/41. Foto R.L. Bade.

I tillegg til funnene av dreid trebolle er det funnet 3 grovt tilhugde emner til treboller (fig. 108). Det største emnet (BRM704/22) har en diameter på 20 cm og en tykkelse på 10 cm og det minste emnet (BRM704/41) måler 16 cm i diameter og er 8 cm tykt. Det siste emnet (BRM704/42) er svært dårlig bevart og størrelse er derfor usikker, men trolig har størrelsen vært omtrent som det største emnet.

Fig. 109. Håndrokk /BRM704/18) og låsepinne (BRM704/43). Foto T.B. Olsen.

Den fragmenterte håndrokk er knekt i fire deler (BRM704/18). Delene utgjør en avlang trepinn med innskjærte hakk på to sider. Til sammen er stykket på ca 12,5 cm og har en tykkelse på 1,0 cm (fig. 109).

Låsepinnen hadde et tilnærmet rundt tverrsnitt (BRM704/43). I den ene enden er det et hull, mens den andre enden er butt. Den er 7,5 cm lang og har en største tykkelse på 2,4 cm (fig. 109).

4 trefragmenter er tolket som deler av et lagget spann eller kar (BRM704/16,28). Trolig dreier det seg om rester etter høvlete trestaver. Det er et randfragment som måler 8 x 8 cm og har en tykkelse på opptil 1,0 cm. Langs randen er det et lite hakk. De andre 3 fragmentene har største mål på 11,0 x 5,0 cm og største tykkelse på opptil 1,0 cm.

En liten treplugg har tilnærmet rektangulært tverrsnitt og en spisset ende (BRM704/31). Pluggen er 3,5 cm lang og har en største tykkelse på 1,2 cm.

I alt er det 16 stykker tre med spor etter bearbeiding. Trestykkene kan ha tilhørt gjenstander, men de fleste er sannsynligvis produksjonsavfall. 1 av trestykkene (BRM704/14) kan være fra bunnen av et trekar. Det måler 6,0 x 5,0 cm og har en tykkelse på 2,2 cm. Det er 1 hult trestykke med glattet tre som måler 8,0 x 0,5 cm og med tykkelse på 0,3 cm. De siste 14 trestykkene har huggespor og disse har største mål på 13,5 x 4,1 cm (minste 6,1 x 1,5 cm) og med største gjennomsnittlig tykkelse på 2,2 cm (fra 1,2 til 2,7 cm).

I tillegg ble det funnet 2 store biter med never og 3 pinner (BRM704/10,23,26) med største lengde på 85,0 cm og største tykkelse 5,0 cm

Gjenstander av stein og jern: Av jernfunn finnes det 1 svak rektangulær klinke av en jernnagle (BRM704/171) som måler 2,0 x 1,8 cm og har en tykkelse på 1,2 cm. Det er også et lite antall funn av steingjenstander. 2 kleberkarskår (BRM704/71,72) fra buken av ett eller to kar av ukjent type. Største mål er på 7,0 x 4,8 cm (minste 4,5 x 3,9 cm) og med gjennomsnittlig største tykkelse på 1,2 cm (fra 1,0 til 1,3 cm). 1 fragment av bakstehelle av kleber (BRM704/87) som har riller på den ene siden. Det måler 8,1 x 6,2 cm og har en tykkelse på opptil 1,1 cm. 1 bryne av mulig Eidsborg type av sandstein (BRM704/96). Det har rektangulært tverrsnitt, måler 9,2 x 2,3 cm og har en tykkelse på 1,9 cm. I tillegg var det to mulige avslag av flint som kan være rester etter ildflint. Alternativt er avslagene fra en eldre fase og er sekundærdeponert i brønnkonteksten.

Annet organisk materiale: I tillegg til trematerialet ble det også funnet annet organisk materiale som bearbeidet lær, brente- og ubrente bein og hasselnøttskall. Det bearbeidete lærstykket som måler 7,5 x 1,0 cm har spor etter søm. Beinmaterialet er sparsommelig representert med ca 2,0 g ubrente bein og 5,0 g brente bein. I tillegg er det funn av en dyretann. Beinmaterialet er ikke analysert. I brønnmassen er det også funnet en del ubrente hasselnøtter.

Andre funn: Det var et mindre innslag av smieslagg (63,0 g) og brent leire (4,0 g) i fyllmassen i toppen av brønnen.

Naturvitenskapelige prøver

Fra brønnprofilen ble det tatt ut en pollenserier på 28 pollenprøver (VP293) og en serie på 10 makrofossilprøver (VP294-302). Prøvene ble tatt ut i område mellom den store trestokk

(BRM704/6) og undergrunnen i nivå 1,10-1,75 m fra overflaten. I dette nivået er det lite sannsynlig at det er innblanding av sekundære masser som brønnen er fylt igjen med etter at den gikk ut av bruk. I tillegg ble det tatt ut en trekullprøve (VP291) fra et tynt trekullsjikt i toppen av brønnen. Trekullsjiktet er trolig en bålrest som er yngre enn brønnens brukstid. Ingen av pollen- eller makrofossilprøvene er analyserte.

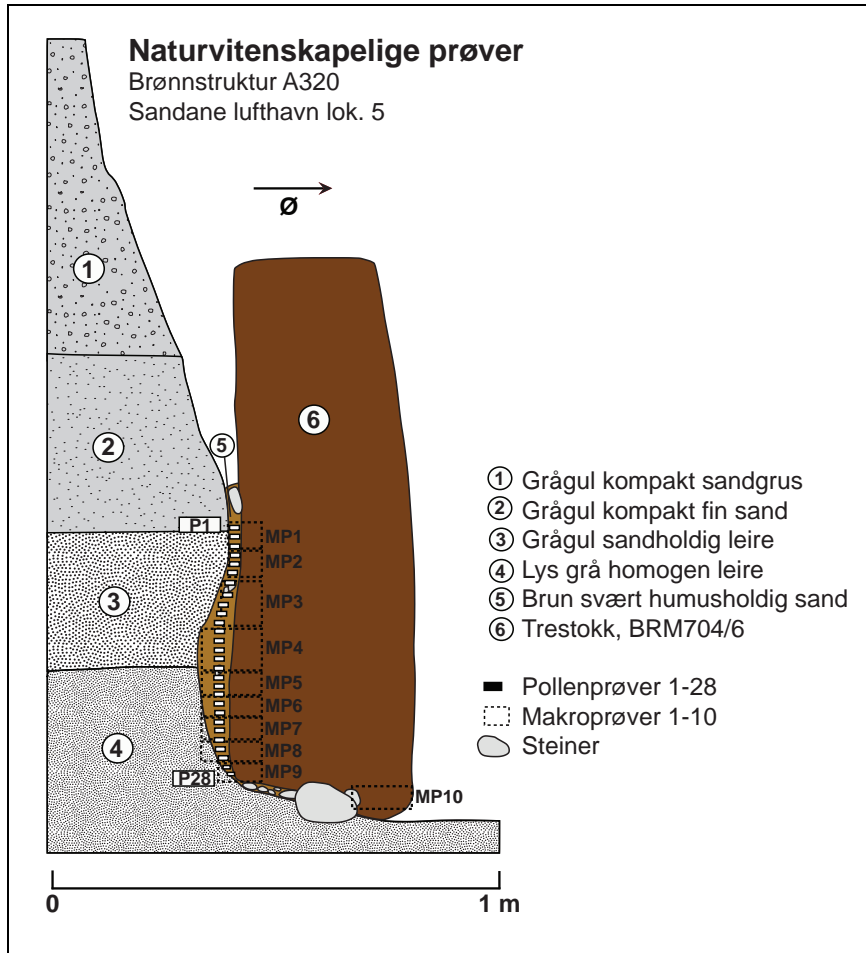

Fig. 110. Uttakssted for pollen- og makrofossilprøver. Grafikk T.B. Olsen.

Datering

Fra brønnens nedgravning foreligger det tre ^{14}C - dateringer. En av dateringene er av ubrent hasselnøttskall (BRM704/33) som lå helt i bunn av brønnmassene. Denne gav 690 ± 40 BP (AD1260-1390, Beta-253450) og gir en bakre datering for brønnens brukstid. Datering av kull fra trekullsjiktet i toppen av brønnen gav 420 ± 40 BP (AD1430-1530, Beta-253449) som gir en øvre dateringsgrense for brønnen. Dateringsrammen for brønnens brukstid er derfor fra AD1260-1530 som tilsvarer perioden fra andre halvdel av høymiddelalder til siste del av senmiddelalder. Imidlertid er det sannsynlig at bålresten i toppen av brønnen er en del yngre enn brønnen og hovedbrukstid settes derfor til høymiddelalder. I tillegg er en av trestokkene (BRM704/274) fra den indre konstruksjonen i brønnen datert. Trestokken lå helt i toppen og var noe dårlig bevart, men det er likevel tydelig at den representerer gammelt bygningstømmer. Dateringen gav 990 ± 40 BP (AD980-1160, Beta-238972) og viser at det bygningstømmeret som brønner er bygd opp med er langt eldre enn selve brønnen.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
272	182		Makro/14C				
272	183		Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
272	184		Makro/14C				
320	291	Topp	Makro/14C	AMS	420 ± 40 BP	1430-1530 AD	Beta-253449
320	Fnr.591, hasselnøtt	Bunn	14C	AMS	690 ± 40 BP	1:1260-1320 AD 2:1350-1390 AD	Beta-253450
320	Fnr.152, trestokk		14C	Konv.	990 ± 40 BP	AD980-1160	Beta-238972
320	293		Pollenprøve 1-28				
320	294		Makroprøve 1				
320	295		Makroprøve 2				
320	296		Makroprøve 3				
320	297		Makroprøve 4				
320	298		Makroprøve 5				
320	299		Makroprøve 6				
320	300		Makroprøve 7				
320	301		Makroprøve 8				
320	302		Makroprøve 9				
320	303		Makroprøve 10				

Tab. 85. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra brønn, A320/A272.

Tolkning

Brønnens lokalisering er meget bra med tanke på at denne delen av området har kompakte undergrunnsmasser, og at det dermed er mindre sjanse for at brønnen skulle kollapse. I tillegg er det langt ned til grunnfjellet som gir en ønsket dybde for brønnen. Brønnen har hatt en solid indre konstruksjon av trestokker og store helliknende steiner. I toppen har det vært konstruert en lav ringmur eller steinsetting for å hindre at kantene av brønnen skulle erodere bort. Det har også vært tilrettelagt en steinsetting (A272) inn mot brønnen som har fungert som en stabil plattform eller underlag for de som skulle hente vann. Denne steinsettingen har nok også hatt en drenerende funksjon for området rundt brønnen.

Dateringene fra brønnen sannsynliggjør en hovedbrukstid i siste del av høymiddelalder. Dette betyr at brønnen trolig er samtidig med hus 6 som kun ligger 10 m unna i nordvestlig retning. I hus 6 var det bevart et gulvlag med mye smieslagg. Funn av flere biter med smieslagg i brønnen (A320) og steinsettingen (A272) like ved, er en videre indikasjon på at brønnen er samtidig med hus 3.

I brønnen var det særdeles gode oppbevaringsforhold for tremateriale. Blant annet er det bevart gammelt bygningstømmer som har utgjort hovedvekten av brønnens indre konstruksjon. Tømmeret stammer fra en eller flere eldre bygninger og har spor etter bearbeiding. Flere av stokkene har klare konstruksjonsdetaljer i enden av stokkene hvor de er tilskjært og har gjennomgående treplugg eller hull etter slike. En av stokkene er datert til perioden sen viktigtid-tidlig middelalder og viser at bygningen de har tilhørt er mye eldre enn selve brønnen. Det gamle bygningstømmeret kan være blant det eldste vi har bevart i Norge.

Når det gjelder funn av tregjenstander som er samtidige med brønnen er det flere redskaper som gir informasjon om hverdagslige aktiviteter på gården. Blant annet er det funn av en treøse med hengekrok. Øsen har trolig hengt ved brønnen og vært anvendt ved henting av vann eller for å slukke tørsten. Håndrokken viser til tekstilproduksjon. Flere emner for treboller vitner om en lokalproduksjon av treboller. De grovhugde emnene er lagt til bløt i brønnen og på denne måten har en fått ut spenningen i treet slik at emnene var lettere å bearbeide videre til ferdig trebolle. Funn av dreide treboller antyder at trebollene ble tilvirket med dreieteknikk.

Mulig gravhaug

Lokalisering

I den nordvestlige delen av feltet er det funnet deler av en ringformet grøft, A461, som trolig er spor etter en grav fra førromersk jernalder.

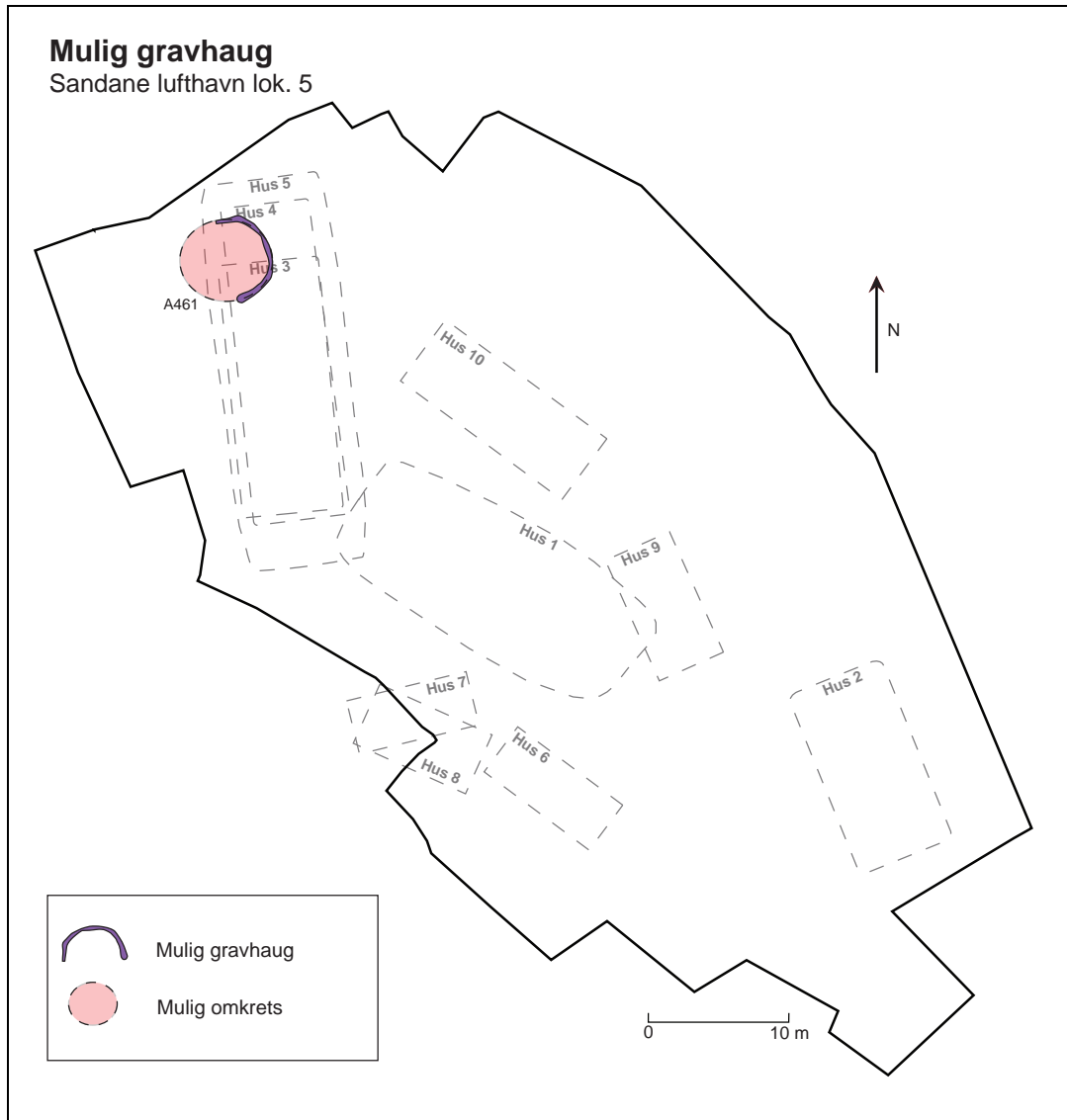

Fig. 111. Lokalisering av mulig gravhaug. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Grøft, A461, danner en halvsirkel som er 9 m lang, opptil 40 cm bred og 15 cm dyp. Den har trolig vært sirkulær, men fordi terrenget skråner er det sannsynligvis at den vestlige delen av grøften er pløyd vekk. Sirkelen som grøften har dannet har hatt en diameter på 5,5 m. I profil har grøftenedgravningen skrå sidekanter og bunnen varierer mellom avrundet og spiss. Fyllmassen består av gråbrun humusholdig sandgrus med enkelte trekullbiter.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn	Lagbeskrivelse
461	Grøft	Avlang	900	40	40	15	Skrå	Skrå	Spiss	Gråbrun humusholdig sandgrus med enkelte trekullbiter.

Tab. 86. Mål og beskrivelse av grøft A461.

Fig. 112. Grøft etter mulig gravhaug, A461. Øverst i plan mot S, foto T.B. Olsen. Nederst til venstre i profil mot N, nederst til høyre i profil mot S, foto R.L. Bade.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra grøften.

Naturvitenskapelige prøver

Fra A461 ble det tatt ut en makrofossil/¹⁴C-prøve. Prøven er ikke analysert for makrofossilt innhold.

Dateringer

Fra prøven i grøften ble det sendt inn trekull for ¹⁴C-datering. Alderen på dateringen er 2400 ± 40 BP (BC740-390, Beta-256555) som plasserer seg innenfor tidsrommet sen yngre bronsealder-førromersk jernalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
461	409	1-8 cm	Makro/ ¹⁴ C	AMS	2400 ± 40 BP	1:BC740-690 2:BC660-640 3:BC550-390	Beta-256555

Tab. 87. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering fra grøft A461.

Tolkning

Trolig er den ringformete grøften spor etter en kantgrøft som har tilhørt en mindre gravhaug som sannsynligvis er pløyd eller ryddet bort i forhistorisk tid. Liknende sirkulære grøfter er funnet andre steder og disse regnes som spor etter små gravhauger. På Lunde i Os kommune, Hordaland grov Bergen museum ut to ringformete grøfter som er tolket som kantgrøfter for små gravhauger (Diinhoff 1998). De to ringgrøftene, 21 og 26, var henholdsvis 7 og 6,5 m i diameter (fig. 113). Begge ringgrøftene var opptil 40 cm brede og opptil 10 cm dype. Grøft 21 er datert til førromersk jernalder, mens grøft 26 har en datering tilsvarende yngre bronsealder. Diinhoff mener ringgrøftene kan være spor etter såkalte tuegraver som er lave gravhauger omkranset av sirkulære kantgrøfter. Tuegravene er fra den tidlige delen av eldre jernalder og er vanlige i Nordvest-tyskland og på Jylland i Danmark.

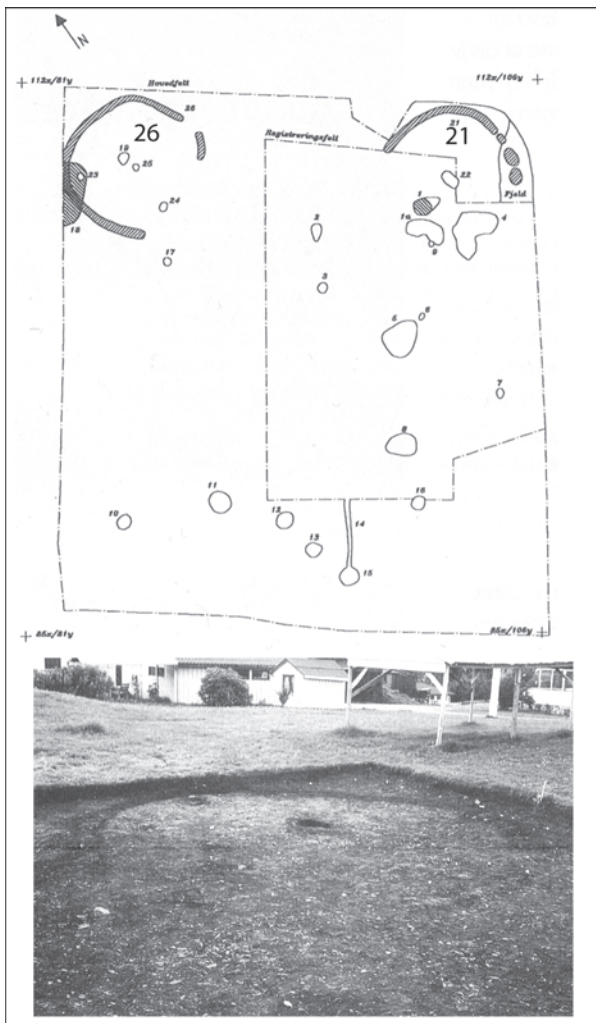

Fig. 113. De ringformete grøftene fra Lunde, Os k., Hordaland. Nederst foto av ringgrøft 26 mot N. Etter S. Diinhoff 1998. Bearbeidet T.B. Olsen.

I likhet med grøftene fra Lunde har trolig grøften fra lok. 5 tilhørt en tuegrav. Ringgrøften fra lok. 5 har omtrent samme diameter, bredde og dybde som grøftene fra Lunde. Dateringene fra Lunde på henholdsvis yngre bronsealder og førromersk jernalderer overlappende med dateringen av den ringformete grøften fra lok. 5 som plasserer seg innen perioden sen yngre bronsealder-tidlig førromersk jernalder.

Grøfter

Lokalisering

Foruten vegggrøftene som er behandlet under de enkelte husfasene og den mulige kantkjedegrøften (A461), er det funnet 3 andre grøftestrukturer (A203, A504 og A732) på lokaliteten. En av grøftene er lokalisert i den østlige delen av feltet og to i sørvest.

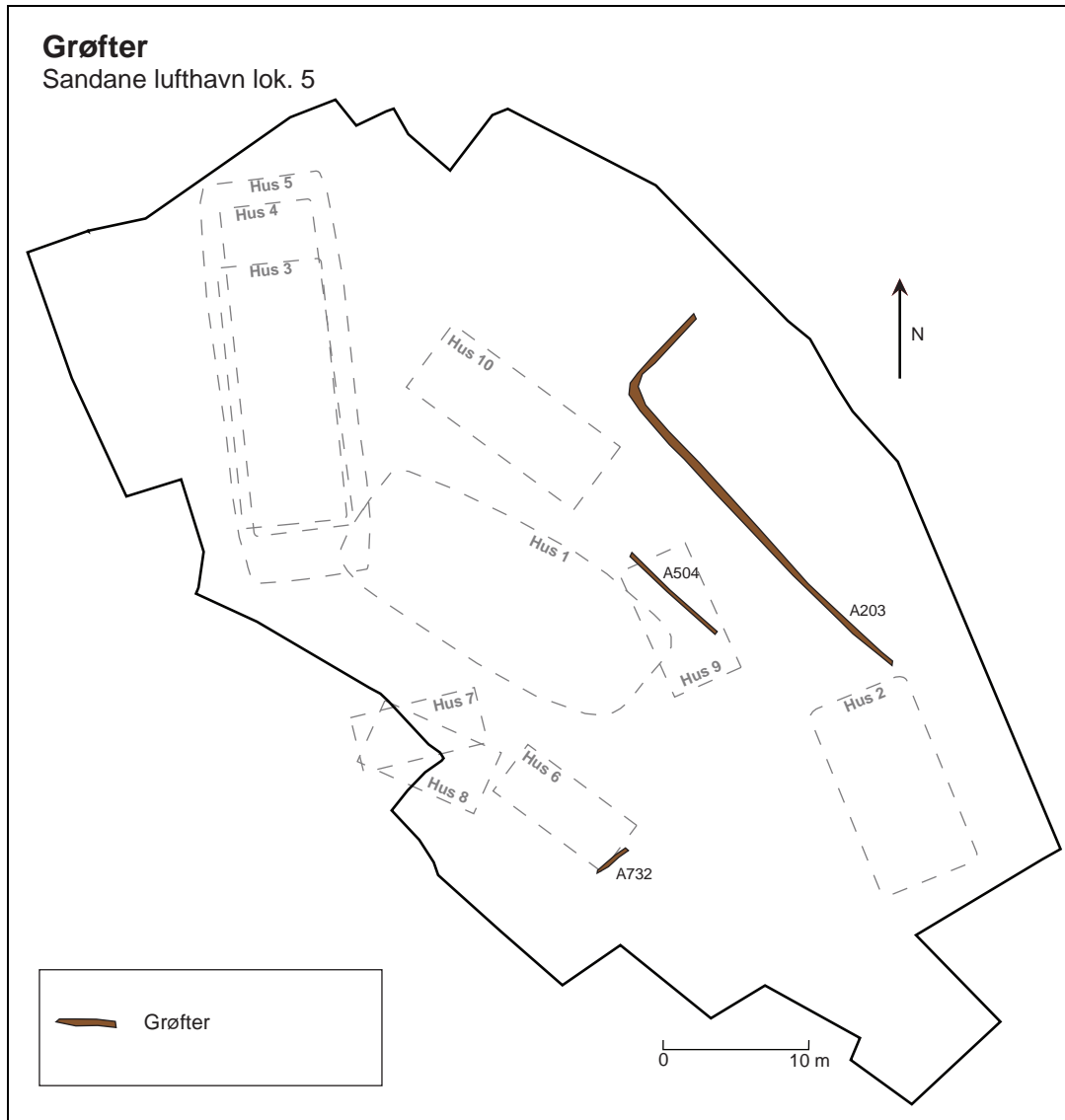

Fig. 114. Lokalisering av grøfter. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Grøft, A203, løper fra den nordlige delen av hus 2, i nordvestlig retning. Etter ca 26 m i nordvestlig retning svinger grøften ca 90 grader og fortsetter ca 6 m før den nuller ut. Grøftens totale lengde er på 32,2 m og den har en bredde på 0,2 til 0,6 m. Fyllmassen består av lys brun humusholdig jord. Grøftens fyllskifte var svært grunn og den ble ikke snittet.

Grøft, A504, er lokalisert i den sentrale delen av feltet. Den har en lengde på ca 8 m og en bredde på opptil 0,2 m. Fyllmassen består av grå sand. Nedgravningen er svært grunn og det ble ikke prioritert å snitte den.

Grøft, A732, er lokalisert i den vestlige delen av feltet i nærheten av dagens våningshus. Den har en lengde på 2,40 m, en bredde på opptil 0,25 m og dybde på 0,04 m. Tverrprofilen av grøften viser at nedgravningen har buete sidekanter og flat bunn. Fyllmassen består av mørk brun, løs humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
203	Grøft	Avlang	3220	60	?	?	?	?	?
504	Grøft	Avlang	800	20	?	?	?	?	?
732	Grøft	Avlang	240	25	25	4	Buet	Buet	Flat

Tab. 88. Mål og beskrivelse av grøfter.

Fyllmasse

Grøftenes fyllmasse varierer i farge og konsistens.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
203	Grøft	Lys brun humusholdig sand.
504	Grøft	Grå sand.
732	Grøft	Mørk brun løs humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Tab. 89. Beskrivelse av fyllmassen i grøftene.

Funn

Det er ingen funn fra grøftene.

Naturvitenskapelige prøver

Ingen makrofossil/¹⁴C-prøver ble tatt inn fra grøftene.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra grøftenes fyllmasser.

Tolkning

Det er usikkert hva de ulike grøftene er spor etter og om de kan knyttes til de andre forhistoriske bosetningssporene på lokaliteten. A203 har en form i plan som kan minne om en veggrøft. En annen mulighet er at den er spor etter en gjerdekonstruksjon. Grøften ligger høyt i dyrkningslagene, i overgangen mellom nivå 1 og 2, og er trolig stratigrafisk synkron med hussporene etter hus 2 som er fra tidlig folkevandringstid. Den starter ved den nordlige gavlen av hus 2 og kan være samtidig med huset. Kanskje er grøften spor etter et gjerde som har skilt utmark og innmark.

A504 er ligger også høyt oppe i lagene og kom frem i overgangen mellom nivå 1 og 2. Det er usikkert hva denne grøften representerer, men formen kan indikere at det egentlig dreier seg om et moderne plogspor.

A732 er lokalisert ved den sørøstlige enden av hus 6 og kan være spor etter dette huset. Fyllmassen inneholder en del organiske komponenter som er lite nedbrutt. Inntrykket av grøften er derfor at den er yngre enn hus 6. Grøften ligger nær dagens våningshus. Under dagens våningshus og sør, sørøst for dette lå det på 1800-tallet flere hus som er revet før det nye våningshuset ble bygd. I dette området, og like ved A732, er det funnet flere spor etter disse moderne bygningene. Grøften er trolig spor etter ett av disse husene fra nyere tid.

Koksteinslag

Lokalisering

Over store deler av den sentrale delen av feltet, fra området med hus 6-8 i øst til hus 2 i vest, er det påvist flere koksteinslag.

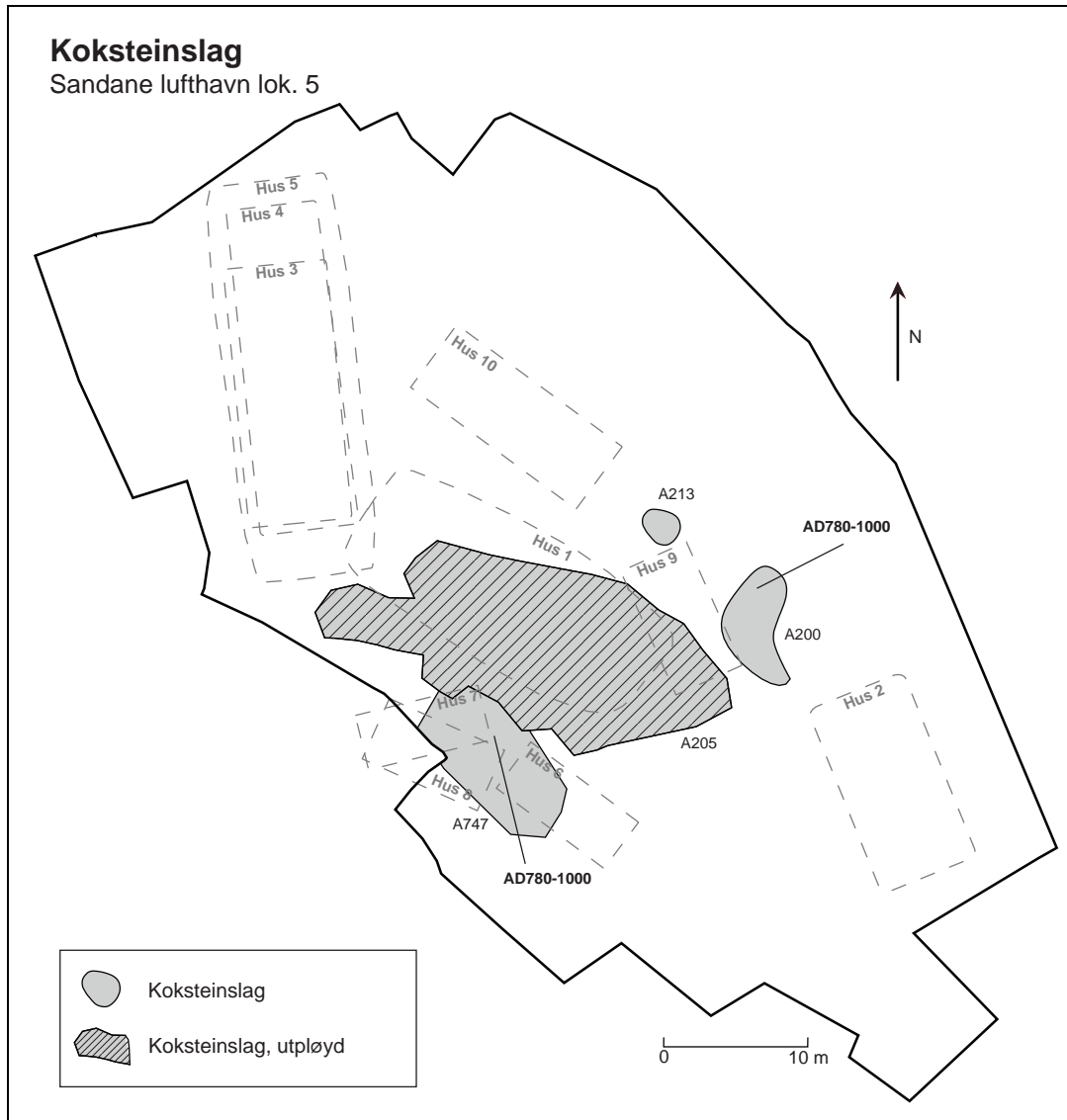

Fig. 115. Lokalisering av koksteinslag. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Det sammenhengende koksteinsbeltet, A205, har en lengde på ca 30 m og en bredde på opptil 20 m. Koksteinslaget er kraftig utpløyd som har gjort at beltet er langt bredere og tynnere enn det opprinnelig har vært. I tilknytning til og utenfor det brede beltet er det flere bedre bevarte koksteinskonsentrasjoner, A200, A213 og A747.

A200 er en konsentrasjon som ligger i den østlige delen av feltet og som delvis overlapper den nordlige delen av hus 2. A200 ligger stratigrafisk over hus 2 og er yngre enn denne husfasen. Koksteinskonsentrasjonen ble avdekket i nivå 1 og fremstod som en lav forhøyning med kokstein innenfor et område på ca 8 x 3,5 m. Koksteinslaget hadde en tykkelse på opptil 42 cm.

Anr.	Type	Form	L	B	D	Lagbeskrivelse
205	Koksteinsbelte	Utflytende	2650	2200	16	Gråbrun sand blandet med store mengder brente steiner og en del trekull.
213	Koksteinslag	Ujevn oval	270	220	13	Brent stein blandet med trekull og noe sand.
200	Koksteinslag	Ujevn oval	810	350	42	Tettpakket med brente steiner, trekull og sand.
747	Koksteinslag	Ujevn oval	1200	650	34	Lys grå humus- og trekullholdig sand tettpakket med brente steiner.

Tab. 90. Beskrivelse av koksteinslag.

Fig. 116. Koksteinslag A200 mot SV, foto T. B. Olsen.

6 m nordvest for A200 ligger det en ny lav forhøyning med kokstein kalt A213. Konsentrasjonen fremstår som oval i flaten, måler 2,7 x 2,2 m og har en dybde på opptil 13 cm.

A747 utgjør den mektigste konsentrasjonen av kokstein og denne er lokalisert i den vestlige delen av feltet, inn mot dagens våningshus. I dette området er det en naturlig topografisk forsinking som er fylt opp av dette koksteinslaget. Koksteinslaget har fungert som et stabilt fundament for de senere middelaldertuftene som ligger stratigrafisk over laget. A747 har en utbredelse på ca 12 x 6,5 m og en tykkelse på opptil 34 cm.

Fig. 117. Koksteinslag A747. Til venstre under utgraving mot Ø. Til høyre A747 i profil. Foto T.B. Olsen.

Fyllmasse

Koksteinslagenes fyllmasse varierer noe, men det inneholder gjennomgående store mengder brente steiner. Flere steder ligger steinene svært tettpakket. I tillegg er det noe humusholdig sand og en del trekull.

Funn

I toppen av A200 ble det funnet et fragment av en krittpipe, men denne er fra nyere tid og kan ikke relateres til koksteinslaget. Ellers er det ingen funn fra laget.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A200	pipe	hode	kritt	1		BRM704/122

Tab. 91. Funn fra koksteinsbelte A200.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut 4 makrofossil/¹⁴C-prøver fra koksteinslagene, men ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra to av de utskilte koksteinslagene ble sendt inn for ¹⁴C-datering. Den ene prøven er tatt ut i profilen av konsentrasjon, A200, i den vestlige ytterkanten av det sammenhengende koksteinsbeltet. Prøven gav alderen 1170 ± 40 BP (AD770-980, Beta-238968). I tillegg ble det tatt ut trekull fra bunnen av den vestlige koksteinskonsentrasjonen, A747. Dateringen av trekullet herfra gav 1130 ± 40 BP (780-1000 AD, Beta-253451). De to dateringene overlapper innenfor tidsrommet AD780-980 og indikerer at koksteinslagene er fra vikingtid.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
200	138	8-15 cm	Makro/14C	Konv.	1170 ± 40 BP	AD770-980	Beta-238968
205	81	11-16 cm	Makro/14C				
213	139	3-5 cm	Makro/14C				
747	384	8-13 cm	Makro/14C	AMS	1130 ± 40 BP	780-1000 AD	Beta-253451

Tab. 92. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra koksteinsbeltene.

Tolkning

Dateringer av trekull fra koksteinslagene knytter seg til vikingtid. En indikasjon på at dateringen er riktig er koksteinslagets stratigrafiske plassering. Laget er yngre enn hus 2 som er antatt å være fra tidlig folkevandringstid og eldre enn hus 6 som er datert til høymiddelalder. Koksteinsbeltet overlapper ikke med husområde i nordvest, hvor hus 3-5 ligger. Sannsynligheten er derfor stor for at koksteinslaget knytter seg til en av disse husfasene. ¹⁴C-dateringer fra koksteinslaget er overlappende med dateringer fra hus 3 og dette gir en sterk indikasjon på at koksteinslaget knytter seg til denne husaktiviteten. Det kan imidlertid ikke utelukkes at deponering av kokstein går forut for husfase 3, kanskje tilbake til husfase 5. Det er også mulig at kokstein fortsatt ble deponert her i løpet av husfase 4.

Slike mektige koksteinslag er vanlig å finne på boplasser fra vikingtid. Liknende koksteinslag er eksempelvis funnet på Hjelle i Stryn (Olsen 2005a). På Hjelle ble det funnet spor etter tre hus fra vikingtid. I utkant av husområdet ble det påvist et koksteinsbelte med en lengde på 21 m. Laget ble ikke totalavdekket så den totale utstrekningen er ukjent. Tykkelsen var på opptil 20 cm og fyllmassen bestod av store mengder skjørbrente steiner med mye trekull (Olsen 2005a: 17). Det er stor likhet mellom Hjelmeset og Hjelle i hvordan kokstein er blitt deponert

i tykke lag i utkanten av tunet. På Hjelmeset kan det se ut til at koksteinsbeltet avgrensner det indre gårdstunet.

Det er noe usikkert hva en har brukt de store mengdene kokstein til. Trolig har kokstein vært anvendt i forbindelse med tilberedning av mat, blant annet som såkalt bryggstein under oppvarming av vann (Pilø 2005:136).

Ildsteder og ildstedslignende strukturer

Lokalisering

Blant strukturene på lokaliteten er det skilt ut 6 ildsteder og 6 ildstedslignende strukturer. Det er også funnet 6 kullflekker og 2 fyllskifter med brent sand/leire som kan være spor etter ildsteder. Ildstedsstrukturene ligger spredt på lokaliteten, men det er en konsentrasjon i den vestlige delen. I tillegg til ildstedene som presenteres her er det funnet 3 ildsteder (A640, A658 og A278) relatert til husfunn fra nordvestlige del av feltet som er behandlet i forbindelse med presentasjonen av middelaldertuftene i den vestlige delen av feltet. Ildsted A302 er dokumentert i dyrkningsprofil A307.

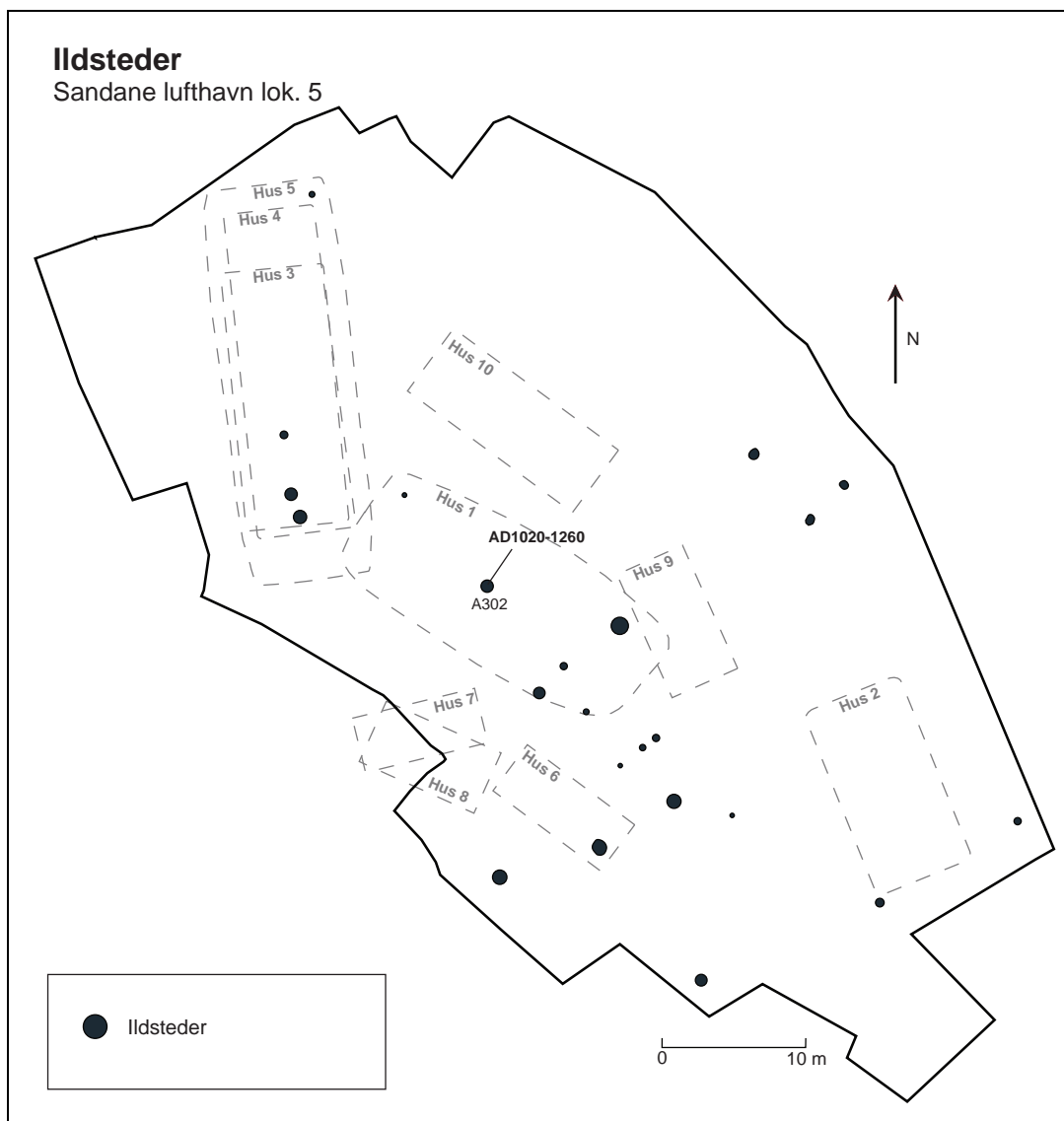

Fig. 118. Lokalisering av ildsteder. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Ildstedene har oval eller sirkulær form i flaten. De fleste nedgravningene har skrå sidekanter og flat bunn. De har et gjennomsnittlig største tverrsnitt på 84 cm (fra 78 til 100 cm) og en dybde på 10 cm (fra 4 til 17 cm).

De fleste ildstedsliknende strukturer har en oval form i flaten og nedgravningenes sidekanter er buet eller skrå og bunnen er flat eller ujevn. Det gjennomsnittlige største tverrsnittet er på 83 cm (fra 50 til 120 cm) og dybden er på 10 cm (fra 6 til 19 cm). Kullflekkene og fyllskiftene med brent sand/leire er grunne med sirkulær/oval eller ujevne former i flaten. Største tverrsnitt er på 45 cm (fra 30 til 40 cm), mens dybden er på 4 cm (fra 2 til 7 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
204	Ildsted	Oval	82	60	61	4	Skrå	Skrå	Flat
209	Ildsted	Sirkulær	78	70	66	10	Skrå	?	Flat
302	Ildsted	?	?	85	85	17	Buet	Buet	Rund
344	Ildsted	Oval	78	48	50	4	Skrå	Skrå	Flat
416	Ildsted	Oval	80	60	79	16	Skrå	Skrå	Ujevn
706	Ildsted	Sirkulær	100	86	100	10	Skrå	Buet	Flat
245	Ildstedsliknende	Oval	100	60	98	19	Buet	Buet	Rund
297	Ildstedsliknende	Oval	?	?	81	8	?	Skrå	Flat
326	Ildstedsliknende	Ujevn oval	90	63	97	8	Buet	Skrå	Ujevn
430	Ildstedsliknende	Sirkulær	54	58	49	8	Skrå	Skrå	Ujevn
531	Ildstedsliknende	Ujevn rektangulær	120	70	119	6	Buet	Buet	Flat
629	Ildstedsliknende	Oval	50	40	40	9	Buet	Buet	Flat
330	Kullflekk	Sirkulær	30	26	30	5	Skrå	Skrå	Rund
337	Kullflekk	Oval	40	25	40	2	Skrå	Skrå	Flat
395	Kullflekk	Sirkulær	40	39	43	5	Buet	Skrå	Flat
450	Kullflekk	Oval	36	35	31	4	Skrå	Skrå	Flat
540	Kullflekk	Sirkulær	30	30	30	5	Buet	Buet	Rund
494	Brent leire	Ujevn rektangulær	90	58	60	2	Skrå	Skrå	Flat
208	Brent sand	Ujevn rektangulær	50	20	50	7	?	?	Ujevn

Tab. 93. Mål og beskrivelse av ildsteder og ildstedsliknende strukturer.

Fyllmasse

Ildstedsstrukturene har en fyllmasse som inneholder rene trekullag eller store mengder trekull og de har et mindre innslag av brente steiner. Fyllskiftene av brent sand eller leire inneholder også trekull og disse kan være bunn av ildsteder.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
204	Ildsted	Mørkbrun/svart svært kullholdig sand med enkelte brente stein.
209	Ildsted	Trekullag med enkelt brente stein
344	Ildsted	Svart sand blandet med mye trekull og enkelte brente stein.
416	Ildsted	Mørk gråbrun/svart sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
706	Ildsted	Gråsvart humusholdig sand med mye trekull. En del teglstein i toppen.
245	Ildstedsliknende	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand med mindre steiner, enkelte brente.
297	Ildstedsliknende	Svart humusholdig sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
326	Ildstedsliknende	Svart humusholdig sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
430	Ildstedsliknende	Svart trekullholdig sand.
531	Ildstedsliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull. Enkelte brente steiner.
629	Ildstedsliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
330	Kullflekk	Trekull med enkelte brente stein.
337	Kullflekk	Trekullag.
395	Kullflekk	Trekull med enkelte brente steiner.
450	Kullflekk	Svart trekullholdig sand.
540	Kullflekk	Svart kullkonsentrasjon med litt sand.
494	Brent leire	Tynne sjikt med brent sand/leire og trekull.
208	Brent sand	Massen består av brent sand/leire og trekull.

Tab. 94. Beskrivelse av fyllmassen i ildstedene og de ildstedsliknende strukturene.

Funn

I tilknytning til fyllskiftet med brent leire er det funnet et jernfragment av ukjent gjenstand. I toppen av A706 er det funnet moderne teglstein.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A494	ukjent	Fragment	jern	1		B16546/7h

Tab. 95. Funn fra A494.

Naturvitenskapelige prøver

Fra 9 av ildstedsstrukturene er det samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver, men ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra ildsted A302 er datert til 890 ± 60 BP (AD1020-1260, Beta-238956) som tilsvarer perioden tidlig middelalder-høymiddelalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
204	31		Makro/14C				
209	70	5-10 cm	Makro/14C				
278	304	1-5 cm	Makro/14C				
297	78		Makro/14C				
302	79	10-15 cm	Makro/14C	Konv.	890 ± 60 BP	AD1020-1260	Beta-238956
326	121	1-6 cm	Makro/14C				
430	228	1-5 cm	Makro/14C				
450	231	1-3 cm	Makro/14C				
531	243	1-5 cm	Makro/14C				
540	257	5-12 cm	Makro/14C				
706	382	8-10 cm	Makro/14C				

Tab. 96. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra ildsteder og ildstedsliknende strukturer.

Tolkning

Ildstedene skiller fra kokegroper ved at de som regel er mindre, grunnere og at det er få eller ingen skjorbrente steiner i fyllmassen. Ofte kan det være vanskelig å skille mellom kokegroper og ildsteder. Det er mulig at enkelte strukturer som er tolket som ildsteder kan være bunn av kokegroper. Ut fra lokaliseringen av ildstedsstrukturene på lokaliteten er det lite sannsynlig at de har inngått i husstrukturer. Da ingen av ildstedene er daterte er det vanskelig å knytte dem til ulike aktivitetsfaser. Funn av moderne teglstein i A706 indikerer at dette ildstedet trolig dreier seg om en bålrest fra nyere tid.

Kokegroper og kokegroplignende strukturer

Lokalisering

Kokegroper er funnet spredt på hele lokaliteten. Unntaket er innenfor det fuktigere området sentralt i feltet hvor det er en naturlig forsenkning som har en utstrekning på ca 50 x 12 m i nordvest-sørøstlig retning. Selv om kokegroper finnes spredt utover i feltet, er det en særlig høy konsentrasjon i nordøst og sørvest (fig.119).

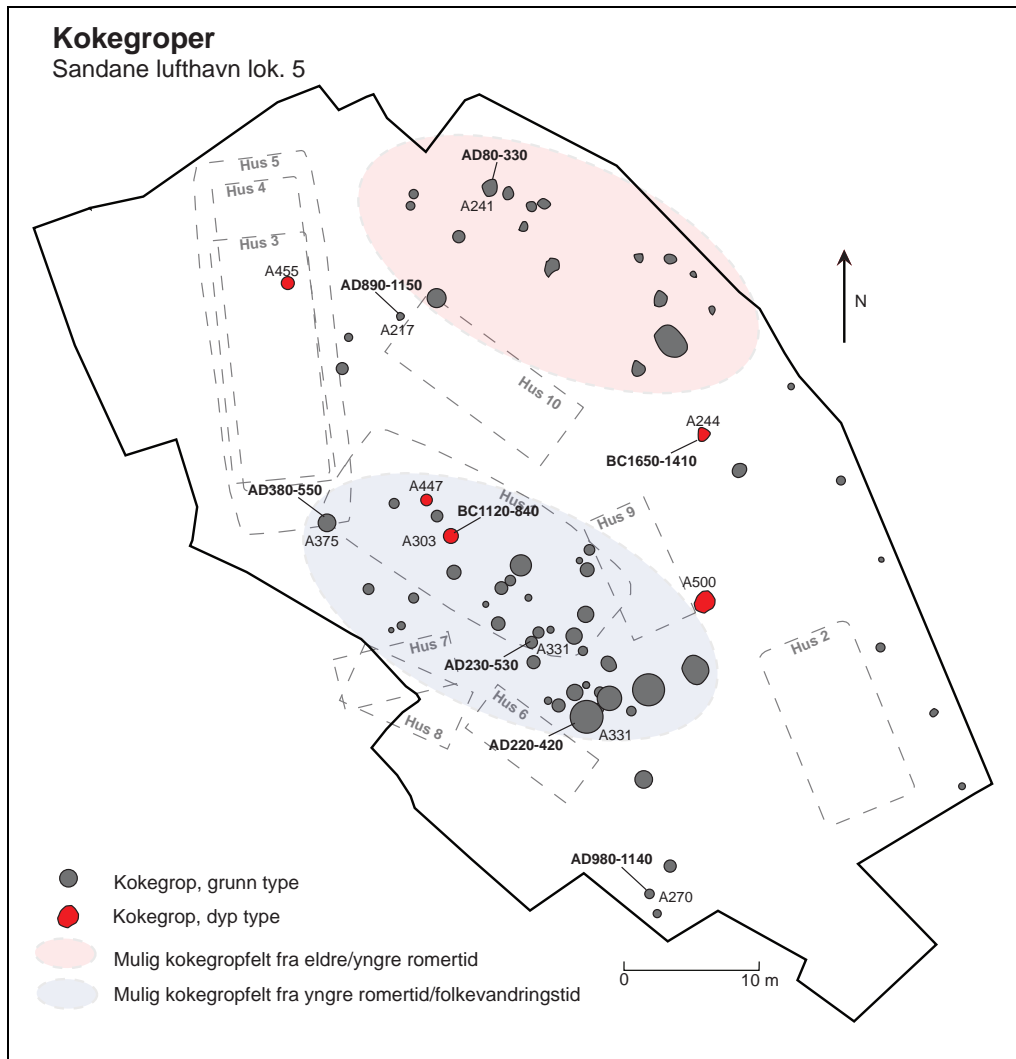

Fig. 119. Lokalisering av kokegroper. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

I alt er det funn av 68 kokegroper og 4 kokegroplignende strukturer. Kokegropene varierer noe i form, dybde og fyllmasse. To ulike typer kan skilles ut.

De fleste kokegropene er relativt grunne, har flat eller lett avrundet bunn og skrå eller buete sidekanter. Mot bunnen er det et homogent kullag med tykkelse fra 1-15 cm. Over kullaget er det et lag med skjørbrente steiner som ligger delvis ned i kullaget. I overkant og mellom steinene er det jord med litt trekull. Av denne typen er det funnet til sammen 64 kokegroper. De fleste kokegropene har sirkulær eller oval form i flaten, men 3 av gropene er rektangulære. Gjennomsnittlig største tverrsnitt er på 100 cm (fra 40 til 268 cm) og dybde på 14 cm (fra 4 til 38 cm).

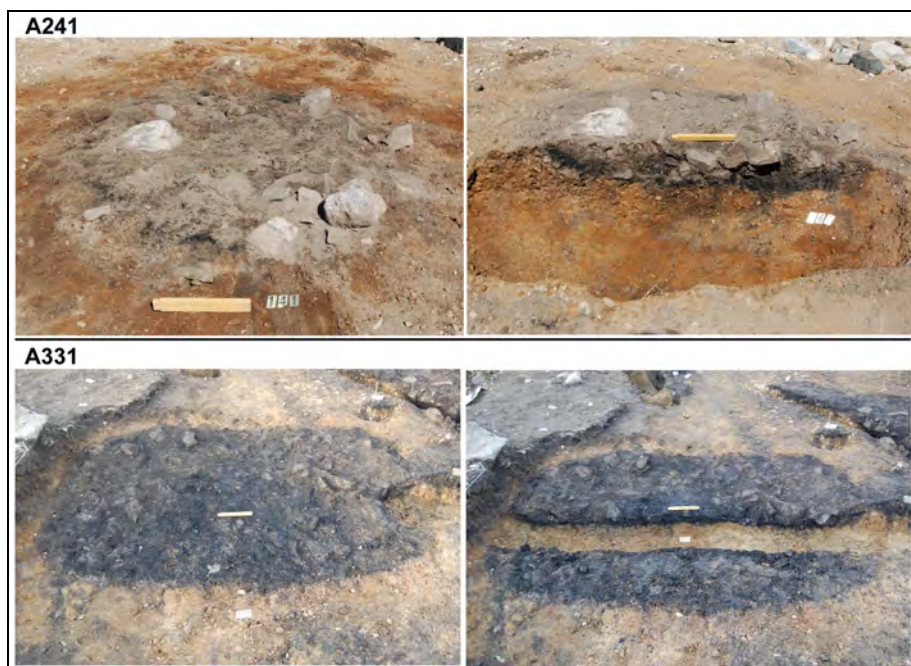

Fig. 120. Eksempel på grunne kokegroper. Øverst kokegrop A241 som har en sirkulær form i flaten. Foto N.P. Pape. Under kokegrop A331 som har rektangulær form i flaten. Foto T. B. Olsen.

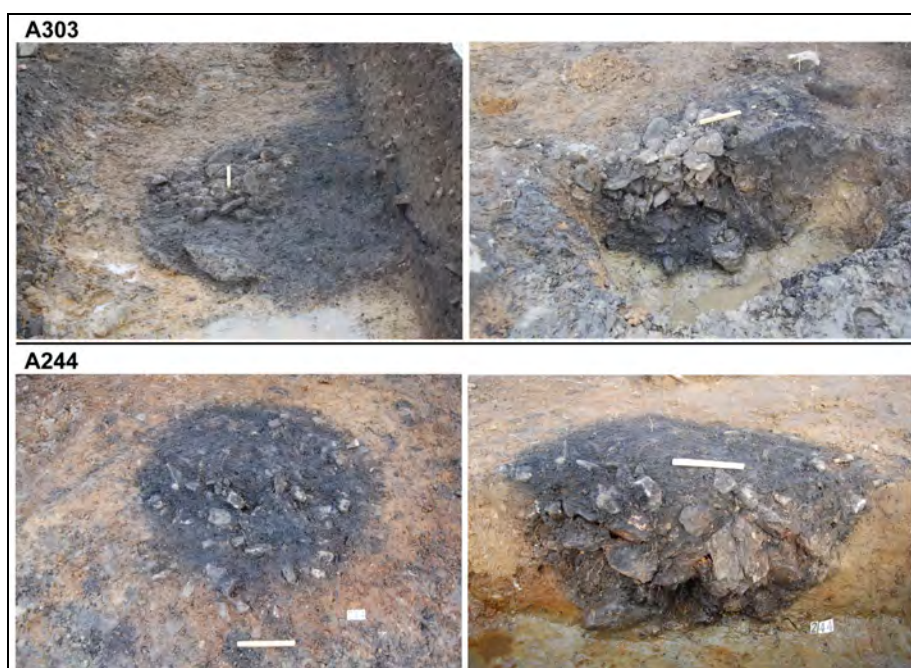

Fig. 121. Eksempel på dype kokegroper. Øverst kokegrop 303. Foto T. B. Olsen. Under kokegrop A244. Foto N.P. Pape.

Den andre typen kokegroper er dype og tettpakket med skjørbrente steiner. De fleste av disse gropene har også et mer eller mindre homogent kullag i bunn. Mellom steinene er det jord blandet med litt trekull. Av denne typen er det påvist 5 groper; A303, A244, A447, A455 og A500. I A303 er det lite jordmasse slik at steinene nærmest er "tørre" (fig. 121). 4 av gropene har sirkulær form i flaten, mens A303 er rektangulær. Det gjennomsnittlige største tverrsnittet er på 114 cm (fra 94 til 155 cm), mens dybden er på 43 cm (fra 25 til 60 cm).

Nedgravningenes sider varierer mellom å være buet, skrå eller rett. De fleste har flat eller rund bunn.

De kokegropplignende strukturene er trolig rester etter kokegroper som har sekundære forstyrrelser. I alt var det 4 slike strukturer og disse har en oval eller sirkulær form i flaten, skrå eller buete sidekanter og flat eller rund bunn. Gjennomsnittlig største diameter er på 100 cm (fra 60 til 140 cm) og en dybde på 20 cm (fra 11 til 40 cm). Fyllmassen består av en blanding av brente steiner, trekull og humusholdig sand.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
206	Kokegrop	Sirkulær	85	70	64	5	Buet	Skrå	Flat
207	Kokegrop	Sirkulær	40	40	38	12	Buet	Buet	Flat
217	Kokegrop	Oval	80	60	80	15	Buet	Buet	Flat
219	Kokegrop	Sirkulær	100	97	100	15	Skrå	Skrå	Flat
225	Kokegrop	Sirkulær	130	130	90	26	Skrå	Skrå	Ujevn
226	Kokegrop	Sirkulær	62	60	57	4	Buet	Buet	Flat
228	Kokegrop	Sirkulær	66	65	70	6	Buet	Buet	Flat
230	Kokegrop	Sirkulær	58	50	65	11	Skrå	Skrå	Rund
231	Kokegrop	Oval	268	192	258	22	Skrå	Skrå	Flat
233	Kokegrop	Sirkulær	100	97	110	14	Buet	Buet	Flat
234	Kokegrop	Rektangulær	106	94	100	18	Buet	Buet	Flat
235	Kokegrop	Sirkulær	80	69	70	8	Buet	Buet	Flat
236	Kokegrop	Sirkulær	107	100	100	25	Buet	Buet	Ujevn
237	Kokegrop	Sirkulær	72	69	72	15	Skrå	?	Flat
238	Kokegrop	Sirkulær	71	70	60	5	Skrå	Skrå	Ujevn
239	Kokegrop	Sirkulær	78	78	78	20	Skrå	Skrå	Rund
241	Kokegrop	Oval	115	100	96	18	Skrå	Skrå	Ujevn
243	Kokegrop	Oval	110	95	120	14	Skrå	Skrå	Flat
244	Kokegrop	Sirkulær	110	108	99	44	Skrå	Skrå	Flat
256	Kokegrop	Sirkulær	100	100	90	14	Buet	Buet	Flat
258	Kokegrop	Sirkulær	76	76	68	15	Rett	Rett	Flat
259	Kokegrop	Sirkulær	60	60	63	6	Skrå	Skrå	Flat
270	Kokegrop	Oval	92	80	70	13	Buet	Skrå	Rund
271	Kokegrop	Sirkulær	90	88	89	35	Buet	Buet	Ujevn
303	Kokegrop	Rektangulær	110	90	110	60	Rett	Rett	Rund
305	Kokegrop	Ujevn oval	85	55	85	16	Skrå	Buet	Ujevn
327	Kokegrop	Sirkulær	69	64	70	8	Skrå	Skrå	Flat
329	Kokegrop	Sirkulær	105	100	80	11	Skrå	Skrå	Flat
331	Kokegrop	Rektangulær	241	155	241	18	Buet	Skrå	Flat
333	Kokegrop	Oval	180	80	120	21	Buet	Buet	Flat
334	Kokegrop	Sirkulær	90	85	96	28	Rett	Rett	Flat
335	Kokegrop	Sirkulær	56	55	54	5	Skrå	Skrå	Flat
338	Kokegrop	Sirkulær	95	93	95	18	Skrå	Skrå	Rund
340	Kokegrop	Sirkulær	80	75	82	10	Skrå	Skrå	Rund
341	Kokegrop	Sirkulær	90	88	88	15	Skrå	Skrå	Rund
342	Kokegrop	Sirkulær	96	94	99	19	Buet	Buet	Rund
346	Kokegrop	Oval	42	33	43	11	Buet	Buet	Rund
349	Kokegrop	Oval	120	85	94	18	?	Skrå	Ujevn
358	Kokegrop	Sirkulær	99	62	104	38	Skrå	Skrå	Flat
369	Kokegrop	Sirkulær	130	120	120	9	Skrå	Skrå	Flat
370	Kokegrop	Sirkulær	66	62	73	8	Skrå	Skrå	Flat
375	Kokegrop	Oval	130	120	130	13	Buet	Buet	Flat
394	Kokegrop	Oval	135	100	180	19	?	Skrå	Flat
396	Kokegrop	Sirkulær	80	70	70	21	?	?	?
409	Kokegrop	Sirkulær	52	50	52	18	Buet	Skrå	Flat
428	Kokegrop	Sirkulær	213	197	236	20	Buet	Buet	Flat
431	Kokegrop	Oval	150	130	150	13	Buet	Buet	Flat

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
432	Kokegrop	Sirkulær	130	75	120	15	Rett	Skrå	Ujevn
433	Kokegrop	Sirkulær	120	120	120	13	Buet	Buet	Flat
434	Kokegrop	Sirkulær	63	63	67	6	Buet	Buet	Flat
437	Kokegrop	Oval	103	90	102	12	Skrå	Buet	Flat
438	Kokegrop	Sirkulær	46	38	46	5	Buet	Buet	Skrå
440	Kokegrop	Sirkulær	80	78	78	9	Buet	Buet	Flat
441	Kokegrop	Ujevn sirkulær	50	48	50	7	Skrå	Skrå	Ujevn
442	Kokegrop	Sirkulær	87	78	78	8	Skrå	Skrå	Flat
443	Kokegrop	Oval	160	133	156	12	Buet	Buet	Flat
447	Kokegrop	Sirkulær	94	89	86	37	Rett	Skrå	Flat
455	Kokegrop	Sirkulær	100	90	96	25	Buet	Buet	Rund
456	Kokegrop	Oval	108	90	97	22	Buet	Buet	Rund
500	Kokegrop	Sirkulær	150	144	155	50	Buet	Buet	Rund
501	Kokegrop	Oval	65	50	65	12	Skrå	Skrå	Rund
524	Kokegrop	Sirkulær	200	190	190	25	Buet	Buet	Flat
559	Kokegrop	Sirkulær	55	55	50	11	Buet	Buet	Rund
688	Kokegrop	Oval	100	80	?	?	?	?	?
737	Kokegrop	Usikker	53	?	39	15	?	Buet	Flat
740	Kokegrop	Oval	81	62	80	8	Buet	Buet	Flat
743	Kokegrop	Sirkulær	73	73	73	6	Buet	Buet	Rund
745	Kokegrop	Oval	100	70	60	14	Buet	Buet	Rund
755	Kokegrop	Sirkulær	60	60	60	22	Skrå	Skrå	Flat
215	Kokegroplignende	Oval	120	113	140	40	Buet	Skrå	Rund
267	Kokegroplignende	Sirkulær	60	60	60	14	Skrå	Skrå	Flat
325	Kokegroplignende	Oval	134	98	129	11	Skrå	Skrå	Flat
553	Kokegroplignende	Oval	66	60	66	14	Buet	Buet	Flat

Tab. 97. Mål og beskrivelse av kokegrop og kokegroplignende strukturer.

Fyllmasse

Kokegropenes fyllmasse varierer i forhold til type, men de fleste har et homogent kullag i bunn og gråbrun til mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mye brent stein i toppen.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
206	Kokegrop	Mørk gråbrun/svart, svært trekullholdig sand med enkelte brente steiner.
207	Kokegrop	I toppen: Gråbrun humusholdig sand med mye brent stein og litt trekull. I bunn: Trekullag.
217	Kokegrop	Brun sand blandet med mye skjørbrent stein og noe trekull. Et tynt homogent trekullag i bunn.
219	Kokegrop	Gråbrun, feit humus- og trekullholdig sand med mye mange brente steiner. Ett opptil 5 cm tykt, homogent trekullag i bunn.
225	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med trekull, stor stein og 2 heller.
226	Kokegrop	Trekullag med enkelte brente stein
228	Kokegrop	Trekullag med en del brente steiner.
230	Kokegrop	Gråsort sand spettet med noe trekull og enkelte brente steiner. Flere ubrente steiner.
231	Kokegrop	Mørk gråbrun til svart sand blandet med trekull og skjørbrente steiner. I bunn ett tynt trekullag. I nordre delen er rektangulær med.
233	Kokegrop	Gråbrun sand blandet med trekull og brente stein. I bunn et homogent trekullag.
234	Kokegrop	Mørk gråbrun trekullholdig sand med mye brent stein. I bunnen et opptil 10 cm tykt homogent trekullag.
235	Kokegrop	Mørk gråbrun sand blandet med trekull. I toppen et opptil 5 cm tykt homogent trekullag.
236	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mye brent stein. Et opptil 7 cm homogent trekullag i bunn.
237	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mye brent stein. Et opptil 12 cm homogent trekullag i bunn.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
238	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 5 cm homogent trekullag i bunn.
239	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 10 cm homogent trekullag i bunn.
241	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 10 cm svært trekullholdig lag med enkelte skjørbrente steiner i bunn.
243	Kokegrop	Svart humusholdig sand med mye trekull, en del brente stein og noen ubrente.
244	Kokegrop	Gråbrun humus- og trekullholdig sand tettpakket med brente stein. Enkelte store steiner. Større trekullbiter i topp og bunn av strukturen.
256	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 15 cm trekullag med enkelte skjørbrente steiner i bunn.
258	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 5 cm trekullag med enkelte skjørbrente steiner i bunn.
259	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og noen brente steiner. Et opptil 6 cm trekullag med enkelte skjørbrente steiner i bunn.
270	Kokegrop	Mørk gråbrun/svart humusholdig sand blandet med mye trekull og en del brente steiner.
271	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand blandet med mye trekull og brente steiner. I bunn et tynt homogent trekullag.
305	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand med mye brent stein. I bunn et opptil 3 cm tykt homogent trekullag.
327	Kokegrop	Trekullag med en del brente stein i toppen.
329	Kokegrop	Svart, svært trekullholdig sand med enkelte brente stein.
331	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 12 cm tykt homogent trekullag.
333	Kokegrop	Gråbrun/svart humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 8 cm tykt homogent trekullag.
334	Kokegrop	I toppen: svart humusholdig sand med mye trekull og enkelte brente stein. I midten: Mørk gråbrun humusholdig sand med noe trekull. I bunn Gråsvart sand med mye trekull.
335	Kokegrop	Gråsvart sand blandet med mye trekull og enkelte brente steiner.
338	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 4 cm tykt homogent trekullag.
340	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 5 cm tykt homogent trekullag.
341	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 5 cm tykt homogent trekullag.
342	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 3 cm tykt homogent trekullag.
346	Kokegrop	Mørk gråbrun til svart sand med mye trekull og en del brente steiner.
349	Kokegrop	Gråsvart sand med mye trekull og brente steiner.
358	Kokegrop	Svart, svært trekullholdig sand med en del brente steiner.
369	Kokegrop	Svart, svært trekullholdig sand med en del brente steiner.
370	Kokegrop	Svart trekullblandet sand
375	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 3 cm tykt homogent trekullag.
394	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 14 cm tykt homogent trekullag.
396	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et homogent trekullag.
409	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med mye trekull og brente steiner. I bunn et opptil 5 cm tykt homogent trekullag.
428	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull. I nedgravningens sidekanter er det brent sand/leire. I bunn er det svart svært trekullholdig sand.
431	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 7 cm tykt homogent trekullag i bunn.
432	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 13 cm tykt homogent trekullag i bunn med en del brente steiner.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
433	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 8 cm tykt homogent trekullag i bunn.
434	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 6 cm tykt homogent trekullag med en del brente steiner i bunn.
437	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 6 cm tykt homogent trekullag i bunn.
438	Kokegrop	Svart, svært trekullholdig sand med enkelte brente steiner.
440	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 6 cm tykt homogent trekullag i bunn.
441	Kokegrop	Svart humusholdig trekullag med en del brente steiner.
442	Kokegrop	Svart humusholdig trekullag med en del brente steiner.
443	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og flere brente steiner. Opptil 2 cm tykt homogent trekullag i bunn.
447	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mange brente steiner. Opptil 2 cm tykt homogent trekullag i bunn.
455	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med en del trekullbiter. Tettpakket med skjørbrente steiner.
456	Kokegrop	Lys gråbrun humusholdig sand med litt trekull. En opptil 8 cm tykk homogen kullrand i bunn av nedgravningen. I toppen ligger en stor stein som trolig er sekundær.
500	Kokegrop	Lys brungrå humusholdig sand med litt trekull. Tettpakket med brente steiner. Et opptil 30 cm tykt lag av svart humusholdig sand med store mengder trekull og noen brente steiner.
501	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Et opptil 13 cm tykt lag med svart, svært trekullholdig sand med brente steiner i bunn.
524	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og mye brent stein. Et opptil 18 cm tykt svart, svært trekullholdig lag med enkelte brente steiner i bunn.
559	Kokegrop	Svart svært trekullholdig sand med flere brente steiner.
688	Kokegrop	Mørk gråbrun/svart svært trekullholdig sand med en del brente steiner.
737	Kokegrop	Lys grå humusholdig sand med enkelte trekullbiter og brente steiner.
740	Kokegrop	Mørk gråbrun/svart humusholdig sand med store mengder trekull og enkelte brente steiner.
743	Kokegrop	Lys grå humus- og trekullholdig sand med store mengder brente steiner.
745	Kokegrop	Lys grå humus- og trekullholdig sand med store mengder brente steiner.
755	Kokegrop	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og mye brent stein.
215	Kokegroppliknende	Mørk brun/svart, svært humusholdig sand med brente steiner og en del trekull.
267	Kokegroppliknende	Svart trekullblandet sand med en del brent stein.
325	Kokegroppliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand. Mye utvasket trekull, mange store biter. Noen brente steiner.
553	Kokegroppliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull.

Tab. 98. Beskrivelse av fyllmassen i kokegropene og kokegroppliknende strukturer.

Funn

Det er få funn fra kokegropene. I en av gropene er det funnet en krittpipe fra nyere tid i toppen. Ellers er det funn av fragmenter av jern og litt brent leire.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A236/A237	pipe	stilk	kritt	1		BRM704/124
A271	Brent leire		leire	1	60g	B16548/6e
A501	ukjent		jern	1		B16548/4a
A524	ukjent		jern	1		B16548/4c
A524	Brent leire		leire	1	2g	B16548/6d

Tab. 99. Funn fra kokegropene og kokegroppliknende strukturer.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra 65 av kokegropene. Prøven fra A369 er analysert for makrofossilt materiale og her er det påvist forkullede frø fra ulike åkerindikerende planter (vedlegg 1).

Dateringer

Det er ¹⁴C-datert trekull fra 8 av kokegropene og dateringene viser til bruk av kokegroper innenfor tidsspennet eldre bronsealder-vikingtid/tidlig middelalder. De eldste dateringene knytter seg til den dype typen kokegroper. Av denne typen er trekull fra A244 og A303 datert til henholdsvis eldre- og yngre bronsealder. Av de grunnere kokegropene er to (A241, A331) datert til romertid, to (A341, A375) til sen romertid/folkevandringstid og 2 (A217, A270) til perioden vikingtid/tidlig middelalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
206	72	1-4 cm	Makro/14C				
207	71	4-10 cm	Makro/14C				
215	68	17-22 cm	Makro/14C				
217	69	8-12 cm	Makro/14C	Konv.	1040 ± 60 BP	1:AD890-1060 2:AD1080-1150	Beta-238953
219	73	9-14 cm	Makro/14C				
225	215	8-13 cm	Makro/14C				
228	180		Makro/14C				
233	185		Makro/14C				
234	181		Makro/14C				
236	203	15-19 cm	Makro/14C				
237	204	1-10 cm	Makro/14C				
238	214	1-5 cm	Makro/14C				
239	201	7-20 cm	Makro/14C				
241	221	9-15 cm	Makro/14C	Konv.	1820 ± 50 BP	80-330 AD	Beta-256554
244	74	35-40 cm	Makro/14C	Konv.	3240 ± 60 BP	BC1650-1410	Beta-238954
256	213	10-12 cm	Makro/14C				
258	212	8-12 cm	Makro/14C				
259	211	1-5 cm	Makro/14C				
267	77		Makro/14C				
270	75	5-10 cm	Makro/14C	Konv.	1010 ± 40 BP	1:AD980-1050 2:AD1090-1130 3:AD1140-1140	Beta-238955
271	76	15-20 cm	Makro/14C				
303	186		Makro/14C	Konv.	2820 ± 50 BP	BC1120-840	Beta-238980
305	173	6-15 cm	Makro/14C				
325	115		Makro/14C				
327	124	1-5 cm	Makro/14C				
329	144	3-5 cm	Makro/14C				
331	143	2-5 cm	Makro/14C	Konv.	1720 ± 50 BP	AD220-420	Beta-238969
333	142	14-18 cm	Makro/14C				
334	156	3-8 cm	Makro/14C				
334	157	20-23 cm	Makro/14C				
335	154	1-4 cm	Makro/14C				
338	129	1-5 cm	Makro/14C				
340	160	1-4 cm	Makro/14C				
341	161	7-14 cm	Makro/14C	Konv.	1690 ± 60 BP	1:AD230-450 2:AD450-460 3:AD480-530	Beta-238974
342	135	15-18 cm	Makro/14C				
346	163		Makro/14C				
358	137	5-10 cm	Makro/14C				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
369	140	4-8 cm	Makro/14C				
375	172	5-8 cm	Makro/14C	AMS	1610 ± 40 BP	380-550 AD	Beta-256553
394	141	2-7 cm	Makro/14C				
409	130		Makro/14C				
409	162	5-13 cm	Makro/14C				
428	224	2-7 cm	Makro/14C				
431	226	1-7 cm	Makro/14C				
432	206	7-14 cm	Makro/14C				
433	205	5-13 cm	Makro/14C				
434	207	2-5 cm	Makro/14C				
437	222	1-5 cm	Makro/14C				
438	225	1-5 cm	Makro/14C				
440	227	1-5 cm	Makro/14C				
441	209	2-5 cm	Makro/14C				
442	229	1-5 cm	Makro/14C				
443	230	3-10 cm	Makro/14C				
447	235	19-27 cm	Makro/14C				
455	462	15-20 cm	Makro/14C				
456	343	14-21 cm	Makro/14C				
500	238	1-3 cm	Makro/14C				
500	239	40-45 cm	Makro/14C				
501	237	1-10 cm	Makro/14C				
524	242	7-24 cm	Makro/14C				
559	285	1-9 cm	Makro/14C				
688	305	1-5 cm	Makro/14C				
740	387	2-5 cm	Makro/14C				
743	385	1-5 cm	Makro/14C				
745	386	6-11 cm	Makro/14C				
755	511	10-21 cm	Makro/14C				

Tab. 100. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra kokegroper og kokegroplignende strukturer.

Tolkning

Den tradisjonelle tolkningen av kokegroper er at de representerer forskjellige typer jordovner for koking, steking eller røking av mat. Selv om de ulike kokegropene varierer noe i form, kan det skilles ut to hovedtyper kokegroper på lokaliteten. Begge typene har et homogent trekullag i bunn. Imidlertid er den ene typen dyp og tettpakket med stein, mens den andre typen er grunnere og har et mindre kompakt lag med stein over trekullaget i bunn. Den dype typen er eldst og dateringer fra disse viser til bruk i yngre og eldre bronsealder. Liknende dype kokegroper er funnet på lok. 7 og disse er datert til yngre bronsealder. De dype gropene har trolig vært benyttet flere ganger. Av den grunnere typen er det datert groper til perioden eldre romertid-folkevandringstid og til vikingtid/tidlig middelalder. Trolig har de fleste av de grunnere kokegropene kun vært anvendt en gang. Blant de grunnere kokegropene er det 4 som skiller seg ut fra de andre ved sin rektangulære form. En av disse rektangulære gropene, A331 (fig. 120), er datert til yngre romertid.

I nordøst og sørvest er det konsentrasjoner med kokegroper som trolig representerer to kokegropfelt. Dateringer fra kokegropene indikerer at det nordøstlige gropfeltet daterer seg til perioden eldre-yngre romertid, mens det sørøstlige feltet er fra yngre romertid-tidlig folkevandringstid. I tillegg er det datert enkeltliggende kokegroper av den grunnere typen fra vikingtid/tidlig middelalder.

Groper og gropliknende strukturer

Lokalisering

På lokaliteten er det avdekket 13 groper og 8 gropliknende strukturer som ligger spredt i feltet. De fleste groperne knytter seg til den vestlige delen av feltet.

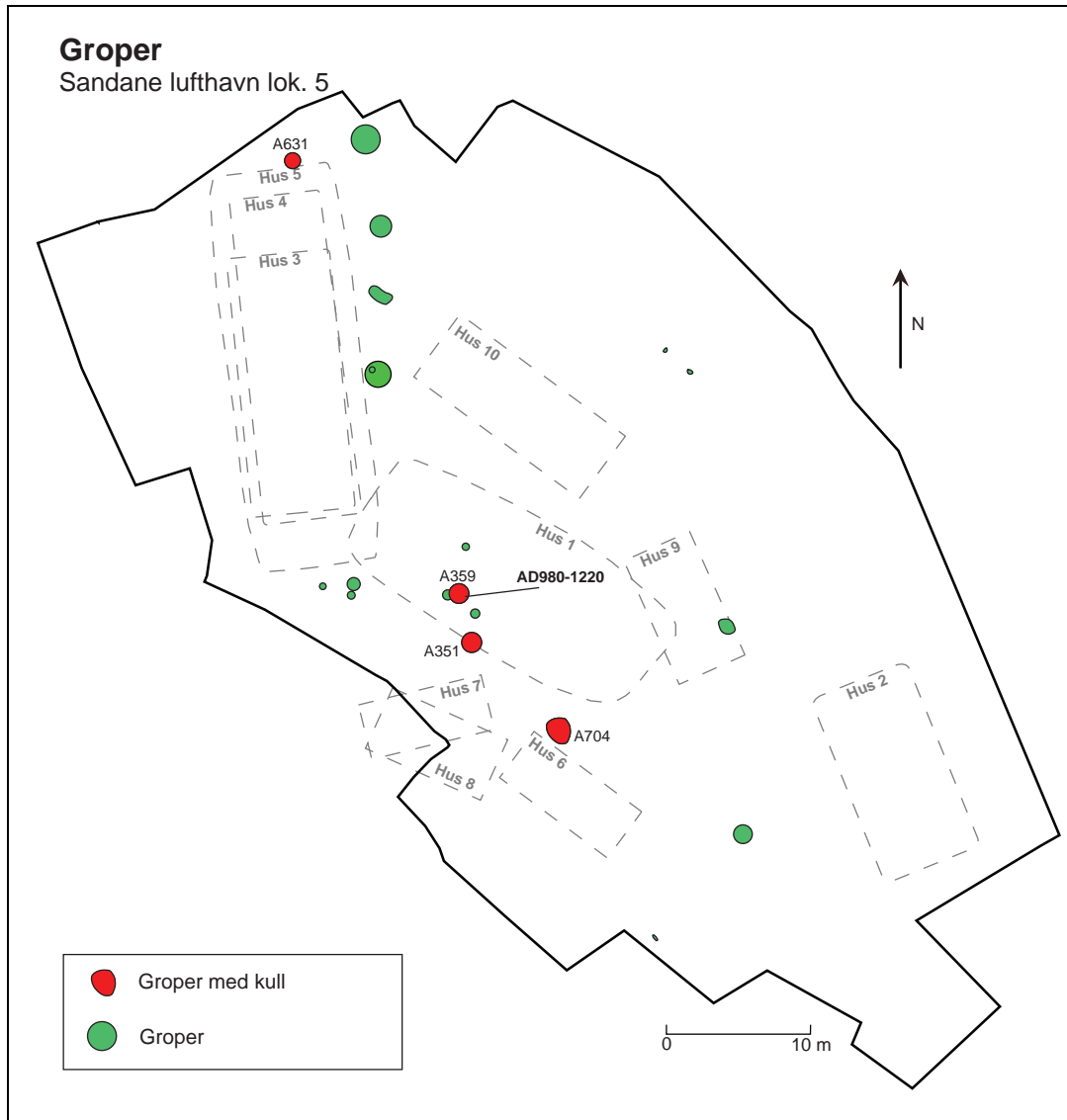

Fig. 122. Lokalisering av groper. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Betegnelsen groper anvendes her om strukturer som er tolket som intensjonelle nedgravninger, men som har ukjent funksjon eller bruk. I denne gjennomgangen skiller jeg mellom to typer; groper med markant kullag i bunn og mulige avfallsgroper eller magasineringsgroper.

De fire groperne, A351, A359, A631 og A704 (fig. 123) har svært lik oppbygging. I bunn av groperne er det enten tykke, homogene trekullag eller svært kullholdige sandlag. I A359 er det homogene trekullag på opptil 30 cm, mens A351 har et lag av rent trekull på opptil 20 cm. I begge trekullagene er det rikelig med store trekullbiter. I A631 og A704 er de homogene trekullagene tynnere med en tykkelse på opptil 5 cm, mens de nederste 20 cm av fyllmassen

består av svart, svært trekullholdig sand. Et annet sammenfallende trekk ved disse fire gropene er at de har store steiner i toppen. Gropene med de største steinene er A631 og A704 hvor det er steiner på opptil 50 cm i tverrsnitt. De fire gropene er sirkulære i flaten og nedgravningen har buete eller skrå sidekanter og flat eller avrundet bunn. Gjennomsnittlig største diameter er på 154 cm (fra 120 cm til 200 cm) og de har en dybde på 41 cm (fra 20 til 57 cm).

Fig. 123. Fire store gropene med mye kull og store steiner. Øverst til venstre A631 mot Ø, foto T. B. Olsen. Øverst til høyre A351 mot NV, foto B. Sæbø. Nederst til venstre A359 mot N, foto T.B. Olsen. Nederst til høyre A704, foto I. Dababsa.

De 9 andre gropene på lokaliteten er steinfylte og flere har innslag av brente steiner. Imidlertid er det lite kull i gropene og de skiller seg derfor fra kokegropene. Gropene har oval eller sirkulær form i flaten og de fleste nedgravningene har buete sidekanter og flat eller avrundet bunn. De har en gjennomsnittlig største diameter på 138 cm (fra 60 til 200 cm) og en dybde på 27 cm (fra 14 til 58 cm).

I tillegg til de definerte gropene er det 8 groplignende strukturer. I flaten har de en oval eller sirkulær form og profilsnittene viser at de fleste nedgravningene har buete sidekanter og flat eller ujevn bunn. De har en gjennomsnittlig største diameter på 67 cm (fra 37 til 170 cm) og dybden er på 17 cm (fra 8 til 38 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
351	Grop	Sirkulær	150	150	137	57	Buet	Buet	Ujevn
359	Grop	Sirkulær	145	130	135	41	Skrå	Skrå	Flat
360	Grop	Sirkulær	130	110	70	14	Skrå	?	Flat
382	Grop	Sirkulær	104	100	90	29	Buet	Buet	Flat
399	Grop	Oval	60	40	54	20	Rett	Rett	Ujevn
448	Grop	Oval	125	54	138	58	Buet	Buet	Rund
471	Grop	Ujevn oval	190	110	110	30	Buet	Buet	Ujevn
493	Grop	Sirkulær	150	140	150	20	Skrå	Skrå	Flat
503	Grop	Oval	135	100	140	30	Buet	Buet	Rund
631	Grop	Sirkulær	120	110	110	20	Buet	Buet	Rund

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
704	Grop	Sirkulær	200	197	197	45	Skrå	Skrå	Flat
729	Grop	Ujevn oval	200	100	200	23	Buet	Buet	Flat
754	Grop	Oval	130	180	60	21	Buet	Buet	Rund
250	Gropliknende	Sirkulær	34	32	39	11	Buet	Buet	Flat
253	Gropliknende	Sirkulær	37	33	32	8	Rett	Skrå	Flat
276	Gropliknende	Oval	51	27	53	23	Buet	Buet	Ujevn
322	Gropliknende	Avlang	170	100	130	38	Buet	Buet	Ujevn
384	Gropliknende	Oval	83	56	46	10	Buet	Buet	Rund
393	Gropliknende	Ujevn oval	60	35	63	10	Buet	Buet	Flat
423	Gropliknende	Oval	50	33	50	9	?	Buet	Ujevn
454	Gropliknende	Sirkulær	40	40	35	25	Buet	Skrå	Skrå

Tab. 101. Mål og beskrivelse av groper og gropliknende strukturer.

Fyllmasse

De ulike gropene og gropliknende strukturene har som det fremgår i tabellen under stor variasjon i fyllmasse.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
351	Grop	Gråbrun humus- og trekullholdig sand med mange steiner, en del brente. I bunn svart, svært trekullholdig sand med mye trekull.
359	Grop	Gråbrun humus- og trekullholdig sand med mange brente steiner. I bunn et opptil 20 cm tykt homogent trekullag.
360	Grop	Gråbrun humusholdig sand, tettpakket med brente steiner. Litt trekull.
382	Grop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
399	Grop	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
448	Grop	Lys gråbrun sand med enkelte trekullbiter. Tettpakket med store steiner.
471	Grop	I toppen: svart kullholdig sand med en del brente steiner. I bunn: Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
493	Grop	Brun humusholdig sand med mange steiner i toppen. Mørk gråbrun, humusholdig sand med litt trekull i bunn.
503	Grop	Lys brun humusholdig finkornet sand. Tettpakket med steiner.
631	Grop	I toppen: gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Under dette et opptil 3 cm tykt trekullag. I bunn gråsvart svært trekullholdig sand. Flere store steiner i toppen.
704	Grop	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter i toppen. I bunn svart nærmest homogent trekullag. Store steiner i toppen.
729	Grop	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. En del steiner.
754	Grop	Gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og mange steiner. Noen skjørbrente.
250	Gropliknende	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sandgrus.
253	Gropliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
276	Gropliknende	Gråbrun humusholdig sand med noe trekull og enkelte brente steiner.
322	Gropliknende	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand med enkelte brente steiner. Noen store trekullbiter.
384	Gropliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
393	Gropliknende	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
423	Gropliknende	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
454	Gropliknende	Gråbrun humusholdig sand med mye stein og enkelte trekullbiter.

Tab. 102. Beskrivelse av fyllmassen i groper og gropliknende strukturer.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra gropene, men det er funnet litt smieslagg toppen av A704.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A704	Smieslagg		Smieslagg		84g	BRM704/262

Tab. 103. Funn fra groper og groplignende strukturer.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra 9 av gropene, men ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Fra det markante kullaget i bunn av grop, A359, ble det sendt inn trekull for ¹⁴C -datering. Alderen på dateringen er 950 ± 60 BP (AD980-1220, Beta-238970) som plasserer seg innenfor tidsrommet vikingtid-høy middelalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
351	133	50-55 cm	Makro/14C				
351	134	25-30 cm	Makro/14C				
359	126		Makro/14C				
359	145	20-25 cm	Makro/14C	Konv.	950 ± 60 BP	AD980-1220	Beta-238970
360	165	10-15 cm	Makro/14C				
448	236		Makro/14C				
448	264	5-15 cm	Makro/14C				
471	510	1-6 cm	Makro/14C				
503	240	1-8 cm	Makro/14C				
503	241	17-28 cm	Makro/14C				
631	500	9-19 cm	Makro/14C				
704	352	1-15 cm	Makro/14C				
704	353	1-15 cm	Makro/14C				
704	354	33-37 cm	Makro/14C				
704	355	33-37 cm	Makro/14C				
729	463	15-20 cm	Makro/14C				
729	464	10-14 cm	Makro/14C				

Tab. 104. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra groper og groplignende strukturer.

Tolkning

Blant de ulike gropene og groplignende strukturerne fra lokaliteten er det skilt ut to grupper. De fleste gropene har en heterogen fyllmasse med brente eller ubrente steiner og litt kull. Disse gropene har en ukjent funksjon, men tolkes vanligvis som avfallsgroper eller groper for magasinering av kokstein. Den andre gruppen, representert ved A351, A359, A631 og A704, har tykke kullag eller kullholdig sand i bunn og store steiner i toppen. Hva disse gropene representerer er usikkert, men de tykke kullagene, med store kullbiter, gjør at de minner om kullgroper. Imidlertid stemmer denne tolkningen dårlig med tilstedeværelsen av de store steinene i toppen. Kanskje har de vært anvendt som en type kokegroper eller større røykeovner. Likheten i form sannsynliggjør at disse gropene er samtidige. Trekull fra A359 har en ¹⁴C-datering med tidsramme innenfor perioden sen vikingtid-høy middelalder og det er sannsynlig at denne dateringen avspeiler de fire gropenes alder. Ingen av de fire kullholdige gropene overlapper med strukturer etter husfasene fra vikingtid/middelalder og trolig er de samtidige med hus 3 eller 4. Lokaliseringen av grop A631 ligger veldig tett på hus 4 og indikerer at gropene heller må relateres til aktiviteten tilknyttet hus 3.

Fyllskifter

Lokalisering

Det er registrert 76 fyllskifter på lokaliteten og disse ligger spredt og fordeler seg utover hele utgravningsfeltet.

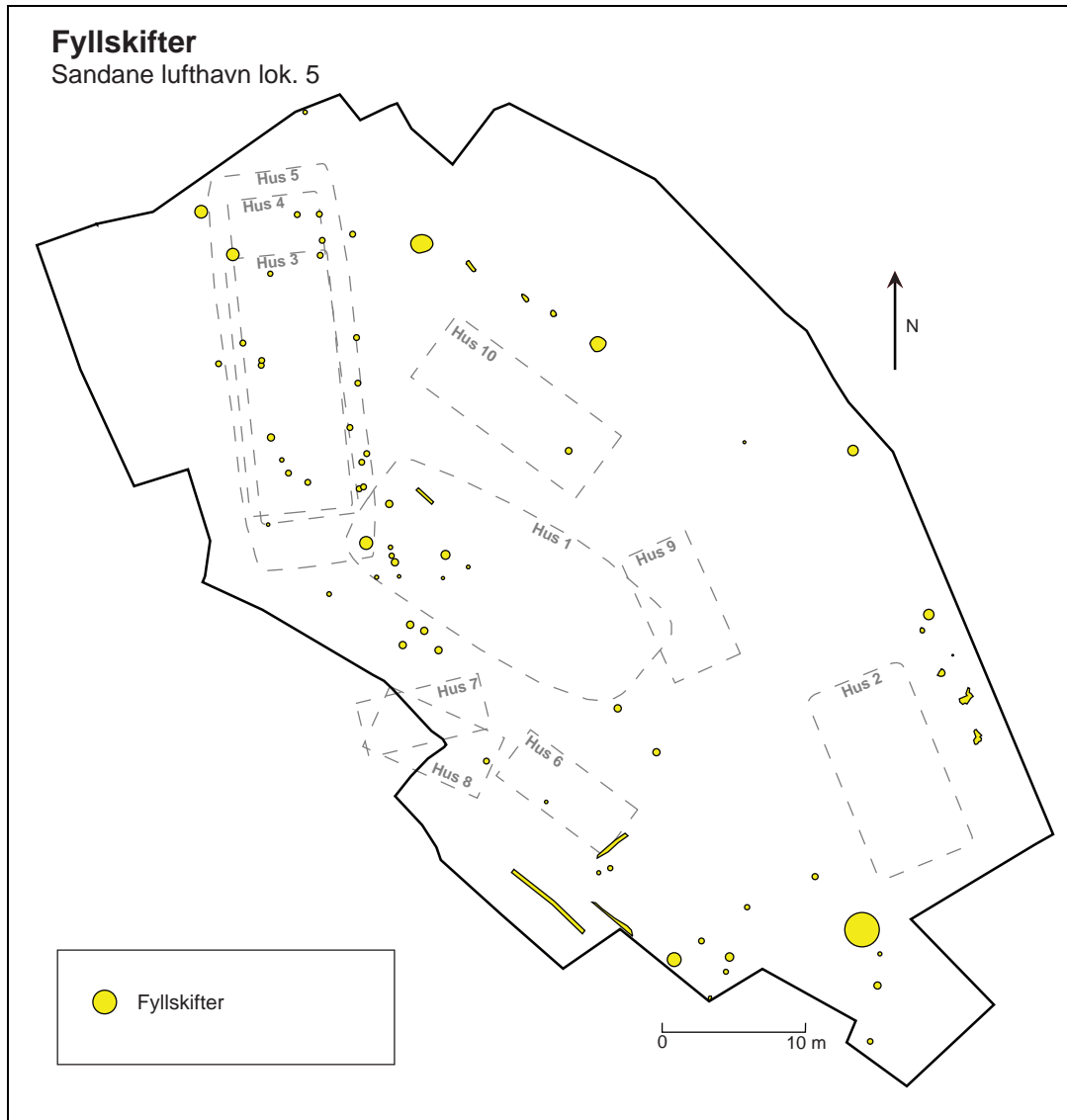

Fig. 124. Lokalisering av fyllskifter. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Blant fyllskiftene er 19 bestemt som steinhull, 4 som fyllskifter knyttet til aktivitet fra nyere tid, mens 53 er udefinerte. De udefinerte fyllskiftene er tolket som spor etter forhistorisk aktivitet. Trolig er de fleste av disse fyllskiftene ikke spor etter intensjonelle nedgravninger, men det kan ikke utelukkes at noen av dem er bunnrester av ødelagte anlegg. Av de udefinerte fyllskiftene ble 17 snittet og dokumentert i profil, og disse presenteres under.

Fyllskiftene har en sirkulær eller ujevn sirkulær form i flaten og har et største tverrsnitt på 58 cm (fra 22 til 240 cm) og en dybde på 9 cm (fra 2 til 22 cm). De fleste strukturene har buete eller skrå sidekanter og flat eller ujevn bunn.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
266	Fyllskifte	Sirkulær	23	23	28	18	Skrå	Skrå	Spiss
269	Fyllskifte	Ujevn kvadratisk	68	65	57	10	Buet	Skrå	Rund
273	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	60	40	50	7	Skrå	Skrå	Ujevn
275	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	85	80	95	20	Buet	Buet	Rund
319	Fyllskifte	Oval	46	36	35	5	Skrå	Skrå	Ujevn
356	Fyllskifte	Sirkulær	28	25	32	5	Buet	Buet	Rund
364	Fyllskifte	Sirkulær	31	30	24	6	Buet	Skrå	Rund
366	Fyllskifte	Sirkulær	22	22	21	8	Skrå	Buet	Ujevn
371	Fyllskifte	Sirkulær	62	64	50	4	Buet	Buet	Flat
414	Fyllskifte	Oval	25	15	25	6	Buet	Buet	Rund
415	Fyllskifte	Sirkulær	27	25	26	8	Skrå	Buet	Ujevn
424	Fyllskifte	Ujevn	140	67	240	22	?	?	Flat
513	Fyllskifte	Sirkulær	26	22	20	2	Skrå	?	Flat
522	Fyllskifte	Sirkulær	60	65	51	6	Skrå	Skrå	Flat
539	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	48	48	46	12	Buet	Buet	Ujevn
546	Fyllskifte	?	38	30	28	10	Buet	?	Flat
556	Fyllskifte	Oval	70	36	71	11	?	?	?

Tab. 105. Mål og beskrivelse av fyllskifter.

Fyllmasse

Fyllmassen består av gråbrun til mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
266	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand.
269	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull.
273	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
275	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
319	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
356	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
364	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
366	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
371	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
414	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
415	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
424	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull og enkelte steiner.
513	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
522	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
539	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
546	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med noen trekullbiter.
556	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 106. Beskrivelse av fyllmassen i fyllskiftene.

Funn

I toppen av A744 er det funnet deler av en krittpipe. Det er mulig at dette fyllskiftet som ikke er snittet knytter seg til nyere tid. Ellers var det ingen funn fra fyllskiftene.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A744	pipe	Hode og del av stilk	Kritt	2		BRM704/121

Tab. 107. Funn fra fyllskiftene.

Naturvitenskapelige prøver

Fra tre av fyllskiftene ble det samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra 9 av gropene, men ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
424	223	3-10 cm	Makro/14C				
522	256	1-5 cm	Makro/14C				
764	438	1-5 cm	Makro/14C				

Tab. 108. Naturvitenskapelige prøver fra fyllskiftene.

Dateringer

Fra fyllskiftene ble det ikke prioritert å sende inn prøvemateriale for ^{14}C -dateringer.

Tolkning

De fleste fyllskiftene antas å en forhistorisk opprinnelse, men det er trolig få av dem som knytter seg til intensjonelle anlegg. I stedet må fyllskiftene betraktes som mer tilfeldige spor etter aktivitet. Fyllskifter kan også danne seg ved at kulturlag eller dyrkningslag samler seg tilfeldig i naturlige forsenkninger i undergrunnen.

Ardspor

Lokalisering

Ardspor er påvist i undergrunnsnivå innen 3 avgrensede områder i den sentrale og nordvestlige delen av feltet. Det er funnet både kryss- og parallellpløyde ardspor.

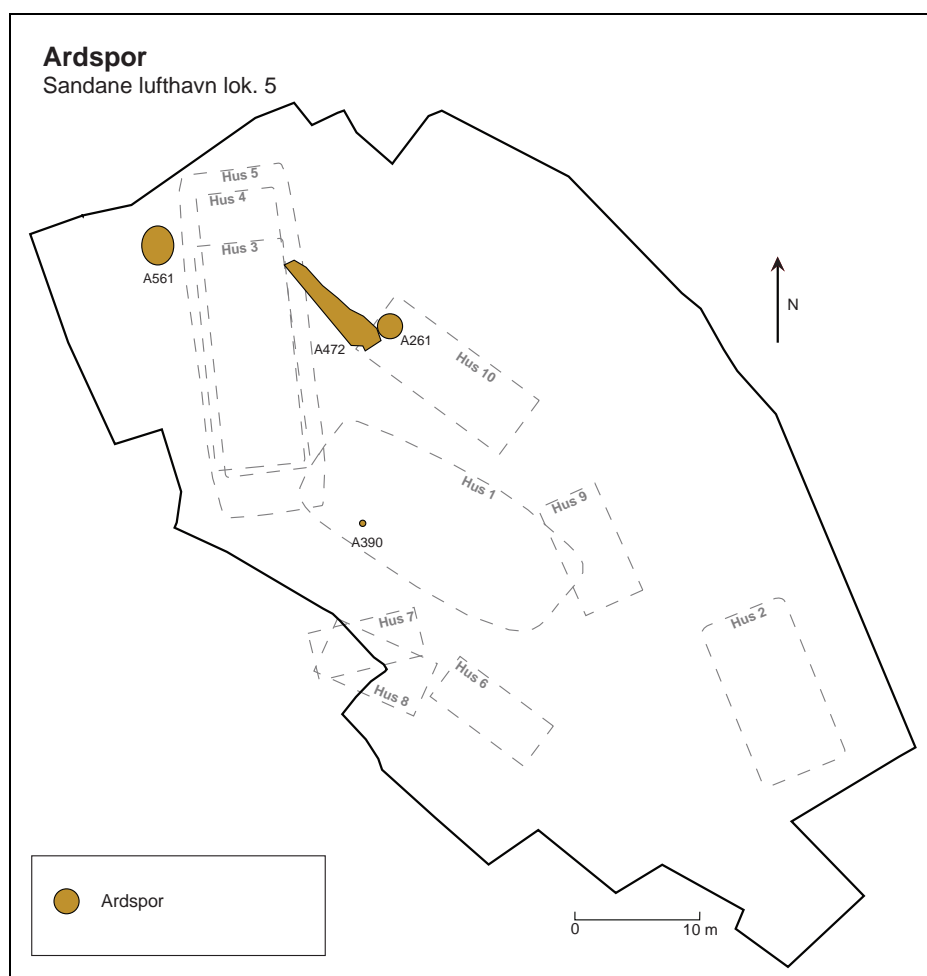

Fig. 125. Lokalisering av ardspor. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Ardsporene avtegner seg som mørke avlange spor mot den lyse undergrunnen. Sporene er fotodokumentert, men det er ikke prioritert å dokumentere dem i profil. A390, er et ca 2 x 2m stort område med kryssende ardspor som er opptil 70 cm lange og 5 cm brede. Ca 15 m nord for A390 er det avdekket et annet område med ardspor (A261/A472) som har en utstrekning på ca 10,5 x 4 m. De avlange sporene i undergrunnen er fra 50 til 100 cm lange og opptil 7 cm brede. Både A390 og A261/A472 er ardspor av den krysspløyde typen og fyllmassen i sporene består av mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. I nordvest er det dokumentert et annet område med ardspor (A561). Innenfor et areal på ca 3 x 2,5 m er det påvist ardspor av den parallellpløyde typen som er opptil 120 cm lange og 10 cm brede. Fyllmassen består av gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn	Lagbeskrivelse
261	Ardspor	Avlang	50	7						Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
390	Ardspor	Avlang	70	5						Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
472	Ardspor	Avlang	100	7						Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
561	Ardspor	Avlang	120	10						Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 109. Mål og beskrivelse av ardspor.

Fig. 126. Ulike ardspor. Øverst til venstre krysspløyde ardspor, A390 mot N, foto B. Sæbø. Til høyre krysspløyde ardspor, A472 mot SØ, foto S. Wølstad. Nederst til venstre parallellpløyde ardspor, A561 mot N, foto O. Dokset.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn i tilknytning til ardsporene.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble ikke prioritert å ta ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra ardsporene.

Dateringer

Fyllmasser fra ardsporene ble ikke ¹⁴C-datert.

Tolkning

De kryssende ardsporene indikerer at det har vært drevet krysspløyning på lokaliteten. Arden er den eldste pløgen en kjenner til og den snudde ikke jorden, men dannet kun furer i jorden. For å få jorden løs og luftig ble det derfor pløyd i to retninger, på langs og på tvers. Generelt er metoden med krysspløyning datert til perioden fra det tidligste jordbruket i Norge fra senneolitikum og frem til yngre romertid. Parallellpløyning er vanlig fra yngre romertid og fram til nyere tid.

Forhistoriske dyrkningslag

Lokalisering

Under det moderne dyrkningslaget er det funnet forhistoriske dyrkningsedimenter på hele lokaliteten. De ulike dyrkningslagene har ulik tykkelse og utbredelse og de er dokumentert på bakgrunn av 3 dyrkningsprofiler. Profilene, A306 og A307, ligger nær hverandre sentralt i feltet og flere av de samme lagene er dokumentert i begge profilene. Profil A309 er lokalisert i den sørøstlige delen.

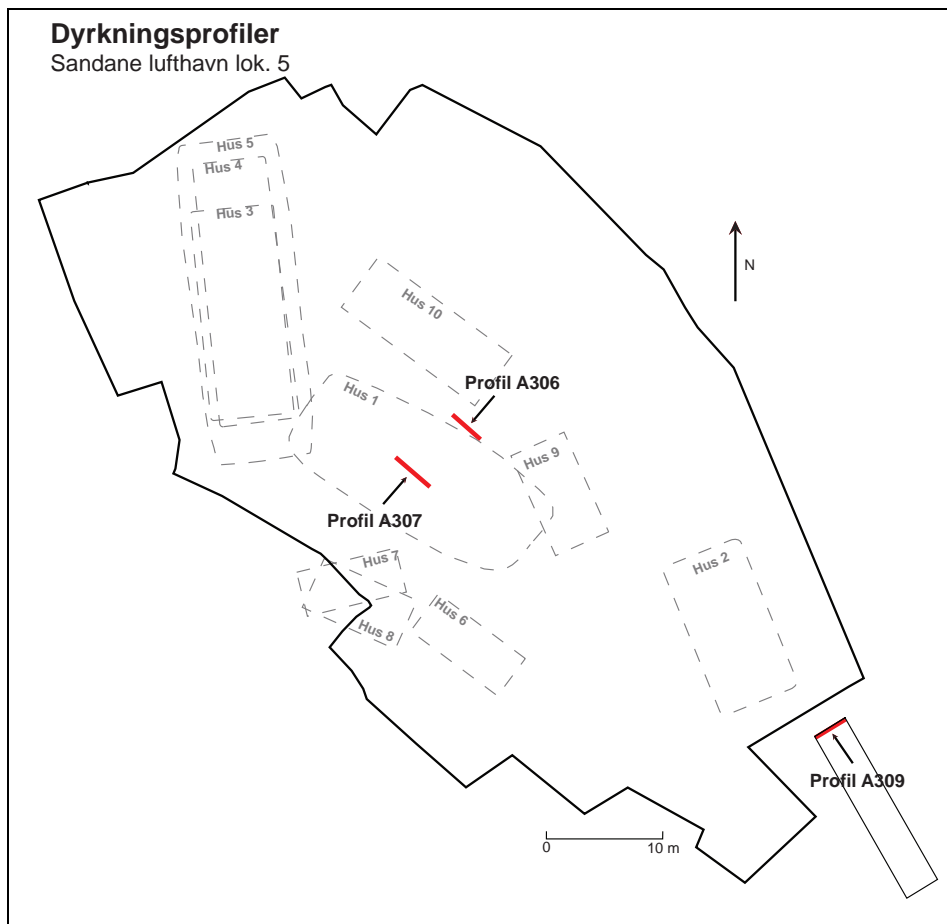

Fig. 127. Lokalisering av dyrkningsprofiler. Grafikk T.B. Olsen/ S. Diinhoff.

Anleggsbeskrivelse

Profil, A306, er 3,1 m lang og er opptil 1,4 m fra bunn til topp(fig.128-129). Det er skilt ut 4 forhistoriske dyrkningslag som er bevart i den sørlige delen av profilen. I nord skjæres dyrkningslagene av en moderne nedgravning som er tilknyttet vannledningen som krysser lokaliteten. Fra bunn mot topp av dyrkningsprofilen er følgende lag dokumentert:

Lag 8 er undergrunnsmasse bestående av lys gul silt.

Lag 7a er et myrsediment med opptil 40 cm tykkelse som består av lys brun svært torvholdig silt.

Lag 7c og 7b er to torvlinser med trekullbiter som er lokalisert ovenfor hverandre innenfor lag 7a. De er opptil 4 cm tykke, har brun til mørk brun farge, og representerer trolig avsviingslag.

Lag 6 består av opptil 20 cm med gråbrun torvholdig sand/silt med litt trekull. Laget er trolig myrdannet, men trekullet kan indikere at laget er dyrkningspåvirket. Alternativt kan trekullet tolkes som spor etter avsviinger i området.

Lag 5 er et dyrkningslag som er opptil 40 cm tykt og har fyllmasse bestående av mørk gråbrun/svart humusholdig sand med noe grus og mye trekull.

Lag 4 er et dyrkningslag som består av opptil 30 cm tykk mørk gråbrun humusholdig sand med en del stein og mye trekull.

Lag 3 er et dyrkningslag med en tykkelse på opptil 31 cm. Fyllmassen består av gråbrun sand med noe grus og en del trekullbiter.

Lag 2 er en moderne nedgraving etter vannledningen som krysser feltet.

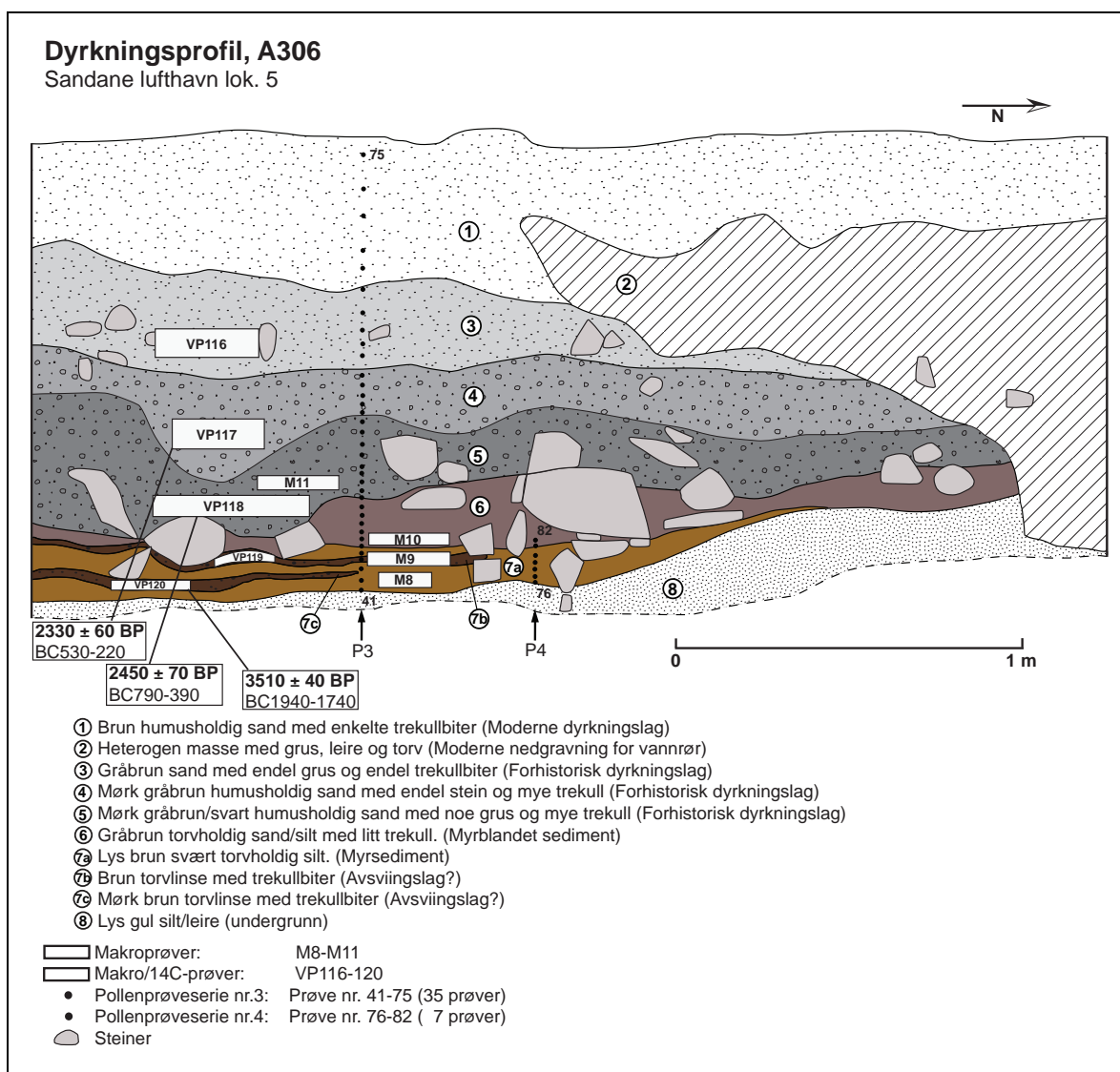

Fig. 128. Dyrkningsprofil A306. Grafikk T.B. Olsen.

Lag 1 er et moderne dyrkningslag som består av opptil 45 cm med brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Fig. 129. Dyrkningsprofil A306 mot SV. Foto S. Diinhoff.

Profil, A307, er 3,8 m lang og er opptil 1,1 m fra bunn til topp (fig. 130-131). Det er skilt ut 4 forhistoriske dyrkningslag og profilen skjærer også gjennom et ildsted og en kokegrop.

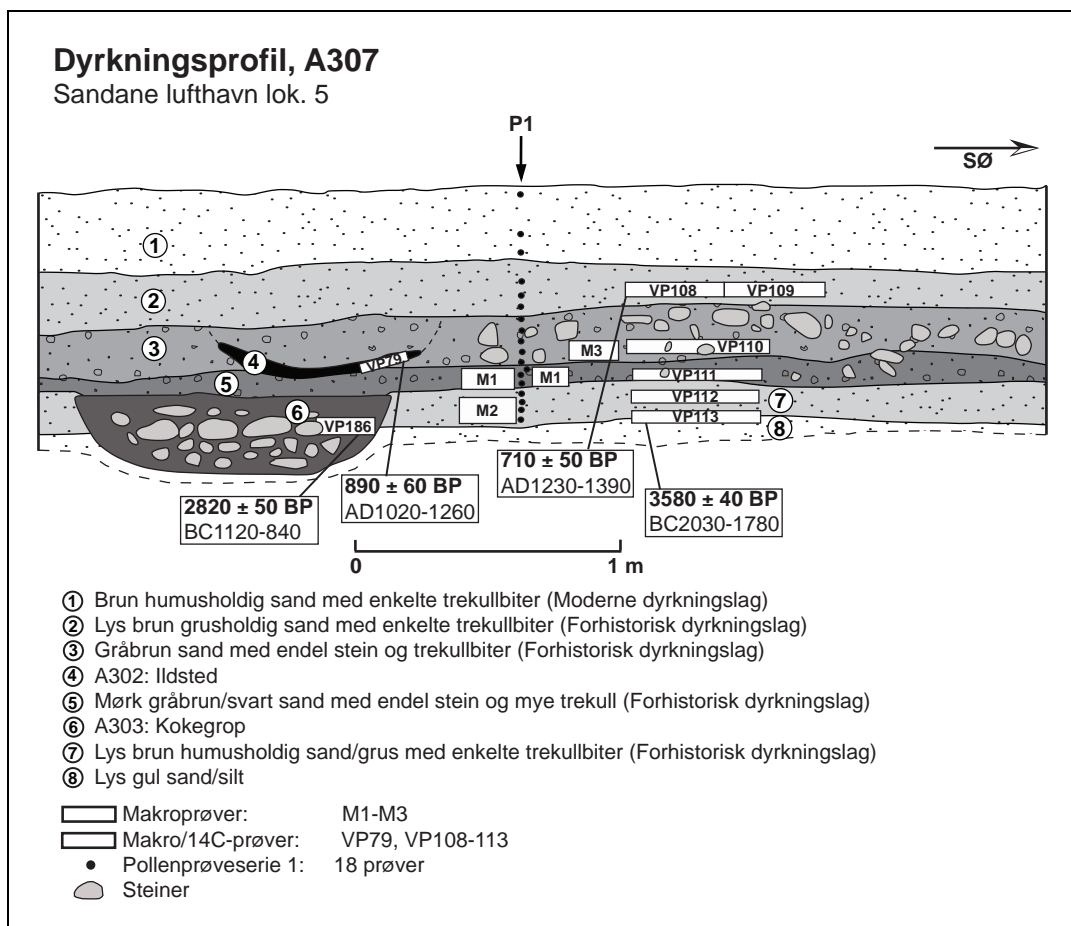

Fig. 130. Dyrkningsprofil A307. Grafikk T.B. Olsen.

Fra bunn mot topp av dyrkningsprofilen er følgende lag dokumentert:

Lag 8 er undergrunnsmasse bestående av lys gul sand/silt.

Lag 7 er et dyrkningslag som er opptil 16 cm tykt og består av lys brun humusholdig sand/grus med enkelte trekullbiter.

Lag 6 er en kokegrop. A303 er beskrevet i teksten over.

Lag 5 er et dyrkningslag som er bevart med en tykkelse på opptil 18 cm og består av mørk gråbrun/svart sand med en del stein og mye trekull.

Lag 4 er et ildsted.

Lag 3 er et dyrkningslag som er opptil 22 cm tykt og har fyllmasse bestående av gråbrun sand med en del stein og trekullbiter.

Lag 2 er et dyrkningslag som består av opptil 10 cm tykk lys brun grusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Lag 1 er moderne dyrkningslag som består av brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Det moderne dyrkningslaget har en tykkelse på opptil 32 cm.

Fig. 131. Dyrkningsprofil A307. Foto T.B. Olsen.

Profil, A309, er 3,3 m lang og er opptil 0,9 m fra bunn til topp(fig. 132-133). Med bakgrunn i profilen er det 3 forhistoriske dyrkningslag og et fyllskifte som kan representere restene av et forhistorisk dyrkningslag. I den østre delen skjæres profilen av en moderne dreneringsgrøft.

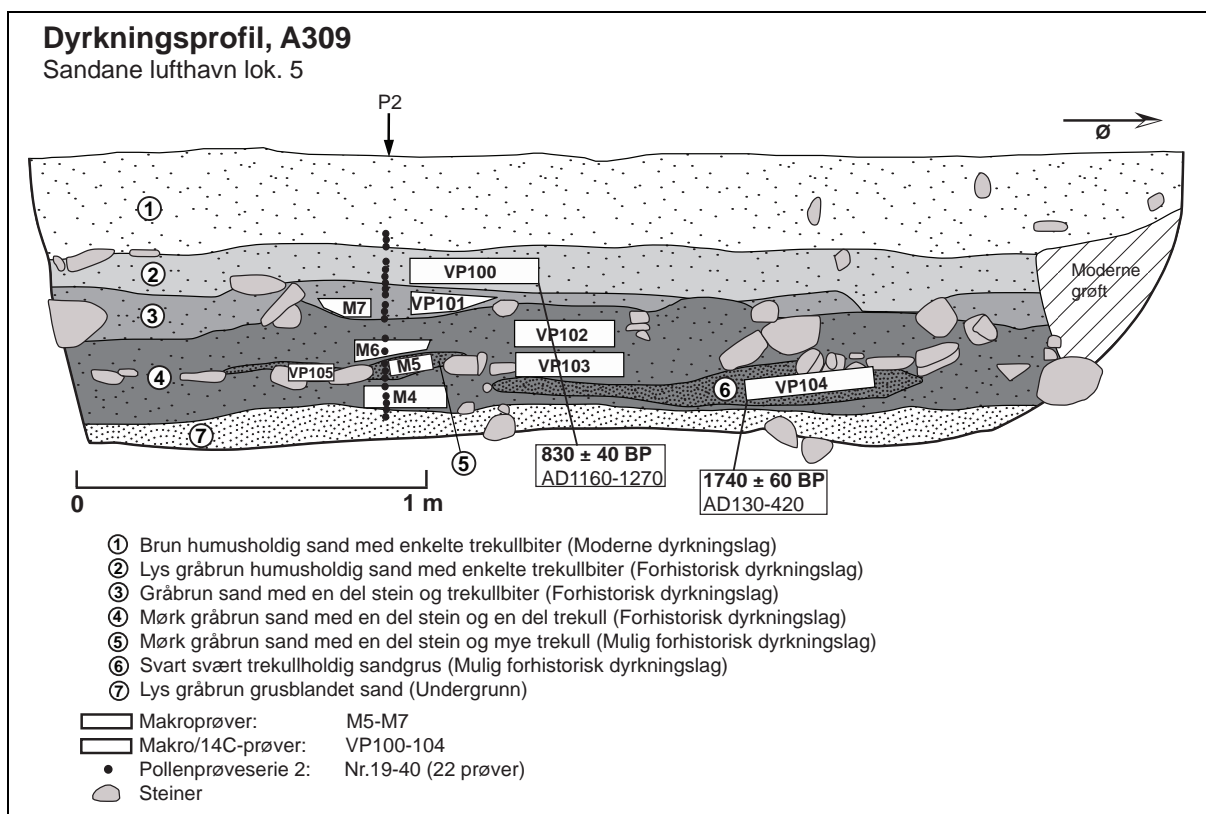

Fig. 132. Dyrkningsprofil A309. Grafikk T.B. Olsen.

Fra bunn mot topp av dyrkningsprofilen er følgende lag dokumentert:

Lag 7 er undergrunnsmasse som består av lys gråbrun grusblandet sand.

Lag 4 er et dyrkningslag som er opptil 40 cm tykt og består av mørk gråbrun sand med en del stein og trekull.

Lag 6 og lag 5 er to svært trekullholdige sjikt mot bunnen av lag 4. Sjiktene er tolket som tilhørende lag 4. Lag 5 er opptil 6 cm tykt og består av mørk gråbrun sand med en del stein og mye trekull, mens lag 6 består av opptil 18 cm med svart, svært trekullholdig sandgrus.

Lag 3 er et dyrkningslag som er bevart med en tykkelse på opptil 15 cm og består av gråbrun sand med en del stein og trekullbiter.

Lag 2 er et dyrkningslag som er opptil 18 cm tykt og har en fyllmasse bestående av lys gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Lag 1 er et moderne dyrkningslag med en tykkelse på opptil 30 cm og består av brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Fig. 133. Dyrkningsprofil A309. Foto H. Handeland.

Funn

Fra dyrkningslagene er det gjort to gjenstandsfunn fra opprensning av dyrkningsprofilene.

Funnene er uten sikker kontekst. Under opprensning av dyrkningsprofil A307 er det funnet et fragment av en krittpipe, mens det i tilknytning til profil A309 er funnet en slipeplate av stein.

Str.nr	Type	Gjenst del	Materiale	Antall	Vekt	Mus. nr
A307	Pipe	Del av hode.	Kritt	1		BRM704/125
A309	Slipeplate	Fragment	Stein	1		B16548/3a

Tab. 110. Løsfunn fra opprensning av dyrkningsprofil A307 og A309.

Naturvitenskapelige prøver

Fra samtlige dyrkningsprofiler ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver og pollenprøveserier.

Analyse av makrofossiler er gjennomført på en prøve fra lag 2 i dyrkningsprofil A309 og fra lag 7c i profil A306. I tillegg er pollenprøveseriene fra profil A306 analysert. En fullstendig gjennomgang av disse resultatene finnes i den vedlagte botaniske rapporten (vedlegg 1).

Dateringer

Fra samtlige dyrkningsprofiler foreligger det ¹⁴C-dateringer av trekull fra flere av dyrkningslagene. I dyrkningsprofil, A306, er det mulige avsviingslaget, lag 7c, ¹⁴C-datert til

3510 ± 40 BP (BC1940-1740, Beta-238965) og har en alder som ligger innenfor perioden sen senneolitikum-eldre bronsealder. Datering av lag 5 gav 2450 ± 70 BP (BC790-390, Beta-238964) som tilsvarer perioden sen yngre bronsealder-førromersk jernalder og trekull fra lag 4 er datert til førromersk jernalder 2330 ± 60 BP (BC530-220, Beta-238963).

Fra dyrkningsprofil, A307, er trekull fra bunnen av lag 7 datert til senneolitikum, 3580 ± 40 BP (BC2030-1780, Beta-238962), mens trekull fra lag 2 gav 710 ± 50 BP (AD1230-1390, Beta-238961) som tilsvarer høymiddelalder. I tillegg er to forhistoriske nedgravninger som skjæres av profilen datert. Ildsted, A302, skjærer fra toppen av lag 3 og ned i lag 5. Trekull fra ildstedet er datert til 890 ± 60 BP (AD1020-1260, Beta-238956) som tilsvarer perioden tidlig middelalder-høymiddelalder. Kokegrop, A303, skjærer fra lag 5 og ned i undergrunnsnivå. En ¹⁴C-datering av trekull fra gropen gav yngre bronsealder, 2820 ± 50 BP (BC1120-840, Beta-238980).

Fra dyrkningsprofil, A309, er trekull fra lag 6 datert til overgangen eldre-yngre romertid, 1740 ± 60 BP (AD130-420, Beta-238960), mens en dateringsprøve fra lag 2 gav 830 ± 40 BP (AD1160-1270, Beta-238959) som tilsvarer høymiddelalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
306	94		Pollenprøveserie 3				
306	95		Pollenprøveserie 4				
306	96	Lag 7a, Midt	Makroprøve 8				
306	97	Lag 7a, Midt	Makroprøve 9				
306	98	Lag 6, Bunn	Makroprøve 10				
306	99	Lag 5, Bunn	Makroprøve 11				
306	116	Lag 3, Bunn	Makro/14C				
306	117	Lag 4, Midt	Makro/14C	Konv.(EC)	2330 ± 60 BP	1:BC530-350 2:BC290-220	Beta-238963
306	118	Lag 5, Bunn	Makro/14C	Konv.	2450 ± 70 BP	BC790-390	Beta-238964
306	119	Lag 7b, Midt	Makro/14C				
306	120	Lag 7c, Midt	Makro/14C	AMS	3510 ± 40 BP	BC1940-1740	Beta-238965
307	85		Pollenprøveserie 1				
307	86	Lag 5, Midt	Makroprøve 1				
307	87	Lag 7, Midt	Makroprøve 2				
307	88	Lag 3, Bunn	Makroprøve 3				
307	108/109	Lag 2, Bunn	Makro/14C	Konv.	710 ± 50 BP	1:AD1230-1320 2:AD1350-1390	Beta-238961
307	110	Lag 3, Bunn	Makro/14C				
307	111	Lag 5, Bunn	Makro/14C				
307	112	Lag 7, Topp	Makro/14C				
307	113	Lag 7, Bunn	Makro/14C	AMS	3580 ± 40 BP	1:BC2030-1870 2:BC1840-1820 3:BC1790-1780	Beta-238962
309	89		Pollenprøveserie 2				
309	90	Lag 4, Bunn	Makroprøve 4				
309	91	Lag 5, Midt	Makroprøve 5				
309	92	Lag 4, Topp	Makroprøve 6				
309	93	Lag 3, Midt	Makroprøve 7				
309	100	Lag 2, Midt	Makro/14C	AMS	830 ± 40 BP	AD1160-1270	Beta-238959
309	101	Lag 3, Midt	Makro/14C				
309	102	Lag 4, Topp	Makro/14C				
309	103	Lag 4, Bunn	Makro/14C				
309	104	Lag 6, Bunn	Makro/14C	Konv.	1740 ± 60 BP	AD130-420	Beta-238960
309	105	Lag 5, Midt	Makro/14C				

Tab. 111. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra forhistoriske dyrkningslag i dyrkningsprofil A306, A307 og A309.

Tolkning

I de 3 dyrkningsprofilene er det dokumentert dyrkningsfaser på lokaliteten innenfor perioden senneolitikum/eldre bronsealder-høymiddelalder. I profil A306 og A307 er flere av de samme forhistoriske dyrkningsfasene representerte ved lag som ligger i samme stratigrafiske nivå. Med unntak av lag 7/Lag 7c har de andre dyrkningslagene lik farge og konsistens. De synkroner dyrkningslagene er sammenfattet i tabellen under.

Type lag	A306/A307	Datering	Periode
Moderne dyrkningslag	Lag 1/lag 1		Nyere tid
Forhistorisk dyrkningslag	Lag 3/lag 2	AD1230-1390	Høy middelalder
Forhistorisk dyrkningslag	Lag 4/Lag 3	BC530-220	Førromersk jernalder
Forhistorisk dyrkningslag	Lag 5/Lag 5	BC790-390	Yngre bronsealder-Førromersk jernalder
Forhistorisk dyrkningslag/ avsviingslag	Lag 7c,Lag 6/ Lag 7	BC1940-1740 (lag 7c) BC2030-1780 (lag 7)	Senneolitikum-eldre bronsealder

Tab. 112. Synkronisering av dyrkningslag i profilene A306 og A307.

Den eldste dyrkningsfasen er representert ved lag 7, profil A307. Laget har klar karakter av å være et dyrkningslag og trekull fra bunnen er datert til senneolitikum. Lag 7 er synkront med lag 7c, profil A306, som også daterer seg også til senneolitikum. Lag 7c er tolket som et avsviingslag. Innhold av pollen i laget viser beiteindikerende planter, men det er ikke påvist kornpollen eller åkerindikerende planter. Det er derfor noe usikkert om lag 7, profil A307, som er lokalisert bare noen meter unna, representerer et dyrkning tilbake til senneolittisk tid. Dateringen fra bunnen kan være gjort på trekull fra en eldre avsviingsfase og at selve dyrkningslaget dermed er noe yngre enn dateringen tilsier. I stedet kan lag 7, profil A307, kanskje knyttes til det noe torvholdige lag 6 i profil A306. Polleninholdet i lag 6 viser kornpollen av bygg og hvete. Laget er ikke datert, men ligger stratigrafisk mellom det senneolittiske, lag 7c, og lag 5 som i A307 er datert til overgangen yngre bronsealder/førromersk jernalder. I og med at de eldste dyrkningsfasene på lok. 4 og lok. 7 daterer seg til overgangen mellom senneolitikum-eldre bronsealder eller tidlig eldre bronsealder er det sannsynlig at dette også er tidsrommet hvor dyrkningsaktiviteten på lok. 5 initieres. Det er derfor sannsynlig at øvre del av lag 7, profil A307, og lag 6, profil A306, daterer seg til den tidlige delen av eldre bronsealder.

På lokaliteten er det også dokumentert dyrkningslag fra yngre bronsealder-førromersk jernalder (lag 5, profil A306/A307), førromersk jernalder (lag 4/3, profil A306/A307), overgangen eldre-yngre romertid (lag 6, profil A309), og høymiddelalder (lag 2, profil A306 og lag 2, profil A309).

Analysen fra pollenprøvene fra profil A306 indikerer at det har vært dyrket bygg og hvete på lokaliteten i fra bronsealder og opp til i dag. Innhold av pollenkorn fra beiteindikerende planter antyder at området også har vært anvendt som beite- og slåtteland fra senneolitikum og fram til i dag (vedlegg 1:23).

Andelen av trepollen i forhold til pollen fra gress og urter sier noe om hvor åpen vegetasjonen har vært på lokaliteten, og dette kan igjen være en indikasjon på hvor omfattende jordbruksaktiviteten har vært. I de eldste lagene som daterer seg til senneolitikum er det en klar dominans av trepollen og da har vegetasjonen trolig bestått av åpen skog. Prøvene fra bunnen til midten av lag 6, profil A306, viser en klar tilbakegang av trepollen som indikerer at området åpnes, trolig i forbindelse med den tidligste dyrkningsaktiviteten. Mot toppen av lag 6 øker igjen mengden trepollen noe som vitner om at vegetasjonen gror igjen. Sannsynligvis skjer det et opphold i dyrkningsaktiviteten før vegetasjonen igjen blir åpnet i løpet av lag 5

som er datert til yngre bronsealder-førromersk jernalder. En liten økning av trepollen mot slutten av lag 5 indikerer at området blir liggende brakk en periode i løpet av førromersk jernalder. Fra lag 4, som er datert til førromersk jernalder, skjer en ny økning av gress og urtepollen slik at disse nå dominerer klart i forhold til trepollen. Verdiene av gress- og urtepollen dominerer like opp til dagens nivå og viser at vegetasjonen på lokaliteten har vært åpen siden førromersk jernalder (vedlegg 1:22-23).

Løsfunn

Foruten gjenstandsfunn som knytter seg til strukturer eller huskontekster er det 16 gjenstandsfunn som regnes som løsfunn. Funnene er plukket opp under avdekning av feltet og lå i dyrkningsjorden.

Type	Materiale	Antall	Vekt	Gjenst del	Variant	Mus. nr
Tyngde	Kleber	1	265g		Snøresøkke	BRM704/82
Kar	Kleber	1		Buuskår	F-kar	BRM704/76
Kar	Kleber	1		Randskår	B-kar	BRM704/73
Kar	Kleber	1		Buuskår		BRM704/273
Bryne	Sandstein	4				B16546/3b,c,h BRM704/99
Bryne	Skifer	3				B16546/3e-g
Nagle	Jern	1		Hode		B16546/5c
Fragment	Jern	2				B16546/7i
Avslag	Flint	1				B16552/4l
Pipe	Kritt	1		Stilk		BRM704/123

Tab. 113. Løsfunn fra lok. 5.

Av funn som trolig knytter seg til yngre jernalder/middelalder er det et funn av 1 tyngde, 3 skår av kleberkar, 7 bryner av sandstein og skifer, 1 jernnagle og 1 fragment av jern. I tillegg er det funn av 1 avslag av flint fra steinbrukende tid og en krittpestilk fra nyere tid. Under følger en beskrivelse av funnene av kleber.

Tyngden (BRM704/82) er et ovalt snøresøkke med snørehull i begge ender (fig. 134). Det har største lengde på 9,2 cm, bredde på 5,4 cm og største tykkelse på 3,4 cm. En lengdefure som går over nakken, passerer øverste snørehull og fortsetter ned gjennom nederste snørehull.

Fig. 134. Ovalt snøresøkke (BRM704/82). Foto: T.B. Olsen.

Av kleberkarskårene er det et buuskår av F-kar (BRM704/76), et randskår av B-kar (BRM704/73) og et buuskår av ukjent type (BRM704/273) (Vangstad 2003). BRM704/76

måler 9,4 x 9,2 cm og har en største tykkelse på 2,2 cm. Skåret er fra overgangen mellom karets bunn og buk. Karet har hatt en ytre glatt, buet karvegg med vertikale fasetter. Skåret har sotet utside, og på innsiden er det tydelige verktøyspor. BRM704/73 er et randskår som måler 14,2 x 5,1 og har en største tykkelse på 2,4 cm. Det har en smal gripeknast ved karets munningsrand. Utsiden av skåret er glatt, sotet og viser at karveggen har vært buet. Innvendig er det verktøyspor. BRM704/273 er et bukskår som måler 4,0 x 3,4 cm og har en største tykkelse på 1,0 cm. Skåret er sotet utvendig og har glattet innside.

Oppsummering av resultater fra lok. 5

Samlet viser funnene fra lok. 5 til forhistorisk aktivitet i perioden senneolitikum-sen middelalder. Husfunnene fra lok. 5 antyder at det har vært kontinuerlig bosetning her i fra overgangen førromersk jernalder/eldre romertid til høymiddelalder. Det er et stort antall løstliggende stolpehull og steinsetninger som ikke inngår i hustolkningene, og disse indikerer at det har vært flere forhistoriske husstrukturer på lokaliteten.

De eldste aktivitetssporene er etter en initierende rydning av området i senneolitikum. Sporene etter rydningen er dokumentert som avsviingslag i bunnen av dyrkningsprofilene. Den eldste dyrkningsfasen er fra overgangen senneolitikum-eldre bronsealder.

I fra eldre- og yngre bronsealder er det påvist dyrkningslag og kokegroper, men det er ikke funnet stolpestrukturer som sikkert kan knyttes til denne perioden. En mulig gravstruktur er datert til overgangen yngre bronsealder-førromersk jernalder. Det er avdekket dyrkningslag fra førromersk jernalder, men det foreligger ingen andre strukturer med sikker kontekst fra denne perioden.

De eldste sporene etter hus er fra overgangen førromersk jernalder/eldre romertid. Fra denne perioden er det påvist et treskipet hus med veggrøft (hus 1). To av de løstliggende stolpehullene er også datert til denne perioden. Funn fra eldre/yngre romertid er et dyrkningslag og en kokegrop. I tillegg indikerer funn av et løstliggende stolpehull at en husstruktur skriver seg fra denne perioden.

Hus 2 er et hus med steinsatte vegger som skriver seg fra perioden sen yngre romertid-tidlig folkevandringstid. Fra husstrukturen er det flere gjenstandsfunn, blant annet skår av spannfornet keramikk og perler av glass og rav. Flere av kokegropene er også datert til denne perioden.

Fra merovingertid er det få funn, men en av de løstliggende stolpene er datert til overgangen folkevandringstid/merovingertid og antyder at det også har vært bosetning på lokaliteten i denne perioden. Et dyrkningslag fra lok. 4, som ligger tett på lok. 5, er datert til merovingertid og er nok en indikasjon på at lokaliteten har vært bosatt i denne perioden. Utskillelsen av hus 5 må betraktes som noe usikker, men huset antas å ha en alder innenfor perioden folkevandringstid/merovingertid.

Fra vikingtid/tidlig middelalder er det funn av en husstruktur (hus 3) og to mulige husstrukturer (hus 9 og 10). Hus 3 er bygd med kraftige veggkonstruksjoner og har trolig hatt en indre grindkonstruksjon. Fra perioden er det også påvist et massivt koksteinsbelte, flere groper med tykke kullag og en kokegrop. En vikingtidsdatering av et løstliggende stolpehull antyder at det har vært flere bygninger på lokaliteten i denne perioden. Brønnen, som er

funnet i sørlig del av lokaliteten, har en indre trekonstruksjon av bygningstømmer som daterer seg overgangen vikingtid/tidlig middelalder.

Fra overgangen tidlig middelalder/høymiddelalder er det datert en kokegrop og to løstliggende stolpehull. Hus 4 er datert til høymiddelalder og overlapper delvis hus 3 i plan. De to strukturene har svært lik form og representerer trolig like hustyper. Fra høymiddelalder er det også funnet en hustuft (hus 6) etter en mulig smie. I den mulige smien var det bevart et kulturlag og her var det et stort antall gjenstandsfunn og mye smieslagg. Bruksfasen for brønnstrukturen knyttes også til høymiddelalder. Fra fyllmassen i brønnen er det samlet inn en rekke tregjenstander og bygningstømmer. I tillegg er det påvist et dyrkningslag fra perioden.

Dateringen av en bålrest i toppen av fyllmassen i brønnen antyder at bosetningen på lokaliteten fortsetter inn i sen middelalder. Fra perioden sen middelalder/nyere tid er det i tillegg funnet steinsettinger etter 2 hustufter som delvis overlapper område med hus 6.

Pollenanalysene fra dyrkningslagene antyder at det har vært dyrket bygg og hvete fra eldre bronsealder og frem til i dag og at området helt siden senneolitikum har vært beitet. Forholdet mellom trepollen og gress/urtepollen viser at vegetasjonen har gradvis blitt mer åpen, selv om det periodevis har vært tilgroing.

Fig. 135. Lok. 5 ved gravningens avslutning mot SV. Foto T.B. Olsen.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 1A

Aktivitetsspor fra eldre-ynge bronsealder

Lokalisering

Lokaliteten ligger på flaten vest for bygningene og parkeringsplassen ved Sandane lufthavn og ca 50 m sør for flystripen.

Stratigrafiske forhold

Området består av dyrket mark som har en jevn og fin overflate. Dyrkningslaget over undergrunnen har en tykkelse på opptil 50 cm. Under avdekningen ble det klart at det innenfor området var omfattende forstyrrelser i jordlagene. Etter opplysninger fra grunneier Ola Hjelmeset har det vært store inngrep i dette området i forbindelse med byggingen av flyplassen. I den sørlige delen av området var det flere knauser som ble sprengt vekk og her skal det ha vært påfylt opptil 5-6 m med jordmasser. I tillegg er det trolig anvendt bulldoser for å planere ut området som har ført til at stein og trestubber har gravd seg ned i undergrunnsnivå. Innimellom de moderne forstyrrelsene er det bevart flere forhistoriske strukturer. Flere av disse var intakte, men noen var delvis ødelagte av den moderne aktiviteten.

Fig. 136. Sandane lufthavn lok. 1A markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Metodikk og forløp

Utgravningene på lok. 1A ble gjennomført høsten 2007 og utgravningsmetoden var maskinell flateavdekning. I alt er det avdekket et område 1078 m² (1,078 dekar). Den videre utgravningen fulgte gravemetodikken slik den er beskrevet i rapportens innledning. For å unngå diverse kabler knyttet til flyplassens driftssystem ble lokaliteten gravd i to adskilte felt.

Resultater

Det er funnet i alt 60 anleggsspor, men det er ikke påvist større anlegg eller gjenstandsfunn. ¹⁴C-dateringer fra de ulike strukturene antyder at den forhistoriske aktiviteten på flaten skriver seg fra BC1420-540 som tilsvarer perioden eldre-ynge bronsealder.

Anleggsspor	Antall
Stolpehull	1
Stolpe liknende	4
Ildsted	2
Kokegrop	4
Kokegrop liknende	3
Brent sand	3
Grop liknende	3
Fyllskifte	39
Område med ardspor	1
Til sammen	60

Tab. 114. Alle anleggsspor på Sandane lufthavn lok. 1A.

Fig. 137. Lok.1A etter avdekning mot V. Foto T.B.Olsen.

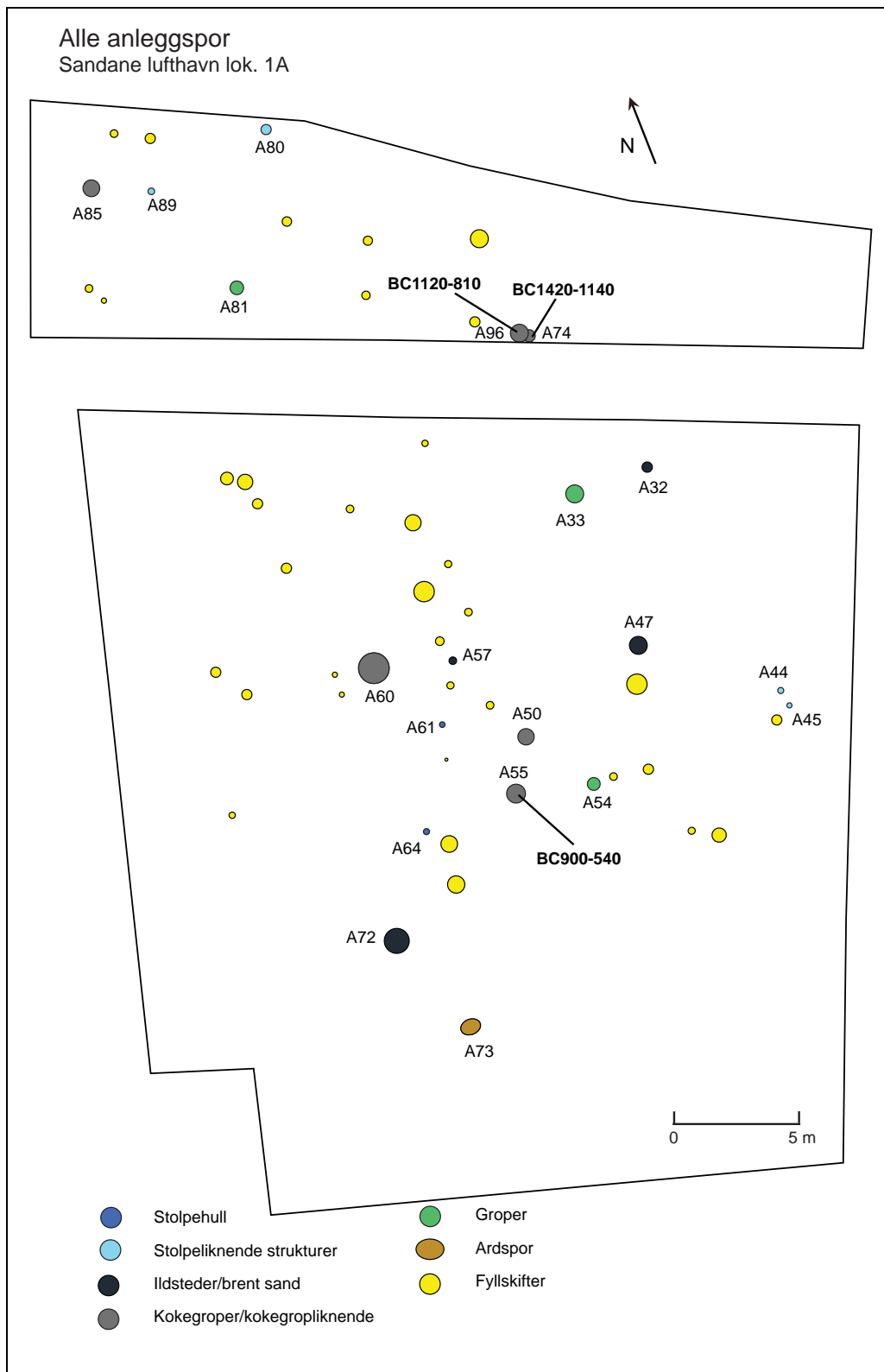

Fig. 138. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 1A. Grafikk: S. Diinhoff/ T.B. Olsen.

Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer

Lokalisering

På lokaliteten er det funnet 2 stolpehull og 4 stolpeliknende strukturer (fig. 138). Stolpehull A61 og A64 ligger sentralt i feltet. A64 ble dokumentert under registreringene og ble da

benevnt som struktur 10-1 (Handeland 2007). De to stolpeliknende strukturene A44 og 45 er lokalisert i den vestlige delen av feltet. Strukturene ligger tett med en innbyrdes avstand på 0,6 m. I nordvestlige del av feltet er det ytterligere to stolpeliknende strukturer, A80 og A89, og avstanden mellom disse er på 5,0 m.

Anleggsbeskrivelse

De to stolpehullene A61 og A64 har sirkulær form i flaten. De har diametere på 22 og 24 cm og dybder på 23 og 30 cm. Sidekantene er rette eller buete, og skrå og flat bunnform.

De 4 stolpeliknende strukturene har en oval eller sirkulær form i flaten og har største tverrsnitt på 28 cm (fra 24 til 40 cm) og dybde på 12 cm (fra 6 til 20 cm). I profil har strukturene buete eller skrå sidekanter og varierende bunnform.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
61	Stolpehull	Sirkulær	22	21	18	23	Rett	Buet	Skrå
64	Stolpehull	Sirkulær	24	24	24	30	Rett	Rett	Flat
44	Stolpeliknende	Sirkulær	24	21	22	10	Skrå	Buet	Flat
45	Stolpeliknende	Oval	20	15	16	6	Buet	Buet	Rund
80	Stolpeliknende	Oval	40	30	28	20	Rett	Skrå	Rund
89	Stolpeliknende	Oval	26	19	15	12	Skrå	Skrå	Spiss

Tab. 115. Mål og beskrivelse av stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Fyllmasse

Det løstliggende stolpehullet og de stolpeliknende strukturene har fyllmasse bestående av grå eller gråbrun humusholdig sand med litt trekull. A64 har to store stein mot bunnen som kan være nedraste skoningssteiner.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
61	Stolpehull	Gråbrun humus- og trekullholdig sand med litt trekull.
64	Stolpehull	Mørk gråbrun silt med enkelte trekullbiter. Store stein i bunnen som kan være nedrast skoningsstein.
44	Stolpeliknende	Lys grå sand med hvitgrå sand mot bunn. Litt trekull.
45	Stolpeliknende	Gråbrun sand med litt trekull
80	Stolpeliknende	Grå sand med litt trekull. Delvis omrota med gul undergrunnsand.
89	Stolpeliknende	Grå sand med noe trekull

Tab. 116. Beskrivelse av fyllmassen i stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Funn

Det er ikke påvist funn i tilknytning til stolpehullet eller de stolpeliknende strukturene.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra stolpehull A61, men prøven er ikke analysert for makrofossilt innhold.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
61	20		Makro/ ¹⁴ C				

Tab. 117. Naturvitenskapelig prøve fra stolpehull A61.

Dateringer

Det er ikke datert fyllmasse fra stolpehull eller stolpeliknende strukturer.

Tolkning

Lok. 1 A er i stor grad forstyrret som følge av at området er planert ut. Tilstedeværelsen av stolpehull på lokaliteten indikerer imidlertid at det har stått stolpebårne konstruksjoner på lokaliteten. Det er mulig at stolpehullene og de stolpeliknende strukturene er spor etter en eller flere bygninger, men sporene er for sparsomme til å trekke sikre konklusjoner. Nærheten mellom de stolpehullene A61 og A64 antyder at disse kan ha tilhørt samme konstruksjon. Det samme gjelder for de stolpeliknende strukturene A44 og A45 i østlige del av feltet, og A80 og A89 i nordvest.

Ildsteder og kokegroper

Lokalisering

På lokaliteten er det avdekket 2 ildsteder, 4 kokegroper og 3 kokegropliknende strukturer (fig. 138). I tillegg er det funnet 3 fyllskifter med brent sand som trolig representerer bunn av kokegroper eller ildsteder. Sporene etter de ildproduserende anleggene ligger spredt på lokaliteten, men de tre kokegroperne A50, A55 og A60 er lokalisert i nærheten av hverandre innenfor et område på ca 10 x 4 m. Nedgravningen til kokegrop A96 er delvis overlappende med den kokegropliknende strukturen A74. A96 er sekundær og skjærer ned i A74.

Anleggsbeskrivelse

Ildsted, A91, er sirkulært, mens ildsted, A72, har en noe mer diffus form i flaten. Nedgravningene har buete eller skrå sidekanter, med rund eller ujevn bunn. Ildstedene har et gjennomsnittlig største tverrsnitt på henholdsvis 96 og 35 cm og dybder på 10 og 7 cm.

Kokegroperne har en oval eller sirkulær form i flaten og har et gjennomsnittlig største tverrsnitt på 103 cm (fra 66 til 150 cm), mens dybden er på 29 cm (fra 13 til 58 cm). I profil har nedgravningene skrå eller buete sidekanter og rund eller ujevn bunn. Med unntak av A55 virker de andre kokegroperne å være delvis forstyrret av aktiviteten i tilknytning til planeringen av området i nyere tid. Kokegroperne er ellers like i oppbygning og har trolig vært dype og tettpakket med steiner. Det er ingen tydelige trekullag i bunn, og fyllmassen består av en blanding av kull, stein og jord.

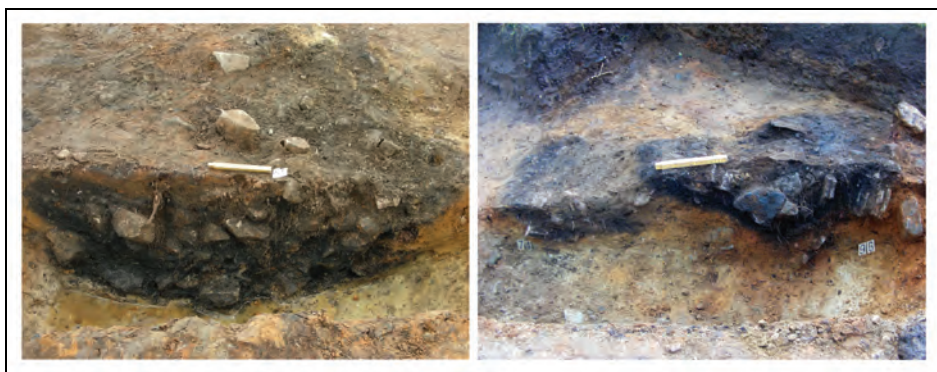

Fig. 139. Til venstre kokegrop A55 i profil mot N. Til høyre kokegropliknende A74 (venstre) og kokegrop A96 i profil mot SØ. Foto B. Sæbø.

De 3 kokegropliknende strukturene har oval eller sirkulær form i flaten. Strukturenes største tverrsnitt er på 57 cm (fra 50 til 66 cm) og de har en største dybde på 16 cm (14 til 18 cm). Profilen viser buete sidekanter og flat eller rund bunn. A74 minner svært om en kokegrop, men med et mål i flaten på 50 x 35 cm er den uvanlig liten for å være kokegrop.

Tre fyllskifter med brent sand kan være bunn etter ildsteder eller kokegroper. Fyllskiftene har største gjennomsnittlig tverrsnitt på 38 cm (fra 30 til 48 cm) og har en dybde på 8 cm (fra 3 til 10 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
72	Ildsted	Diffus	98	53	78	10	Buet	Skrå	Ujevn
91	Ildsted	Sirkulær	35	34	28	7	Buet	Buet	Rund
50	Kokegrop	Oval	64	41	66	13	Buet	Skrå	Ujevn
55	Kokegrop	Ujevn rund	75	75	150	50	Buet	Buet	Rund
60	Kokegrop	Ujevn rund	70	47	120	28	Buet	Buet	Ujevn
96	Kokegrop	Ujevn sirkulær	74	70	71	24	Skrå	Skrå	Rund
74	Kokegropliknende	Oval	50	35	47	14	Buet	Buet	Flat
85	Kokegropliknende	Oval	66	56	66	18	Buet	Buet	Flat
97	Kokegropliknende	Sirkulær	55	53	54	16	Buet	Buet	Rund
32	Brent sand	Oval	43	38	37	10	Skrå	Skrå	Flat
47	Brent sand	Sirkulær	38	33	39	3	Buet	Buet	Flat
57	Brent sand	Oval	30	22	23	10	Buet	Skrå	Flat

Tab. 118. Mål og beskrivelse av ildproduserende anlegg.

Fyllmasse

Ildstedenes fyllmasse består av svært trekullholdig sand med enkelte brente steiner, mens kokegropene har en fyllmasse som består av en blanding av stein, kull og humusholdig sand. De tre fyllskiftene som kan være spor etter bunn av ildsteder eller kokegroper består av rød brun sand eller silt. Fyllskiftene mangler trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
72	Ildsted	Svart sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
91	Ildsted	Mørk gråbrun/svart sand med mye trekull og enkelte brente steiner.
50	Kokegrop	Mørk gråsvart sand med mye trekull og brente steiner.
55	Kokegrop	Svart sand med mye trekull og brent stein. Mer omrotet i toppen som følge av trerøtter.
60	Kokegrop	Svart sand med mye trekull og brente steiner. Mer omrotet i toppen som følge av trerøtter.
96	Kokegrop	Gråsvart sand med mye trekull og en del brente steiner. Mange store kullbiter.
74	Kokegropliknende	Gråbrun sand med litt trekull og brente stein. Mørk gråbrun feit sand med trekull i bunn.
85	Kokegropliknende	Mørk gråbrun/svart sand med en del trekull og enkelte steiner. Delvis omrotet.
97	Kokegropliknende	Mørk grå humus- og trekullholdig sand i bunn. Gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen.
32	Brent sand	Rødbrun brent/varmepåvirket silt. Ikke synlig trekull.
47	Brent sand	Rødbrent sand uten synlig trekull.
57	Brent sand	Rødbrent sand/silt. Ikke synlig trekull.

Tab. 119. Beskrivelse av fyllmassen i de ildproduserende anleggene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra de ildproduserende anleggene.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra profilene i samtlige kokegroper og ildsteder, samt fra en av de to kokegropliknende strukturene og ett av fyllskiftene med brent sand. Ingen av prøvene er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Fra 2 av kokegropene og en av de kokegropliknende strukturene ble det sendt inn trekull for ¹⁴C-datering. Trekull fra kokegropene, A55 og A96, er datert til henholdsvis 2610 ± 70 BP (BC900-540, Beta-238987) og 2790 ± 60 BP (BC 1120-810, Beta-238986). Alderen på de to kokegropene overlapper innenfor tidsrommet 900-810 BC som tilsvarer yngre bronsealder.

Fra den kokegropplignende strukturen, A74, som ligger stratigrafisk under A96, er det datert trekull til 3050 ± 50 BP (BC 1420-1140, Beta-238985). Dateringen indikerer at den kokegropplignende strukturen er fra siste del av eldre bronsealder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
32	24		Makro/14C				
50	18		Makro/14C				
55	25	40-45 cm	Makro/14C	Konv.	2610 ± 70 BP	1:BC900-730 2:BC690-540	Beta-238987
60	17		Makro/14C				
72	19		Makro/14C				
74	21		Makro/14C	Konv.	3050 ± 50 BP	1:BC1420-1190 2:BC1140-1140	Beta-238985
91	23		Makro/14C				
96	22		Makro/14C	Konv.	2790 ± 60 BP	BC1120-810	Beta-238986
97	26		Makro/14C				
97	30		Makro/14C				

Tab. 120. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra ildproduserende anlegg.

Tolkning

Funn av ildsteder og kokegrop er klare vitnesbyrd om forhistorisk aktivitet på lok. 1A, men det er usikkert om de ildproduserende anleggene knytter seg til kortere eller lengre opphold. Sammen med de mulige stolpehullene på lokaliteten, kan ildstedene indikere at det har stått hus i området, men ut fra ildstedenes funnsammenheng er det lite trolig at noen av dem er spor etter husarner.

Kokegropene ligger relativt tett og er like i form og fyllmasse og det er derfor sannsynlig at flere av dem er samtidige. Dateringer fra to av gropene antyder at de fleste gropene er fra yngre bronsealder. Den kokegropplignende strukturen A74 viser imidlertid til at den forhistoriske aktiviteten på lokaliteten strekker seg tilbake til siste del av eldre bronsealder. A74 er trolig en kokegrop, men må regnes som uvanlig liten. Gropene som er datert til yngre bronsealder minner om de om de samtidige kokegropene fra lok. 7. De er dype og tettpakket med steiner. Fyllmassen, som består av en blanding av stein, trekull og jord, sannsynliggjør at gropen har vært anvendt flere ganger. Den blandete massen indikerer at gropene har blitt tømt etter bruk og det har blitt varmet opp nye steiner i den eksisterende gropen.

Groper

Lokalisering

Det er funnet 3 groplignende strukturer som ligger spredt på lokaliteten (fig. 138).

Anleggsbeskrivelse

De groplignende strukturene har en oval eller sirkulær form i flaten. Nedgravningene har buete sidekanter og rund eller flat bunn. Største gjennomsnittlige tverrsnitt er på 57 cm (fra 50 til 67 cm) og de har en dybde på 13 cm (fra 12 til 13 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
33	Groplignende	Ujevn oval	67	49	54	13	Buet	Buet	Flat
54	Groplignende	Sirkulær	50	48	50	12	Buet	Buet	Rund
81	Groplignende	Oval	53	48	43	13	Buet	Buet	Flat

Tab. 121. Mål og beskrivelse av de groplignende strukturene.

Fyllmasse

Fyllmassen består av gråbrun til mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull. I en av de gropliknende strukturene er det også funnet enkelte brente steiner.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
33	Gropliknende	Mørk gråbrun sand med litt grus og en del trekull.
54	Gropliknende	Mørk gråbrun sand med noe trekull.
81	Gropliknende	Gråbrun sand med litt trekull og enkelte brente steiner.

Tab. 122. Beskrivelse av fyllmassen i de gropliknende strukturene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra de gropliknende strukturene.

Naturvitenskapelige prøver

Ingen naturvitenskapelige prøver er samlet inn.

Dateringer

De gropliknende strukturene er ikke forsøkt ¹⁴C-datert.

Tolkning

De gropliknende strukturene er trolig rester etter intensjonelle nedgravninger, men deres funksjon er usikker. Alderen på strukturene er usikker, men de relaterer seg sannsynligvis til de andre anleggene på lokaliteten som er datert til bronsealder.

Fyllskifter

Lokalisering

Det er registrert 39 fyllskifter på lokaliteten og disse ligger spredt og fordeler seg utover hele utgravningsfeltet (fig. 138).

Anleggsbeskrivelse

Av fyllskiftene er 13 spor etter røtter, 15 er bestemt som steinhull og 11 er udefinerte. Under presenteres de udefinerte fyllskiftene. 4 av disse er snittet og dokumentert i profil.

De fleste av de udefinerte fyllskiftene har en oval eller sirkulær form i flaten og de har største tverrsnitt på 49 cm (fra 20 til 116 cm). Strukturene som ble snittet hadde buete sidekanter og rund bunn. De fleste var grunne og den gjennomsnittlige dybden er på 10 cm (fra 5 til 23 cm).

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
36	Fyllskifte	Mørk gråbrun sand blandet med mye trekull. Mange mellomstore trekullbiter.
42	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull
49	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
53	Fyllskifte	Svart trekullholdig sand.
68	Fyllskifte	Mørk gråbrun sand med litt trekull
70	Fyllskifte	Grå sand med trekull.
71	Fyllskifte	Mørk grå sand med litt trekull.
76	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
84	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
48	Fyllskifte	Grå sand med enkelte mørk gråbrune/svarte flekker. Noe trekull.
66	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.

Tab. 123. Mål og beskrivelse av de udefinerte fyllskiftene.

Fyllmasse

Fyllmassen varierer noe, men de fleste udefinerte fyllskiftene består av grå sand med litt trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
36	Fyllskifte	Mørk gråbrun sand blandet med mye trekull. Mange mellomstore trekullbiter.
42	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull
49	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
53	Fyllskifte	Svart trekullholdig sand.
68	Fyllskifte	Mørk gråbrun sand med litt trekull
70	Fyllskifte	Grå sand med trekull.
71	Fyllskifte	Mørk grå sand med litt trekull.
76	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
84	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.
48	Fyllskifte	Grå sand med enkelte mørk gråbrune/svarte flekker. Noe trekull.
66	Fyllskifte	Grå sand med litt trekull.

Tab. 124. Beskrivelse av fyllmassen i de udefinerte fyllskiftene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra fyllskiftene.

Naturvitenskapelige prøver

Ingen naturvitenskapelige prøver er samlet inn.

Dateringer

Fyllskiftene er ikke ¹⁴C-daterte.

Tolkning

Selv om det er store moderne forstyrrelser på lokaliteten kan flere av fyllskiftene være spor etter forhistorisk aktivitet. Det er likevel lite trolig at de representerer spor etter intensjonelle nedgravninger, men det kan ikke utelukkes at noen av dem er bunnrester av ødelagte anlegg.

Ardspor

Sør på lokalitetsflaten er det funnet ardspor (A73) innenfor et lite område på ca 2 x 2 m (fig. 138). Ardsporene fremstår som smale, avlange fyllskifter mot den gule undergrunnen. Det dreier seg trolig om spor etter kryssarding som er den vanlige dyrkningsform i perioden senneolitikum-ynge romertid. Forhistoriske dyrkningslag ble ikke påvist på lokaliteten, men dette kan skyldes de moderne forstyrrelsene i jordsmonnet. Ardsporene indikerer at i hvert fall deler av lokalitetsflaten har vært dyrket. Dyrkningslag akkumulerer seg ofte i bakkeknekker i skrånende terreng. På Lok. 1B, i sjakt I og II, som er gravd i skråningen ca 70 m vest for lok. 1A, er det avdekket dyrkningslag som har dateringer tilbake til eldre bronsealder.

Oppsummering av resultater fra Lok. 1A

Aktivitetssporene fra lok. 1A skriver seg trolig fra perioden eldre-ynge bronsealder. Det er datert to kokegroper til yngre bronsealder og en kokegrop daterer seg til eldre bronsealder. Foruten kokegroper er det også funnet løstliggende stolpehull og groper som kan knytte seg til samtidig aktivitet i området. I tillegg er det påvist ardspor som trolig relaterer seg til dyrkningsaktivitet i bronsealder.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 1B

Bosetnings- og aktivitetsspor fra eldre bronsealder-førromersk jernalder

Lokalisering

Lok. 1B er gravd ut med 2 åpne felter og to profilsjakter som er lokalisert i den vestlige skråningen som går ned fra flaten med lok. 1A.

Stratigrafiske forhold

Området består av dyrket mark og dyrkningslaget over undergrunnen har en tykkelse på opptil 50 cm. I likhet med lok. 1A har også dette lokalitetsområdet vært utsatt for moderne aktivitet i forbindelse med byggingen av Sandane lufthavn. Aktiviteten har ført til forstyrrelser i jordlagene og trolig har det også her vært anvendt bulldosere under planeringen av området. De moderne forstyrrelsene når flere steder helt ned til undergrunnsnivå. Forstyrrelsene var størst i de to åpne feltene. I sjaktene som er gravd i den vestvendte skråningen var jordlagene mindre omrøret, men også her var det stedvis forstyrrelser.

Fig. 140. Sandane lufthavn lok. 1B markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Fig. 141. Felt I og II, lok. 1B. Til venstre NØ-del av felt I under avdekning mot NØ. Til høyre felt II etter avdekning mot NV. Gårdshusene ved lok. 5 er synlig i bakgrunnen. Foto T.B.Olsen.

Metodikk og forløp

Utgravningene på lok. 1B foregikk høsten 2007 og undersøkelsesmetoden var maskinell flateavdekning. De to feltene og sjaktene som er åpnet utgjør til sammen et areal på 1460 m² (1,46 dekar). Den videre utgravningen fulgte prosedyrene angående gravemetode og dokumentasjon som beskrevet i rapportens innledning. Hvert av de to feltene er åpnet i tilknytning til fylkeskommunens positive søkesjakter. I kanten av det vestlige feltet som er lokalisert nede i skråningen er det funnet bevarte forhistoriske dyrkningslag. For å sikre en god dokumentasjon av disse lagene ble det gravd to profilsjakter som følger skråningens fallretning.

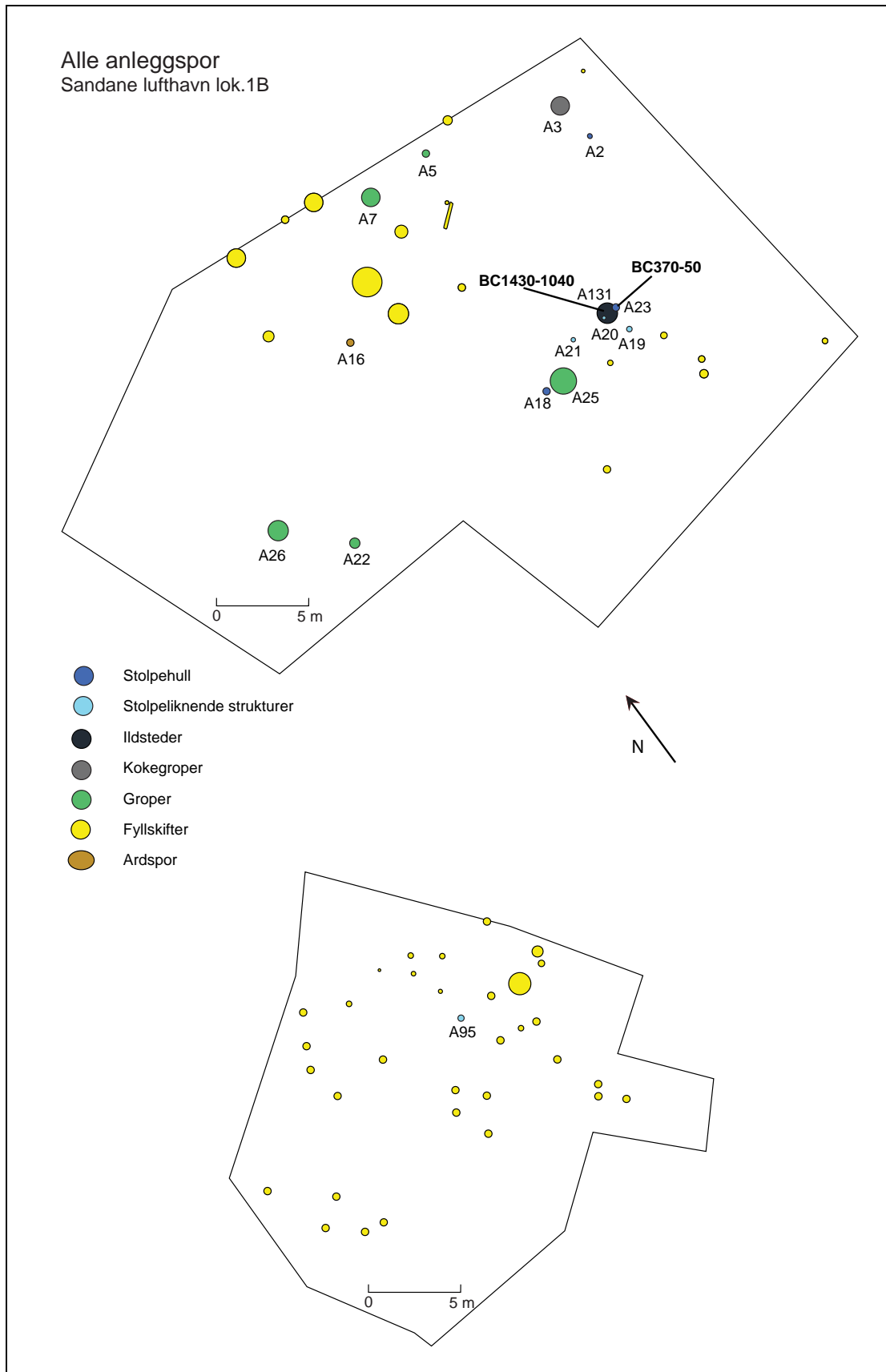

Fig. 142. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 1B. Grafikk: S. Diinhoff/ T.B. Olsen.

Resultater

På lok. 1B er det funnet i alt 73 anleggspor, men det er ikke påvist større anlegg eller gjenstandsfunn. ¹⁴C-dateringer fra de ulike strukturene og dyrkningslagene indikerer at det har vært forhistorisk aktivitet i dette området innenfor tidsrommet BC1440-50 som tilsvarer perioden eldre bronsealder-førromersk jernalder.

Anleggspor	Antall
Stolpehull	3
Stolpeliknende	4
Ildsted	1
Kokegropliknende	1
Grop	1
Gropliknende	4
Fyllskifte	54
Område med ardspor	1
Dyrkningslag	2
Åkerkant/rydning	2
Til sammen	73

Tab. 125. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 1B.

Løstliggende stolpehull og stolpeliknende strukturer

Lokalisering

På lokaliteten er det funnet 3 stolpehull og 4 stolpeliknende strukturer (fig. 142). De to stolpehullene A18 og A23 og de stolpeliknende strukturene A19-21 er lokalisert innenfor et område på ca 7 x 3 m i det nordligste av de åpnete feltene. A23 er skjærer gjennom ildsted, A131, som er eldre. Stolpehull A2 er funnet ca 10 m unna de andre stolpestrukturene. I det sørlige åpnete feltet er det funnet en stolpeliknende struktur (A95).

Anleggsbeskrivelse

Stolpehull A61 har en oval eller sirkulær form i flaten. De har største tverrsnitt på 33 cm (fra 27 til 37 cm) og dybde på 25 cm (fra 23 til 28 cm). Nedgravningenes sidekanter er rette eller skrå og de har rund eller flat bunn.

De 4 stolpeliknende strukturene har en sirkulær form i flaten og har største tverrsnitt på 27 cm (fra 26 til 29 cm) og dybde på 21 cm (fra 11 til 34 cm). I profil har strukturene buete eller skrå sidekanter og varierende bunnform.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
2	Stolpehull	Sirkulær	27	25	24	25	Rett	Rett	Rund
18	Stolpehull	Oval	37	27	24	28	Skrå	Buet	Rund
23	Stolpehull	Oval	35	34	34	23	Rett	Rett	Flat
19	Stolpeliknende	Sirkulær	29	28	29	27	Buet	Skrå	Spiss
20	Stolpeliknende	Sirkulær	22	21	26	12	Buet	Buet	Rund
21	Stolpeliknende	Rund	24	?	26	11	Skrå	Skrå	Flat
95	Stolpeliknende	Usikker	?	?	22	34	Skrå	Skrå	Rund

Tab. 126. Mål og beskrivelse av stolpehullene og stolpeliknende strukturer.

Fyllmasse

Det løstliggende stolpehullet og de stolpeliknende strukturene har en fyllmasse bestående av gråbrun eller mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
2	Stolpehull	Lys til gråbrun sand med litt trekull
18	Stolpehull	Mørk gråsvart sand iblandet litt humus og mye trekull. Mørk gråbrun fet sand med en del trekull mot bunn.
23	Stolpehull	Mørkgråbrun sand blandet med humus, enkelte steiner og litt trekull. Gråbrun humusholdig sand mot bunn.
19	Stolpeliknende	Mørk gråbrun sand med litt trekull. Svart fet sand med mye trekull.
20	Stolpeliknende	Mørk gråbrun sand med en del trekull. Lysere og mer spettet med rødbrun sand mot ytterkanten.
21	Stolpeliknende	Mørk gråbrun sand med litt trekull.
95	Stolpeliknende	Gråbrun sand- og siltholdig humus med en del omdannet torv.

Tab. 127. Beskrivelse av fyllmassen i stolpehull og stolpeliknende strukturer.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra stolpehull eller de stolpeliknende strukturene.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige stolpestrukturer, men ingen av prøvene er analysert for makrofossiler.

Dateringer

Trekull fra fyllmassen i stolpehull A23 ble ¹⁴C-datert til 2150 ± 50 BP (BC 370-50, Beta-238982) som tilsvarer førromersk jernalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
2	1		Makro/14C				
18	5		Makro/14C				
23	11		Makro/14C	Konv.	2150 ± 50 BP	BC370-50	Beta-238982
19	6		Makro/14C				
20	7		Makro/14C				
21	8		Makro/14C				
95	179		Makro/14C				

Tab. 128. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra stolpehull.

Tolkning

I likhet med lok. 1A har også område med lok. 1B moderne forstyrrelse i jordsmonnet. Forstyrrelsene griper flere steder ned i undergrunnsnivået og det er mulig at flere av de forhistoriske strukturene er fjernet som følge av den moderne aktiviteten. Flere av stolpestrukturene er konsentrert innenfor et mindre område på lokaliteten og dette sannsynliggjør at de er samtidige. Det er mulig at strukturene er spor etter en bygning som bare delvis er erkjennbar i dag. Strukturene kan også være spor etter andre anlegg med stolpekonstruksjoner. Ett av stolpehullene innenfor den avgrensede konsentrasjonen av stolpestrukturer er datert til førromersk jernalder.

Ildsteder og kokegroper

Lokalisering

Det er avdekket et ildsted og en kokegroplignende struktur innenfor det åpnete feltet lengst mot nord på lokaliteten (fig.142).

Anleggsbeskrivelse

Ildsted, A91, har en oval form i flaten, største tverrsnitt på 111 cm og dybde på 11 cm. Nedgravningen har buete sidekanter og flat bunn. I den østlige delen skjæres strukturen av

stolpehull A23 som er sekundært. Den kokegroplignende strukturen, A3, er trolig bunn av en kokegrop som har en sekundær forstyrrelse i toppen. Strukturen har en ujevn oval form i flaten og profilen viser at nedgravningen har buete sidekanter og flat bunn. Den måler 100 x 60 cm og er 9 cm dyp.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
131	Ildsted	Oval	111	76	69	11	Buet	Buet	Flat
3	Kokegroplignende	Ujevn oval	100	60	80	9	Buet	Buet	Flat

Tab. 129. Mål og beskrivelse av ildproduserende anlegg.

Fyllmasse

Ildstedets fyllmasse består av svært trekullholdig, siltig sand og enkelte brente steiner, mens den kokegroplignende strukturen har en fyllmasse bestående av mørk gråbrun sand med enkelte brente steiner.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
131	Ildsted	Mørk gråsvart siltig sand iblandet mye trekull og enkelte brente stein.
3	Kokegroplignende	Mørk gråbrun sand med mye trekull, enkelte brente steiner.

Tab. 130. Beskrivelse av fyllmassen i de ildproduserende anleggene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra de ildproduserende anleggene.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra begge de ildproduserende anleggene, men ingen av disse er analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra ildsted A131 er ¹⁴C-datert til 3020 ± 70 BP (BC1430-1040, Beta-238981) som tilsvarer perioden siste del av eldre bronsealder-tidlig yngre bronsealder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
3	2		Makro/14C				
131	9		Makro/14C	Konv.	3020 ± 70 BP	BC1430-1040	Beta-238981

Tab. 131. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra ildproduserende anlegg.

Tolkning

Det er usikkert om de ildproduserende anleggene knytter seg til kortere eller lengre opphold. Ildsted A131 er lokalisert i tilknytning til en konsentrasjon av stolpestrukturer. Stolpestrukturene antas å være innbyrdes samtidige og en av disse (A23) er datert til førromersk jernalder. Ildsted A131 er datert til overgangen eldre-yngre bronsealder og tilhører derfor trolig en eldre aktivitetsfase enn stolpestrukturene. Dateringen fra ildstedet overlapper med dateringer av dyrkningslagene som er funnet i sjakt I og II i skråningen lengre sør på lokaliteten (fig. 143). Dette kan indikere at ildstedet skriver seg fra en fastere bosetning som knytter seg til denne dyrkningsaktiviteten i siste del av eldre bronsealder- tidlig yngre bronsealder.

Groper

Lokalisering

På lokaliteten er det avdekket 1 grop og 4 groplignende strukturer som ligger spredt innenfor det nordlige av de åpne feltene (fig. 142).

Anleggsbeskrivelse

Gropstrukturene har en oval eller sirkulær form i flaten. Nedgravningene har buete eller skrå sidekanter og de fleste er flatbunnet. Største gjennomsnittlige tverrsnitt er på 90 cm (fra 40 til 143 cm) og de har en dybde på 12 cm (fra 8 til 19 cm).

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
25	Grop	Oval	143	120	142	13	Skrå	Skrå	Ujevn
5	Groplignende	Oval	40	30	37	10	Buet	Buet	Flat
7	Groplignende	Diffus rund	100	90	140	19	Skrå	Skrå	Skrå
22	Groplignende	Sirkulær	56	48	54	8	Buet	Buet	Flat
26	Groplignende	Oval	110	90	98	10	Buet	Buet	Flat

Tab. 132. Mål og beskrivelse av gropstrukturene.

Fyllmasse

Fyllmassen består av gråbrun til mørk gråbrun humusholdig sand. Det er varierende innhold med trekull, fra enkelte biter til større mengder. Kun en av gropene har steiner i fyllmassen.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
25	Grop	Mørk gråsvart humusholdig sand med mye trekull.
5	Groplignende	Mørk gråbrun sand med noe trekull
7	Groplignende	Mørk fet brun til brunsvart sand med noe trekull.
22	Groplignende	Mørk gråbrun sand med enkelte steiner og noe trekull.
26	Groplignende	Mørk gråbrun fet sand. Ikke synlig trekull eller skjærbrente steiner.

Tab. 133. Beskrivelse av fyllmassen i gropstrukturene.

Funn

Gropstrukturene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra grop, A25, og fra to av de groplignende strukturene, men prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra gropstrukturene.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
5	3		Makro/ ¹⁴ C				
7	4		Makro/ ¹⁴ C				
25	10		Makro/ ¹⁴ C				

Tab. 132. Naturvitenskapelige prøver fra gropstrukturene.

Tolkning

De groplignende strukturene kan være rester etter intensjonelle nedgravninger, men kanskje representerer de tilfeldige ansamlinger i naturlige fordypninger i undergrunnen.

Fyllskifter

Lokalisering

Det er registrert 54 fyllskifter og disse ligger spredt utover hele lokaliteten (fig. 142).

Anleggsbeskrivelse

Av fyllskiftene er det 1 plogspor, 6 er spor etter røtter, 13 er bestemt som steinhull og 31 er udefinerte. Blant de udefinerte fyllskiftene er 11 snittet og dokumentert i profil og disse presenteres under.

De fleste av de udefinerte fyllskiftene har en oval eller sirkulær form i flaten. De har et største gjennomsnittlig tverrsnitt på 49 cm (fra 15 til 143 cm) og dybde på 8 cm (fra 1 til 18 cm). Nedgravningenes sidekanter er skrå eller buete, mens formen på bunnen varierer.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
1	Fyllskifte	Sirkulær	20	20	15	5	Skrå	Skrå	Rund
4	Fyllskifte	Rektangulær	50	30	43	8	Buet	Buet	Ujevn
10	Fyllskifte	Avlang	20	11	10	2	Buet	Buet	Rund
90	Fyllskifte	Diffus	143	100	142	12	Skrå	Rett	Ujevn
99	Fyllskifte	Ujevn sirkulær	30	30	30	12	Buet	Skrå	Flat
100	Fyllskifte	Sirkulær	15	15	15	5	Skrå	Buet	Rund
101	Fyllskifte	Diffus	25	25	30	4	Skrå	Skrå	Rund
102	Fyllskifte	Diffus	30	25	18	1	Skrå	Skrå	Flat
103	Fyllskifte	Oval	30	25	25	4	Buet	Buet	Flat
105	Fyllskifte	Oval	120	80	80	15	Skrå	Buet	Ujevn
106	Fyllskifte	Oval	60	55	55	18	Skrå	Buet	Ujevn

Tab. 135. Mål og beskrivelse av de udefinerte fyllskiftene.

Fyllmasse

Det er stor variasjon i strukturenes fyllmasser.

Anr.	Type	Lagbeskrivelse
1	Fyllskifte	Svart trekullholdig sand
4	Fyllskifte	Mørk brun sand med små trekulbiter.
10	Fyllskifte	Lys til mellom gråbrun sand med litt trekull.
90	Fyllskifte	Grå sand blandet med humus. Spredte trekulbiter.
99	Fyllskifte	Mørk gråbrun humusholdig sand med trekull.
100	Fyllskifte	Gråbrun humusholdig sand med litt trekull.
101	Fyllskifte	Mørk gråbrun svært humusholdig med litt trekull.
102	Fyllskifte	Grå humusholdig sand med litt trekull.
103	Fyllskifte	Gråbrun svært humusholdig sand med litt trekull.
105	Fyllskifte	Grå humusholdig sand med litt trekull.
106	Fyllskifte	Mørk gråbrun svært humusholdig sand med litt trekull.

Tab. 136. Beskrivelse av fyllmassen i de udefinerte fyllskiftene.

Funn

Fyllskiftene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Ingen naturvitenskapelige prøver er samlet inn.

Dateringer

Fyllskiftene er ikke ¹⁴C-daterte.

Tolkning

Det er sannsynlig at flere av fyllskiftene kan tilskrives forhistorisk aktivitet. Enkelte kan være spor etter intensjonelle nedgravninger, mens andre er mer tilfeldige spor i undergrunnen etter menneskelig aktivitet. Det må likevel antas at de fleste fyllskiftene skyldes moderne aktivitet i forbindelse med nyere tids jordbruk og utplanering av området.

Dyrkningsspor

Lokalisering

På lok. 1B er det avdekket både ardspor og forhistoriske dyrkningslag. Ardsporene er funnet i det nordlige feltet innenfor et område på ca 1,5 x 1,5 m. De forhistoriske dyrkningslagene er avdekket i sjakt I og II som er gravd i skråningen sør for det nordlige feltet og sørvest for det sørlige feltet. I de to sjaktene er det også avdekket to åkerkanter/åkerreiner som følger naturlige knekk i terrenget som løper på tvers av skråningen. De to åkerkantene/åkerreineene er påvist i begge sjaktene.

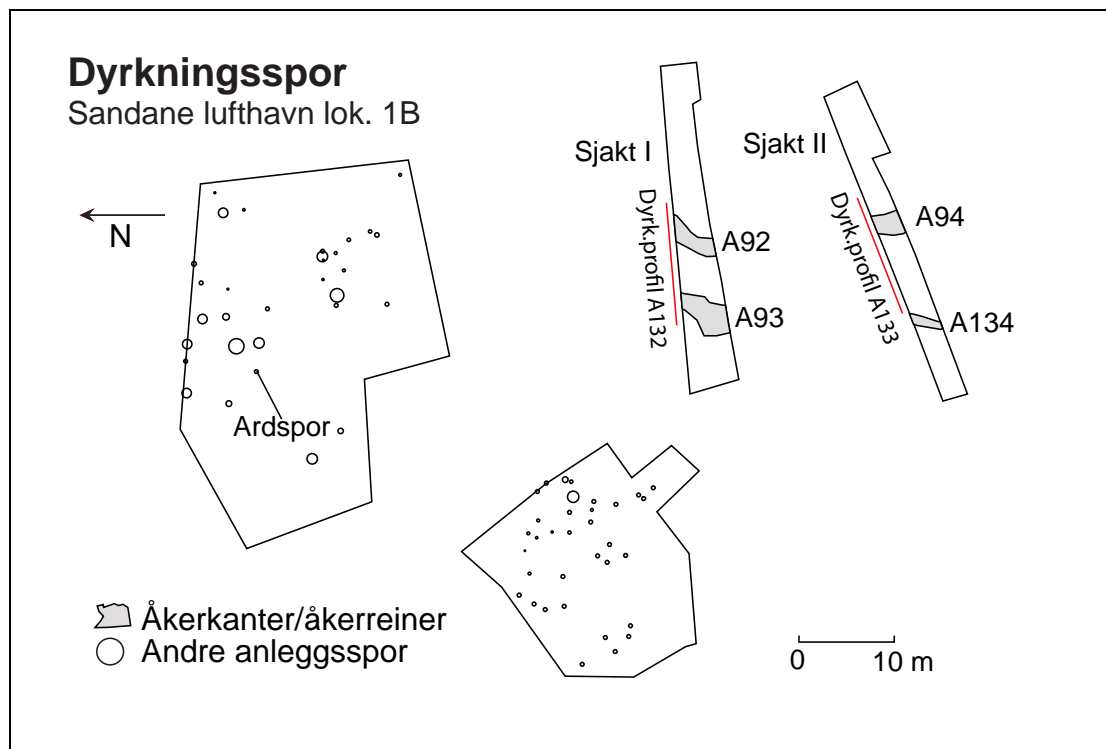

Fig. 143. Oversikt ardspor, åkerkanter og dyrkningsprofiler. Grafikk: S. Diinhoff/ T.B. Olsen.

Anleggsbeskrivelse

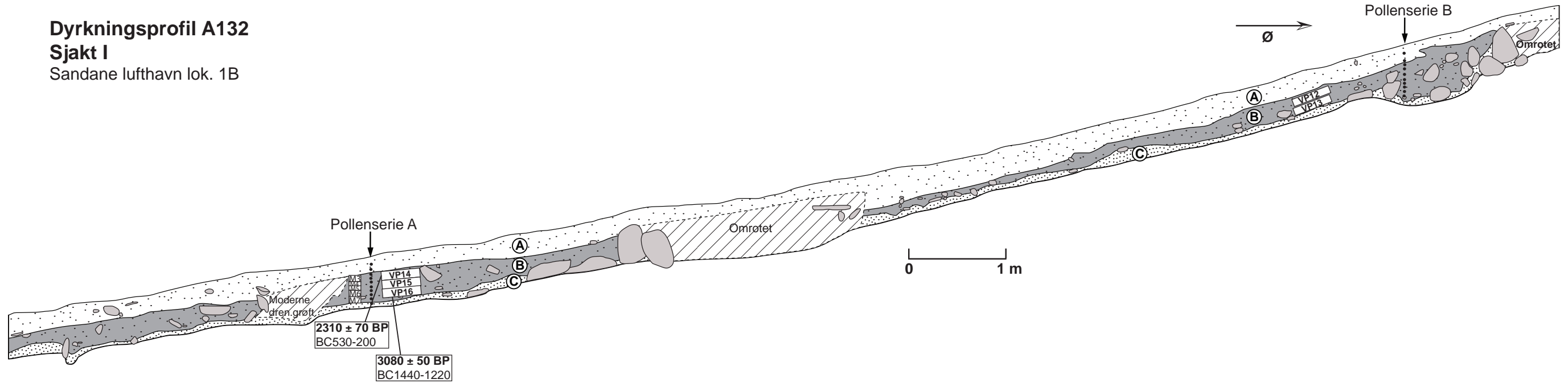
Ardspor

Ardsporene, A16, avtegner seg som svake, mørke avlange spor mot den lyse undergrunnen. De er bevart i lengder opp til ca 0,5 m og har største tverrsnitt på 5 cm. Fyllmassen består av mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Ardsporene ble ikke dokumentert i profil og det ble ikke tatt ut naturvitenskapelige prøver. Ardsporene er av den krysspløyde typen.

Anr.	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn	Lagbeskrivelse
16	Ardspor	Avlange	50	5						Gråbrun sand med litt trekull

Tab. 137. Mål og beskrivelse av ardspor.

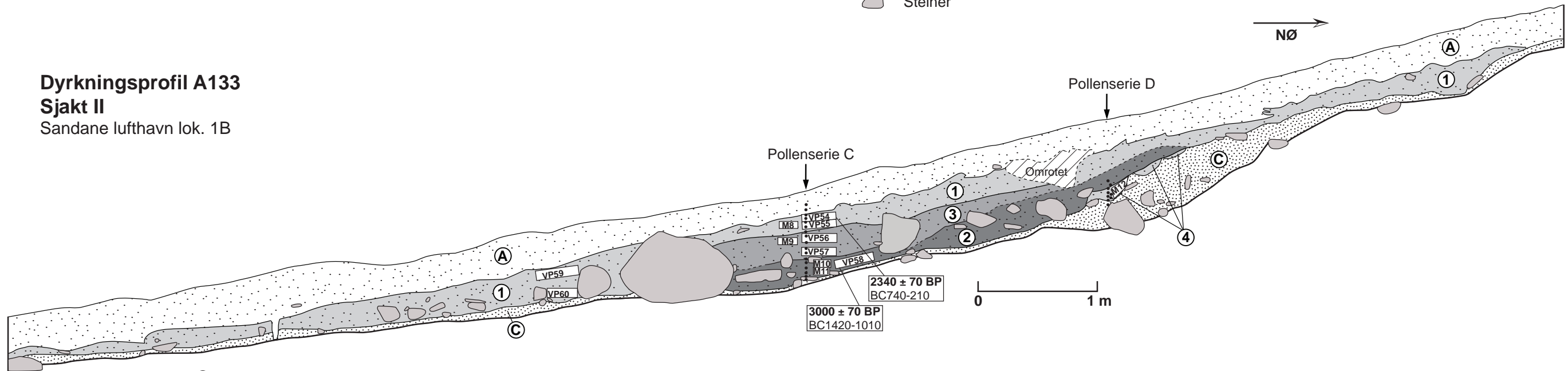
Dyrkningsprofil A132
Sjakt I
 Sandane lufthavn lok. 1B

- Ⓐ Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter (Moderne dyrkningslag)
- Ⓑ Mørk brunt til svart humus- og trekullholdig sand (Forhistorisk dyrkningslag)
- Ⓒ Rødgul sandblandet silt (Undergrunnsmasse)

- Makroprøver: M3-M7
- Makro/14C-prøver: VP12-16
- Pollenprøveserie A: Prøve nr. 43-52 (10 prøver)
- Pollenprøveserie B: Prøve nr. 53-62 (10 prøver)
- Steiner

Dyrkningsprofil A133
Sjakt II
 Sandane lufthavn lok. 1B

- Ⓐ Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter (Moderne dyrkningslag)
- ① Mørk brunt til svart humus- og trekullholdig sand (Forhistorisk dyrkningslag)
- ② Svart, svært trekullholdig sand med en del organisk materiale (Forhistorisk dyrkningslag)
- ③ Gråsvart trekullholdig sand med en del organisk materiale (Forhistorisk dyrkningslag)
- ④ Grå trekullholdig silt
- Ⓒ Lys oransje sand/silt. Enkelte områder med grusinnhold (Undergrunn)

- Makroprøver: M8-M12
- Makro/14C-prøver: VP54-60
- Pollenprøveserie C: Prøve nr. 63-79 (17 prøver)
- Pollenprøveserie D: Prøve nr. 80-88 (9 prøver)
- Steiner

Fig. 144. Tegning av dyrkningsprofil A132 og A133. Grafikk T.B. Olsen.

Forhistoriske dyrkningslag og åkerkanter/åkerreiner

Med utgangspunkt i sjaktprofilen, A132, er det skilt ut ett forhistorisk dyrkningslag, lag B, som består av mørk brun til svart humus- og trekullholdig sand (fig. 144.). Laget virker homogent med hensyn til farge og konsistens, og det var ikke mulig å visuelt utskille flere dyrkningsfaser innen laget. Det er opptil 50 cm tykt og strekker seg i hele sjaktens lengde. Laget er mektigst i den vestlige delen av sjakten hvor det er avdekket gamle åkerkanter/åkerreiner, A92 og A93. I de to åkerkantene/åkerreinerne er det konsentrasjoner av større steiner.

I sjakt II er det i dyrkningsprofil, A133, skilt ut tre forhistoriske dyrkningslag. Lag 1 strekker seg i hele sjaktens lengde og består av mørk brun til svart humus- og trekullholdig sand. Det er tykkest i den vestlige delen av sjakten hvor det er målt med en tykkelse på opptil 44 cm. Lag 3 er påvist i den midtre delen av sjakten. Laget er opptil 26 cm tykt og består av gråsvart trekull- og humusholdig sand. I underkant av lag 1 og 3 ligger lag 2 som består av svart, svært trekullholdig sand med en del organisk materiale. Lag 2 er opptil 28 cm tykt. Overgangen mellom lag 2 og 3 er noe diffus. I underkant av lag 2 ligger lag 4 som kan beskrives som lommer med grå trekullholdig silt med en tykkelse på opptil 8 cm. Lag 4 er enten rester av et dyrkningslag eller det representerer et avsviingslag knyttet til den initierende rydningen av området. I den vestlige delen er det i likhet med sjakt I påvist mulige åkerkanter/åkerreiner, A93 og A134, med konsentrasjoner av steiner.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra ardsporene, de forhistoriske dyrkningslagene eller åkerkantene/åkerreinerne.

Naturvitenskapelige prøver

I fra dyrkningsprofil A133, sjakt I, er det tatt ut 10 makrofossil/¹⁴C-prøver og 2 pollenprøveserier, mens det fra dyrkningsprofil A133, sjakt II er samlet inn 12 makrofossil/¹⁴C-prøver og 2 pollenprøveserier. Ingen av prøvene fra sjaktene er analyserte for makrofossil- eller polleninnhold.

Dateringer

Fra dyrkningsprofil A132, sjakt I, ble det sendt inn trekull fra to av prøvene som er tatt ut fra dyrkningslag B. Prøvene er tatt ut i tilknytning til den bevarte åkerkanten/åkerreinen i den vestlige delen av sjakten. En trekull prøve fra bunn av laget er ¹⁴C-datert til 3080 ± 50 BP (BC1440-1220, Beta-238984) som tilsvarer siste del av eldre bronsealder, mens en kullprøve fra toppen gav 2310 ± 70 BP (BC530-200, Beta-238983) som tilsvarer førromersk jernalder. Fra dyrkningsprofil A133, sjakt II, er det ¹⁴C-datert trekull fra en prøve fra lag 2 og en prøve fra lag 1. De daterte prøvene skriver seg fra den vestlige åkerkanten/åkerreinen hvor akkumulasjonen av dyrkningslag er størst. Dateringen av trekull fra lag 2 gav 3000 ± 70 BP (BC1420-1010, Beta-238989) som tilsvarer perioden overgangen eldre-ynge bronsealder, mens prøven fra lag 1 gav 2340 ± 70 BP (BC740-210, Beta-238988) som plasserer seg innenfor perioden sen yngre bronsealder-førromersk jernalder.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
132	12	Lag B, Topp	Makro/14C				
132	13	Lag B, Bunn	Makro/14C				
132	14	Lag B, Topp	Makro/14C	Konv.	2310 ± 70 BP	BC530-200	Beta-238983
132	15	Lag B, Midt	Makro/14C				
132	16	Lag B, Bunn	Makro/14C	Konv.	3080 ± 50 BP	1:BC1440-1250 2:BC1240-1220	Beta-238984
132	37		Pollenprøveserie A				

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
132	38		Pollenprøveserie B				
132	39	Lag B, Topp	Makroprøve 3				
132	40	Lag B, Topp	Makroprøve 4				
132	41	Lag B, Midt	Makroprøve 5				
132	42	Lag B, Bunn	Makroprøve 6				
132	43	Lag B, Bunn	Makroprøve 7				
133	54	Lag 1, Topp	Makro/14C	Konv.	2340 ± 70 BP	1:BC740-690 2:BC660-640 3:BC550-350 4:BC300-210	Beta-238988
133	55	Lag 1, Bunn	Makro/14C				
133	56	Lag 3, Topp	Makro/14C				
133	57	Lag 3, Bunn	Makro/14C				
133	58	Lag 2, Midt	Makro/14C	Konv.	3000 ± 70 BP	BC1420-1010	Beta-238989
133	59	Lag 1, Topp	Makro/14C				
133	60	Lag 1, Bunn	Makro/14C				
133	61		Pollenprøveserie C				
133	62		Pollenprøveserie D				
133	63	Lag 4, Topp	Makroprøve 12				
133	64	Lag 1, Topp	Makroprøve 8				
133	65	Lag 3, Topp	Makroprøve 9				
133	66	Lag 2, Topp	Makroprøve 10				
133	67	Lag 2, Bunn	Makroprøve 11				

Tab. 138. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra forhistoriske dyrkningslag.

Fig. 145. Øverst dyrkningsprofil A132, sjakt I mot NØ. Foto: O. Dokset. Under dyrkningsprofil A133, sjakt II mot NØ. Foto: H. Handeland

Tolkning

Ardsporene er av den krysspløyde typen og det er derfor sannsynlig at de er samtidige med dyrkningsaktiviteten som er dokumentert gjennom de forhistoriske dyrkningslagene på lokaliteten. Det er dokumentert minst to dyrkningsfaser på lokaliteten. Den eldste dyrkningsfasen er representert ved lag 2, i sjakt II og bunn av lag B i sjakt I. Dateringene av trekull fra disse nivåene overlapper innenfor perioden BC1420-1010 som tilsvarer perioden sen eldre bronsealder-tidlig yngre bronsealder. Dateringene fra lag 1, sjakt II, og fra toppen av lag B, sjakt I, viser at den yngste dokumenterte forhistoriske dyrkningshorisonten på lokaliteten er fra førromersk jernalder. De to dateringene overlapper innenfor tidsrommet BC530-200.

Det er påvist to åkerkanter/åkerreiner som krysser skråningen på tvers av fallretningen. Disse har trolig dannet seg som følge av at det har blitt ryddet stein ut mot kanten av åkeren hvor terrenget gjør en knekk. Muligens dreier det seg om en form for bakkegjerd som har fungert som et fundament for at dyrkningsjord ikke skulle sige nedover skråningen. Den naturlige naturlige forsenkningen i bakken og steinansamlingene har fungert som sedimentfeller og gjort at dyrkningsjord har akkumulert seg her. Slik er det blitt bevart flere forhistoriske dyrkningslag som har blitt deponert over hverandre.

Dateringene av dyrkningsaktiviteten er samtidig med de øvrige dateringene av anleggsspor på lokaliteten. Et av ildsted (A131) er datert til siste del av eldre bronsealder-tidlig yngre bronsealder, mens et stolpehull (A23) er datert til førromersk jernalder.

Gjenstandsfunn

På lokaliteten er det ett gjenstandsfunn som er et skår av keramikk (BRM744/1). Skåret måler 2,4 x 2,0 cm og har rødlig gods med en tykkelse på 0,5 cm. Trolig dreier det seg om middelalderkeramikk. Funnet ble gjort i løsmassene under avdekning av sjakt I.

Oppsummering av resultater fra Lok. 1B

Anleggsporene fra lok. 1B knytter seg til perioden eldre bronsealder-førromersk jernalder. Det er avdekket flere løstliggende stolpestrukturer som kan være spor etter bygninger eller anlegg med stolpekonstruksjon. Et av stolpehullene er datert til førromersk jernalder. Dateringen av et ildsted til eldre bronsealder viser til en eldre aktivitet på lokaliteten. I tillegg er det påvist forhistoriske dyrkningsspor i form av ardspor, flere dyrkningslag og åkerkanter/åkerreiner. Dateringer fra dyrkningslagene antyder at de forhistoriske dyrkningssporene knytter seg til perioden eldre bronsealder-førromersk jernalder.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 2

Kokegropfelt fra yngre romertid-folkevandringstid

Lokalisering

Lokaliteten ligger i en svakt vestlig hellende skråning, ca 30 m vest for E39 og ca 120 m sørøst for låven på Hjelmeset 54/3.

Stratigrafiske forhold

Området består av dyrket mark med dyrkningsmasser på opptil 40 cm over undergrunnsnivå. I den slake helningen, i sørvestlige retning, er det en naturlig forsenkning i undergrunnsnivå. Her har det trolig vært et fuktigere område med myr og muligens åpent vann.

Metodikk og forløp

Lok. 2 ble gravd ut sommeren 2007 og utgravningsmetoden var maskinell flateavdekning.

Arealet på det avdekte området er 611 m² (0,611 dekar). Utgravningen fulgte gravemetodikken slik den er beskrevet i rapportens innledning. Etter at feltet var avdekket ble det gravd en profilsjakt ca 10 m sørvest for feltet. I dette området var jordmassene tykke og det var håp om å finne bevarte forhistoriske dyrkningslag.

Fig. 146. Sandane lufthavn lok. 2 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

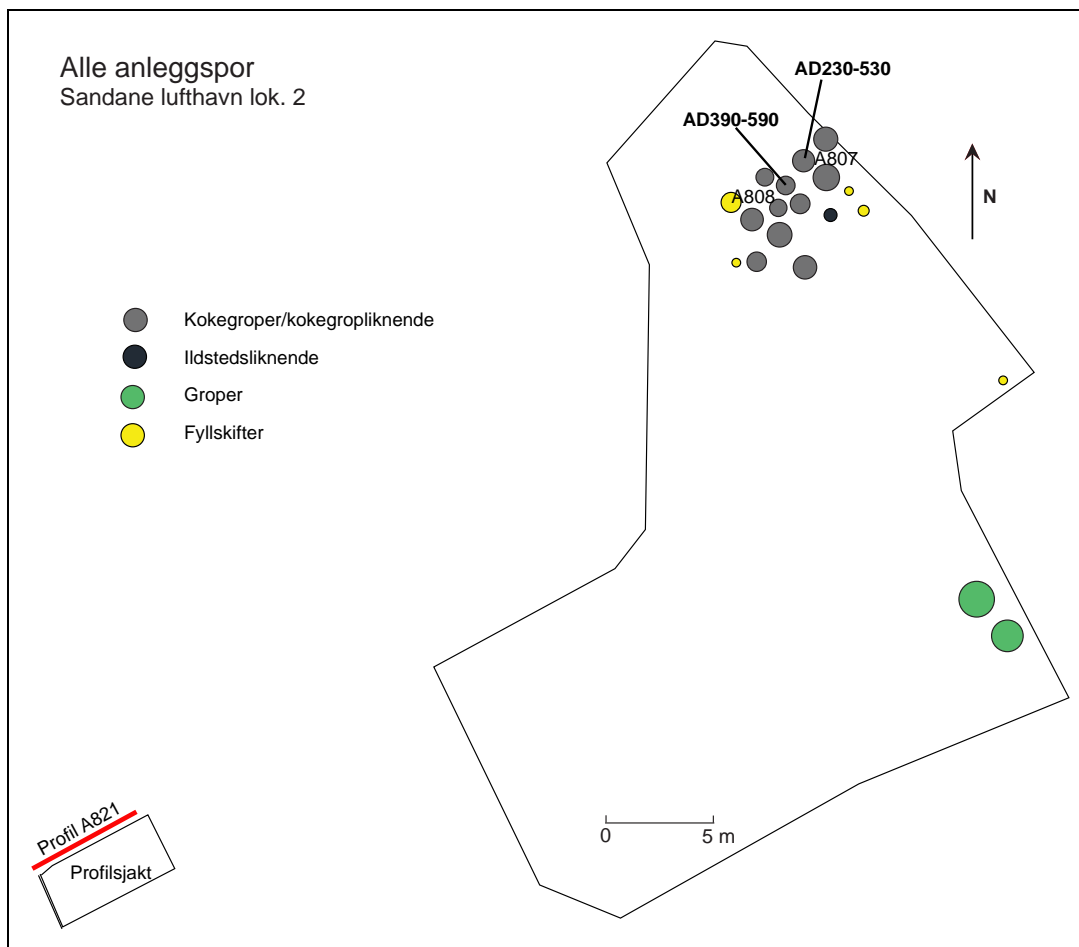

Fig. 147. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 2. Grafikk: S. Diinhoff/ T.B. Olsen.

Fig. 148. Lok.2 etter avdekning mot V. Foto: H. Handeland.

Resultater

I alt er det avdekket 22 anleggsspor, men det er ikke funnet større anlegg eller gjenstandsfunn. På bakgrunn av et stort antall kokegroper som ligger konsentrert i den nordøstlige delen av feltet er lokaliteten tolket som et kokegropfelt. I tillegg er det funn av forhistoriske dyrkningslag. ¹⁴C-dateringer fra lokaliteten viser til forhistorisk aktivitet på lokaliteten innenfor tidsrommet BC400-900AD.

Anleggsspor	Antall
Ildstedsliknende	1
Kokegrop	7
Kokegropliknende	4
Grop	2
Fyllskifte	6
Dyrkningslag	2
Til sammen	22

Tab. 139. Alle anleggsspor på Sandane lufthavn lok. 2.

Ildsteder og kokegroper

Lokalisering

På lokaliteten er det avdekket 1 ildstedsliknende struktur, 7 kokegroper og 4 kokegropliknende strukturer (fig. 147). De ildproduserende anleggene er konsentrert innenfor et lite område på ca 7,5 x 5 m.

Anleggsbeskrivelse

Den ildstedsliknende strukturen, A804, har en ujevn oval form i flaten, den har største tverrsnitt på 60 cm og er 5 cm dyp. Nedgravningens sidekanter er skrå og bunnen er flat.

Kokegropene har en oval eller sirkulær form i flaten og har gjennomsnittlig største tverrsnitt på 108 cm (fra 86 til 122 cm), mens dybden er på 14 cm (fra 6 til 20 cm). I profil har nedgravningene skrå eller buete sidekanter og de fleste er flatbunnete. Gjennomgående er

kokegropene grunne og har et homogent trekullag i bunn. Brente stein ligger delvis ned i kullaget mot bunnen.

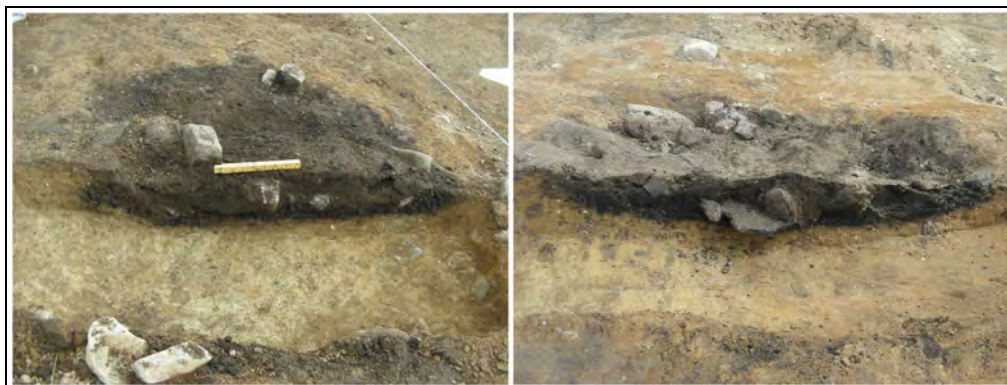

Fig. 149. Til høyre kokegrop A805 mot N, foto H. Handeland. Til venstre kokegrop A813 mot NØ, foto B. Sæbø.

De 4 kokegropplignende strukturene har en oval eller sirkulær form i flaten. Strukturenes største tverrsnitt er på 80 cm (fra 60 til 91 cm) og de har en største dybde på 6 cm (5 til 8 cm). Nedgravningene har skrå sidekanter og flat bunn. Trolig representerer de kokegropplignende strukturene bunn av nedpløyde kokegrop.

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
804	2-5	Ildstedslignende	Ujevn oval	60	46	46	5	Skrå	Skrå	Flat
805	2-6	Kokegrop	Oval	122	92	98	16	Buet	Skrå	Flat
806	2-7	Kokegrop	Ujevn sirkulær	118	92	102	16	Skrå	Skrå	Ujevn
807	2-8	Kokegrop	Sirkulær	102	92	104	20	Skrå	Skrå	Ujevn
808	2-9	Kokegrop	Sirkulær	86	78	78	6	Buet	Buet	Flat
812	2-13	Kokegrop	Sirkulær	114	100	116	16	Buet	Buet	Flat
813	2-14	Kokegrop	Oval	108	91	98	13	Buet	Skrå	Flat
814	2-15	Kokegrop	Sirkulær	104	96	94	9	Skrå	Skrå	Flat
809	2-10	Kokegropplignende	Sirkulær	60	58	58	6	Skrå	Skrå	Flat
810	2-11	Kokegropplignende	Oval	91	50	88	5	Skrå	Skrå	Flat
811	2-12	Kokegropplignende	Oval	80	68	70	8	Skrå	Skrå	Flat
817	2-18	Kokegropplignende	Oval	90	70	38	5	Skrå	Skrå	Flat

Tab. 140. Mål og beskrivelse av ildproduserende anlegg.

Fyllmasse

Den ildstedslignende strukturen har en fyllmasse bestående av trekull med litt humus og sand. Kokegropene har mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull i toppen og et homogent trekullag i bunn. Det er en del brente steiner som ligger delvis ned i trekullaget. Fyllmassen i de kokegropelignende strukturene består av mørk gråbrun humusholdig sand og enkelte brente steiner i toppen og trekullag i bunn.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
804	2-5	Ildstedslignende	Trekullkonsentrasjon med litt humus- og sand.
805	2-6	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 5 cm tykt trekullag. Enkelte brente steiner.
806	2-7	Kokegrop	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull og en del brente steiner.
807	2-8	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 15 cm tykt trekullag. Enkelte brente steiner.
808	2-9	Kokegrop	Mørk gråbrun humus sand med mye trekull. Enkelte brente steiner.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
812	2-13	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 11 cm tykt trekullag. En del brente steiner.
813	2-14	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 10 cm tykt trekullag. En del brente steiner.
814	2-15	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 4 cm tykt trekullag. Enkelte brente steiner.
809	2-10	Kokegropplignende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull mot bunn.
810	2-11	Kokegropplignende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull mot bunn.
811	2-12	Kokegropplignende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull mot bunn. Enkelte brente steiner.
817	2-18	Kokegropplignende	Mørk gråbrun humusholdig sand med mye trekull mot bunn. Enkelte brente steiner.

Tab. 141. Beskrivelse av fyllmassen i de ildproduserende anleggene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra de ildproduserende anleggene.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra profilene i samtlige ildproduserende anlegg med unntak av den ildstedslignende strukturen (A804). Ingen av prøvene ble analysert for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra fyllmassen i kokegropene A807 og A808 er ¹⁴C-datert til henholdsvis 1690 ± 60 BP (AD230-530, Beta-238993) og 1580 ± 50 BP (AD390-590, Beta-238992). Den første dateringen ligger innenfor perioden yngre romertid-folkevandringstid, mens den andre plasserer seg i folkevandringstid.

A.nr	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
805	2-6	28		Makro				
805	2-6	36		14C				
806	2-7	31		Makro/14C				
807	2-8	34		Makro/14C	Konv.	1690 ± 60 BP	1:AD230-450 2:AD450-460 3:AD480-530	Beta-238993
808	2-9	26	1-4 cm	Makro/14C	Konv.	1580 ± 50 BP	AD390-590	Beta-238992
812	2-13	29	10-16 cm	Makro/14C				
813	2-14	24	1-8 cm	Makro/14C				
814	2-15	30	4-8 cm	Makro/14C				
809	2-10	27	1-4 cm	Makro/14C				
810	2-11	33	1-5 cm	Makro/14C				
811	2-12	22	1-6 cm	Makro/14C				
817	2-18	32	1-5 cm	Makro/14C				

Tab. 142. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra ildproduserende anlegg.

Tolkning

De mange kokegropene er lokalisert innenfor et avgrenset område og betegnes derfor som et kokegropfelt. Kokegropfelt er svært vanlige på Vestlandet og de daterer seg til perioden førromersk jernalder-folkevandringstid. Kokegropene er av samme type og minner om kokegroper funnet på lok. 6, lok. 7 og lok. 5. De er grunne og har et markant kullag i bunn. Nærheten i lokalisering mellom de ildproduserende anleggene på lok. 2 antyder at de er samtidige og dateringer av trekull fra to av kokegropene viser til en alder innen perioden yngre romertid-folkevandringstid.

Groper

Lokalisering

Det ble avdekket 2 groper i utgravningsfeltets sørøstlige del (fig. 147).

Anleggsbeskrivelse

Gropene har en oval form i flaten og nedgravningene har buete sidekanter og flat eller ujevn bunn. Største gjennomsnittlige tverrsnitt er på 155 cm (146 og 164 cm) og de har en dybde på 9 cm (8 og 10 cm).

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
818	2-19	Grop	Oval	164	110	158	10	Buet	Buet	Flat
819	2-20	Grop	Ujevn oval	146	84	124	8	Buet	Buet	Ujevn

Tab. 143. Mål og beskrivelse av gropene.

Fyllmasse

Fyllmassen består av gråbrun til mørk gråbrun humusholdig sand med en del steiner.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
818	2-19	Grop	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbilder og en del steiner.
819	2-20	Grop	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbilder og en del steiner.

Tab. 144. Beskrivelse av fyllmassen i gropene.

Funn

Gropstrukturene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra begge gropene, men prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra gropstrukturene.

A.nr	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
818	2-19	25		Makro/ ¹⁴ C				
819	2-20	23		Makro/ ¹⁴ C				

Tab. 145. Naturvitenskapelige prøver fra gropene.

Tolkning

De groplignende strukturene har en ukjent funksjon, men de kan representere rester etter avfallsgroper eller groper for magasinerings av kokstein. Gropene minner om rydningsstrukturene på lok. 6 og en annen mulighet er at de kan være rydningsgroper som er anlagt i forbindelse med jordbruksaktivitet.

Fyllskifter

Lokalisering

Innen utgravningsfeltet er det avdekket 6 fyllskifter (fig. 147). 2 fyllskifter er avdekket i den østlige delen av utgravningsfeltet, mens de 4 siste er lokalisert i den nordlige delen av feltet, i tilknytning til konsentrasjonen av kokegroper.

Anleggsbeskrivelse

Av fyllskiftene er det 1 plogspor, 1 steinhull, 2 rotspor og 2 er udefinerte. De to udefinerte fyllskiftene har avlang og ujevn rektangulær form i flaten. De har største tverrsnitt på 92 og 20 cm og dybder på 4 og 6 cm. Fyllskiftenes sidekanter er skrå og bunnen er flat.

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
815	2-16	Fyllskifte	Avlang	92	57	57	4	Skrå	Skrå	Flat
816	2-17	Fyllskifte	Ujevn rektangulær	20	18	20	6	Skrå	Skrå	Flat

Tab. 146. Mål og beskrivelse av de udefinerte fyllskiftene.

Fyllmasse

Fyllmassene består av mørk brun humusholdig sand. A815 har en del trekullbiter i kanten av fyllskiftet, mens fyllmassen i A816 inneholder flere store trekullbiter.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
815	2-16	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med en del trekullbiter i kanten.
816	2-17	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med en del store trekullbiter.

Tab. 147. Beskrivelse av fyllmassen i de udefinerte fyllskiftene.

Funn

Fyllskiftene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Ingen naturvitenskapelige prøver er samlet inn fra de udefinerte fyllskiftene.

Dateringer

Det er ikke ¹⁴C-datert fyllmasse fra noen av strukturene.

Tolkning

De to udefinerte fyllskiftene er lokalisert nær de mange kokegropene på feltet og det er sannsynlig at de skriver seg fra aktiviteten som knytter seg til kokegropfeltet. Det er likevel tvilsomt at strukturene representerer spor etter intensjonelle anlegg.

Dyrkningsspor

Lokalisering

Ca 10 m sørvest for utgravningsfeltet på lok. 2 er det gravd en profilsjakt hvor det er påvist forhistoriske dyrkningslag (fig. 147). Området hvor sjakten er gravd ligger i en naturlig forsenkning som tidligere har vært svært fuktig. Sannsynligvis har det stått åpent vann her i forhistorisk tid, i form av et mindre tjern.

Anleggsbeskrivelse

Profilsjakten har en øst-vest orientering, den er gravd i en lengde på ca 4,5 m lang og er 2 m dyp. Profilen, A821, viser at sedimentoverleiringen er tykkest i midtre del av sjakten. Undergrunnsnivået stiger i østlige og vestlige del (fig. 150). Den østlige delen av sjakten skjærer gjennom det fuktige områdets utkant og her stiger undergrunnsnivået markant og sedimentene i denne delen er tørrere og mer minerogene.

Lag 4 er et sterkt vannpåvirket sediment i bunnen av sjakten og består av mørk brun torvholdig sand med en del mindre steiner. Lag 5-7 som ligger like over lag 4 består av svært torvholdige sedimenter som har dannet seg ettersom tjernet eller vannet har grodd igjen. Lag

8, som ligger like over lag 4 i den østlige delen av profilen, er mer minerogent og har karakter av å være et dyrkningslag. Laget, som består av opptil 44 cm med mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter, ligger i overgangen mellom tjernet og det som har vært tørt land. Over lag 8 ligger lag 9 og 10 som er svært torvholdig, men inneholder litt sand og trekullbiter. Det er mulig at lag 9 og 10 også representerer dyrkningshorisonter, men dette er usikkert. Lag 3 er opptil 12 cm tykt og er fragmentarisk bevart i toppen av lag 9 og i overgangen mellom lag 9 og lag 2. Laget består av mørk gråbrun torvholdig sand med mye trekull og er en bunnrest etter et forhistorisk dyrkningslag eller en avsviingshorisont. Lag 2 er et forhistorisk dyrkningslag som består av opptil 60 cm tykk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og mindre steiner. Laget ligger like under det moderne dyrkningslaget (lag 1) og det er mulig at det kun er bunnen av laget som daterer seg til forhistorisk tid.

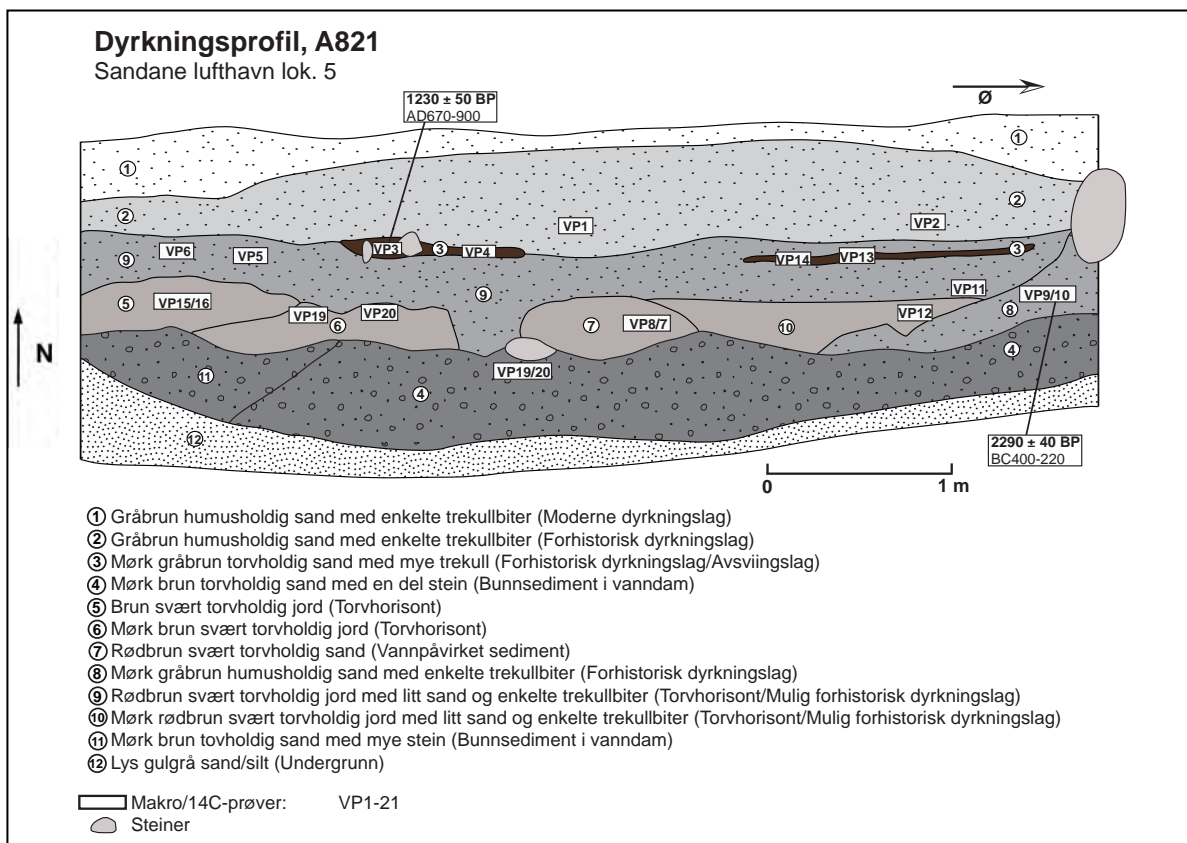

Fig. 150. Dyrkningsprofil A821 ved lok. 2. Grafikk: T.B. Olsen

Fig. 151. Dyrkningsprofil A821 mot NV. Foto: B. Sæbø.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra profilsjakten.

Naturvitenskapelige prøver

I fra profil, A821, ble det tatt ut 21 makrofossil/¹⁴C-prøver. Ingen av prøvene fra sjakten er analyserte for makrofossiler.

Dateringer

Fra profil, A821, ble det ¹⁴C-datert trekull fra lag 3 og fra lag 8. Prøven fra lag 3 gav 1230 ± 50 BP (AD670-900, Beta-238990) og viser til en alder innenfor perioden merovingertid-vikingtid, mens prøven fra lag 8 er datert til 2290 ± 40 BP (BC400-220, Beta-238991) som tilsvarer førromersk jernalder.

A.nr	VP.nr	Nivå	type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
821	1	lag 2	14C				
821	2	lag 2	Makro				
821	3	lag 3	14C	Konv.	1230 ± 50 BP	AD670-900	Beta-238990
821	4	lag 3	Makro				
821	5	lag 9	14C				
821	6	lag 9	Makro				
821	7	lag 7	14C				
821	8	lag 7	Makro				
821	9	lag 8	14C	Konv.	2290 ± 40 BP	1:BC400-350 2:BC290-220	Beta-238991
821	10	lag 8	Makro				
821	11	lag 10	14C				
821	12	lag 10	Makro				
821	13	lag 3	14C				
821	14	lag 3	Makro				
821	15	lag 5	14C				
821	16	lag 5	Makro				
821	17	lag 6	14C				
821	18	lag 6	Makro				
821	19	lag 4	14C				
821	20	lag 4	Makro				
821	21	lag 12	Makro				

Tab. 148. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra forhistoriske dyrkningslag.

Tolkning

I profilsjakten er det funnet flere dyrkningslag som viser at den lett skrånende flaten ved lok 2. har vært dyrket i forhistorisk tid. Det eldste dyrkningslaget, representert ved lag 8, er fra førromersk jernalder. Lag 9 og 10, som ligger stratigrafisk over lag 8, kan være spor etter dyrkningslag, men siden lagene er svært torvholdige må dette betraktes som usikkert. Lag 3 er kun bevart som et tynt sjikt og representerer enten bunn av et dyrkningslag eller en avsviingshorisont som er datert innenfor perioden merovingertid/vikingtid. Lag 2 ligger i underkant av det moderne dyrkningslaget og er trolig forhistorisk, men er yngre enn lag 3.

Oppsummering av resultater fra Lok. 2

På lok. 2 er det funnet en konsentrasjon av kokegroper og lokaliteten er derfor tolket som et kokegropfelt. To av kokegropene er datert og antyder at gropfeltet er fra perioden yngre

romertid-folkevandringstid. I tillegg er det påvist forhistoriske dyrkningsspor i form av dyrkningslag. Dateringer fra de forhistoriske dyrkningslagene viser til dyrkningsaktivitet på lokaliteten i førromersk jernalder og i merovingertid.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 6

Aktivitetsspor fra førromersk jernalder-folkevandringstid

Lokalisering

Lokaliteten ligger i den sørvestlig hellende skråningen mellom eksisterende E39 og enden på rullebanen til Sandane lufthavn, ca 50 m øst for lok. 5.

Stratigrafiske forhold

Området består av dyrket mark med dyrkningsmasser på opptil 60 cm over undergrunnsnivå. I enkelte deler av feltet var det store mengder stein mot bunnen av dyrkningsjorden. Steinen stammer fra fyllskifter som er tolket som forhistoriske rydninger.

Fig. 152. Sandane lufthavn lok. 4 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Metodikk og forløp

Lok. 6 ble gravd ut sommeren 2007 og utgravningsmetoden var maskinell flateavdekning. Den videre utgravning og dokumentasjon fulgte metodikken som er beskrevet i rapportens innledning. Til sammen er det avdekket et område på 619 m² (0,619 dekar).

Fig. 153. Lok.6 etter dokumentasjon mot S. Foto H. Handeland.

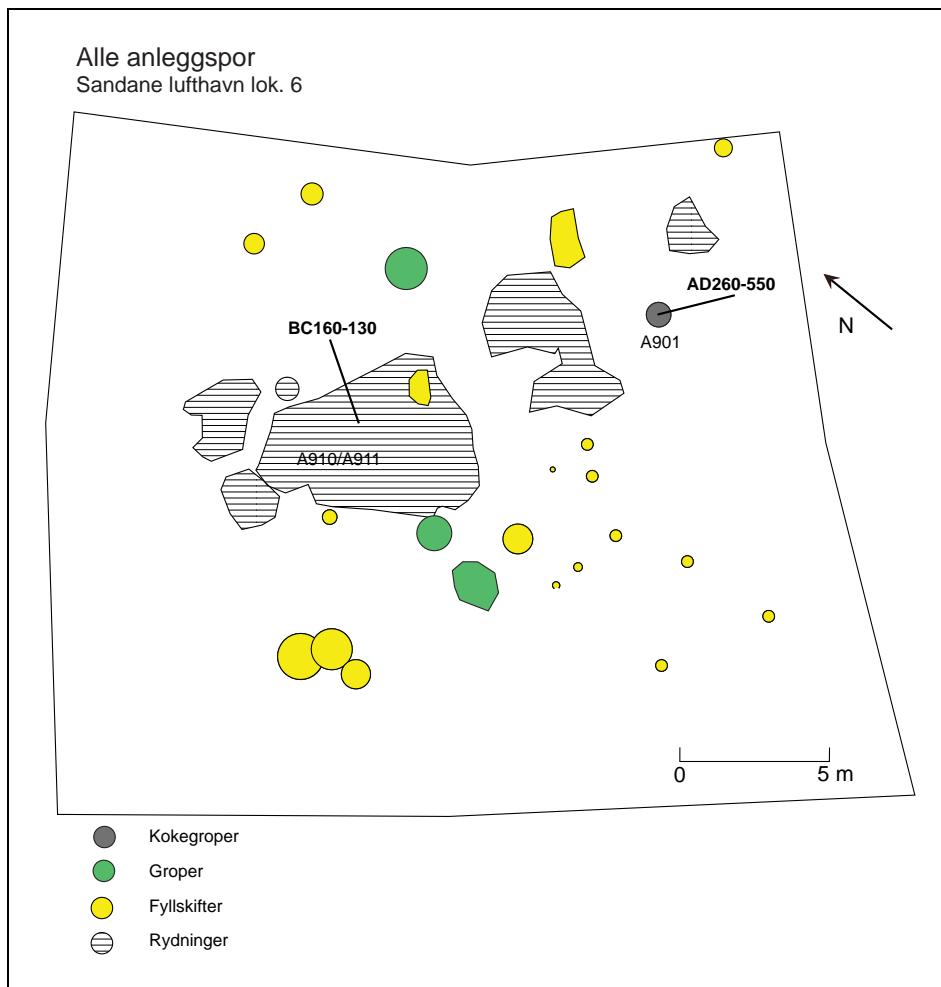

Fig. 154. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 6. Grafikk: S. Diinhoff/ T.B. Olsen.

Resultater

På lokaliteten er det avdekket 32 anleggspor. Det er ikke påvist større anlegg eller gjenstandsfunn. ¹⁴C-dateringer fra anleggsporene har en dateringsramme innenfor tidsrommet BC160-550AD som tilsvarer førromersk jernalder-folkevandringstid.

Anleggspor	Antall
Kokegrop	1
Grop	3
Fyllskifte	22
Rydning	6
Til sammen	32

Tab. 149. Alle anleggspor på Sandane lufthavn lok. 6.

Kokegroper

Lokalisering

Det er funnet en kokegrop på lokaliteten som er avdekket øst i utgravningsfeltet (fig. 154).

Anleggsbeskrivelse

kokegrop, A901, er sirkulær i flaten, den har en diameter på 84 cm og dybde på 10 cm. Nedgravningen har buete sidekanter og bunnen er avrundet.

Fig. 155. Kokegrop A901 i plan og profil mot Ø. Foto H. Hellesøe.

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
901	6-2	Kokegrop	Sirkulær	84	84	80	10	Buet	Buet	Rund

Tab. 150. Mål og beskrivelse av kokegrop A901.

Fyllmasse

I toppen består kokegropens fyllmasse av mørk gråbrun humusholdig sand med noe trekull og en del skjørbrante steiner. I bunn er det et opptil 10 cm homogent trekullag.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
901	6-2	Kokegrop	Mørk gråbrun humus- og trekullholdig sand i toppen. I bunn et opptil 10 cm tykt trekullag. En del brante steiner.

Tab. 151. Beskrivelse av fyllmassen i kokegrop A901.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra kokegropen.

Naturvitenskapelige prøver

Fra kokegropen er det tatt ut en makrofossil/¹⁴C-prøve. Prøven er ikke analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra kokegropen ble ¹⁴C-datert til 1630 ± 50 BP (AD260-550, Beta-238994) som tilsvarer perioden yngre romertid-folkevandringstid.

A.nr	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
901	6-2	45		Makro/ ¹⁴ C	Konv.	1630 ± 50 BP	1:AD260-280 2:AD330-550	Beta-238994

Tab. 152. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra kokegrop A901.

Tolkning

Kokegropen er av den grunne typen med et homogent kullag i bunn. Liknende kokegroper er vanlig i området og er funnet på lok. 2, lok. 5 og lok 7. Typen daterer seg i hovedsak til perioden eldre romertid-folkevandringstid, men det er også funnet en grop på lok. 5 som er datert til yngre jernalder.

Groper

Lokalisering

Det er avdekket 3 groper som ligger sentralt i det åpnete feltet (fig. 154).

Anleggsbeskrivelse

Gropstrukturene har en oval form i flaten og nedgravningene har buete eller skrå sidekanter og flat bunn. Største gjennomsnittlige tverrsnitt er på 149 cm (fra 122 til 182 cm) og de har en dybde på 28 cm (fra 18 til 38 cm).

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
908	6-9	Grop	Oval	182	134	144	18	Buet	Buet	Flat
909	6-10	Grop	Oval	120	92	122	28	Skrå	Skrå	Flat
935	6-36	Grop	Oval	144	106	138	38	Skrå	Skrå	Rund

Tab. 153. Mål og beskrivelse av gropene.

Fyllmasse

Fyllmassen består av en mørk brun og mørk gråbrun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. En av gropene inneholder mye stein.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
908	6-9	Grop	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og en del steiner.
909	6-10	Grop	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og enkelte steiner.
935	6-36	Grop	Mørk gråbrun humusholdig sand med litt trekull og enkelte steiner.

Tab. 154. Beskrivelse av fyllmassen i gropene.

Funn

Det er ikke påvist gjenstandsfunn i gropene.

Naturvitenskapelige prøver

Det er samlet inn makrofossil/¹⁴C-prøver fra samtlige groper, men prøvene er ikke analyserte.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra gropstrukturene.

A.nr	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
908	6-9	42	1-16 cm	Makro/ ¹⁴ C				
909	6-10	46	10-28 cm	Makro/ ¹⁴ C				
935	6-36	52		Makro/ ¹⁴ C				

Tab. 155. Naturvitenskapelige prøver fra gropene

Tolkning

Det er usikkert hva gropene representerer, men de er trolig intensjonelle nedgravninger. En mulig tolkning er at de er avfallsgroper. Gropene har nær lokalisering til et usammenhengende belte med rydningsstrukturer og kan kanskje være groper tilknyttet denne rydningsaktiviteten.

Rydninger

Lokalisering

På lokaliteten er det avdekket flere store strukturer som er tolket som rydninger i forbindelse med jordbruksaktivitet. I alt er det dokumentert 6 rydningsstrukturer (fig. 154). Rydningene er lokalisert slik at de danner et delvis usammenhengende belte på ca 20 x 7,5 m. Rydningsbeltet er orientert nordvest-sørøstlig retning og går på tvers av skråningene fallretning. A910 og A911 er bevarte ytterkanter av en større rydning som ble gravd vekk under registreringen.

Fig. 156. Oversikt rydningsbelte etter utgravning mot SØ, foto H. Handeland.

Anleggsbeskrivelse

Rydningsstrukturene har en ujevn og utflytende form i flaten. I profil har de skrå kanter og ujevn eller flat bunn. Største gjennomsnittlige tverrsnitt er på 317 cm (fra 86 til 757 cm) og de har en dybde på 26 cm (fra 12 til 40 cm).

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
910/911	6-11/12	Rydning	Usikker	757	553	550	24	Skrå	Skrå	Flat
912	6-13	Rydning	Utflytende	328	258	332	36	Skrå	Skrå	Ujevn
918	6-19	Rydning	Utflytende	300	284	284	30	Skrå	Skrå	Ujevn
920	6-21	Rydning	Ujevn oval	222	206	210	16	Skrå	Skrå	Ujevn
922	6-23	Rydning	Sirkulær	80	80	12	86	Skrå	Skrå	Flat
928	6-29	Rydning	Ujevn sirkulær	205	180	180	40	Skrå	Skrå	Rund

Tab. 156. Mål og beskrivelse av rydningsstrukturene.

Fyllmasse

De fleste strukturene har fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Gropene har varierende innhold av stein, men de fleste er tettpakket.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
910/911	6-11/12	Rydning	Mørk gråbrun, svart humusholdig sand med en del trekull og mye stein.
912	6-13	Rydning	Mørk brun humusholdig sand med litt trekull og mye stein.
918	6-19	Rydning	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og enkelte steiner.
920	6-21	Rydning	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og enkelte steiner.
922	6-23	Rydning	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Tettpakket med steiner.
928	6-29	Rydning	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter. Tettpakket med steiner.

Tab. 157. Beskrivelse av fyllmassen i rydningsstrukturene.

Funn

Det er ingen gjenstandsfunn fra rydningene.

Naturvitenskapelige prøver

Fra 4 av rydningsstrukturene foreligger det makrofossil/¹⁴C-prøver, men prøvene er ikke analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Trekull fra rydningsstruktur, A910/911 ble ^{14}C -datert til 1990 ± 60 BP (BC160-AD130, Beta-238995) som tilsvarer perioden siste del av førromersk jernalder-eldre romertid.

A.nr	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
910	6-11	37	1-16 cm	Makro/14C				
910	6-11	38	8-16 cm	Makro/14C				
910	6-11	47	1-8 cm	Makro/14C	Konv.	1990 \pm 60 BP	BC160-AD130	Beta-238995
910	6-11	48	1-14 cm	Makro/14C				
911	6-12	51		Makro/14C				
912	6-13	39	1-10 cm	Makro				
912	6-13	54	1-14 cm	14C				
918	6-19	44		Makro/14C				
918	6-19	53		Makro/14C				
928	6-29	41		Makro/14C				

Tab. 158. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering av rydningsstrukturene.

Tolkning

Sammen danner de ulike rydningsstrukturene et belte som løper på tvers av skråningens fallretning. Strukturene knyttes til jordbruksaktivitet og representerer trolig restene av en åkerkant/åkerrein. Grunnen til at strukturene har en såpass utflytende form skyldes trolig senere pløyning i området. Dateringen av den ene strukturen antyder at rydningene knytter seg til dyrkningsaktivitet i perioden sen førromersk jernalder-romertid.

Fyllskifter

Lokalisering

Det er registrert 22 fyllskifter som ligger spredt utover lokaliteten (fig. 154).

Anleggsbeskrivelse

Av fyllskiftene er 4 bestemt som steinhull og 18 er udefinerte. De udefinerte fyllskiftene har varierende form i flaten og de har et største gjennomsnittlig tverrsnitt på 130 cm (fra 25 til 240 cm). 7 av fyllskiftene er snittet og dokumentert i profil og viser skrå sidekanter og flat eller ujevn bunn. Den gjennomsnittlige dybden på de snittede strukturene er 11 cm (fra 4 til 24 cm).

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
900	6-1	Fyllskifte	Oval	62	23					
902	6-3	Fyllskifte	Oval	50	30					
904	6-5	Fyllskifte	Utflytende	650	360	258	12	Skrå	Skrå	Flat
905	6-6	Fyllskifte	Oval	110	38	104	8	Skrå	Skrå	Flat
906	6-7	Fyllskifte	Utflytende	240	144	164	12	Skrå	Skrå	Ujevn
907	6-8	Fyllskifte	Utflytende	144	90					
913	6-14	Fyllskifte	Oval	25	15					
914	6-15	Fyllskifte	Sirkulær	35	35					
916	6-17	Fyllskifte	Sirkulær	17	15					
921	6-22	Fyllskifte	Avlang	76	24	20	4	Skrå	Skrå	Flat
923	6-24	Fyllskifte	Utflytende	140	94					
924	6-25	Fyllskifte	Utflytende	100	86	110	7	Skrå	Skrå	Ujevn
925	6-26	Fyllskifte	Oval	104	?	98	8	Skrå	Rett	Flat
926	6-27	Fyllskifte	Oval	60	52					
927	6-28	Fyllskifte	Ujevn oval	50	45					
937	6-38	Fyllskifte	Utflytende	158	82					

Anr.	A.nr.felt	Type	Form	L	B	PB	D	S-V	S-H	Bunn
938	6-39	Fyllskifte	Utflytende	206	150	206	24	Skrå	Skrå	Ujevn
939	6-40	Fyllskifte	Oval	100	50					

Tab. 159. Mål og beskrivelse av de udefinerte fyllskiftene.

Fyllmasse

De udefinerte fyllskiftene som er dokumentert i profil har fyllmasse bestående av brun til mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Anr.	A.nr.felt	Type	Lagbeskrivelse
904	6-5	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
905	6-6	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
906	6-7	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
921	6-22	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
924	6-25	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
925	6-26	Fyllskifte	Brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.
938	6-39	Fyllskifte	Mørk brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter.

Tab. 160. Beskrivelse av fyllmassen i udefinerte fyllskiftene.

Funn

Fyllskiftene er funntomme.

Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra profilen i 3 av de udefinerte fyllskiftene, men prøvene er ikke analyserte for botanisk materiale.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra strukturenes fyllmasse.

A.nr.	A.nr.felt	VP.nr	Nivå	type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
904	6-5	40		Makro/ ¹⁴ C				
906	6-7	55	1-6 cm	Makro/ ¹⁴ C				
938	6-39	49		Makro/ ¹⁴ C				

Tab. 161. Naturvitenskapelige prøver og radiologisk datering av de udefinerte fyllskiftene.

Tolkning

Det er mulig at enkelte av fyllskiftene representerer bunn av nedgravninger som er intensjonelle. Det er et stort antall rydningsstrukturer på lokaliteten og det er derfor sannsynlig at de fleste fyllskiftene er ikke-intensjonelle spor som skriver seg fra rydningsaktivitet knyttet til åkerdrift.

Oppsummering av resultater fra Lok. 6

De fleste anleggsporene på lokaliteten er rydningsstrukturer som trolig er spor etter en åkerkant/åkerrein som har dannet seg i det hellende terrenget. Trekull fra en av rydningsstrukturene gav alderen førromersk jernalder/eldre romertid og viser at dyrkningssporene kan være samtidige med dyrkningsaktiviteten som er dokumentert i skråningen lengre sørøst ved lok. 1B. I tillegg er det påvist en kokegrop og dateringen av denne antyder at det også har vært aktivitet på lok. 6 i yngre romertid/folkevandringstid.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 3

Rest etter en mulig forhistorisk gravhaug

Lokalisering

På lok. 3 er det åpnet et mindre felt i tilknytning til et større fyllskifte som kan være rest etter en gravhaug. Lok. 3 er lokalisert på en terrassekant på jordet som ligger sørvest for tunet på Hjelmeset 54/3.

Stratigrafiske forhold

Området ligger på dyrket mark med åkerlag på opptil 40 cm tykkelse.

Metodikk og forløp

Området med fyllskiftet er avdekket med gravemaskin. Deretter ble fyllskiftet rensket og tegnet i plan. Det er lagt ut en kryssprofil, der den ene profilen skjærer fyllskiftet i nordøstlig-sørvestlig retning og den andre profilen går i nordvestlig-sørøstlig retning. Begge profilene er dokumenterte og jordmassen i den nordvestlige og sørøstlige delen av fyllskiftet er såldet.

Fig. 157. Sandane lufthavn lok. 3 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

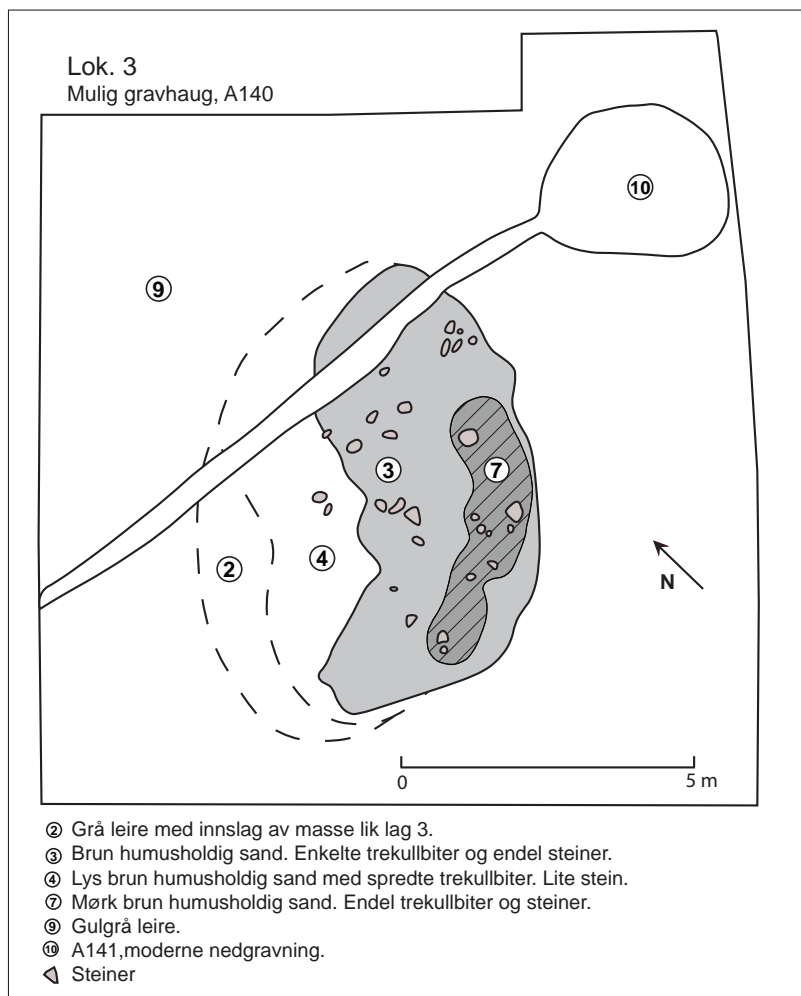

Fig. 158. Plantegning av fyllskiftet etter den mulige gravhaugen. Grafikk: T.B. Olsen.

Anleggsbeskrivelse

Fyllskiftet etter den mulige gravhaugen er lokalisert i et terreng som skråner lett fra øst mot vest. Det har oval form i flaten, måler 8,0 x 5,8 m og har en største dybde på 30 cm. I profil viser fyllskiftet skrå sidekanter og bunnen følger undergrunnen som er skrånende. Fyllskiftet er noe utflytende i den vestlige delen hvor det gradvis forsvinner.

Fig. 159. Til venstre lok. 3 etter avdekning mot V. Til høyre mulig bunn av gravhaug, A140 under dokumentering mot SV. Foto: T.B. Olsen.

Med utgangspunkt i plan og profildokumentasjon er det skilt ut 7 ulike lag. De 4 mest markante lagene er representert ved lag 2-4 og 7 (fig 158). Lag 7 er lokalisert i den østlige kanten av fyllskiftet. Det har en utflytende avlang form i flaten og måler 4,5 x 1,0 m. Laget er opptil 24 cm tykt og består av mørk brun humusholdig sand med en del trekullbiter og noe stein. Lag 3 består av lys brun humusholdig sand med enkelte trekullbiter og en del steiner. Det ligger stratigrafisk under lag 7, det har en ujevn oval form i flaten med største mål på 8,5 x 3,3 m og tykkelse på opptil 12 cm. Lag 4 ligger under lag 3 og har en utbredelse innenfor den sørlige delen av strukturen. Laget har en utflytende sirkulær form i flaten, det har en utstrekning på ca 4,5 x 4,5 m og en dybde på opptil 12 cm. Det består av lys brun humusholdig sand med spredte trekullbiter. Lag 2 ligger i bunn og består av en blanding av undergrunnssilt og brun humusholdig sand med litt trekull. Laget er opptil 16 cm tykt og har en utstrekning i fyllskiftets ytterkant. Lag 5 og 8 er små lommer i bunn av fyllskiftet som består av grå silt iblandet trekull, mens lag 6 er et tynt sjikt av gul silt som ligger mellom lag 3 og lag 5.

Strukturen er forstyrret av en moderne dreneringsgrøft som krysser diagonalt gjennom fyllskiftet.

Funn

I forbindelse med fylkeskommunens registreringer ble det funnet en bit av keramikk i toppen av fyllskiftet. Keramikken kan være asbestmagret. Det var ingen funn i forbindelse med såldingen av fyllskiftets fyllmasse.

Naturvitenskapelige prøver

Fra profilen som krysser fyllskiftet i nordvestlig-sørøstlig retning er det tatt ut 2 makrofossil/¹⁴C-prøver fra lag 7 og 1 prøve fra lag 4. Prøvene er ikke analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Det foreligger ingen ¹⁴C-dateringer fra den mulige gravhaugresten.

A.nr	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
140	27	Lag 7	Makro/14C				
140	28	Lag 7	Makro/14C				
140	29	Lag 4	Makro/14C				

Tab. 158. Naturvitenskapelige prøver fra den mulige gravhaugen.

Tolkning

I form kan fyllskiftet minne om bunnen av en gravhaug, men det er likevel usikkert om det virkelig representerer restene etter et gravminne. Fylkeskommunens funn av en keramikkbit i toppen av fyllskiftet kan stamme fra en grav, men er trolig et løsfunn fra dyrkningsjorden over. Selv om massen fra ca halve fyllskiftet ble såddet var det ingen funn som kan bekrefte at dette er bunnen av en grav. Fyllskiftet ligger i skrånende terreng og undergrunnen gjør en knekk i overkant av fyllskiftet. Det er derfor mulig at fyllskiftet er rester etter dyrkningslag som har blitt deponert i denne naturlige topografiske bakkeknekk.

SANDANE LUFTHAVN LOK. 4

Dyrkningsspor fra senneolitikum/eldre bronsealder til folkevandringstid/merovingertid

Lokalisering

På lok. 4 er det gravd ut en profilsjakt hvor det er påvist flere forhistoriske dyrkningsspor. Sjakten ligger i en lett hellende sørvendt skråning, ca 25 m sørøst for utgravningsfeltet på lok. 5. Den har en nord-sør orientering, er 16 m lang, 3 m bred og opptil 1,5 m dyp.

Anleggsbeskrivelse

Profilsjakten har en nord-sør orientering, er 16 m lang, 3 m bred og opptil 1,5 m dyp. I profilen mot øst, A150, er dokumentert minst 7 forhistoriske dyrkningslag.

Fig. 160. Sandane lufthavn lok. 4 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Fra bunn mot topp av dyrkningsprofilen er følgende lag dokumentert (fig.162):

Lag 14 er undergrunnsmasser bestående av gulrød silt/leire.

Lag 13 er et opptil 10 cm tykt dyrkningslag og bevart innen små lommer i den sørlige delen av profilen. Det består av lys grå humusholdig sand med spredte trekullbiter.

Lag 12 er et dyrkningslag med en tykkelse på opptil 20 cm. Det har en utstrekning på 3,3 m i den midtre delen av sjakten og består av mørk brun/svart humusholdig sand med en høy konsentrasjon av trekull.

Lag 11a og 11b er to åkerkanter som trolig relaterer seg til lag 12. De er lokalisert i samme nivå som lag 12 i den midtre delen av profilen. Lag 11a har en utstrekning på ca 1,5 m og en største tykkelse på 22 cm. 11b er synlig som et ca 3 m langt og opptil 44 cm tykt fyllskifte i den midtre delen av profilen. 11a og 11b har fyllmasser bestående av løs, mørk brun

humusholdig sand med noe trekull og mye stor stein. Massen er stedvis spettet med rødbrun organisk masse som kan være spor etter nedbrutt torv eller tre.

Lag 10 er et dyrkningslag som strekker seg i en lengde på ca 6 m i den nordlige delen av sjakten. Laget har en tykkelse på opptil 28 cm og består av lys brun heterogen humusholdig sand. Det er noe innhold av trekull i laget, men mest mot bunnen. Fyllmassen virker utvasket og er trolig vannpåvirket.

Lag 9 er et forhistorisk dyrkningslag som har utstrekning i hele sjaktens lengde. Det er opptil 24 cm tykt og har fyllmasse bestående av mørk brun humusholdig sand med noe trekull.

Lag 8 er et utvaskningslag som ligger mellom lag 9 og 7, og lag 9 og 6. Det har en utstrekning på ca 7,5 m i den nordlige delen av profilen, er opptil 10 cm tykt og består av lys grå sand.

Lag 7 er spor etter en rydning eller åkerkant i den nordlige enden av sjakten. Laget har en utstrekning på ca 1,5 m, det er opptil 28 cm tykt og har en masse bestående av mørk brun, løs og porøs, humusholdig sand med noe trekull og mange store steiner.

Lag 6 er et dyrkningslag med en tykkelse på opptil 30 cm som strekker seg i hele sjaktens lengde. Fyllmassen består av gråbrun, svært humøs/torvholdig sand med spredt trekull.

Lag 5 er en tynn, lys sandlinse mellom lag 6 og 4 i den nordvestlige enden av sjakten.

Lag 4 er et dyrkningslag som strekker seg i hele sjaktens lengde og har en tykkelse på opptil 40 cm. Fyllmassen består av mørk brun humusholdig sand med litt trekull og enkelte små steiner.

Lag 3 er en nyere tids rydning eller åkerkant som er lokalisert innenfor de siste 4 meterne av den sørlige enden av sjakten. Fyllmassen består av opptil 16 cm tykk brun, kompakt humusholdig sandgrus med mye stein.

Lag 2a-c er en nyere tids nedgravning som har en utstrekning på ca 4 m i den midtre delen av sjakten. Laget har en største tykkelse på 34 cm. Det er 3 sjikt i laget som består av lys brun/grønn silt/leire (2a), lys brun humusholdig sandgrus (2b) og lys brun grus (2c).

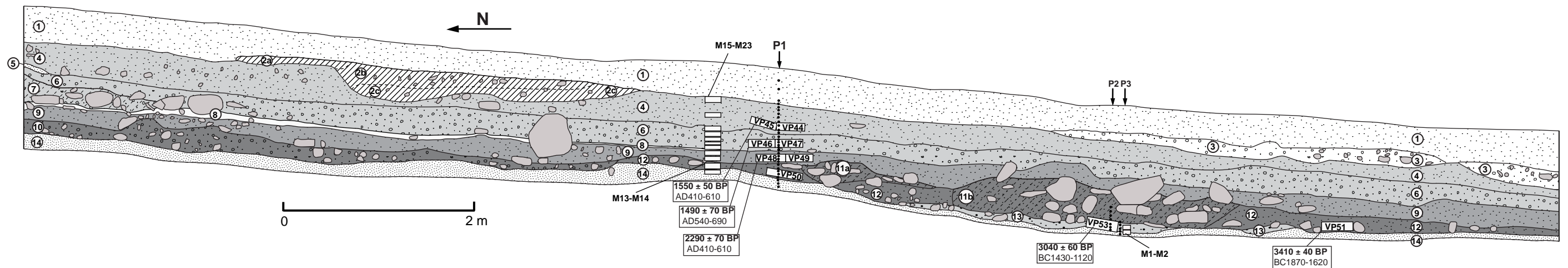
Lag 1 er et moderne dyrkningslag som strekker seg i hele sjaktens lengde, det har en tykkelse på opptil 40 cm og består av brun kompakt humusholdig sandgrus med en del småstein.

Fig. 161. Profil A150. Øverst mot SØ, nederst mot NØ. Foto T.B. Olsen.

Dyrkningsprofil, A150

Sandane lufthavn lok. 4

- ① Brun kompakt humusholdig sandgrus med en del småstein (Moderne dyrkningslag)
- 2a Lys brun silt/leire (Moderne nedgravning)
- 2b Lys brun humusholdig sandgrus (Moderne nedgravning)
- 2c Lys brun grus (Moderne nedgravning)
- ③ Brun kompakt humusholdig sandgrus med mye stein (Moderne rydning/åkerkant)
- ④ Mørk brun humus- og trekullholdig sand. Enkelte små steiner (Forhistorisk dyrkningslag)
- ⑤ Lys sand (Utvaskningslag)
- ⑥ Gråbrun, svært humus/torvholdig sand med spredt trekull (Forhistorisk dyrkningslag)
- ⑦ Mørk brun, løs og porøs, humusholdig sand med noe trekull og mange store steiner (Forhistorisk rydning/åkerkant)
- ⑧ Lys grå sand (Utvaskningslag)
- ⑨ Mørk brun humusholdig sand med noe trekull. Klart mer minerogent enn overliggende, lag 6 (Forhistorisk dyrkningslag)
- ⑩ Lys brun heterogen masse bestående av utvasket humusholdig sand. Noe trekull, mest i bunn (Vannerodert forhistorisk dyrkningslag)
- 11a Løs, mørk brun humusholdig sand med noe trekull og mye stor stein. Massen er stedvis spettet med rødbrun organisk masse som muligens er nedbrutt torv eller tre (Forhistorisk rydning/åkerkant)
- 11b Samme som lag 11 a (Forhistorisk rydning/åkerkant)
- ⑫ Mørk brun/svart humusholdig sand med høy konsentrasjon av trekull (Forhistorisk dyrkningslag)
- ⑬ Lys grå humusholdig sand med spredte trekullbiter (Forhistorisk dyrkningslag)
- ⑭ Lys gulrød silt/leire (Undergrunnsmasse)

- ▭ Makroprøver: M13-M23
- ▭ Makro/14C-prøver: VP44-51, 53
- Pollenprøveserie 1 (VP32): 30 prøver
- Pollenprøveserie 2 (VP33): 7 prøver
- Pollenprøveserie 3 (VP34): 5 prøver
- Steiner

Fig. 162. Tegning av dyrkningsprofil A150. Grafikk T.B. Olsen.

Funn

Det er ingen funn fra profilsjakten på lok. 4.

Naturvitenskapelige prøver

Fra profil A150 ble det tatt ut makrofossil/¹⁴C-prøver fra lag 4, 6, 8, 9, 12-14. I tillegg er det uttak av 3 pollenprøveserier. Prøver fra lag 4, 6, 8/9, 9, og 12-14 er analysert for makrofossiler, mens et utvalg av prøvene fra de tre pollenseriene er analysert for polleninnhold. En fullstendig gjennomgang av disse resultatene finnes i den vedlagte botaniske rapporten (vedlegg 1).

Dateringer

Fra profilsjakten foreligger det ¹⁴C-dateringer av trekull fra 5 av dyrkningslagene. Trekull fra lag 13 er datert til 3040 ± 60 BP (BC1430-1120, Beta-238951) som tilsvarer perioden sen eldre bronsealder-tidlig yngre bronsealder. Dateringen fra bunnen av lag 12 gav 3410 ± 40 BP (BC1870-1620, Beta-238952) som antyder en alder innen perioden siste del av sen senneolitikum-tidlig eldre bronsealder. Trekull fra bunnen av lag 9 fikk dateringen 2290 ± 70 BP (BC510-190, Beta-238950) tilsvarende førromersk jernalder. Dateringen fra bunn av lag 6 viser 1420 ± 70 BP (AD540-690, Beta-238949) som tilsvarer merovingertid, mens trekull fra bunn av lag 4 er datert til 1550 ± 50 BP (AD410-610, Beta-238948) som antyder en alder innen perioden folkevandringstid-tidlig merovingertid.

Noen av dateringene fra lagene stemmer tilsynelatende ikke med deres innbyrdes stratigrafiske plassering. Lag 13, som ligger stratigrafisk under lag 12, er datert til overgangen mellom eldre og yngre bronsealder og er således yngre enn bunn dateringen fra lag 12. Det er derfor sannsynlig at lag 13 representerer utvaskete partier i bunn av lag 12. Prøven fra lag 12, som er datert til overgangen senneolitikum-eldre bronsealder, er tatt ut lengre sør i profilen hvor laget ligger helt ned på undergrunnen. Prøven fra lag 4 har en høyere ¹⁴C -alder enn prøven fra lag 6, men den kalibrerte alderen viser at de to dateringene er overlappende innenfor perioden AD540-610. Dette betyr at trekullet fra lag 6 potensielt sett kan være eldre enn det daterte trekullet fra lag 4.

A.nr	VP.nr	Nivå	Type prøve	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
150	32		Pollenserie 1 (30 pr.)				
150	33		Pollenserie 2 (7 pr.)				
150	34		Pollenserie 3 (5 pr.)				
150	44/45	Lag 4,Bunn	Makro/ ¹⁴ C	Konv.	1550 ± 50 BP	AD410-610	Beta-238948
150	46	Lag 6,Bunn	Makro/ ¹⁴ C	Konv.(EC)	1420 ± 70 BP	AD540-690	Beta-238949
150	47	Lag 6,Bunn	Makro/ ¹⁴ C				
150	48	Lag 9,Bunn	Makro/ ¹⁴ C	Konv.	2290 ± 70 BP	BC510-190	Beta-238950
150	49	Lag 9,Bunn	Makro/ ¹⁴ C				
150	50	Lag 12,Bunn	Makro/ ¹⁴ C				
150	51	Lag 12,Bunn	Makro/ ¹⁴ C	Konv.	3040 ± 60 BP	BC1430-1120	Beta-238951
150	53	Lag 13,Bunn	Makro/ ¹⁴ C	AMS	3410 ± 40 BP	1:BC1870-1850 2:BC1780-1620	Beta-238952
150	35(M1)	Lag 13,Topp	Makrofossil				
150	36(M2)	Lag 13,Bunn	Makrofossil				
150	187(M15)	Lag 4,Topp	Makrofossil				
150	188(M16)	Lag 4,Midt	Makrofossil				
150	189(M17)	Lag 4,Bunn	Makrofossil				
150	190(M18)	Lag 6,Topp	Makrofossil				
150	191(M19)	Lag 6,Midt	Makrofossil				
150	192(M20)	Lag 6,Midt	Makrofossil				
150	193(M21)	Lag 6,Bunn	Makrofossil				
150	194(M22)	Lag 9,Topp	Makrofossil				

A.nr	VP.nr	Nivå	Type prøve	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
150	195(M23)	Lag 9,Bunn	Makrofossil				
150	196(M13)	Lag 12,Midt	Makrofossil				
150	197(M14)	Lag 14,Topp	Makrofossil				

Tab. 159. Naturvitenskapelige prøver og radiologiske dateringer fra forhistoriske dyrkningslag, profil, A150.

Tolkning

Lok. 4 er del av dagens innmark på Hjelmeset gård (54/1) og har trolig også vært en del av innmarken til de forhistoriske gårdene som det er funnet spor etter på lok. 5. Den sørvendte marken har hatt meget gode forhold for åkerdrift og det er avdekket 5 forhistoriske dyrkningslag fra overgangen senneolitikum/eldre bronsealder til merovingertid.

Den eldste dyrkningsfasen er representert ved lag 12/13 som er datert innenfor perioden sen senneolittisk tid-yngre bronsealder. En datering fra bunnen av lag 12 går tilbake til overgangen senneolitikum-eldre bronsealder. I tillegg er det datert dyrkningslag til førromersk jernalder (lag 9) og til perioden folkevandringstid/merovingertid (lag 6 og 4).

Funn av kornfrø i lag 6, 9 og 12 viser at dyrkning av bygg har vært viktig i løpet av alle dyrkningsfasene. Frø av ulike åkerindikerende planter antyder slått- og eller beite i samtlige dyrkningslag (vedlegg 1: 21). Funn av pollenkorn antyder at det i perioden fra overgangen senneolitikum/eldre bronsealder til førromersk jernalder har vært dyrket hvete. Pollenanalysen antyder en endring av vegetasjonen i området. I de dypeste nivåene (lag 14-9) er det et høyere innhold av trepollen enn gress- og urtepollen. I prøvene fra lag 6 er det en klar økning av gresspollen i forhold til pollen av trearter. Dette viser at det skjer en åpning av vegetasjonen i folkevandringstid og indikerer et mer åpent landskap preget av større åkre og beitemarker. De høye gresspollenverdiene holder seg opp til dagens nivå og antyder at området har vært holdt åpent kontinuerlig i fra folkevandringstid og fram til i dag (vedlegg 1: 19-20).

SANDANE LUFTHAVN LOK. 9

Tjærehjell fra nyere tid

Lokalisering

Lok. 9 er en tjærehjell fra nyere tid som er lokalisert i skogsområdet på Hjelmeset gbnr. 54/1, ca 100 m nord for vestlige enden rullebanen på flyplassen. Den ligger i nedre del av slak skråning som heller i sørlig retning.

Stratigrafiske forhold

Lokaliteten ligger i utmarksområdet med relativt tett furuskog. De stod tre furutrær på selve anlegget, men røttene har i liten grad forstyrret eller ødelagt anlegget.

Fig. 163. Sandane lufthavn lok. 9 markert med rødt. Grafikk T.B. Olsen.

Metodikk og forløp

Området ble maskinelt avdekket slik at steinkonstruksjonene kom fram. Det ble gravd en profilsjakt (sjakt II) i bakkant av anlegget, og en sjakt (sjakt I) i front som gav et snitt av tapperennen (fig. 164).

Fig. 164. Tjærehjell med oppmurt tappkammer. Øverst mot NV. Nederst til venstre mot NV. Nederst til høyre mot NØ. Foto: H. Handeland

Anleggsbeskrivelse

Anlegget er konstruert ved at det er bygd opp et platå nederst i den sørvendte skråningen. Platået er avrundet, måler ca 8,5 x 7,5 m og har steinoppmuringer som forsterkninger i nedkant. Fra nedsiden av platået er det gravd et tappekammer inn i platået. Tappekammeret er bygget med tørrmurte vegger og heller i bunn. Det er 4 m langt, 0,6 til 0,7 m bredt og har en høyde på 0,7 m.

Over tappekammeret er det lagt flere store dekkheller som måler opptil 1,7 x 1,1 m. Fra åpningen av kammeret og ned den slake skråningen er det lagt heller som trolig har vært underlag for anleggets tapperenne. Hellelegningen strekker seg ca 2,5 m nedover skråningen. Øst for hellelegningen er det en konsentrasjon av steiner innenfor et område på ca 4 x 4 m. Steinene er trolig plassert her for å skape et tørt og stabilt underlag i det arbeidsområdet hvor tjæren ble tappet på bøtter eller tønner. På platået over tappekammeret og dekkhellene er det et lag av grå leire. Leirelaget har en ujevn sirkulær form i flaten, måler 6 x 6 m, og har en tykkelse på opptil 16 cm. I den nordlige profilen i sjakten, som er gravd i den nordvestre bakkanten av anlegget, er det påvist et trekullag som var synlig i hele sjaktens lengde.

Kullaget, som har en tykkelse på opptil 10 cm, strekker seg i retning av den nordvestlige utkanten av plataet, men utstrekningen av laget er ukjent ettersom bare deler av dette området er avdekket.

Funn

Det er ingen funn fra tjærehjellen.

Naturvitenskapelige prøver

Det er tatt ut 1 makrofossil/¹⁴C-prøve fra lag 5 i sjakt II, men denne er ikke analyserte for makrofossilt materiale.

Dateringer

Det er ikke prioritert å datere trekull fra tjærehjellen. Grunnen er at det sannsynligvis er anvendt gamle fururøtter både til brensel og råstoff og datering av disse vil gi en alder som trolig er langt eldre enn brukstiden for anlegget.

A.nr.	VP.nr	Nivå	Type	Dat.met.	Dat. BP	Dat. BC (2 sigma)	Beta nr
950	56	Lag 5, sjakt II S-prf, 40-57 cm	14C				

Tab. 160. Naturvitenskapelige prøver fra tjærehjellen.

Tolkning

Tjæremile er en fellesbetegnelse på de ulike metodene som har blitt brukt om tjæreproduksjon. Det finnes to grunnleggende metoder for framstilling som begge er en form for tørredestillering av gammel tyrived. Den ene metoden er bruk av ekstern varmekilde og her finnes metodene retorte, tjæregryte og tjæreoovn. Andre hovedmetode er direkte brenning og omfatter tjæregrav, tjæreoovn og tjærehjell. Tjærebrenning har vært vanlig fra tidlig middelalder og helt frem til i dag. Anlegget på lok. 9 er rester etter en tjærehjell med steinkammer som trolig skriver seg fra nyere tid.

Tjæremilen har store likheter i oppbygning som miler fra nyere tid og det er sannsynlig at også denne milen er etterreformatorisk. Likheten med de andre anleggene gjør det mulig å rekonstruere hvordan tjæren er utvunnet på lok. 9.

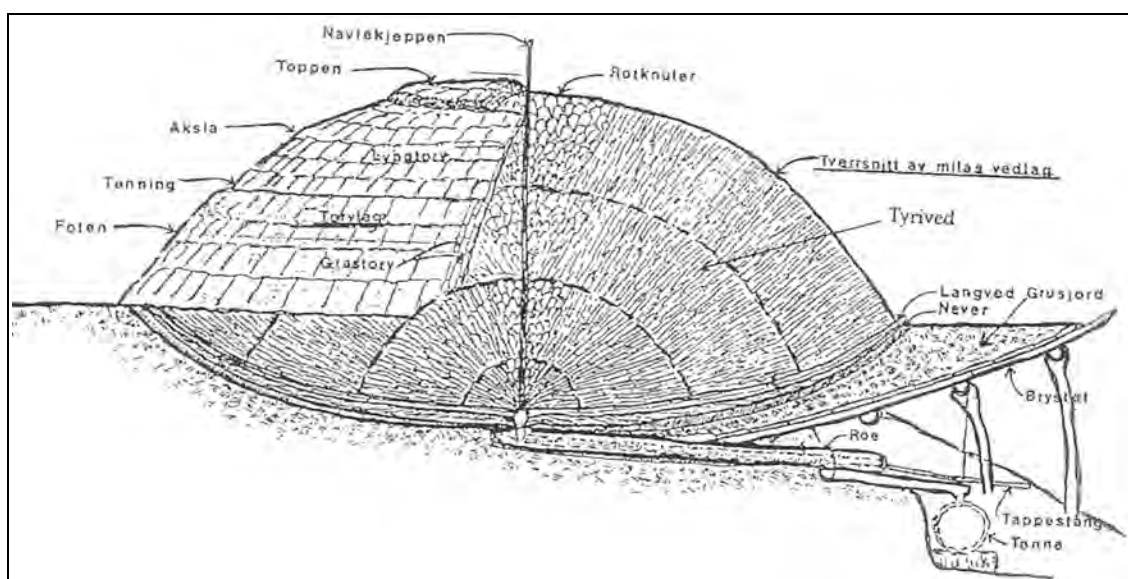

Fig. 165. Eksempel på tjæremile. Figuren viser et snitt gjennom milen. Typen er noe annerledes enn den som er funnet på lok. 9, men oppbygningen med tyrived og torv har trolig vært lik. Etter "Tjærebrenning i mile" av Chr. Ihlen 1931.

Leirelaget over kammeret og dekkhellene har trolig skrånet inn mot senter slik at tjæren kunne samle seg her. Over leirelaget har det sannsynligvis vært et lag med never som har dannet underlag for stabler av tyrived fra gamle furustubber som er tørket og finkløvt. Grunnen til at gamle furustubber er anvendt som råstoff, er at de inneholder mye harpiks eller kvæ som i smeltet form blir til tjære. Tyriveden har vært stablet i konsentriske lag til den har dannet en rund haug. Deretter har vedhaugen blitt dekket av torv. Opptenningen av milen måtte skje når været var stabilt. En har fyrt opp rundt hele haugen, i sprekker mellom torven. Når ilden fikk godt tak i veden ble sprekkenes tette igjen slik at veden i haugen ikke brant med åpen flamme, men ulmet. Lufttilførselen ble regulert ved å åpne opp eller tette igjen torvdekningen. Milen måtte ha oppsyn døgnet rundt og brant i flere døgn. I senter av haugen var det et hull der utvunnet tjære kunne renne ned i tappkammeret. Under oppbygningen av tyristabelen stod det en stokk i hullet som gradvis ble trukket ut ettersom stabelen vokste. Hullet kunne senere tettes eller åpnes fra undersiden. Fra kammeret rant utvunnet tjære ut via en taperenne av uthult tre og kunne samles i bøtter eller tønner på utsiden.

Leirelaget i tjærehjellen på lok. 9 antyder at haugen av tyrived har hatt en diameter på ca 6 m. En slik mengde med tyrived vil trolig ha gitt ca 2000 kg med tjære som tilsvarer 15 tønner. Den tørredestillerte tyriveden som var igjen etter brenningen har trolig vært anvendt som smiekull. Et homogent kullag i nordvestre utkant av platået viser at aske og kull trolig har blitt deponert i utkanten av anlegget. Tjærehjellen har vært ryddet etter bruk og det er få kullrester sentralt i anlegget.

LITTERATUR

Berge, Vigdis in press: *Arkeologisk frigivningsundersøkelse ved Aganeset, Aga gnr. 64, Ullensvang herad, Hordaland*. Upublisert rapport. Seksjon for ytre kulturminnevern, Bergen Museum, UiB.

Bøe, Johs. 1931. Jernalderens keramikk i Norge. *Bergen museums skrifter*. Bergen Museum.

Børsheim Ragnar L. og Soltvedt, Eli-Christine 2002: Gausel- utgravingene 1997 – 2000. *AmS-Varia* 39. Arkeologisk Museum i Stavanger 2002.

Diinhoff, Søren 1997: Vereide– prosjektet boplass. Arkeologiske undersøkelser på Vereide 1990-1996. *Arkeologiske Rapporter* 22. Arkeologisk institutt, Bergen Museum, UiB.

Diinhoff, Søren 1998: Gravfeltet ved Lunde. *Arkeologiske skrifter fra Universitetet i Bergen*. Nr. 9. Arkeologisk institutt, UiB.

Diinhoff, Søren 1999a: *Arkæologiske frigivningsundersøgelser ved Mo gnr. 18, Ørsta, Møre og Romsdal*. Upublisert rapport. Bergen Museum, UiB.

Diinhoff, Søren 1999b: Træk af det Vestlandske jordbrugs historie fra sen stenalder til tidlig middelalder. *ARKEO. Nytt fra Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen Nr. 1-1999*. 14-28.

Diinhoff, Søren 2001: De arkæologiske frigivningsundersøgelser ved Eide, Sandane sommeren 2000. *Årbok for Nordfjord 2001*. 27-45.

Diinhoff, Søren 2003: Arkæologiske undersøgelser af forhistorisk bosætning ved Rutlin i Sogndal. *Lokalhistorisk Årshefte 2003 årgang 4. Sogndal Sogelag, Fjærland Sogelag*. S. 64-67

Diinhoff, Søren 2005a: Den vestnorske agrarbosætning. Fra sen stenalder til folkevandringstid. I M. Høgestøl et al. (red.). *Konstruksjonsspor og byggeskikk. AmS-Varia* 43. 2005. 75-86.

Diinhoff, Søren 2005b: Den førromerske jordbrugsbosætning på Moflaten ved Ørsta. I Bergsvik K. A & Engevik, A. (ed.). *Fra funn til samfunn – jernalderstudier tilegnet Bergljot Solberg på 70 års dagen. Universitetet i Bergen. Arkeologiske Skrifter – Nordisk serie, Nr. 1*, s. 105-121.

Diinhoff, Søren 2005c: Kvåle i Sogndal – ny metodikk for gravning af fossile marker. I M. Høgestøl et al. (red.). *Konstruksjonsspor og byggeskikk. AmS-Varia* 43. 2005. S. 123-126.

Diinhoff, Søren 2005d: Kogegruber glimt av en rituell praksis gjennom 1500 år Artikkelsamling. De gåtefulle kokegrøper. *Varia* 58. Kulturhistorisk museum Fornminneseksjonen. UiO.

Diinhoff, Søren 2007: Euebø, en førromersk bosætning fra Sandane i Nordfjord. *Arkeologiske rapporter fra Bergen Museum Nr. 1/2007*. Seksjon for ytre kulturminnevern, Bergen Museum, UiB.

Diinhoff, Søren 2008: Yngre jernalder og middelalderbosætning på Osen gard i Dalsfjord. Arkæologiske frivningsundersøgelser i 2001 og 2002 ved Osen gard, gnr. 94, bnr. 1. Gaular kommune, Sogn og fjordane. Upublisert rapport. Bergen Museum, UiB.

Diinhoff, Søren 2009a: En ældre jernalders storgård i Nordfjord. *Arkeologiske rapporter fra Bergen Museum NR.5/2009, årgang 3*. Bergen Museum. UiB.

Diinhoff, Søren in prep: *Arkæologiske frivningsundersøgelser ved Etne sjukeheim, Gjerde gnr. 9, Etne kommune, Hordaland fylke*. Upublisert rapport. Seksjon for ytre kulturminnevern, Bergen Museum, UiB.

Dokset, Oddhild 2007: *Registrering av automatisk freda kulturminne på Hjelmeset gnr. 54 i Gloppen kommune hausten 2006*. Upublisert registreringsrapport fra Kulturavdelinga, Sogn og Fjordane fylkeskommune 2007.

Engevik, Asbjørn 2008: Bucket-shaped pots – Style, Chronology and Regional Diversity in Norway in the Late Roman and Migration Periods. *BAR international series 1816*. Oxford, archeopress.

Fett, Per 1960: *Førhistoriske Minne i Fjordane 13*. Gloppen Prestegjeld. Universitetet i Bergen. Historisk Museum.

Hamre, Håkon 1941: Runeinnskriften på Anda. *Bergen museums aarbok 1941*. Bergen Museum.

Handeland, Heidi 2007: *Registrering av automatisk freda kulturminne på Hjelmeset gnr. 54 i Gloppen kommune våren 2007*. Upublisert registreringsrapport fra Kulturavdelinga, Sogn og Fjordane fylkeskommune 2007.

Henriksen, Mogens Bo 2005: Danske koge-gruber og koge-grubefelter fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Artikkelsamling. De gåtefulle kokegrøper. *Varia 58*. Kulturhistorisk museum Fornminneseksjonen. UiO.

Johannessen, Live 2002: *Arkeologiske undersøkelser, Sjøholt gnr. 97/6, Ørskog kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune*. Upublisert utgravningsrapport ved Bergen museum 2002.

Lotsberg, Elin Randi 2009: *Jordbruksutvikling i Gloppen: Ei pollenanalytisk undersøkning*. Upublisert masteroppgave i biodiversitet, evolusjon og økologi. Institutt for biologi, UiB.

Magnusson Olsen 1909: Om ordet seðir. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighet og Historie II rekke, 24. bind, s.317-331.

Molaug, Petter B. & Erik Schia 1990: Dagliglivets gjenstander – del I. *De arkeologiske utgravningene i Gamlebyen*, Oslo.

Näsman, Ulf 1983: "Mellan skål och vägg". Om järnålderhusets rekonstruktion. I Gudmundur Olafsson (red.): *Hus, gård och bebyggelse. Föredrag från det XVI nordiska arkeologmötet, Island 1982*. S. 191-220.

Olsen, Asle Bruen 2005a: *Arkeologiske granskninger av et vikingtids tunanlegg på Hjelle i Stryn*. Upublisert rapport. Seksjon for ytre kulturminnevern, Bergen Museum, UiB.

Olsen, Asle Bruen 2005b: Et vikingtids tunanlegg på Hjelle i Stryn. In Bergsvik K. A. & Engevik, A. (ed.). *Fra funn til samfunn – jernalderstudier tilegnet Bergljot Solberg på 70 års dagen. UBAS Nordisk. Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter – Nordisk serie, Nr. 1. S. 319 - 356.*

Olsen, John 2009: Middelalderens trebygninger – spor vi kan forvente å finne. Artikkelsamling. *Varia 71*. Kulturhistorisk avdeling. Fornminneseksjonen. UiO.

Olsen, Morten 2003: *Den sosio-politiske organiseringen av Jæren i eldre jernalder. Et tolkningsforsøk med utgangspunkt i skriftlige kilder og tunanleggene*. Upublisert hovedfagsoppgave i arkeologi. UiT.

Olsen, Ole Mikal 1998: *Bymann og fiskar? - ei analyse av fiskereiskap frå mellomalderen funne i Bergen*. Upublisert hovedfagsoppgave i arkeologi, arkeologisk institutt, UiB.

Olsen, Thomas Bruen 2007: *Fra åker i steinalderen til rituelt grovfelt i jernalderen. Arkeologiske undersøkelser av kulturminnelokalitet på Stedje*. Upublisert rapport. Seksjon for ytre kulturminnevern, Bergen Museum, UiB.

Perminow, Arne Aleksej 2005: Bestandig jordovn i Tonga. Sosialitet bakt i en umu. Artikkelsamling. De gåtefulle kokegroper. *Varia 58*. Kulturhistorisk museum. Fornminneseksjonen. UiO.

Pilø, Lars 2005: *Bosted – urgård – enkeltgård*. En analyse av premisene i den norske bosetningshistoriske forskningstradisjon på bakgrunn av bebyggelsesarkeologisk feltarbeid på Hedmarken. Avhandling for dr.art. graden. Institutt for arkeologi, kunsthistorie og konservering. UiO.

Sandal, Per 1992: *Gardar og Ætter, 3, Vereide sokn. Soga om Gloppen og Breim*. Gloppen sparebank.

Skre, Dagfinn 1996: Rural settlements in Medieval Norway, AD 400-1400. *Ruralia I*. Conference Ruralia I – Prague, 8. – 14. September 1995. 53-71.

Thørn, Raimond 2005: Kokgropsrelationer. Artikkelsamling. De gåtefulle kokegroper. *Varia 58*. Kulturhistorisk museum. Fornminneseksjonen. UiO.

Vangstad, Hilde 2003: *Kleberkarene fra Bryggen i Bergen: en arkeologisk analyse av kleberkarene funnet på Bryggen i Bergen fra middelalder og etterreformatorisk tid*. Upublisert hovedfagsoppgave i arkeologi, arkeologisk institutt, UiB.